Kvartal-Skrift

for

Den norsk lutherske Kirke

i

Amerika.

Redigeret

af

Augsburg Seminariums Fakultet.

Förste Aargang.

Minneapolis, Minn.

Konferentsens Forlagsforenings Bogtrykkeri.

1875.

"Kvartal-Skrift for den norsk lutherske Kirke i Amerika."

Den norske Kirke er i Amerika traadt ind paa ny Jordbund. Den har faaet sin Plads i et ungt Verdensfolk, der er gjennemtrængt som intet andet i Verden af de store og samfundsrystende ligesaavel som samfundsskabende Tanker, som i Europa endnu for en stor Del kun have sin Plads i enkelte Tænkeres Studerkammer og kun som en gjærende Surdeig trænger sig frem gjennem Folkemassen og af og til giver sig tilkjende. Hvad der i Europa endnu kun ved enkelte for den overfladiske Jagttager ubegribelige Begivenheder vidner om sin Tilværelse, det har her i Amerika faaet udviklet sig med en ubunden Frihed. Det er Folkets Selvstyre og Statens fuldkomne Adskillelse fra Kirken og dermed begges absolute Magtfuldkommenhed paa sit eget Felt, som her er bleven en altgjennemtrængende Tanke, som med Magt griber Enhver, der endog kun i kort Tid har levet sig ind i amerikanske Forholde. Vi ere forvissede om, at denne Verdensudvikling ligesom al anden er af Herren ledet og styret saaledes, at den skal være hans Kirke til Gavn, til Fremskridt paa dens Vei henimod dens Maal, som er Kristi Fyldes modne Alder. Vi vide, at ogsaa dette Fremskridt i Verdensudviklingen er en ny Betingelse forat Kirken skal skride fremad i Sandhedens Erkjendelse og at den derigjennem skal naa til en fyldigere Aabenbarelse af sit eget Væsen som Kristi Legeme. Det springer strax i Øinene, at her, som intet andet Sted, er der givet Kirken en Uafhængighed, der tillader den og tilskynder den til at lade sin egen

iboende Kraft, sit eget guddommelige Kjærlighedsliv træde frem for Verden med al sin dragende og lokkende, overbevisende og seirende Magt. Der er intet udenfra, som hindrer Kirken i at være, sit Kald tro, et helligt Folk, hvis verdensovervindende Styrke er Ydmyghedens Ringhed. Der er intet, som hindrer Kirken fra at give sit indre Væsen det fulde Udtryk i alle Henseender. Men dersom det er guddommeligt Alvor i Herrens Kald til den kristne Menighed, at den skal være Brodersamfundet, med Guds Børns Frihed og med Sødskendes Lighed, at den skal i Sandhed være et Folk af Konger, og en Menighed af Præster, — da turde endog de, som ere allermest blinde, være dygtige til at indse, at Herren selv har ført Udviklingen i Amerika derhen, at selve den Frihedssands, som er indplantet Folket ved den borgerlige Orden, er en Herrens Forberedelse af Jordbunden, saaledes at der, hvor Guds Aand faar gribe Hjerterne og lede dem efter sin Villie, der, hvor Kristendommen danner et Samfund af Guds Børn midt i denne stærke Verdens Strøm, der vil et saadant Samfund i sine Medlemmers Frihedsinstinkt besidde en Kraft, som vil kunne være til den allerstørste Hjælp i dens Arbeide for at fremstille en Menigheds rette Skikkelse. Ingen, som kjender en Smule til, i hvilken Grad Selvstyrelse er sammenvoxet med det amerikanske Folks Bevidsthed, og som af Herrens Aand og Ord er oplyst om, hvorledes Herrens Menighed paa Jorden er kaldet af ham til Frihed og af hans Aand dygtiggjort til Frihed, kan negte, at Herren selv har ledet sin Kirke hid, forat den skulde lære af Verdens Børn, som ere klogere end Lysets Børn i sin Art. Hid har han ført os, forat vi dog, om det er muligt, skulle lære, at Herrens Menighed er det frie Samfund, og forat vi skulle forstaa at handle som et saadant Samfund. Menighedernes fulde Selvstyrelse er her saaledes malet os for Øie, at vi skulde være dobbelt skyldige,

om vi her sælge os til et nyt og værre Slaveri. Og dog skulde al denne Herrens underlige Styrelse med os, være lidet til Gavn, om vi ikke fik andet end en skjøn Form, et Udvortes, der lignede Menighedens rette Skikkelse. Herrens Gave, der han satte os midt oppe i Verdenslivets vældige Friheds-higen, er større end dette. Thi naar Verdensmagten med sin knusende Vælde drager Menneskene hen til sig og lader dem drikke af sit berusende Bæger, da gyder den Egenkjærlighedens Gift i deres Sjæle; og denne gjennemtrænger hele Samfundet, og Friheden, som var Herrens Gave, og Ligheden blandt Menneskens Børn, som var deres guddommelige Ret, blive til en fortærende Dom, som bringer den Ene til at staa op imod den Anden, og hver til at rive til sig, hvad der ikke var hans. Og Verdensaanden, som har sat sig selv i Guds Sted, driver hvert Menneske, som smittes af dens giftige Pust, til at tage Friheden og Ligheden til Rov og derved gjøre begge Dele umulige. Thi den, som tager Friheden til Rov, han ophøier sig selv og foragter sine Brødre, medens den, som i Selvsyge nedriver Alt, som hæver sig op over hans egen Ugudelighed og agter Ligheden som Noget, der maa tilveiebringes for enhver Pris, han tramper paa Friheden med raa Fødder. Men Kristi Aand, som er virksom til at sprede Sandhedens Lys i Menneskenes Hjerter, drager dem, som høre hans Røst, hen til ham, som er Sandheden; og Verdensmagtens Selvbedrag nøder og driver os, som ere Kristi, hen til ham, for i hans Erkjendelse at vorde virkelig fri. Det kan ikke være anderledes, end at Modsætningen til Verden leder Kirken ind i en dybere Erkjendelse af Kristus, som ogsaa da, naar Sjælene ere blevne trætte af Verdens Visdom, har Hvile at give dem. Og naar Kirken af Herren selv ledes derhen, at den i Form og Skikkelse vinder Frihed og Selvstyre, da fører han ogsaa Kirken dybere i Kristi frigjørende Erkjendelse, saaledes, at det

Indre ikke bliver tilbage for det Ydre. Han lærer Kirken i Kristus at se, hvorledes Frihed og Lighed ere forenede i Kjærligheden, fordi han, som var Gud over alle Ting, fornedrede sig selv og blev Mennesker lig, saaat han kunde samle sine Brødre til sit Legeme, idet han selv blev Hovedet. Thi saaledes blev Friheden Lighedens Tjener, og Ligheden blev Frihedens, — thi Kjærligheden forenede det, som var uforeneligt for Mennesker. Og naar Verden med en hidtil ukjendt Kraft drager Menneskene hen til det, som er synligt og sandseligt og til Materiens Trældom, da driver Modsætningen Kirken hen til „Ordet, som blev Kjød", og Herrens Aand forklarer atter ham, som er Sandheden, for os saaledes, at vi forstaa, hvorledes Guds Sandhed ikke er Trældom under Materien, ligesaalidt som Løsrivelse fra den; men denne, at Guds Herlighed aabenbares gjennem Materien. Og saaledes vil selve Verdensudviklingen, saaledes som den træder frem i Amerika, være en Betingelse for, at Kristi Menighed trænger ind i Sandhedens Erkjendelse paa en Maade, som den ellers ikke har været drevet til. Der er givet Betingelser for og Jordbund for et Fremskridt i Erkjendelsen af Kristus, saaledes som han er aabenbaret i sit Ord.

Det er en Kjendsgjerning, at ligesaa vist, som den nye og udyrkede amerikanske Jordbund er mægtig som ingen anden til at frembringe af den udstrøede Sæd en rig Høst, saaledes er ogsaa den unge Folkeverden, som er samlet sammen i dette vide og brede Land, en Jordbund for Kirken, der lover den en gylden Afgrøde; og vi have ovenfor i al Korthed peget paa, hvilke Fordele dette Verdensfolk frembyder for Udviklingen af Kirkens Fremtid. Men dersom Jordbunden her er frugtbar, og saaledes den gode Sæd har Betingelser for at spire med Kraft og bære mangefold Frugt, saa er det en klar Sag, at den samme Jordbund er og den bedste Betingelse for

den kraftigste Ukrudsvært. Den samme Verdensudvikling, som skjænker Kirken ganske eiendommelige Fordele, udsætter den ogsaa for ganske eiendommelige Farer. Thi det er en Umulighed for Kirken, saalænge den endnu er delagtig i Kjød og Blod, at udelukke fra sig Indflydelsen af den Verdensaand, som er mægtig i Vantroens Børn. Og dersom dennes Gift er uafladelig virksom i det store Verdenssamfund, da er heller intet Kirkesamfund fri for dens Indflydelse. Og hæslig som den er i sig, arter den sig dobbelt afskyelig i Herrens Menighed. Og dersom vi kaste et Blik omkring os paa den brogede Mangfoldighed af Kirkesamfund, som trænge hinanden der, hvor der kunde synes at være overflødig Plads, saa se vi let, at Verdensaandens Besmittelse fornemmelig har givet sig to Former, skjønt Synden er een og den samme.

Synden er denne, at søge Magt istedetfor Sandhed, Synden, som alle de, som formedelst Kjød og Blod ere udsatte for Delagtighed i Verdens Fortabelse, fristes til, er den gamle, at agte det for et Rov at være Gud lig, det er at ville eie Guds Magt og Delagtighed i hans Riges Herlighed uden at gjennemgaa den alvorlige Fornedrelse og alt gjennemtrængende Smerte, som det er at afklæde sig al Verdensherlighed og Egenære, for at tage mod Guds Riges Gave af fri Naade. Denne Fristelse driver den Ene til at søge Magt i at tage Verdenskraften til sin Hjælp og søge at vinde Storhed ved af lefle med Løgnen og at borttage Korsets Daarlighed for dem, som søge Visdom, og Korsets Fornedrelse for dem, som søge Høihed, og saaledes udvaske Kristendommen indtil den bliver en Moral, som man ikke undser sig for at kalde med Kjærlighedens Navn, for saaledes at vanhellige det Største og bespotte Gud.

Men den samme Fristelse til at skikke sig lige med Verden, driver den Anden til at jage efter Magt og Høihed ved at skille sig ud fra den Ugudelighedens Vederstyggelighed,

som omgiver Kirken og gjøre sig bred af sin urokkelige Fastholden, trods alle Verdens Angreb, ved hvad der er den rene Lære og Fædrenes Overlevering. De tage Sandheden til Rov og bruge den til et Magtens Redskab, hvormed de føre Menneskene i Slaveri. Disse ville være Kristi rene Brud og hans rette Israel, og deres Indbildning forblinder dem, saaledes at de ikke se, at netop der, hvor de tro at have bevaret sig mest ubesmittede af Verden, der har Djævelen bragt dem til at bære Verdens Skikkelse allertydeligst i Hovmod og Partisyge. Og fordi denne Fare er stor der, hvor Verdensaanden er mest virksom, og fordi saa saare mange bukke under for den, og alle mer eller mindre ere smittede af den, derfor har Stræben efter Magt og Partisyge, Selvsyge og Hovmod gjort dette Lands Kirke til Skueplads for Stridigheder og Trætter, for Uenigheder og Splittelser, som søge sin Mage i Kirkens Historie. Det er et Skuespil, som her opføres, enfoldige Hjerter til Forargelse og Verden til Fryd, som er vederstyggeligt.

Det er vor Overbevisning, at den norske Kirke i Amerika har netop disse Fortrin og disse Farer, som overhovedet ere fælles for den kristne Kirke her. Og under disse Omstændigheder tro vi, at den norske Menighed i Amerika trænger et Organ, hvorigjennem det kan komme til Bevidsthed om sig selv, om sin Stilling med alle dens Fortrin og alle dens Farer. Og vi tro at være i fuld Overensstemmelse med Herrens Kald og den Opgave, som han har sat for sin Menighed i denne Verdenstid, naar vi sætte som de ledende Principer i dette Blad:

1. Menighedernes fulde Selvstyrelse og dermed vende de skarpeste Vaaben mod Præstevælde og Menighedsslaveri paa den ene Side og mod Menighedspartier og Partiføreres Opvigleri paa den anden.

2. Kristi Persons frigjørende Magt i et kristeligt Personlighedsliv, og derved vende Vaabnene mod Renlæreri og katholiserende Materialisme paa den ene Side mod Pietisme og falsk Aandelighed, der opløser det kristelige Samfund i enkeltstaaende Individer, paa den anden.

Vi ville søge at benytte de Fordele, som Herren selv har skjænket sin Kirke i dette Land og afværge de Farer for Kirkens Udvikling, som Verdensudviklingens Styrke fører med sig. Og vi ville bruge Sandhedens slebne Vaaben mod dem, som gjøre sig til Verdensaandens Redskaber forat føre Kirken paa Verdens besmittede Veie, enten ved den ene eller anden Slags Forførelse. Det er paa denne Vei, vi ikke kunne vente Mange, som ville følge med, og vi ere fortrolige med den Tanke, at ogsaa dette Standpunkt vil møde en stor Modsigelse; men vi vide, at om Modsigelsen end ikke er noget Vidnesbyrd om, at vi have Kristi Sag, saa er den ialfald ikke noget Vidnesbyrd om, at vi have fornegtet hans Sandhed; thi den har til alle Tider været et Modsigelsens Tegn baade for Jøder og Græker og ligemeget forfulgt af Saducæere og Farisæere.

Til Slutning skulle vi endnu kun berøre et Punkt, som hidtil ikke er kommet paa Tale. Den norske Kirke i Amerika staar i særegent Forhold ikke alene til den lutherske Kirke i sin Helhed, men til Kirken i vort Hjemland. Vi ere knyttede ved særegne Baand til den, og vi vide, at vi kun ved at bygge videre paa den Grundvold, som vi derfra have i os, kunne vente en sand og sund Udvikling. Og vi se tilbage til den for at prøve, om det vi arbeide frem har en naturlig Rod i den Udvikling, hvorfra vi ere udsprungne, paa samme Tid, som vi haabe, at den Frugt, som den norske Kirke i Amerika maatte bære, om Herren lader Gjerningen lykkes, i sin

Tid skal vorde en Glædeshøst for den norske Kirke, som har saaet med Graad den Sæd, som skulde spire blandt dens Sønner i dette fremmede Land. Derfor ville vi vedligeholde en levende Forbindelse med den, og forat denne Side af vor Virksomhed skal faa et tilsvarende Udtryk i dette Blad, ville vi sørge for at levere regelmæssige Korrespondancer fra den norske Kirke, forat ikke Kjendskabet til den skal forringes og Kjærligheden til den svækkes ved Afstanden. Adskillelsen skal kun tjene til, at den skal staa for os i Mindets Lys og i Længselens Forventning om Förening.

Nordmændenes Opgave i det amerikanske Statssamfund.

(Af Professor S. Oftedal.)

Indledning.

Det er aabenbart, at der ikke kan være Tale om Indflydelse paa den amerikanske Nation uden gjennem og ved Hjælp af de særegne Naturgaver, aandelige og materielle, som vi have fra Norge. Thi om vi havde Indflydelse alene ved Saadant, som netop udmærker Amerikanerne, saa vilde det kun sige, at vi vare eller vare blevne Amerikanere, og det var i det Tilfælde ikke Nordmændene, som indfluerte, men kun Amerikanerne, som havde Indflydelse paa sig selv. For derfor at komme tilrette, med det Spørgsmaal, om "Nordmændene" har nogen Opgave i Amerika, maa man først undersøge, om de Norske, som Folk, har nogen særegen Naturbegavelse og dertil svarende Verdenskald, og dernæst, hvorledes Nordmændene her paa en saadan Maade kan indforlives med Samfundet, at deres

Aandsgaver kan gjøre sin Indflydelse gjældende i Udviklingen, og endelig, om der af den gamle Kraft i den nye, frugtbare Jordbund kan fremgaa Frugter, der med Velsignelse kunde sendes tilbage over Havet til Tak for det, som en klippig, men kraftig Moderbund gav os i Vuggegave.

Vi vil til den Ende komme at gruppere os om følgende tre Hovedpunkter.

I. Det norske Folks særegne Gaver.
II. Forholdet til det amerikanske Statssamfund.
III. Tilbagevirkning paa Moderlandet.

Men før vi kan skride til den umiddelbare Behandling af disse Spørgsmaal, maa vi lade gaa foran en Forudsætning, som har den mest afgjørende Indflydelse paa Betragtningen af den foreliggende Hovedsag. Det er:

Kristendommens Forhold til Udviklingen.

Her har Meningerne altid været skarpt delte. Det ene Parti erklærer, at Kristendommen enten ingen Betydning har for Verdensudviklingen, eller kun er en Aandsstrømning ved Siden af de andre. Den anden Retning fastholder, at al Udvikling siden Kristus er baaret og beaandet af hans Sandhed; at der ingen Bevægelse er hverken med eller mod Gud, uden den har faaet eller stjaalet sit Liv og sin Kraft fra Kristendommen.

Der findes ogsaa her dem, som vil gaa den "gyldne Middelvei;" dem, som mener det alvorligt hermed, og ikke snart holder sig til den ene snart til den anden Mening for Vindings Skyld, gaar det som Buridans Æsel, der var stillet mellem tvende Høsække og tilsidst døde af Sult, efterat det under stadig Tvivl havde vendt sig uafbrudt fra den ene til den anden Sæk, uden at røre nogen.

Der er en Kjendsgjerning i Verdens efterkristelige Udvikling, som ikke kan negtes af Nogen, det er, at Verden gaar fremad, og Fremskridtet, Udviklingsfrugten fremtræder i Materien som "Magt," det er: større og større Herredømme over Naturen, og i Aanden som "Frihed," det er: større og større Personlighed og personligt Ansvar for Alle.

Fastholder man her, at Kristendommen ingen Betydning har for disse to Udviklingsmaal, eller kun er en Middelfaktor i Udviklingen ved Siden af f. Ex. Videnskab og Kunst, saa erkjender man, at Menneskehedens Udvikling bevæger sig mer og mer hen mod Fuldkommenhed ifølge den Menneskeheden selv iboende Kraft. Dette fører atter til Benegtelsen af Kristus og hans Forsoning enten i ligefrem Benegtelse af hans Historie eller i Opfattelsen af Evangeliet som en "Mythe", der billedvis fremstiller Verdens egen Selvforsoning i Form af Udvikling til større og større Fuldkommenhed. I begge Tilfælde benegtes, at Jesus er Kristus og en saadan Opfatning er derfor i ethvert Tilfælde "antikristelig."

Vi maa derfor fastholde den Anskuelse, at der siden Kristus ingen Udvikling har været uden i og med Kristendommen. Da dette har al Betydning med Hensyn til Bestemmelsen af det norske Folks Gaver og Forhold til det amerikanske Samfund, ville vi her ofre dette Spørgsmaal en kort Betragtning.

Der er Et, som Menneskeheden har stræbt hen imod, det er: at "blive Gud", eller "blive Gud lig." Om Mennesket havde al Magt og fuld, ubegrændset Frihed, saa var Mennesket Gud. Det er derfor disse to Ting, vi se Menneskeheden stunde efter og kjæmpe for: "Magt og Frihed." Men da Mennesket stræber efter at tage disse som Rov fra Gud, saa blir han i Strid med Gud, og derfor med sig selv.

Og da der vilde fremkomme en menneskelig Modsigelse deri, at Alle skulde have Magt og Alle Frihed, saa opløser denne menneskelige Modsigelse sig i den menneskelige "Virkelighed", at Nogle ere Herrer, Resten Slaver; det er Koen, som har slugt de 7 Kjør og ikke er bleven federe alligevel; Herren har taget Slavernes Frihed og er ikke bleven friere alligevel; thi han har ingen "Magt" i sig selv — uden hvad han faar ved Slaven — og tilslut ved man ikke, hvem der er mest Slave, "Herren" eller "Slaven." Denne Selvmodsigelse og Selvudtømmelse ligger i Syndens Væsen og Virkelighed. Det er derfor, at alt Slaveri, — som Udtryk for det naturlige Menneskes Forhold udenfor Kristus —, er "i sig selv" Synd og antikristeligt.

At denne det naturlige Menneskes Tragten efter Magt og Frihed ikke medfører noget sandt Fremskridt viser Tiden før Kristus. Grækerne havde søgt "Frihed" i Idealernes "Skjønhed" og havde draget Idealerne ned i Materiens Dynd. Romerne havde søgt "Magt" i Statens "Enhed" og Verdens Undertvingelse; Verdens umaadelige Rigdomme gjorde den stolte Romer til Vellystens Slave. Paulus har i Romerbrevet givet en Skildring af Verdens daværende moralske Tilstand, som bringer os til at gyse paa Grund af sin Sandhed. Det betyder, at "Tidens Fylde" ikke er Udtryk for Verdens Fuldkommenhed, men tvertimod for dens Afmagt og Udtømmelse, — dens Trældom under Materiens Despoti.

Kristus og 12 Fiskere kunde omstyrte og gjenføde den forraadnende Verden. Kristendommen bragte nyt Liv, idet den bebudede "Frihed" og "Magt", ligemeget for Alle, Herre eller Træl, Keiser eller Stodder; nemlig: "Befrielse" fra Syndens Herredømme, og "Magt" til at blive Guds Børn. Her var Alle Herrer og Konger og dog Alle Tjenere; her var Alle rige og dog Alle fattige; her var en for Forstanden ufat-

telig, men i "Troen" forsikret salig Løsning af den Modsigelse, som udenfor Kristus var hele Verdens Trældom; her var den sande og fulde Lighed, virkeliggjort i det nye Liv i Gud, det personlige Forhold til Gud. Hver Menneskesjæl havde faaet et uendeligt Værd og et evigt Indhold ved at blive "Guds Broder." Kristendommen skabte den sande "Personlighed," og gjengav derved Mennesket til sit sande Væsen: "Friheden."

Ved 12 foragtede Mænds enfoldige Prædiken begyndte det kolossale Verdensrige at knage i sine Grundvolde. Det er sandt, at Guds Rige ikke er af denne Verden, men det er i denne Verden. Og saa umuligt, som det er, at Staden, der ligger paa et Bjerg, kan skjules, saa umuligt er det, at Kristendommen ikke ogsaa skulde gjøre sin syrende Magt gjældende i det Ydre. Om alle Roms Borgere vare blevne Kristne, vilde den romerske Keisertrældom have været en Umulighed. De Kristne vilde med Nødvendighed have dannet sig en Statsforfatning efter sit eget Væsen, "Friheden;" en Stat, hvori Alle vare lige frie og lige mægtige, fordi Ingen vilde søge eller trænge mer Frihed eller mer Magt end det personlige Værd, det betroede Pund, tilsagde. At dette vilde have udviklet sig ganske naturligt, viser Historien.

De Kristne optraadte ikke med Fiendskab mod Staten. Thi Kristi Samfund gav dem endog "Frihed i Trældom." Ikkedestomindre se vi, at eftersom de tiltoge og uagtet de foreløbig kun fandt Tilhængere i de laveste og mest foragtede Lag, Trælle og Haandværkere, og uagtet Keiserdømmet havde endeløse Rigdomme og utallige Legioner til sin Beskyttelse, saa begynder det dog at frygte disse foragtede Skarer, disse efter Udseende saa svage og uskadelige Kristne. Rom vilde med sin Magt knuse disse farlige Mennesker, der kjæmpe uden at slaaes og seire kun ved at dø; — „det er Xexes, som pidsker

Helesponten." — Der er intet kraftigere Bevis for Kristendommens Livsmagt end denne blinde Forbittrelse, hvormed den uhyre Kjæmpe falder over den svage Kristi Stridsmand, hvis Styrke er Troen, hvis Vaaben er Kjærlighed og hvis Stridskraft er Lidelse. Det er ikke alene Djævelens Oudskab, som kjæmper mod Guds Rige, det er Verdensmagten, som strider for sin Tilværelse. Men Verden kan ikke med al sin Magt tilintetgjøre sit eget Liv; det trives kun bedre i Kampen; thi Kristendommen er bleven Verdens Liv, og Roms Trældom vilde strax være falden for Kristi Frihed, om ikke Djævelen havde grebet til List for Magt.

Det er atter en uimodsigelig Kjendsgjerning, at i Løbet af 300 Aar havde Kristendommen, trods Blod og Baal, gjennemtrængt Verden med sit Frihedsliv, saa at Verdensmagten stod og skjalv for Israels Kjæmpe. "Goliath midt i sit Hovmod krympede sig for David." Den seirende Kristendom truede med den ovenantydede Konsekvents: "at gjøre Slavedommen og Keiserdømmet til en Umulighed." Og den ængstede Verden med dens Gudshad og Sandsebegjær, dens Despotsind og Trælleaand, begyndte at se sig om efter Redning. Den søgte og fandt denne i Kristendommen selv. Her er atter et fyldigt Bevis for Kristendommens Livsmagt. Under Forfølgelse havde den beseiret den overmægtige Verden; og i Afmagt maa Verden selv beregningsvis vende sig til Kristendommen for at vinde Styrke.

Keiser Konstantin bliver Kristen.

Men Verden tager Kristendommen som et Rov. Keiserdømmet tager Kristi Banner, men kun som Bileam, "for at forføre Israel til Utugt" (2 Mos. 34.), og saa fornyet "Magt" til Trældom. Det er det første Træk af Antikristen; det er Verdensmagten, som iklæder sig Kristen-

dommen; det Næste er Kristendommen, som iklæder sig Verdensmagten. Der er ingen Antikrist uden han er af Kristendommen (1 Joh. 2, 16.). Det er Verdens Instinkt, som dømmer sig selv og erkjender, at der ingen Livskraft er uden fra Kristendommen. Derfor maa denne tages til Rov, om Verden skal kunne leve "sit Liv."

Med Konstantin den Store og det "kristelige Keiserdømme" begynder en mørk Forfaldstid, som, efterat unyttige Kjævlerier om Læren,— i sidste Instans afgjort af Keiserens Dom, — ganske har udtømt alt Kristenliv i Orienten, med Naturlighed slaar over til sin Modsætning: "det verdslige Pavedømme" i Oksidenten. Det er væsentligt det samme Fænomen, enten Verdensmagten iklæder sig Kristendom, eller Kristendommen iklæder sig Verdensmagt; det er i begge Tilfælde Antikristendom, Despoti og Trældom.

Men Kristus havde sat i Verden et nyt Liv. Intet Keiserdømme kunde dræbe det. Kristendommen havde skabt et nyt Livsprincip: "Personlighedens", den Enkeltes Værd, hans Ret og Ansvar for Gud; ingen Pavedom kunde kvæle det. Det laa og ulmede under den store Aske, snart paa en Lærerstol, snart i et stille Kloster, snart blussede det op paa et "Kjætterbaal", og snart brød det frem som en "Digterild."

Vægter, Vægter, hvad lider Natten! Dante havde raabt sin Nattevagt,— og det knagede i den kolossale, halvraadne Rønne; det gryede ad Dag; der arbeidede Ild og Aand under den opstyltede Verdenskirke; "Babylon bolede med Verdens Fyrster;" Huß blev brændt; Menneskene gispede efter Frihed; atter var Aanden bleven Materiens Slave; Mennesket vaandede sig i Sandsernes kvælende Favntag; Tidens Usædelighed mindede om Sodoma og Romerbrevet.

Men der var endnu Liv under de raadne Masser. Det skreg efter Luft. Saa bragte Orientens Dom over den

ukristelige Kirkestrid: Tyrkernes Indfald, Grækernes ædleste Aandsfrembringelser til Italien. Den forsmægtende Aand fik Noget at arbeide med. Men det var dog kun som "Materiens" Hjælp til hvad der skulde komme. Bogtrykkerkunsten blev opdaget og Amerika; der blev et rummere Feldt; Aanden fik ny Kraft og nyt Syn. Men Livet, som glødede under, havde endnu ikke fundet sig selv, Sandheden og Friheden. Alt bar uimodstaaeligt hen mod en Gjenfødelse. Verden havde modtaget Kristi Daab; men den var faldt fra; den forlorne Søn længedes tilbage til Faderhuset. Han maatte spise Mask for at opholde Livet; men han mindtes et andet Liv. — Saa raabte Luther: det var Dagsraab: "Syndernes Forladelse og Tro;" det er "Frihed" og en ny "Kraft;" et nyt Liv; Verden rørtes af "Vækkelse;" der for Ild gjennem Europa, og Kapitol for atter i Grus.

Reformationen.

Det er atter en Kjendsgjerning, at med Reformationen begynder i alle Retninger en ny Tid for Europa. Ikke alene det religiøse Liv, men ogsaa Videnskab og Kunst, Handel og Samfærdsel faar en ny Kraft. Som ved Kristi Tider gik det op, at Menneskets Bestemmelse er at være frie og lige, som de Troende fuldkomment vil blive i Saligheden. Denne Overbevisning om Ret til Frihed og Lighed er den drivende Kraft i Verdens Udvikling. Den ytrer sig i Materien som i Aanden; den begynder der, hvor den kan, og trænger tilsidst igjennem der, hvor den ikke kunde.

Endnu ligger Fyrstedespotiet for tungt over Europa. Reformationen er i Tvivl; Nogle vil realisere Friheden i jordisk Tøilesløshed; Andre vil atter give sig i Fyrsternes Vold; Rohab staar atter op mod Moses; Samson lægger sig i Dalilas Skjød. Kun Luther er klar over sig selv. Bonde-

oprøret blev stagget, Gjendøberne forfulgte; og Fyrsterne gjorde Kirken til Slave. Men endnu arbeidede det nye Liv; det aander "Frihed." Nogle søgte den paa Videnskabernes Vidder, Andre i Handelens Vovestrid og Rigdomme. Atter Andre mer besindige end Oprørerne og mer alvorlige end Gjendøberne, søgte Frihed for sin Samvittighed i det nyopdagede Amerika. Det var saaledes dette blev et Skjul for Menneskehedens af Reformationen gjenoplivede Frihedstanke, og det var herfra det udviklede Frihedsliv kunde virke tilbage paa Europa.

Kort, siden Reformationen er der ingen Aandsrørelse, som ikke mer eller mindre har maattet søge sit Udgangspunkt i denne gjenfødte Kristendom. Folk og Fyrste, Verden og Kirke har søgt sin Kraft i denne. Udskeielser, det være i Trældom eller Frihed, har stjaalet Liv fra denne. Verdens Magt og Verdens Kultur har øst af denne sprudlende Kilde for at bruge Kraften i sin Egenkjærligheds Tjeneste. Det er fordi der er ingen Antikristendom, uden den er af Kristendommen.

Men dersom Kristendommens Misbrug er Verdensmagtens Styrke og Kristendommens Mangel Verdenskulturens Rigdom, hvor meget mere skal ikke dens Fylde være det!

Naar al Misbrug i Aand eller Materie hor maattet ty til Kristendommens Hjælp for at faa Livskraft paa sin ofte gudsfiendske Vei, hvor meget mere maa da ikke ethvert sandt aandeligt Fremskridt helt og holdent tage sit Udgangspunkt og hele sin Livsstrøm og hele sit Endemaal i denne Frihedens og Kjærlighedens guddommelige Sandhed!

Kristendommen staar altsaa i Livsforhold til Udviklingen. Der er ingen sand Udvikling uden i Kraft af Kristendommen. Vel findes der bogblinde Hoveder, som mener at grunde Alt

paa den gamle latinske og romerske Fuldkommenhed, paa Cicero og Platon, paa Horats og Homer, og de mærke ikke, at dette, ihvor skjønt og menneskeligt, dog intet Andet er end en død Form, et deiligt Menneskelegeme, der venter paa Livets Aande, —at al Livskraft, alle Livsideer, dog tilslut er hentet fra Kristendommen. De glemme, at Julian Apostaten har været, og at hans sidste Raab var: "Du har seiret, Galilæer!" Der findes atter "Folkeaandens" Beundrere og Tilbedere, som vil søge Roden til alt nyt Aandsliv og Frihedsudvikling i de livskraftige germaniske Stammer, der efter de udlevede, afkræftede Romere tog Europa i Eie. De tale med Begeistring om deres frie Forfatning og Jevnbyrdighed og glemme, at Athens Borgere under Perikles var friere end Gangerolfs Vikinger, at Perikles i Athen havde større Magt uden Embede og uden Vaaben, blot ved sin aandelige Overlegenhed, end Olaf Trygvason ved sin Vaabenfærdighed og Legemsstyrke, og at Byraadet i Philippi selv maatte komme og løse den foragtede Paulus, "fordi han var en romersk Borger." De glemme, at om ikke Kristendommen havde nedlagt den sande Friheds og Udviklings Sæd blandt Germanerne, da havde de endnu jaget Vildsvin i Allemaniens Urskove, — at Korstogene har knækket Lehnsvældet og at Reformationen har vist Veien til at afkaste Fyrsteaaget. Kort, de glemme, at alle Germanerstammer, de nordlige som de sydlige, var intet Andet end et Stof, en Materie, et nyt og kraftigt Legeme, i ganske særegen Grad skikket til at modtage og gjennemtrænges af det nye Liv, Kristendommen med dens Friheds- og Ligheds-Tanke. Og derfor skatte vi deres Betydning for Udviklingen, for Friheden saa høit som Grækenlands og Roms herlige Literatur og Kunst. Men det Ene som det Andet trang Liv og har faaet Livet af den samme Magt, som nedbrød Romerriget og byggede et nyt op, som kuldkastede Pavedøm-

met og reiste Friheden op, som foragtes af Verden og dog giver Verden Liv.

Vi bekjende derfor med Frimodighed, at vi har Intet, som vi ikke have annammet af Evangeliets levende Strøm, og vi erkjende med Glæde, at en levende Kristendom og en sand Gudserkjendelse er det eneste mulige Grundlag for en sand Folkeudvikling, en sand Oplysning, og en sand Frihed, og den nødvendige Forudsætning for alt sundt Blik paa Folkene og deres gjensidige Forhold i den store Udvikling.

Kirken og de kirkelige Samfund.

(Af Professor Georg Sverdrup.)

1 Kor. 12, 20. "Men nu er der vel mange Lemmer, men eet Legeme."

Det er en Guds Sandhed aabenbaret i Kristo, at Menigheden er ikke Kristi Menighed, om ikke Kristus er dens Hoved og Menigheden er ikke Kristi Menighed, om den ikke er Kristi Legeme. Og hvorlidet end denne Sandhed er erkjendt og hvorlidet Spor vi end se til at Kirken med Livets fulde Alvor søger at fremstille Kristi Legeme i Verden, saa hører det dog til de Ting, hvorom Alle have Kundskab, at Kirken er Kristi Legeme, og hver enkelt Menighed med Kristi Ord og Kristi Daab, med hans Nadver, er en Fremstilling af Kristi Legeme. Og Ingen, hvem Aanden har lært at kalde Kristum Herre, er uvidende om, at han er Kristi Legemes Lem; thi han har fornemmet og erfaret, hvorledes Kristi Liv er hans, gjennemstrømmer ham formedelst den ene Aand, ved hvilken vi Alle ere døbte til at være eet Legeme. Men

ligesaalidt som nogen Kristen er uvidende om, at vi saaledes Alle ere Lemmer paa Kristi Legeme, ligesaalidt er det ham en fremmed eller ny Ting, at ikke alle Lemmer have den samme Gjerning. Ingen er vel saa ganske uden Forstand paa Kristi Legemes Form og paa Aandens forskjellige Naadegaver i Menigheden, at han skulde tænke, at alle Menighedens Lemmer nødvendigvis maa have den samme Gjerning i Menigheden. Ingen er vel saa enfoldig, at han siger, fordi du ikke er Præst i Menigheden, derfor hører du ikke til Kristi Legeme, fordi du ikke er Lærer, derfor er du ingen Kristen, fordi du ikke er Menighedsstyrer, derfor har du ingen Del i Kristus. Ganske vist ere vi saagodtsom Alle enige om, at saadan Tale er Galskab. Men der er en anden Tale, som rigtignok ikke kommer til os med Gudsordets Enfoldighed og Ringhed, men med megen Klogskab og menneskelig Vælde, og som allerede derfor burde være os mistænkelig, der er en anden Tale, som er ligesaa bagvendt, men som ikke er ligesaa uskadelig. Det er ogsaa en Tale om Kristi Legeme, om Kristi Kirke, som er falsk i sin Rod og som derfor har baaret de bitreste Frugter i Kirkens Historie og bærer dem den Dag i Dag. Og nu lyder den rundt om os, og den forvirrer Samvittighederne og vækker Strid og Ufred, hvor der skulde være Fordragelighed og Kjærlighed. Derfor maa vi betragte den vel og nøie, derfor maa vi se den i Ordets og Historiens Lys og dømme den derefter. Det er denne gamle Tale, vi mene, at ligesom Kristi Legeme er eet, saaledes er Kirken ogsaa een; af alle de mange kirkelige Samfund, er der kun eet, som er i Sandhed Kristi Legeme, hans ene rette Brud. Derfor paastaar det ene Kirkesamfund mod det andet, fordi du ikke er som jeg, derfor er du ikke Kristi Legeme, fordi du ikke hører mig til, derfor hører du ikke Kristus til. Derfor høres det her i Amerika saa tidt iblandt os, fordi du er et andet Samfund end vi,

derfor kan du ikke være Kristi Kirke. Og dersom ikke dette Spørgsmaal netop idag stod os saa ganske nær og med saamegen Nødvendighed krævede Svar, saa skulde vi ikke her behandle det, thi Tiden er ligesaa kostbar som alvorlig, og ingen Kristen kan i disse Dage have Tid til unyttige og spidsfindige Spørgsmaal, som det er Kristnes Pligt til enhver Tid at fly og undgaa.

Det er noget, som synes saa umaadelig klart dette, at iblandt de mange Kirkesamfund, som kalde sig med Kristi Navn, maa der dog være eet, som er det eneste rette, eet Samfund maa dog være Kristi virkelige Kirke og hans virkelige Legeme. Men hvad der synes saa overordentlig klart, er dog saare langt fra at være sandt. Thi man har glemt, at Legemet er ikke eet Lem, men mange. Eller skulde man vel kunne sige: eet Lem paa Legemet maa dog være det virkelige, rette Legeme, eller vil man ikke strax forstaa, at dette er aldeles bagvendt Snak. Eller skulde Gud, som indenfor den enkelte Menighed er mægtig til at give hver sin Gave og dermed stille hver enkelt paa sin Plads, ikke til den hele kristne Kirke have mange og rige Gaver at uddele, som nødvendiggjør, at forskjellige Samfund optage hver sin Gjerning, hver sit Arbeide i Verden. Derfor skulle vi ikke lade os blænde af denne Tales forførende Klarhed, men med sikkert Øie fæste Blikket paa den og undersøge ikke dens Skin, men dens Kraft.

Der er en Grundsandhed, som maa staa fast som Udgangspunkt for al Betragtning af Kirken, der vil være kristelig; det er den, som vi have sat i Begyndelsen af denne Afhandling, at Kirken er Kristi Legeme og Kristus er Legemets Hoved. Enhver Tale om Kirken, som ikke peger tilbage dertil, maa nødvendigvis blive falsk, fordi den har falske Forudsætninger. Og det er i Forglemmelsen og Tilsidesættelsen af denne Sandhed, vi søge Grunden til al den Forvirring og

al den Uklarhed, som i vore Dage hersker i dette Spørgsmaal. Derfor tro vi, at det er beleiligt nu at forsøge paa at holde frem, hvad der ligger i hin Grundsandhed, i hint omfattende Princip, til Overveielse for dem, som endnu trods Partistridens Egenkjærlighed og dens Blindhed dog have bevaret en liden Rest af den Enfoldighed, som er nødvendig til at erkjende Sandheden i dens Renhed.

Det har været Kirkens Bekjendelse gjennem alle Tider og i alle dens Splittelser og paa alle Steder, hvor den er kommen hen ved Herrens Styrelse, at Kirken er een. Og det er vel indlysende, at dersom den er Kristi Legeme, saa kan der ingen Tvivl være om, at den er en Enhed. Og det er heller ikke derom Striden dreier sig, thi alle Parter tilstemme med een Mund, at Kristus er ikke delt og hans Legeme ligesaalidet. Men naar vi gaa et Skridt længere, saa have vi strax en Sværm af Modsigelser mod den enfoldige Sandhed. Thi spørge vi efter, hvori denne Enhed bestaar, faa vi en Mangfoldighed af Svar, som ved sin indbyrdes Uenighed kun vise, at her møder ethvert af de kirkelige Samfund op med sin Partiinteresse og vil tilrane sig, hvad der er den hele Kirkes, det nemlig, at være Legemet, at være Bruden. Vi finde en Række af synlige Ting opstillede som det, hvori Enheden egentlig bestaar; og enhver af disse synlige Ting er Særkjende for et enkelt Kirkesamfund og stilles frem, for at det skal blive indlysende, at just dette enkelte Kirkesamfund har den rette Enhed, er virkelig Kristi Legeme. Og hermed er da ganske nær forbundet den Slutning, at alle de andre Samfund ikke have Ret til at existere ved Siden af Legemet, men maa skynde sig med at opgive sin Selvstændighed og blive Dele af det ene Samfund, som, fordi det er Legemet, har Eneret til at bestaa. Vi møde her allerførst den katholske Kirke, hvis Paastand paa at være Kristi sande Legeme og have den rette

Enhed, vel forekommer Mange at være saa plump og paatagelig falsk, at det synes at være lidet værdt at undersøge den. Og dog er den i Virkeligheden den eneste, som har noget Skin af Sandhed, som den kan smykke sig med. Og lykkes det os at vise dens Falskhed, saa vil Arbeidet med andre Paastande om Kristi Kirkes Enhed falde let. Den katholske Kirke fastholder med urokkelig Bestemthed, at Kirkens Enhed er netop dens Enhed med Hovedet Kristus, og den har i denne sin Paastand den soleklareste Ret. Men denne Enhed med Kirkens usynlige Hoved er formidlet gjennem Kristi synlige Statholder paa Jorden, som han selv har indsat og bygget sin Kirke paa. Og derfor er Enheden bleven en synlig Enhed, det er den ufeilbare Pave, som i Virkeligheden er Kirkens Enhed og hele det synlige Samfund, som anerkjender ham, og modtager al Sandhed og alle Guds Naadegaver fra ham, er netop Kristi Legeme. Og ethvert andet Samfund er udenfor Legemet, fordi det er uden Forbindelse med Legemets jordiske Hoved, Ufeilbarheden i Rom. Hele denne Række af Paastande vilde være aldeles uimodsigelig, dersom der ikke var begaaet et Brud paa Forudsætningen, der var rigtig nok. Kirkens Enhed er dens Enhed med Kristus; men Spørgsmaalet er, hvorledes det kan være sikkert, at den ufeilbare Pave staar i nogensomhelst Forbindelse med Kristus, og dernæst, hvorledes en udvortes Forbindelse, en kirkelig Enhed med Paven kan sætte i virkelig Legemsenhed med den usynlige Kristus. Feilen her ligger deri, at man gjør til en udvortes Ting, hvad der i sig maa være usynligt og indvortes. Selv om Paven nok saameget var Kristi Statholder paa Jorden, han kunde dog aldrig være Legemets Enhed, thi det maatte da ialfald være ganske sikkert, at han hørte med til Legemet; men nu vide vi jo Alle, at hverken Pavestol eller Pavekrone kan sikre Nogen, at han er et Lem paa Kristi Legeme, endsige at

han skulde være et Vicehöved for dette. Saaledes kan det ikke nytte, om Paven er nok saa meget ufeilbar, thi ingen Ufeilbarhed kan sikre ham, at han har nogen Del i Kristus; men dersom det ikke engang om Paven selv er aldeles usvigeligt sikkert, at han har Del i Kristus, saa er det endnu mindre sikkert, om de, som have Del i Paven, have Del i Kristus. Og saaledes bliver det ganske umuligt, at det ydre Samfund, som staar i Afhængighed af Paven, kan være Kristi virkelige Legeme og hans rette Brud, thi Ingen kan paastaa, at dette Samfund gjennem Paven har nogen Livsenhed med Kristus. Vi se saaledes, at den Paastand, at en enkelt Mand er Kirkens Enhed, er en aabenbar Feiltagelse, et Brud paa den rigtige Grundsætning, hvormed al Erkjendelse af Kirkens Enhed staar og falder. Men ikke mindre falskt er det, at gjøre en Stand, eller rettere Enheden af en Stand, f. Ex. Bispedømmet, Episkopatet til Kirkens Enhed; thi tog man end alle Verdens Bisper sammen, saa kunde dog intet godtgjøre, at deres Aand var Kristi Aand, og at der var nogensomhelst Forbindelse mellem dem og Hovedet Kristus. Det er atter den samme Feil, som før; thi man vil atter gjøre det usynlige til en vis Grad synligt.

Intet Menneske er saaledes Kirkens Enhed, og heller ingen menneskelig Stand, være sig salvede Biskoper eller viede Præster. Ingen saadan binder Kristi Legeme sammen, og Ingen er udelukket fra Kristi Legeme, om han er udenfor Samfundet med Paven eller udenfor Forbindelsen med de høie Biskoper og Præster. Men vi møde andre Paastande om Kirkens Enhed, der skulle hævde enkelte Kirkesamfunds Ret til at være Kristi Legeme. Man siger, det er den groveste af alle Vildfarelser, at Paven er Kirkens Enhed og Hoved, det er den største af alle Løgne, at Kristi Legeme er der og kun der, hvor han er den ene raadende. Men, lægger man til,

Kristi Legeme er derfor ikke usynligt, saaat man ikke skulde vide, hvor det er og ikke er. Forfatningen, den rette, sunde, Kirkeorden med Kirketugtens kraftige Udøvelse, det er i Sandhed Kristi Legemes Kjendetegn. Bring alle Kristne til at anerkjende dette og Kristi Legemes Enhed vil være der og bestaa i Forfatningens Enhed. Lad saa hver Menighed lære, som den vil, og bruge Sakramenterne, som den vil, Enheden vil være der, og vi have Kristi Legeme i dets rette Form. Men vi holde atter fast ved vor i Guds Ord vel grundede Sætning, hvorefter vi bedømme Alt; og vi sige atter, Forfatningen er ikke Kristi Legemes Enhed, thi der er ingen Forfatning i Verden, hvormegen Kirketugt den end er forbunden med, der sikrer den Menighed, som har den, anerkjender den, bruger den, nogen Plads paa Kristi Legeme som et Lem derpaa.

Med disse Forsøg paa at finde Kristi Legemes Enhed og saaledes danne et enkelt Kirkesamfund, hvortil alle andre maa slutte sig, om der skal blive een Hjord og een Hyrde, er man saaledes kommen ganske tilkort. Og da Menneskene aldrig blive trætte af at opbygge sine egne Hjerters Paafund ved Siden af Guds Ords enfoldige Sandhed, og aldrig blive færdige med at udtænke sig Midler, hvorved de kunne tilrive sig Kristi Ære, saa maa det ikke undre os, om altid nye Forsøg fremkomme inden Kirken paa at fremstille et enkelt Kirkesamfund som det eneste rette, der bærer Kristi Kirkes rette Tegn paa sig, og som alene har den rette Kirkens Enhed, hvortil alle andre maa komme, om de skulle have Del i Kristus. Den rene Lære synes i den sidste Tid at skulle gjøres til Kirkens rette Enhed, og det har visselig i mange Øren en meget god Klang, naar der forklares dem, at et Kirkesamfund, som ikke har den rene Lære, umulig kan have nogen Forbindelse med Hovedet Kristus; thi naar den rene Lære er i Verden, givet af Gud, saa er det jo klart, at Alle de, som ikke

anerkjende den, de negte Guds Sandhed og hengive sig til Løgnen, men hvorledes skulde saadanne Løgnens Mennesker have Del i den evige Sandhed Kristus? Det lyder som en sød velbehagelig Musik for deres Øren, som mene sig at have den rene Lære, og det stiger op som Virak i deres Næse, naar det hedder, vi, som have den rene Lære, vi ere Kristi Brud, vi ere hans Legeme, til os, som have Lyset, maa hver den komme, som ikke vil fortabes i Mørket. Men hvor velklingende end denne Tale er, saa er den dog hul som en lydende Malm og en klingende Bjelde. Og der er en Forførelsens Magt i den søde Vin, som saaledes iskjænkes for Menighederne. Thi hvor denne Tale om den rene Lære lyder, og hvor det siges, at den rene Lære er det rette Kjendetegn paa Kristi Brud, der beruses Menneskene af Hovmod, og der dysses de i Søvn af Tryghed, og de sove paa den Pude, som saaledes lægges under deres Hoved. Og dersom det skulde være Sandhed, at Kristi Kirke er der og kun der, hvor den rene Lære er, saa maatte dette vel prædikes og Faren maatte taales, og Sjælene maatte fortabes, fordi de tog Sandheden forfængelig; men nu er det en stor Vildfarelse og en forfærdelig Løgn, at Kristi Legemes Enhed og Kristi Kirkes eneste rette Kjendetegn er den rene Lære. Thi om et Kirkesamfund havde en Lære, ren som Farisæernes paa Mose Stol, ren som alle Dogmatikeres skarpsindige Systemer, det gav dog ingen Sikkerhed for, at der var nogensomhelst Forbindelse mellem et saadant Kirkesamfund og Kirkens eneste Hoved Kristus. Den rene Lære forslaar ligesaa daarligt som den rene Forfatning eller den rene Kirketugt eller den ufeilbare Pave til at være Kristi Legemes Enhed, og til at fremstille et Kirkesamfund som det eneste rette. Overalt mangler det samme, der er ingen Sikkerhed for at det, der udgives for at være Foreningsbaandet mellem Kirken og den himmelfarne Kristus,

virkelig kan istandbringe en saadan Forening. Det synlige Kirkesamfund og den usynlige Kristus blive altid staaende uden Forbindelse, saasnart Baandet skal være synligt. Thi det synlige Foreningsbaand kan vel forene det synlige Kirkesamfund til en udvortes Enhed, men det kan aldrig forene det Synlige med det Usynlige. Og ethvert saadant synligt Mærke er vel skikket til at give et Kirkesamfund høie Tanker om sig, og bringe det til at forlyste sig i sin egen Storhed, men det er aldeles uskikket til at bringe Kristus den tilbørlige Ære.

Vi vises saaledes tilbage til Guds Ord, naar vi ville søge Kirkens sande Enhed, Kristi Legemes Enhed. Og vi have den Fortrøstning, at vi ikke skulle søge forgjæves, thi ligesom Guds Ord har vist sig mægtigt til at forstyrre Anslag og al Høihed, som opløfter sig mod Guds Kundskab, saa er det ogsaa mægtigt til at veilede os til al Sandhed. Guds Ord er ikke alene sat til at oprykke og nedrive, til at ødelægge og nedbryde, men ogsaa til at bygge og plante. Det har været nødvendigt at afvise de vildfarende Veie, hvorpaa Menneskepaafund har villet føre Guds Kirke, for at der kan være Rum for en alvorlig Undersøgelse af Guds Ords ufordærvede Sandhed. Kristi Legeme er eet, og det har kun eet Hoved Kristus. Men da er Kirkens Enhed et Legemes Enhed, og kan derfor kun være Enhed i Liv. Det er dette, som er Kristi Legemes sammenknyttende Baand og dets samlende Enhed, at Kristi Liv strømmer gjennem det og gjennemtrænger alle de enkelte Lemmer. Hvor Kristi Liv findes, være sig blandt Jøder eller Grækere, være sig inden det ene Kirkesamfund eller det andet, der findes Kristi Legeme. Det er paa denne Maade ethvert Legeme er en nøiagtigt sammenhørende Enhed, og det er ganske paa samme Maade ogsaa Kristi Legeme danner en fuldkommen Enhed og det er paa denne Maade, og kun paa den, at Kirken er een. Overalt, hvor den findes, der

er det samme Liv, og naar der spørges, hvad der adskiller dette Legeme fra alle andre Legemer, da er det ikke dette, at der er noget andet Enhedsbaand end Livets, men det er dette, at det Liv, som her pulserer i hvert eneste Lem, er Kristi Liv. Og dersom vi ville gaa længere i Undersøgelsen af Kirkens Enhed, da sker det kun ved en dybere Indtrængen i dens eiendommelige Liv og i dettes nødvendige Elementer. Og vi kunne øieblikkeligt erkjende, at dersom det er det ene og samme Liv, som saaledes sig selv ligt forener Kristi Kirke, da er det sikkert, at dette Liv, som ethvert andet, tager sin Begyndelse med en Fødsel, thi kun Fødsel frembringer Liv, og dersom Livet skal være det samme, saa maa ogsaa Fødselen være den samme. Og det er Noget, hvorom vel alle Kristne ere enige, at der er kun een Fødsel, hvorved Mennesker, fødte af Kjød, kunne blive delagtige i Kristi Liv, det er Fødselen af Vand og Aand, Daaben med den ene Aand til eet Legeme. Saaledes kommer det for os, som have erkjendt, at Kristi Legemes Enhed er Enhed i Liv, til at blive en uomtvistelig Sandhed, at Kirkens Enhed først og fremst bliver en Enhed i Daab med een Aand. Her staar det første Kjendetegn paa Kristi Kirke, og der kan intet Andet sættes foran dette, thi Livets Enhed kan ikke være foran Livet selv, men Livet kan ikke være foran Fødselen. Men vi kunne gaa videre i Bestemmelsen af Kirkens Enhed, thi det Liv, som saaledes er født, det har sit eget eiendommelige Væsen, som findes igjen overalt. Ligesom det samme Blod strømmer igjennem enhver Aare og findes i ethvert Lem paa det menneskelige Legeme, saaledes har ogsaa Kristi Liv i syndige Mennesker overalt det samme Grundvæsen, det er Troen, som er dette Livs eiendommelige Væsen, Sandhedens frigjørende Erkjendelse, og Kjærlighedens levendegjørende Magt. Det er dette, som er det Andet i Kirkens Livsenhed, Enheden i een Tro. Vi have saaledes vundet en ny Bestemmelse af,

hvori Kirkens Enhed bestaar, vi se, at det er Kristi Livs ene Fødsel og dets ene Væsen, som bliver den virkelige Livsenhed, det samfundsdannende i Kirken. Men som Kristi Liv har een Kilde, som Indgangen i Himmeriges Rige er een, Fødselen af Vand og Aand i Daaben, og ligesom Kristi Liv har et fælles Væsen, og Rigets Børn har en fælles Borgerret, Troen, saaledes bier ogsaa Kristi Liv paa een Fuldendelse overalt, hvor det findes, og Himmeriges Rige gaar fremad mod eet Herlighedens Maal, hvori alle dets Børn, være sig fra Øst eller Vest, fra Nær eller Fjern, skulle blive delagtige. Kirken har een Fremtid og Kristi Legeme har een fuld og evig Forening med sit Hoved i Vente, og derfor ere Alle de, som have Kristi Liv i denne Verden, forenede med det ene og samme Haab. Saaledes vinde vi frem til at skjønne, hvorfor Guds Ord taler om Kirkens Enhed ikke som en fælles Underkastelse under en Pave, ikke som en fælles Sammenslutning om een Forfatning, ikke som en fælles Overenskomst om den rene Lære, men om Enhed i Daab med een Aand, Enhed i Tro paa en Frelser, i Haab om een Herlighed, og vi sammenfatte Alt, naar vi sige Enhed i Kristi Liv. Hvor Kristi Liv findes, der er hans Legeme og intet andet Sted. Hovedet er ikke Hoved for noget andet Legeme end det, som er gjennemstrømmet af dets eget Liv. Saaledes vil det ikke længer undre os, at vi have negtet og maa negte, at et enkelt bestemt, ydre Kirkesamfund alene kan gjøre Krav paa at være Kristi sande Legeme og hans rette Brud, thi det kan Ingen bevise eller endog paastaa, at kun indenfor et enkelt Kirkesamfund findes Saadanne, som er delagtige i Kristi Liv. Og endnu mindre skal Nogen kunne pege paa et enkelt Kirkesamfund, hvor alle Medlemmer uden Undtagelse ere fyldte af Kristi Aand og delagtige i hans Liv. Det har rigtignok været vovet af den katholske Kirke at vidne om sig selv, at

den er den ene saliggjørende, og endnu mere, at den, som er Lem af denne Kirke, er sikker paa at have Del i Kristus; men denne Paastand er allerede dømt, og det turde være overflødigt paanyt at gjentage Historiens Vidnesbyrd; og enhver luthersk Kristen ved, hvad han skal tænke om hver den, som vover at give sig selv et lignende Vidnesbyrd. Vi have erkjendt, at Kristi Legemes eneste rette Mærke er Kristi Liv, og dersom Nogen er saaledes begavet, at han kan afgjøre, hvor Kristi Liv findes, han vil og kunne pege paa Kristi Legeme; men Enhver vil visselig være nødt til at indrømme, at Kristi Liv kan findes overalt, i ethvert Kirkesamfund eller udenfor alle ordnede Kirkesamfund, hvor Kristi Evangelium i Ord og Sakrament gjør sin Gjerning.

Saaledes er der trods al Splittelse een Kirke, eet Legeme, fordi der er Aandens Enhed hos alle dem, som ere delagtige i det ene Liv. Men fordi Kirkens Enhed er Livets og Aandens, derfor er den ikke knyttet til noget enkelt Samfund af dem, der kunne kaldes med Kristi Navn, thi Aanden blæser, hvor den vil, og Livet spirer, hvor den gode Sæd annammes i troende Hjerter. Og netop derfor er Kirkens Enhed ikke en synlig Ting som et udvortes Kirkesamfund, som Enhver kan tage og føle paa, men det er en usynlig Herlighed, som kun Troens Øie ser. Derfor bekjende vi ogsaa, at vi tro, at Kirken er een, men Troen er en Vished om det, som ikke sees og ikke forstaaes. De, som tro, de kjende Kristus, at han ikke er delt, og hans Legeme er ikke delt, og de kunne formedelst det Liv, som er i dem, bevare Aandens Enhed i Fredens Baand trods al Strid mellem Samfund og Samfund. Hvorsomhelst de mærke Kristi Liv i Aand og Sandhed, der kjende de en Broder eller Søster, og i deres enstemmige Bekjendelse om Guds store Gjerninger mod dem, der han frelste deres Sjæl fra Mørket, deres Liv fra Døden, er alt Andet glemt, og al

Modsigelse ophævet i en salig Vished om en Enhed, som er mægtigere end al Splittelse, Enhed med Herren, som er Hoved over alle Ting.

Men medens saaledes Kirkens Enhed, som er Kristi eget Liv, er usynlig, og medens vi med alle Fædrene bekjende vor Tro, at Kirken er een, saa viser vor daglige Erfaring, at der er mange Kirker; og det kunde saaledes synes som vor Tro kun er en sygelig Indbildning, en Daarskab, som al Virkelighed kræver, at vi lade fare. Men det er en altfor rask Slutning. De mange Kirkesamfunds Forskjelligheder, den brogede Vrimmel af Kirker, som ligger for vore Øine, kan ikke paa nogen Maade gjøre Kirkens eller Kristi Legemes Enhed til intet. Ligesaalidt som det er givet i Menneskers Magt at dele Kristus, ligesaalidt staar det i Menneskers Magt at ophæve hans Legemes Enhed. Mennesker kunne danne mange Kirker, men Legemet bliver kun eet. Og det er i Virkeligheden saa langt fra, at de mange kirkelige Samfund, om de med Alvor forstaa sin Stilling, opløse Legemets Enhed og svække Legemets Fasthed, at de meget mere i Herrens Forelse med hans frelste Folk kun tjene til at gjøre Legemet stærkere. Hvor det staar urokkeligt fast, at Legemet er kun eet og i Aand og Sandhed eet, gjennemstrømmet af det ene og samme Liv, der vækker det ingen Frygt og ingen Tvivl, om dette Legeme udfolder sig i mange Lemmer, og hvert Lem behersket af det samme Liv udvikler sig til større og større Kraft. Den Kraft, som det enkelte Samfund udfolder, er ikke Legemet til Skade, men meget mere vil Legemets Vært kun da blive kraftig, naar hvert Samfund faar udvikle med Frihed sin iboende Styrke. Kirkens Deling i forskjellige kirkelige Samfund, er grundet i en forskjellig Opgave, et forskjelligt Kald, som er givet af Herren. Og Herren har sat de mange forskjellige Opgaver forat Legemet skal voxe til større og større

Modenhed. — Det er visselig saa, at Kristi Legeme i sin Helhed har en fælles Opgave, den nemlig, at trænge altid dybere og dybere ind i Kristi Erkjendelse og derved dygtiggjøres til alt mere og mere at vorde ham lig, men fordi Kristi Erkjendelse er uendelig rig og en uudtømmelig Fylde, som først Evigheden kan give fuldt og helt, derfor er det paa Jorden givet os at erkjende stykkevis, og Ingen kan rose sig som den, der har erkjendt Alt. Derfor vil det aldrig kunne være anderledes, end at den Ene griber en Del af Kristi Kundskab, den Anden en anden Del, og naar hver med al Styrke og alt Alvor nedsænker sig i det, som er bleven hans, saa lider ingenlunde Legemets Vært derved, men det trives meget mere. Thi Summen er dette, at Kristi Erkjendelse tiltager og formeres og Kristi Liv vinder i Kraft. Saaledes er det ingen Skade for Kristi Legeme deri, at Kristi Erkjendelses Rigdom ved de mange Samfunds forskjellige Arbeide kommer mere og mere til Klarhed, men det er en Vinding, naar dette store Arbeide deles, fordi derved mere Arbeide bliver udført. Men det, som gjør Kristi Legeme Skade og nedbryder Guds Kirke paa Jorden, det er dette, at det ene Samfund ikke vil indrømme Berettigelsen af det andet Samfunds Arbeide. Da forstyrres Guds Gjerning, saavidt det er givet i Menneskers Magt at forstyrre den, thi naar den Ene siger til den Anden, du har ingen Ret til at bestaa, da begynder Trætte og Kiv, da forstyrres Aandens Enhed, fordi Fredens Baand brydes.

Men dersom det tør ansees som erkjendt, at vi Alle erkjende stykkevis, og at for den Ene maa en Gren af Kristi Erkjendelse fremtræde som Hovedsag, medens den Anden ikke ser Andet, end at det, som han har erkjendt, er Hovedsagen, da er det vel ligesaa sikkert, at den Ene faar sin Del af Arbeidet, og den Anden sin, fordi det er en guddommelig Orden, at den Ene er mest skikket for dette Arbeide, den

Anden før hint. Arbeidet deles, fordi det er uendelig stort, men hver faar sin Del af Arbeidet, fordi han er den, som er dueligst til denne Gjerning. Ligesom i Folkeverdenen hvert Folk har sin særskilte Opgave, fordi det er dygtigt i en særegen Retning, saaledes vil det ogsaa være indenfor Kirken, at ethvert Samfund har sin særskilte Opgave, fordi det har et særeget Anlæg i en eiendommelig Retning. Og vi komme derfor til det Resultat, at Kirkens Deling i forskjellige Kirkesamfund har en dobbelt Berettigelse, der for os kan fremstilles som paa den ene Side en guddommelig, paa den anden Side en menneskelig, hvorvel vi i en anden Forstand godt kunne erkjende, at alt her er guddommeligt. Den ene Side er denne, at Kirken er Kristi Legeme og kun kan voxe ved hvert Lems Udvikling af sin eiendommelige Kraft. Det er nødvendigt for et Legeme, at det ikke er udelukkende Øie, men ligesaavel Øre, det er nødvendigt ikke alene at have en sikker Haand, men ogsaa en fast Fod, og der er saaledes i selve Legemets Væsen en Nødvendighed for, at det har mange Lemmer. Og det er denne Side, vi kalde den guddommelige, thi det er en Orden, sat af Gud, at Legemet først da er i sin rette Væxt, naar hvert Lem udvikler sig frit. Men paa den anden Side er Kirken i Verden, den bestaar af en Mangfoldighed af Mennesker med forskjellige Anlæg og forskjellige Gaver, og hver af disse skulle aagre med sit Pund og bringe det tilbage med Renter, og derfor er der en menneskelig Berettigelse for Kirkens Deling i flere Samfund med hver sin Opgave, forat den Enes Gaver kan komme til sin rigeste Anvendelse ligesaavel som den Andens. — Man vil naturligvis her indvende, at denne Tankegang enten ikke fører langt nok eller at den fører altfor langt. Man vil paa den ene Side sige, at de forskjellige Opgaver, som svare til de eiendommelige Anlæg, kunne fortræffeligt finde Plads indenfor det

amme Kirkesamfund og maa finde Plads der, efterdi ethvert Kirkesamfund bestaar af en Mangfoldighed af Individer, hver med sine forskjellige Anlæg. Og saaledes kræver de forskjellige Opgaver ikke forskjellige Samfund. Man vil paa den anden Side sige, dersom det er rigtigt, at enhver ny Opgave og ethvert nyt Anlæg kræver et nyt Kirkesamfund, saa kan man ikke standse, førend man er kommen til, at ethvert Menneske staar for sig alene. Først da standser Kravet af den Sætning, at Kirkens Deling er begrundet i Forskjel i Opgave og Anlæg. Men begge Paastande ere ikke nødvendige Følger af vort Princip, eller rettere, begge disse Følgeslutninger ville med Nødvendighed tilbagevises af Tingenes egen Udvikling. Thi hvad det Første angaar, at et enkelt Kirkesamfund kan rumme indenfor sig alle forskjellige Opgaver og tilfredsstille alle Anlæg, saa er det til en vis Grad sandt og netop saameget nærmere det Rette, som dette enkelte Kirkesamfund nærmer sig Kristi Kirkes sande Væsen. Men i Virkeligheden vil ethvert Kirkesamfund, hvor altomfattende det end i sin Begyndelse synes at være, uundgaaeligt under sin videre Udvikling mere og mere drages ind i Ensidighed. Og jo længere det lider, desto utaaleligere vil Indsnevringen af Opgaven blive, og desto mindre Plads vil der blive for Arbeidet for de øvrige Opgaver. Og Udviklingen vil efter Alt, hvad Historien endnu har opvist, ende med et Brud indenfor Kirkesamfundet, og man har netop den Deling, som man tænkte sig at skulle kunne undgaa. Vort Princip, som kræver, at de forskjellige Opgaver kunne begrunde forskjellige Samfund, er paa engang grundet i Nødvendigheden af at alle Sider af det kristelige Liv udvikles til den størst mulige Klarhed og Umuligheden af, at dette kan ske inden et eneste Samfund, en Umulighed, som Historien har godtgjort ikke engang, men mange Gange, en Umulighed, som rigtignok

ikke vilde være der, om ikke Synden spillede en Rolle ogsaa i Kirkens Udvikling til Ensidighed. Og hvad nu den anden Side af Paastanden angaar, at vort Princip bærer for langt, indtil det opløser Kirken i Individer, idet hvert Menneske maa være Kirkesamfund for sig, idet han har sin særegne Opgave og sine særegne Anlæg, saa er det ganske rigtigt, at enhver Kristen for sig er Lem paa Kristi Legeme og efter sine særegne Anlæg har sin særegne Opgave; men man har, dersom man vil drage den Slutning, altsaa er hver et Kirkesamfund for sig, sprunget over, at Kirkens Væsen med Nødvendighed er Samfund, og at det derfor er en falsk Slutning, at fordi Kirken efter Opgave og Anlæg deler sig i Samfund, derfor maa den dele sig i Individer. Man glemmer da, at en kirkelig Opgave netop kræver til sin Gjennemførelse et Samfund, og dersom en Opgave viser sig ikke at være samfundsdannende, saa viser den sig derved ikke at være nogen kirkelig Opgave. Vort Princip fører med Nødvendighed til Kirkens Deling i kirkelige Samfund, men det kan ikke føre videre, thi Arbeidet, som skal gjøres, er Samfundsarbeide og kan umuligt udføres af Individer.

Vi have seet, hvori Kirkens Enhed bestaar, og vi have seet, hvad der kræver de mange kirkelige Samfund; men vor Opgave er dermed ikke løst. Thi her kommer endnu et meget vigtigt Spørgsmaal, som egentlig er det mest brændende i Nutiden. Naar selve Kirkens Vært og dens Udvikling kræver en Deling i flere Kirkesamfund, saa er det af den største Vigtighed at vide, om enhver Deling af Kirken er saaledes til Kirkens Gavn, og om ethvert Kirkesamfund uden Videre har Ret til at bestaa. Vi ville begynde med det sidste Spørgsmaal og efter det Grundlag, som vi nu have forsøgt at lægge, forsøge en Besvarelse af det Spørgsmaal, hvorpaa et Kirkesamfunds Ret til at existere beror. Det har fra gammel Tid

af været en Paastand af den katholske Kirke mod de protestantiske Kirkesamfund at de ikke havde Ret til at bestaa, fordi de vare grundede paa Rov fra den katholske Kirke, og det er en meget almindelig Paastand igjen i vore Dage fra det ene Samfund mod det andet, at det har ikke Ret til at existere. Der tales atter lydeligt om Rov af det ene Samfund fra det andet, og der raabes paa Retskrænkelse, fordi Udviklingen fører med sig, at der opstaar nye Kirkesamfund. Derfor tro vi, at en rolig Drøftelse af dette Spørgsmaal, uafhængig af Partilidenskaberne, er paa sin rette Plads og kommer paa sin rette Tid. Og om vi ikke have taget ganske feil i vor foregaaende Udvikling, saa vil det sees, at vi maa komme til den Slutning, at et Kirkesamfunds Ret til at bestaa selvstændigt, beror paa dets egen Levekraft. "Er Gjerningen af Gud", siger Gamaliel, "kunne I ikke forstyrre den." Men vi have seet, at et Kirkesamfund kun da bærer dette Navn med Rette og kun da kan have Levekraft, naar det er et Lem paa Kristi Legeme. Delagtigheden i Kristus, Enheden med ham, er den første Betingelse og Grundbetingelsen for ethvert Kirkesamfunds Bestaaen. Men for at et Samfund skal have Ret til at bestaa ved Siden af andre, skal have Ret til at være et selvstændigt Lem paa Legemet, da maa det have sin særegne Opgave, sin eiendommelige Virksomhed. Det er derom der vil blive Spørgsmaal, og ethvert Samfund, som ikke er istand til at eftervise sin særegne Opgave i den kirkelige Udvikling, det mangler Grundbetingelsen for at være selvstændigt. Men hvor et Kirkesamfund kan eftervise, at det har en Gjerning at gjøre, som vilde forsømmes, om det ikke var, at det har en Side af Kristi Erkjendelse at fremholde og en Gren af Kristi Liv at udfolde, som ikke finder Plads indenfor de allerede bestaaende Kirkesamfund, der har det sin Ret til at bestaa, og der har de allerede bestaaende Samfund den Pligt, at aner-

kjende dets Ret, om de ikke ville befindes som de, der stride imod Gud. Kun saaledes kunne de protestantiske Kirkesamfund forsvare sin Ret til at bestaa ved Siden af den katholske Kirke, og kun saaledes kan i Nutiden ethvert Kirkesamfund hævde sin Ret som selvstændigt. Og kun under denne Forudsætning kan det gjøres til Pligt for et Samfund at anerkjende et andet ved Siden af sig. Og først naar de mange Samfund respektere hverandres Arbeide og anerkjende hverandre gjensidigt som dem, der ere satte af Gud til at arbeide i een Aand fremad mod eet Maal, som er over dem alle og større end dem alle, først da vil Kirken i sin Helhed, Kristi Legeme gaa fremad med Kraft og gjøre sin Gjerning med Liv. Men hvor et enkelt Kirkesamfund sætter sig paa Dommersædet, og hvor det kræver for sig Eneret til at være Kristi Kirke og Eneret til at bestaa, hvor det i vanvittig Hovmod raner til sig den Ære at være alene Kristi Legeme og med Bespottelse af Guds frelsende Magt kalder sig selv ene saliggjørende og overgiver de øvrige Samfund til evig Fortabelse og udslynger Bannet over dem, som Gud har mærket med Kristi Mærketegn og delagtiggjort i sit eget Liv, der har et saadant Kirkesamfund stemplet sig selv med Antikristens Tegn, han, som er Guds Fiende, men dog sidder paa Thronen i Guds Menighed. Det er ikke Kirkens Deling i mange Samfund, som nedbryder Guds Gjerning iblandt os, men det er Partisyge og Stræben efter egen Ære og egen Magt, som er Kirken til Fornedrelse, Guds Ære til Forringelse og Guds Gjerning til Hinder.

Men nu reiser sig nye Spørgsmaal, som synes ganske at skulle kuldkaste Alt, hvad vi tidligere have erkjendt. Dersom det forholder sig saa, at ikke et Kirkesamfund alene har Ret til at kalde sig Kristi Legeme, dersom der er mange Kirkesamfund, som kunne gjøre Paastand paa at være kristelige, er

dette da saaledes at forstaa, at alle Samfund ere lige gode, bliver det fuldstændigt ligegyldigt til hvilket Samfund jeg hører, og er al den Strid, som føres mellem Kirke og Kirke en ren Ugudelighed. Er det ren Ugudelighed, naar den lutherske Kirke kjæmper mod den katholske, og den reformerte Kirke kjæmper mod den lutherske? Skulle vi for Fremtiden være fuldkommen rolige og lade hvert Kirkesamfund arbeide for sig og ikke gjøre nogen Anstrengelse for at hævde vor Bekjendelse og holde frem, hvilke Fortrin vi have fremfor andre Samfund. Vi svare med et bestemt Nei paa alle disse Spørgsmaal. Der er Intet i vor tidligere Udvikling, som giver dem nogen Støtte, og vi skulle vise, at Ligegyldigheden har ingen Ret indenfor Guds Kirke, og Kampen mellem Kirkesamfundene er ligesaa nødvendig til Guds Kirkes Trivsel og Fremskridt paa Sandheds-Erkjendelsens Vei, som det er nødvendigt, at det ene Samfund, saalangt Sandheden tillader det, anerkjender det andets Ret til at existere. Dersom det nemlig er saa, at Kirkens Deling beror paa Opgavernes Forskjellighed, dersom hvert Samfund griber en Side af Kristi Erkjendelse, hvad der ikke er forskjelligt fra en eiendommelig Side af den Fylde af Kristi Kundskab, som er nedlagt i den hellige Skrift, og dersom hvert Samfund har den Gjerning at fremstille en Gren af Kristi Liv, saa er det paa Forhaand sikkert, at der vil mellem de forskjellige Samfund være en høi Grad af Forskjel, eftersom det gives dem, at nærme sig det Centrale i Kristi Erkjendelse. Historien vil ogsaa paa det Klareste godtgjøre dette for os; og vi skulle senere lade den tale. Der vil være en klar og bestemt Forskjel mellem Samfundene, eftersom de i den hellige Skrifts overvættes Rigdom formaa at tilegne sig det, som er Guds-Ordets altbeherskende og altgjennemtrængende Grundsandhed, eller om de kun gribe en Side af denne Grundsandhed, som staar nærmere eller

fjernere i Sammenhæng med den. Det ene Samfund kan trænge dybere ind i Sandheden end det andet, og det er dette, som gjør det til en Foragt for alt Alvor og til en Bespottelse af Sandheden, at tænke, at alle Samfund ere lige gode, og at det er en ligegyldig Sag, om jeg hører til det ene eller til det andet. Det er sandt, at ethvert Samfund med Kristi Ord og Sakramenter og med sin eiendommelige Opgave at kjæmpe for, har Ret til at bestaa; men det er en aabenbar Feiltagelse, om man deraf vil slutte, altsaa er det ene ligesaa godt som det andet. Og der gives Tilfælde, hvor det bliver en aabenbar Fornegtelse af Sandheden at forlade et Samfund, som har en dybere Erkjendelse af Kristi frelsende Sandhed, for at hengive sig til et andet, der i denne Henseende er mindre fremskredet. Men saalænge en Kristen i sit Hjertes Oprigtighed og fuldt forvisset i sit eget Sind staar i et kirkeligt Samfund, det være et meget eller lidet vildfarende Samfund, saalænge har Ingen Ret til at fradømme ham Delagtighed i Kristi Frelse og den evige Salighed, hvor haard end Dommen maatte lyde over det Samfund, hvortil han hører. Dermed have vi ikke udjevnet den Forskjel, som findes mellem Samfundene, men vi have kun gjort det muligt, at Forskjellen kan blive anerkjendt i sit rette Værd. Thi Forskjellen er ikke denne, at det ene kirkelige Samfund er alene Kristi Kirke og det andet er helt og holdent udenfor Kristi Legeme, men Forskjellen er denne, at det ene kan have grebet dybere i Kristi Erkjendelse end det andet.

Og det er denne Opfattelse af Forholdet, som alene gjør Kampen mulig og gjør den ikke alene berettiget, men ganske nødvendig. Det er ikke Udryddelseskrig, som skal føres mellem Samfund og Samfund inden Kirken, men det er Kamp for at hævde hver sin Side af Sandheden. Og her tage vi et nyt Moment med, som vi tidligere have kunnet til en vis Grad sætte ud af Betragtning, det er Synden inden-

for Kirken. Naar et Kirkesamfund har fattet en enkelt Side af Kristi Sandhed, da bliver det snart en Umulighed for det at erkjende, at det ikke har grebet Alt. Modsætningen til de øvrige Samfund og Iveren for sin egen Sag driver det til en Overvurdering af sin egen Opgave, og drevet stedse længere og længere fra en god Begyndelse ud i den Ensidighed, som laa der allerede fra Udgangspunktet af, snevres det mere og mere ind, og det kan ikke være anderledes, end at Skjævheden aabenbares mere og mere, indtil den Skjævhed, som laa i Udgangspunktet, bliver mere fremtrædende end den Sandhed, som laa deri. Og om ikke en særegen Udvikling leder det enkelte Kirkesamfund ind paa en ny Bane, saa er der en høi Grad af Fare for, at det Løb, som begyndte godt, vil ende med gruelige Vildfarelser og med en antikristelig Retnings Aabenbarelse. Men det er under denne Udvikling, som et hvilketsomhelst Samfund er udsat for, at Kampen kommer til sin fuldeste Ret. Det er under denne Gang, at det ene Samfund hævder sin Erkjendelse af Sandheden ligeoverfor det andet, den Ensidighed, hvormed Enhver fastholder Sit og maa fastholde Sit, bringer hver Side af Sandheden frem i dens skarpeste Lys, og de hvasseste Vaaben svinges med øvede Hænder, og Sandheden lider ikke, thi dens Lys skinner kun saameget klarere, jo freidigere dens forskjellige Momenter fremholdes, og Kjærligheden lider ikke, thi Kampen er i Herrens altledende Haand Midlet til, at Antikristens Gjerning standses og opholdes der, hvor endnu Kjærligheden til Sandheden er større end Partisygen og Lysten til egen Ære, og den er Midlet til at Antikristens Gjerning bliver aabenbar endog for de Enfoldigste der, hvor allerede Kjærligheden til Sandhed er bleven svagere end Begjærligheden efter Magt. Saaledes er det ingen Ugudelighed, naar der føres Kamp paa Sandhedens Grund, det er et nødvendigt

Middel til Kirkens Fremvæxt i Sandhedens Erkjendelse, og vi skulle ikke ønske end mindre bede, at Kampen, saalænge den føres saaledes, maa ophøre, medens Kirken endnu er paa Jorden og Erkjendelsen er stykkevis. Stilner Kampen, saa er det Mærke paa, at Alvoret i Sandhedserkjendelsen tager af; men udarter Kampen til Bitterhed og Trætte, til Udryddelseskrig af Samfund mod Samfund, saa er det Mærke paa, at Alvoret er svundet for Partilidenskab og kjødelig Begjærlighed. Men midt imellem begge disse Yderligheder ligger Kjærlighedens trange Vei, som saare faa finde, den, at agte Sandheden høiere end Alt, og ikke at opgive endog et Haarsbred af den erkjendte Sandhed, om endog tilsyneladende den ganske Verden kunde vindes derved, og paa den anden Side ikke fastholde et Haarsbred af en erkjendt Vildfarelse, om saa al egen Ære maatte tabes ved at lade Vildfarelsen fare.

Som Kirkens Deling i mange Samfund ikke ophæver dens Enhed, som er Livets Enhed med Herren, saaledes ophæver Anerkjendelsen af de enkelte Samfunds Ret til at bestaa, ikke det ene Samfunds Fortrin fremfor det andet, og den fælles Sandhedsgrund ophæver ikke den gjensidige Kamp.

(I næste Hefte historisk Belysning.)

Gudsprædikanten*)

En Prædikant og en Skvaldronør holder I for et og det samme efter det almindelige Omgangssprog? Homiletiske Grunde og Beviser er Spottenavne? Prædikener kaster I blandt Makulatur? I læser dem for at gabe? De ere Eder en Sovedrik, og, naar I vaagne op, Stof til Latter? Gjerne for mig, vugger Eder ind, I skjønne Aander, I, som betagne

*) skrevet af Herder c. 1765.

af Viddets Dunster og berusede af barnagtige Fordomme, føler feberagtig, æstetisk Væmmelse, og gaber Hvilen imøde – vugger Eder ind i den tankeløse Søvn og drømmer om vittige Prædikanter, som er i Mode: for Eder skriver jeg ikke!

Hvor er den store og sjeldne Mand, jeg søger efter? Jeg gjennemgaar Rækken af ophøiede Digtere, som man bygger Altere for, og de store Talere foran Tribunerne, som med et Ord giver Krig og Fred, Liv og Død: jeg forbauses og gaar videre! — Jeg vandrer afsted gjennem den store Skare af berømte Skuespillere, fra Roscius til Garrick, med hvem enhver græder, skjælver og blegner, harmes og sønderknuses: jeg beundrer og gaar videre. — Jeg kommer til de Verdensvise, som med Skaberaandens Magt henriver mig og rykker mig ind i en ny Verden, snart er den politisk, snart filosofisk: jeg beundrer og gaar videre min Vei. Hvor er han, jeg søger med mine Dine? Mit Hjerte slaar, jeg opløfter Hovedet, farer omkring, staar stille og lytter, jeg iler afsted, hvor jeg hører en Lyd, spender mine Dren, forglemmer Alt og søger. — — "Hvem søger du da efter, du forvirrede og fremmede Mand?" Ak! I spotter den Mand: jeg søgte ham blandt Digtere og Ciceroer og Skuespillere og Verdensvise og Statsmænd: og fandt ham ikke: — Gudsprædikanten! — Hvor er han, at jeg kan omfavne ham, og trykke ham til mit Hjerte, at jeg kan bringe ham ind i min Moders Hus og aldrig slippe ham fra mig?

Gud ske Lov! jeg har ikke søgt forgjæves, jeg har fundet ham — ogsaa blandt os — mer end en — vistnok faa. Men desto dyrebarere skal de være mig! kjærere end blivende Naboer, som blot skjænker mig en livlig Underholdning. — — Gudsprædikanter! store i det Stille, høitidelige, uden poetisk Pragt, veltalende uden ciceroniske Perioder, mægtige uden dramatiske Tryllekunster, vise uden lærd Sofisteri, og indtagende uden politisk Klogskab! —

Skal jeg smigre dig dem? Vil du, at jeg skal smigre dem, at jeg skal fornærme dem, som jeg ikke nævner? — Du maa selv søge dig dem, at de kan vorde dig en kjær Skat! — Her har du et Billede, tegnet ud af min Erindring og mit Hjerte! Vinder det dit Behag, saa søg dig en Person, du kan overføre det paa, eller vær det selv, hvis du kan.

Jeg saa ham: han stod midt iblandt sine Venner og Børn, hvor Enhver gav Agt paa ham og hang med sin Sjæl ved hans Aasyn. Thi med ham talte den Mand, som havde døbt ham, som havde forberedt ham til Nadveren: som havde venligt tiltalt hans Forældre, hans Brødre og Beslægtede, hans Børn og ham selv i syge Dage, og givet Nogle iblandt dem en kjærlig Hjælp paa Dødens Leie; kort, den Mand, der ved alle Hovedforandringer i hans Liv havde været tilstede som en betydningsfuld Person. En saadan Mands Taler har Vægt.

Han stod midt iblandt Venner og Børn, som trængte sig omkring Faderen, om den Mand, der bekymrer sig for deres Sjæls Vel, der kjender dem, kjender deres Hjerter og kjender dem i deres Huse, — der staar dem bi med Trøst i dette Livs Bekymringer, og skal saa at sige besørge deres Sjæle ind i Evigheden: ham, de kjender som en from, retskaffen og forstandig Mand, — hos hvem hvert Ord kommer fra Hjertet: han er en Gudsprædikant!

Han talte: hvordan skal jeg benævne hans Sprog? Prædiken! Nei, det var ingen Præketone, ingen Prækestil, ingen Prækenindgang, intet Prækenthema, ingen Prækenform. Var det en Tale? — Nei! der var ingen oratorisk Holdning, intet oratorisk løftet Blik, ingen Bram, ingen oratorisk Torden og Lyn, intet oratorisk Sving og ingen Pragt, ingen Pathos og ingen Gestus! — End en underholdende aandelig Diskurs? — Intet! ingen Indsmigringer, ingen fiffige Indledninger, ingen Vendinger og Udviklinger, ingen Skrue-

gange og overraskende Indfald — Intet! — End en theologisk Afhandling? — Heller ikke! — ingen dogmatisk Afhandling, ingen akademiske Forklaringer og Inddelinger, intet Skelet af grundig Disposition, ingen Demonstrationer og Slutninger og Lære og Laanesætninger og Citater! — End en Prækestolhomilie? — Aa nei, heller ikke det! — ingen stiv Anstand, som i hin saare ærværdige Provstemands Tønde, ingen vidtsvævende hermenevtisk Lærdom, ingen Konkordansenhed, ingen femdobbelte paranetiske Anvendelser, ingen Tordnen mod Kjætterne, ingen Skjælden paa Fritænkerne! — Intet af alt dette, du kan selv dømme, hør paa mig!

Jeg synes, jeg ser hans Billede! Billedet af en Mand, som jeg strax, hvis Naturen ikke vilde føre mig bag Lyset, gjennem hans Ydre skulde vælge til min Ven, hvem jeg snart skulde anbetro mig til uden Tvang. Jeg tænkte paa Ordet: "Ingen lemlæstet skal træde frem for Herren."

Han begyndte med et rørende, signende Ønske: nu hørte jeg vistnok ikke en Begyndelse fuld af Udraab og Besvergelser ved Gud, fuld af 'O!' og 'Ak!', som om Manden netop kom fra Himlen, og atter vilde storme den: men jeg hørte nogle Ord, som gik mig lige ind i Sjælen, jeg følte, at jeg indviedes til en stor Handling.

Han lagde til Grund nogle Erfaringer, en Jagtagelse fra det menneskelige Liv: Fenomenet var mig ikke ubekjendt, men jeg havde aldrig nøie nok seet derpaa, aldrig fra en saadan Side: jeg takkede Manden i mit stille Sind for denne Opdagelse; enhver af hans Tilhørere ligesaa, thi Fenomenet var ret lige for vores Alles Øine, og vi havde dog ikke seet det! ham maa vi høre, thi han ser mer end vi!

Men han skjændte ikke paa os, at vi ikke havde seet det eller villet søge det! Han gjorde som en Lærer, der giver sin Discipel den Glæde selv at gjøre en Opdagelse. Han førte

os blot ind i den lille Verden, ind i vor Kreds af Handlinger og ind i vort Hjerte, viste os Noget, som om han ikke havde vist det: "med den Mand vil vi gaa, thi med ham ere vi lykkelige."

Nu, lad os vise hverandre, hvad vi have fundet: det er en kostbar Skat; den er mærkværdig; den maa man betragte, betragte fra alle Sider; jeg finder meget besynderligt derved, som jeg ikke kan forklare mig: jeg glæder mig over, at jeg har ved min Side den Mand, som opklarer for mig, hvad jeg ikke ved, giver mig al Undervisning om, hvad det er og hvortil jeg kan bruge det. Disse gode Dieblikke vil jeg nytte: disse Stunders Samvær vil jeg kjøbe. — Vil I kalde disse Anlæg Indgang, Indledning, Fortale, Forbemærkning? Som I vil, det ved jeg, at han har bragt mig ind i den rette Situation til at høre. Jeg ser Nyhed, Betydningsfuldhed, Interesse, Fornøielse; jeg føler alt dette: han, som vil forstyrre mig, er ikke min Ven; han kan heller sove.

Nu har han anlagt sin Situation: fortroligt, betydningsfuldt: jeg vil ikke miste ham noget Skridt; jeg vil ikke tænke ham efter, med ham vil jeg tænke; han skal sige, hvad jeg just nu og ellers aldrig har tænkt og aldrig vil forglemme. Nu er jeg ganske alene med ham: min hele Sjæl er Die. Jeg vilde sige: ligesom en Algebraist, naar han paa sine Ideers Vinger flytter sig hen i det Uendelige, bliver helt og holdent Tanke; — men Lignelsen passer overhovedet ikke; thi her drager Sjælen sig sammen, hist synes den at udvide sig. Men hist føler Aanden sig svag, føler dens Udvidelse atter maa synke tilbage: vel! her støtter min Sjælesørger min Opmærksomhed: den bliver Andagt. Jeg er ikke sammen med ham saadan ude paa Eventyr: Gud er omkring mig! Her føler Sjælen en Draabe af den Gysen,

som vil gjennemstrømme den, naar den engang træder frem for Gud som en nyskabt Engel! — Da denne høieste Grad af Andagt kun er et Dieblik, saa ønsker man sig dette Dieblik, ønsker, man hidtil intet havde vist om Religionen, for nu med engang at blive fra et Menneske til en Kristen; men Ønsket er umuligt. (Forts.)

Kirkelige Efterretninger.

Norge. Personel Kapellan Paul Wettergreen, forhenv. Missionspræst, har besluttet at nedlægge sit Embede for at virke i privat præstelig Gjerning. Paa et af Provst Preus i Sagens Anledning sammenkaldt Menighedsmøde i Risøer 19de Jan. sidstl. anførte Pastoren følgende Motiver for sit afgjørende Skridt: 1) Den nu brugelige Absolution **en masse** gjorde det umuligt for Præsten at være bekjendt med Nadvergjæsternes kristelige Vandel og udelukke fra Herrens Bord saadanne, om hvem han i sin Samvittighed maatte nære en til Vished grændsende Formodning om, at de ikke værdig kunde annamme Sakramentet. 2) Det pinlige Samvittighedstryk, Præsten lider under den nuværende Konfirmationstvang. Børnene konfirmeres i en fortidlig Alder, før de er modnet til ret Bevidsthed om Konfirmationens Betydning. En Følge heraf er det da, at man i Regelen havde det sørgelige Syn at se de samme Børn, som Præsten saa kort i Forveien havde modtaget det høitidelige Løfte af, paa offentlig Gade at bruge de mest bespottelige og ryggesløse Ord og Talemaader. — Pastoren skal – privatlønnet – udøve en Indre-Missionærs Gjerning indenfor samme Menighed ved Siden af den nye ansættendes Sognepræst.

— Der meddeles, at der er indgivet formel Klage over Hortens Sognepræst, Munch. Ifølge Meddelelsen lægges Pastoren til Last "den tilsyneladende inkvisitoriske eller kateketiske Fremgangsmaade, hvorpaa der gaaes frem i Bedehuset, naar anmeldte Nadvergjæster efter Sognepræstens vilkaarlige Tvangsbestemmelse kommer tilstede der."

Tydskland. † Den 7de December 1874 døde den berømte Bibeltextgransker Konst. v. Tischendorf, Prof. i Theol. ved Leipzig Universitet. Hans værdifulde Udgaver af det græske Nytestament og Septuaginta har gjort hans Navn kjært ogsaa for enhver norsk Theolog og Geistlig.

— † Dr. Gottfried Thomasius, Prof. i Theol. og Universitetspræst ved Universitetet i Erlangen, er ganske nylig død. I over en Menneskealder ofrede han Theologien og Kirken sit rige Maal af Kræfter, og samlede i Aarenes Løb Hundreder og Tusinder om sit Kateter, og prædikede for dem "ikke mindre ved sin salvede og ærværdige Person end ved sit grundige og gedigne, paa den dybeste og inderligste Troesvished hvilende Forelæsninger." Iblandt disse vil ogsaa mange nulevende norske Theologer erindre den ædle Skikkelse med Glæde og Tak. Sit store Navn i Literaturen vandt han navnlig ved sin fortrinlige Dogmatik: "Christi Person und Werk."

NB. For dette Kvartal-Skrifts Indhold er alene Red., det theol. Fakultet ved Augsb. Seminarium, ansvarlig, og Bladets Spalter ville altid være aabne for fri Diskussion om Kirkens Anliggender inden Bekjendelsens Grændser. Red.

Gjenfödelsen og dens Midler.

Betænkning afgivet af Augsburg Seminariums theologiske Fakultet.

Overalt, hvor der spørges om, hvad der er kristelig Sandhed, have vi for vor Tro og Lære et ufravigeligt Udgangspunkt, hvorfra vi bedømme, hvad der udgiver sig for Kristendom, og ud af hvilket vi erkjende, hvad der rettelig kaldes med dette Navn, det er den Grundsandhed, hvormed al Kristendom staar og falder, denne at Ordet blev Kjød. Det er denne Forening af Gud og Verden, der er Midtpunktet i hele den faldne Verdens Historie, og det er denne Guds Komme i Kjødet, som er Roden og Kilden til alt Gudsliv paa Jorden og derigjennem til al Frelse og Salighed for Syndere. Intet Gudsliv, ingen Guds Aands Meddelelse, ingen Frelse er mulig for noget Kjød eller nogen Menneskesjæl uden i Kraft af dette, at Guds levende Ord er blevet Kjød. Dersom Gud var bleven uforanderlig i Himmelen, da var Verden forblevet Verden, og Kjød forblevet Kjød, da var der for Verden intet andet end Undergang og for alt Kjød ikke andet end Fortabelse. Thi Gud alene er Liv og Aand, og uden ham er Død. Derfor maatte Verden, om den skulde frelses, atter blive deelagtig i dette Gudsliv, hvorfra den i Udviklingens Begyndelse var løsrevet. Og da Verden havde opbudt sine Kræfter forat tage sig selv Livet, og dens Stræben var bleven forgjæves og var endt med fuldstændig Vanmagt, da sendte Gud Sønnen til Verden, at Verden skulde

have Liv i ham. Saaledes er al Verdensfrelse, alt Liv af Død uomgjængelig betinget af Ordet, som var fra Begyndelsen, af Ordet, som blev Kjød. Og søge vi at trænge ind i selve Gudslivets Væsen, saaledes som det var skjult fra Verdens Begyndelse af, men aabenbaret i Sønnen, saaledes som Verden savnede det, men som det er givet Verden tilbage i den eenbaarne, da er det vel over al Forstand, men dog en Guds Visdom for de enfoldige, idet det er aabenbaret, at Gud er Kjærlighed, Kristus Sandheden og Aanden Frihed. Og det Under, som fylder vore Hjerter med Fred og vor Mund med Taksigelse, er dette, at i Kristus boer al denne Guddommens Fylde legemligen. Derfor kunde Menneskeøine se hans Herlighed, en Herlighed som den eenbaarnes af Faderen fuld af Naade og Sandhed, derfor kunde Menneskehænder føle paa ham og Menneskeøren høre ham, derfor blev Materien Aandens Redskab og Gudslivets Herlighed blev formidlet Verden gjennem Kristi Kjøds Ringhed. Saaledes blev Vandet, hvori vi døbes, og Ordet, som vi høre, og Brødet og Vinen, som vi æde og drikke, til Iførelse af Kristus, til Helligelse i Sandheden, til evigt Liv for Syndere. Saaledes er Sandseligheden igjen sat i sit oprindelige Forhold til Aanden, hvorfra Synden havde revet den ud, thi ogsaa i Paradiset bar Livets Træ Frugter, som skulde givet dem evigt Liv, som bleve deelagtige i dem. Men Sandselighedens Formidling ophæver ikke Gudslivets Væsen, og derfor medfører denne Formidling ikke, at Gudslivet med et Naturlivs Nødvendighed opstaar, der, hvor dets Sæd nedlægges. Ved Kristus er Gudslivets Sæd nedlagt i den Ager, som er den ganske Verden, men dermed er ikke den ganske Verden gjennemtrængt af dette Gudsliv, dermed er ikke den ganske Verden frelst og salig. Gudslivets egentlige Væsen er, som vi allerede have seet Frihed, Sandhed og Kjærlighed i en uopløselig Een-

hed, og det kan aldrig, hvormeget det end formidles ved sandselige Midler ophøre at være, hvad det saaledes er. Meget mere ere netop disse sandseligeMidler der forat gjøre det muligt, at Mennesket skal kunne modtage i Frihed, hvad der i sig er Frihed, Gudslivet, som er kommen til Verden ved Sønnen. Derfor er Kristi Kjøds Ringhed Verdens Frelse, fordi det bevarer Verdens Frihed til at fornegte ham eller annamme ham. Verden kunde ikke hindre, at Guds Kjærlighed gav Sønnen til Verden, forat den skulde have Livet i ham, men Verden kan hindre dette Gudsliv fra at gjennemtrænge den med frelsende Magt. Og saaledes er det kun dem, som annamme Sønnen, hvem han har givet Magt til at blive Guds Børn, dem, som tro paa hans Navn. Saaledes nedlægges Gudslivets Sæd i Menneskene ved sandselige Midler, men kun hvor denne Sæd modtages i troende Hjerter bliver den frelsende Magt. Hvo, som saaledes annammer Kristus, han er født ikke af Blod, ei heller af Mands Villie, ei heller af Kjøds Villie men af Gud. Hans Sæd bliver i ham, og idet han saaledes har Sønnen, har han ogsaa Livet, Sønnens Aand er hans, og saaledes er han et Legeme med Kristus. Derfor er Gjenfødelsen en Fødsel af Gud ved den uforkrænkelige Sæd, som er Guds evige og levende Ord, og ved Sønnens Aands Meddelelse til Pant paa Forløsningen. Det sande Forhold til de sandselige Midler, hvorved Gudslivet skabes i Hjerterne, Gjenfødelsen virkes, bliver altsaa dette, at saavel ved Daaben, som ved Ordets Hørelse falder Sæden i Menneskenes Hjerter, men kun der, hvor den annammes i Tro, spirer den og gjennemtrænger det ganske Menneske saaledes, at der skabes et nyt Guds Menneske, og Kristus vinder Skikkelse i os. Derfor er der i Barnedaaben, hvor Troen virkes ved selve Sakramentet en fuldstændig og personlig Gjenfødelse, idet Daaben er Iførelse af Kristus og Meddelelse af hans

Aands Gave. Men hvor Troen senere fornegtes og Daabens Naadegave saaledes tabes, ophører den døbte vel at være gjenfødt og har intet Gudsliv i sig, men han bliver dog aldrig nogen Hedning. Thi vel kan Aanden ikke længer vidne med hans Aand, at han er Guds Barn, men den arbeider uafladelig paa hans Hjerte, og hans Ansvar bliver større og større, indtil han ved fortsat Ubodfærdighed indtil Døden har bespottet Aanden og saaledes uden Redning gaar Fortabelsen imøde. Og dersom en saadan ved Ordet omvender sig og tror, da bliver han atter deelagtig i Guds Liv og den Sæd, som ved Daaben var nedlagt, kan atter begynde at spire, Kristus, i hvem han ved Daaben var indpodet, bliver atter hans Liv. Saaledes er ingen døbt gjenfødt, medmindre han har Troen; thi kun ved Troen bliver Daabens Gave Personlighedens levende Eiendom; men heller ingen døbt er saalænge han lever i Kjødet uden det Kristustegn, som han i Daaben er mærket med og uden den Aandens Dragelse til Faderen, som vel udgaar til den ganske Verden i Kraft af Kristi Kjødspaatagelse, men til den Enkelte i Særdeleshed tillige i Kraft af hans Indpodning i Kristus ved Daaben.

Den voxne derimod, som aldrig er bleven døbt, maa ved Ordets Kraft omvende sig og blive som et Barn, forat han ved Daaben kan iføres Kristus og faa den Hellig-Aands Gave. Guds Sæd nedlægges allerede ved Ordets Hørelse i hans Hjerte (Math. 13.), den kan annammes ved Troen og et nyt Liv røre sig derinde allerede før Daaben, men Daaben er ligefuldt nødvendig, thi kun ved den formidles Aandens stadige Iboen og saaledes bliver ved Daaben Mennesket ikke alene een Aand med Kristus, men ogsaa eet Legeme med ham, (1 Kor. 12, 13.). Saaledes er Ordet og Daaben begge Aandens Midler til Gudslivets Fødsel og Væxt i Hjerterne. Og vi slutte vor Fremstilling med Henvisning til Mark. Ev.

16, 16. Hvo, som tro og bliver døbt skal blive salig, men hvo, som ikke tror, skal blive fordømt.

Vi tro, at denne Fremstilling er i fuld Overensstemmelse, saavel med den lutherske Kirkes Lære saaledes som den er systematisk fremstillet af Dogmatikerne og saaledes som vi alle kjende den fra vor Børnelærdom. Dogmatikerne lære om Daaben, at den er en Pagt, som fra Guds Side er uforanderlig og evig, at altsaa den, som er døbt, for bestandig staar i et særeget Forhold til Gud, og derfor kan Daaben ikke gjentages. Og det er her maaske ikke overflødigt at gjøre opmærksom paa, at Dogmatikerne have betegnet denne Pagtesoprettelse med Navnet Gjenfødelse og saaledes have udtalt, at Gjenfødelsen af Aand er kun en, ligesom Fødselen af Kjød kun er een, at vi fødes kun engang og gjenfødes kun engang. Paa den anden Side lære de, at Daabens Pagt fra Menneskets Side kan brydes, at Daabens Naadegave saaledes kan tabes, det nye Liv ophøre, og at Veien tilbage til Daabens Naade er Omvendelse ved Ordet. Og idet nu atter den fulde Delagtighed i Daabens Naade betegnes som Gjenfødelse, saa heder det her, at Gjenfødelsen kan tabes og gjentages. Saaledes er der unegtelig en Uklarhed og Forvirring i Dogmatikernes Fremstilling paa Grund af deres forskjellige Brug af Ordet Gjenfødelse, men rettelig forstaaet se vi ikke heri andet end en Formforskjel fra, hvad vi ovenfor have lært. Og naar det i Pontoppidans Forklaring Sverdrups Udgave Spørgsm. 380 læses: Gjenfødelsen virkes hos smaa Børn af Vand og Aand i Daabens Sakramente, men hos dem, som ere faldne fra sin Daabs Naade og Gjenfødelses Stand, tillige ved Guds Ord, da se vi heri udtrykt paa den enfoldigste Maade den lutherske Kirkes Lære, at Daaben hos smaa Børn er enevirkende Gjenfødelsesmiddel, medens hos den frafaldne og senere omvendte Daaben og Ordet ere samvirkende.

Strötanker.

(Sven Rud. Gunnersen.)

Engang var Kristendommen som „Staden paa Bjerget." Et udvalgt Folk af alle Jordens Slægter istemte deroppe en Seiersang. Hjerteliv strømmed i hver Tone, Aandsfylde susede gjennem hvert Ord, og Magten i den enstemmige Jubel var stor, saa Verdensrigets Borge skalv paa sine Grundvolde. Fyrster studsede, Folkeslag forfærdedes.

Det var en Sang om Livet, en triumferende Jubelhymne om Døden, som var overvundet, en salig Opløftelse i Opstandelsens frydefulde Haab. Den kom fra Hjerter, som elskede, og Kjærligheden var Livet; thi den evige Kjærlighed havde gjenvundet Evighedens Ret for den faldne Slægt og løftet Mennesket op i Himmelens Høider. Og Kjærligheden knyttede de Udvalgte sammen til et levende freidigt og friskt Kristenfolk. Et Liv fra Himlen straalte frem paa Jorden, Englesang blev baaren paa Mennesketunger. Fyrster studsede, Folkeslag forfærdedes.

Thi dette var det nye, som Verden ikke kjendte: „Se, hvor de elske hinanden!", dette var det slaaende, som bragte Verden i Forvirring: et Folk, et lidet men udvalgt, som haaber og jubler, hvor alle de andre fortvivler og vaander sig, — Dette var det ufattelige: et Folk, — fattigt paa Magt, men rigt paa Sandhed —, som tror paa Menneskehedens Ideal, paa Menneskets evige Seier ved ham, som var „Ordet og blev Kjød", medens Verdens Idealer, Stormænds og Vismænds, laa alle tilhobe hulter til bulter i Mørke og Grus. — Dette var Hemmelighedernes Hemmelighed: Verden havde mistet sin Sjæl, og Legemet var Forraadnelsen nær, og i Forborgenhedens Nat senkedes ned deri en Sjæl fra det høie.

Den fyldte et lidet Lem: hint udvalgte Folk, med sit Liv, og de andre dødlignende Lemmer fornam et Stød og en hemmelig Gysen som den Drømmende, der gribes af en fremmed Magt. Verden fik et mægtigt uimodstaaeligt Indtryk. Thi et Folk som en „Ungdoms Dug" kom fra „Morgenrødens Skjød", lidet og kraftigt, ringe og herligt, opmandet af Tro, begeistret af Haab og syngende af Kjærlighed. Fyrster studsede, Folkeslag forfærdedes.

Men Verden elsker Magt, og Magten, som elskes, er Sandhedens Fiende. Hint lille udvalgte Folk bar Sandheden frem, og Magten stod imod. Kristendommen med sit Liv vilde trenge igjennem som Sjælen i Verdens Legeme, og Modstanden blev Dødsslag mod Livets Folk. Atter seirede Livet i Døden, atter lød Triumfsang over Dødens Afmagt, og det blev klart for al Verden tilslut, at et Folk, der lever saadant Liv, er uovervindeligt, det blev vidnefast engang for alle, at Kristendommen vandt Seier og Magt, fordi dens Talsmænd satte Livet ind, ofred Alt og sig selv for Sandhedens Sag under Jubel og Sang til Ære for Menneskets Herre. Fyrster studsede, og Folkeslag forfærdedes.

Fra den Dag stilnede det af. Kristendommen blev Kirke, Institution og Magt, og Kirken blev et blinkende Sværd i en Fyrstes Haand, et tyrannisk Vaaben til Treldom og Tvang under en smidig Prælats Kommando. Fyrster frydede sig, Folkeslag omtumledes af Kirkens vældige Magt. „Ungdommens Dug fra Morgenrødens Skjød" svinder og svinder. Det kjæmpende og seirende udvalgte Folk træder tilbage fra „Staden paa Bjerget", skjult af Skygger. Seierssangens Røst forstummer. Troens Mandighed bliver Trældommens Lydighed under Kirkens Magt, Haabets Begeistring bliver ydmyg Tilbedelse af Kirkens Glands, Kjærlighedens Inderligheds Liv bliver ydre Hengivenhed til Kirkens ufeil-

barhed. Saa i det store og hele. Og tilsidst — et tusindaarigt Rige", vanhelligt og bespotteligt, hviler forforende, blændende i Kirkens Favn. En satanisk Treenighed binder det sammen, en sammenhængende Kjede af: Hovmod, Løgn og Tyranni. Himmelen harmes, Jorden sørger, Helvede smiler. Fyrster forfærdes, Folkeslag studser, Fyrsterne muntre sig, Folkeslag sukker i Søvn.

Saa kom der atter en Dag, uventet som Lyn fra den klare Himmel, med Jubel og Sang til Ære for Ham, som vandt os Frihed ved Sandhedens Magt og Kjærlighedens Liv.

Sandheden løftes til Banner, Friheden flyver ud som en Sangfugl viden om Land, Kjærligheden drager sammen til inderlig Forening enkelte og enkelte Hjerte til Hjerte. Og vi ser atter „Staden paa Bjerget" træde frem af den flygtende Taage. Det „udvalgte Folk" feirer Sandhedens Seier over Løgnens Mørke, Frihedens Erobring fra Trældommens Fyrste og Kjærlighedens Magt over Hovmodets Trods. Der er atter et jublende Kor af himmelske Røster. Det toner saa stærkt, at Væggene skjælver i Kirketemplet. Fyrsterne studser, Folkeslag forfærdes. Kirken træder frem i to modsatte Leire, Fyrsterne splitter sig, jubler og fnyser, Folkeslag rører sig, frigjøres og trelles.

„Staden paa Bjerget", Herrens udkaarne skinner i straalende Lys og mange, de enkelte, frydes en Stund. Bibel var Løsenet, Tro var den løsende Magt. Biblen blir Dogme og Troen en Sats — i den protesterende Kirkeleir. Og her — Kirken blir Lutherdom, den lutherske Kirke den eneste Frelsesanstalt. Vismænd og Stormænd, Theologer og Kirkepolitici begynder sit Spil, Samfund gaar fløiten, et kristeligt folkeligt Samfund. Skyggerne nærmer sig „Staden paa Bjerget". Frihedens Sang om Sandhed og

Kjærlighed tysner og forstummer, Folkene lægges i Slummer. — Og vi, som skulde være Herrens udkaarne, — naar vi spørger og gransker efter Kristus, den levende Personlighed, i Kirken og Livet; og vi, som kalde os Kristne og gode Lutheranere, — naar vi slaar Bibelen op og læser om Kristendom og kristeligt Liv og speider derefter i Tummelen omkring os, da maa vi vel med Angst og Smerte udbryde:

Hvi er Kristendommens Kraft svundet ind, hvi er Troens freidige, uforfærdede Mod og Kjærlighedens Uovervindelighed paa Flugt fra Hjerte, Aand og Liv? Hvi høres ei mere den jublende Beundring i Herrens Tilbedelse? Hvi er den stilnet af og uddød denne Røst: underbart er dit Navn, o Herre, forfærdelig dine Gjerningers Magt! Din Miskundheds Fylde strømmer over, al Jorden er fuld af din Ære. Høipriset være evindelig din Naades Herlighed i Himlen og paa Jorden!

Er Menneskeaanden bleven høi, eller er Slægten bleven gammel, saa Aanden har fjernet sig, den himmelske? Er Maalet rykket fjernere, saa Tiden har stjaalet fra Evigheden istedetfor at ville være det svindende og blivende Glimt i dens Liv? Har Hellighedens fortærende Ild fra Himlen mistet sin ophøiede Glands som Smerteslynet fra Livets Sammenstød med den evige Kjærlighed, saa Helligheden nu træder frem med afbleget Aasyn i Endelighedens sere og pripne Væsen, skræmmende Feigheden ind i Frygtagtighedens uforsdragelige Misnøie, eggende Mandigheden til dødbringende Trods? Er det det sluknede Syn paa Ophøiethedens evige Allestedsnærværelse i Kjærlighedens hele mangfoldige Liv, som har fornedret Mennesket, den Kristne, saa han ei mere ser eller tror, at alle er skabte til dette alene: hver enkelt for sig, forskjelligt, men dog i Tilegnelsen af den himmelske Aands fælles Liv, at tænke og tale, at virke og vandre, at stride

og stræbe henimod den underfulde Herlighed, hvis Billed vi engang har været?

Eller hvad lider Tiden, — hvad fattes endnu, at Maalet skal blive fuldt og Dramaet fuldendes og Teppet falde? Taagen har hvilet saa dødstung og tæt hen over den Kirke, som kaldte sig Lutherdom — Rationalismen. Tydskland har havt sin gravdystre Strauß og klemmes af Bismarck. Roma har talt — sit sidste Ord, St. Petrus blev ufeilbar. Frankriges Revolution og Kommune er skrigende fuldbragte Fakta. England har havt sin Wesley og Whitefield og Norge sin Hauge og 1814. I Europas Østen er en gigantisk naturkraftig Verdenskolos og her i den nye Verden, hvilket Kaos af titaniske Kræfter? Hvad bærer alt dette i sit Skjød? Og hvor er „Staden paa Bjerget?" Hvad er Klokken slagen og hvad mere er ivente?

Vi staar her foran dunkle Gaader, fyldt med bange Fremtidsanelser, famlende efter den røde Traad. Det synes, som alle Betingelser for et sidste kraftigt Fremskridt i Verdenshistoriens og Gudsrigets Udvikling maatte være forhaanden. Kun et er sikkert: Antikrist rykker nær. Og han kommer med Vælde, bedaarende og hemmeligt forførende, lige ud af den kristne Kirkes Skjød. Løgn er hans Væsen, Hovmod hans Drivefjeder, og Magt er hans Maal.

Brødre, Landsmænd! Er kun dette det sikre, det ene uimodsigelige midt under den almindelige Tilstand af Vaklen og Falden og Uro og Spending, saa udgaar der et Raab til os, mægtigt og manende: Hold i Sigte dette sikre, og slut dig til Frihedens Fane, begeistret for Sandhed, sjungende af Kjærlighed. Hav Øie med hvert Samfund, som raaber: Her er Kristus, den ene saliggjørende Kirke, her og ellers ikke; og du vil se, at Hovmodets Aand har blæst Vinterkulde ind i Hjerterne, saa Kjærligheden er bleven kold. Hav Øie med hvert Samfund, som raaber: Her er den ene saliggjørende

rene rette Lære, her og ellers ikke; og du vil se, at Løgnens Aand har formørket Hjerterne. Hav Øie med hvert Samfund, som raaber: Her er den ene saliggjørende Tugt og Orden, her og ellers ikke; og du vil se, at Despotismens Aand har besnæret Hjerterne og røvet den enkeltes Frihed og Ret.

Men „Staden paa Bjerget“, den syngende jublende Stad, hvor er den bleven af? Hvor hører du Frihedens Sang i Kirkernes Templer? Hvor hører du Sandhedens Røst udsende Kjærlighedstoner, løftende Aanden, varmende Hjertet, styrkende Modet til Kamp og Seier? Stille! — stille! — Hist og her er en Rift i de dunkle Skygger. Løb til, hvor du ser den, grib den og fryd dig, kom saa og seire i Kampen mod Ondskabens Magter.

Men bort med al Feide om Smaating og Dogmer, bort med al Legen med Satser og Regler! Et er fornødent: Kjærlighed, Sandhed og Frihed i dødelig Kamp mod den Aand, kirkelig eller ukirkelig, som puster Hovmod og Løgn og Trældomsvæsen ind paa de hellige Steder. Seiren er da sikker, lad være at ingen fatter din Kjæmpen. Sikker staar du i „Staden paa Bjerget“ ved Riften i de dunkle Skygger.

Gudsprædikanten.

(Slutning.)

Andagten maa ikke være en høieste Anstrengelse og Lidenskab, men blot en Tone i Sjælen, og dette er muligt selv for det sanseligste Menneske i ringe Grad. Naar to Brødre omfavner hinanden for Faderens Øine efter en lang Adskillelse, saa giver hans Nærværelse deres hele Samtale Tone. Og ligesom, naar ei blot to eller tre, men ti, hundrede, tusinde

træder som Brødre frem for Herren og bliver et Hjerte og en Sjæl, knæler ned i Forening og beder — og han, den Allestedsnærværende, gjennemstrømmer alt, skuer og virker ind i Sjælen — saaledes aabner Sjælen sig. Og medens en mystisk Henrykkelse bliver Sværmeri, Selvbedrag og Skade, saa er denne Sjælens stille Tone, naar den bevarer sig dadelløs for det skuende Guddomsøie, lig en stille Sø, som venter paa Aftenzefyrens belivende milde Aandepust. — Nu vækker jeg op ham, jeg befol at sove, og kan neppe forsvare mit forrige Ord for mig selv.

Den Mand, ved hvis Mund jeg hænger, hvad tegner han nu paa min Sjæls aabne Tavle, hvor jeg har visket alt bort, og hvor Mindet om Gud har tilberedt og blødgjort Overfladen: ingen tørre moralske Lærdomme, ingen røvede Levnetsregler, de hefter ikke fast; han skriver ingen Ord derpaa, men graver et Billede ind deri: et Maleri med alle dets Træk, som aldrig kan udslettes fuldstændigt, idetmindste bliver Spor tilbage paa Grunden, og enkelte Strøg frembringer os atter det hele. Billedets Ide er Moral, Sammensætningen en Situation af Menneskeheden og Livet, Billedets Farve er Religion: saa er altsaa hans Prædiken et fuldstændigt hele.

Jeg kan ikke betragte noget af disse Stykker for sig alene, thi han lægger intet alene frem for mig: ikke først Moral, saa Karakterer, dernæst en let Teint af Religion ovenpaa: ligesom de hedenske Sædelærere paa kristelige Prædikestole. Nei! Billedets betydningsfulde Ide, Moralen, bliver synlig gjennem de Træk, han henter frem af det menneskelige Hjerte og borgerlige Liv, og hvert Træk fremtræder i Religionens straalende Glands. Det er saaledes ingen Egensindighed, naar jeg siger: tog han et Træk fra mig, vilde jeg intet beholde.

Hvorledes skal jeg blive træt af at se paa et Billede, hvori alt er fuldt af Betydning: Beskuelsen føder Vellyst, thi

jeg føler, at jeg fatter den Ophøiethed, Storhed og Enfold, som er den skjønne Natur. Og hver Beskuelse føder ny Vellyst, saalænge jeg opdager nye Træk, hvorved jeg nærmer mig den hele Ide, som Kunstneren tænkte. — Denne Guds Ide er Moralen, havde jeg seet den fra Evighed af, saa at intet Skyggetræk fattedes mig, saa kunde jeg sige: „den evige Moral!“ Men nu er hvert Øieblik, da jeg anskuende erkjender en Pligt, en sød Følelse, som langt borte nærmer sig Fornemmelsen af at gjøre denne Pligt. Du, som aldrig har fundet Behag i at tænke en god Handling, du kan aldrig aldrig ville den, du umoralske Skabning! Enten staar det til dig eller ham, som tegner Ideen for dig. Ja vistnok, dersom jeg istedetfor Billedet ser døde Bogstaver, jeg mener, tørre almindelige Morallærdomme, ja saa føler jeg vistnok intet af Beskuelsens Vellyst, thi det tørre Almindelige giver intet Billede. — Her lever alt! lad mig være, jeg har ikke Tid til at tænke paa det kjedelige, det gamle og tørre, som Prædikenerne ellers har bragt mig, nu bliver det mig vanskeligt at tænke, anskuende at se noget, som i sig er uudtømmeligt paa Tillokkelse, og dog slumre ind. Man maa have vist mig et Nürnbergerstykke istedetfor et Maleri af Rafael. Min Mand viser mig ikke, at han har studeret, han foresnakker mig ingen Filosofi, men han maa være den største Filosof, siden ingen bliver den vaer hos ham, og ingen ønsker det.

Hvorledes skulde der fattes usvækket Interesse, da hvert Træk, hvorigjennem Ideen bliver synlig, skildrer mig. Den hele Moral bliver Situation, den jeg ikke kan miskjende. Her er mit Hjerte rammet, det slaar mig: Tildragelsen er tagen ud fra min Livsbane. Jeg er fortrolig dermed og maa blive det til mit Livs Endemaal: ind i dette Aftryk passer ingen uden jeg. Jeg iler mit Billed imøde, mit Hjerte banker det imøde for at omfavne det — kan her fattes Interesse?

Kan her fattes Ophøiethed, hvor det Heles Glans, ikke Overmalingen, er Religion: jeg er omringet af Guds store Befalinger, alle hans Handlinger og Velgjerninger. Denne Mand taler ikke Bibelens Sprog, men han fører mig ind i dens Indhold, som i en Helligdom: med alle Religionens store Mænd er jeg fortrolig, jeg vandrer iblandt dem, synes at tilhøre deres Slægt, thi min Prædikant drager frem af Bibelen Saft og Kraft, ei blot Smykke og Beviser: uden Religion vilde hans Billede være et Skyggerids.

Hvad skal jeg sige? har jeg hørt Moral? Det var slet, hvis det var det alene. Har han talt over Ord? Nei, over Tildragelser! Saa er han en veltalende Mand? Nei, han betragtede sine Tildragelser i Religionens Lys! Udskiller du et Træk, saa er alt revet itu. Men naar det ene betragtes i det andet, hvad bliver da denne Homilet? En Mand, som er bleven en Visdommens Søn, opdragen i Menneskelivets Kunskab, og mægtig omdannet af Religionen, en stor og sjelden Mand! hos hvem man lærer at kjende Dyd, Situationer og Religion, hvem vilde ikke følge ham?

Men endnu vilde alt være livløst og blot en anskuende Undervisning, der maaske strakte til for Nutiden, men ingen stærke Indtryk efterlod, og se, hans Billede faar Liv og Bevægelse. Situationen bliver indviklet, jeg kommer i Forlegenhed: Dyden, jeg anskuende erkjender, vil jeg da ogsaa komme til at udføre den? Situationen, hvori jeg ser mig, vil jeg da komme til at bruge eller misbruge den? Religionen, som jeg tilbeder, vil jeg da ogsaa komme til at udøve den? — Han spørger mig, hvad skal jeg da svare? — Svare maa jeg mig selv. Dette Øieblik skal være en Beslutningernes Fest: Jeg føler mig forpligtet, jeg ser mig nødtvungen, jeg ser mig bevæget til at vænne mig til den Tænkemaade. Vænne mig til? Beslutninger? Og beslutter du dig nu for første

Gang? Situationen er mere indviklet, Blodet varmere, Brystet trangere! Saa ofte var hver Beslutning, hvert Forsøg forgjæves. Det vil ogsaa nu være det! Jeg vil sno mig løs! — Jeg kan ikke — — Vanskeligheder! — endnu Tid! — Sjælesørgeren afslutter Kredsen og drager Knuden uformodet sammen: det maa være besluttet: jeg ser her Afgrunden og hist de henrivende Billeder, den hele Rigdom af Bevæggrunde, fra alle Sider: jeg beslutter mig! — desto stærkere, for mig selv, for Gud! — Han tvang mig ikke og jeg er besluttet: nu smager jeg den anden Grad af Vellyst, ikke den at tænke en god Handling, med at tænke den som sin: — at ville den!

Hvad mere skal han gjøre? storme ind paa mig, at jeg skal tilkjæmpe mig Naadens Gjennembrud, at jeg i min Lediggang skal slæbe mig afsted fuld af sværmende Erfaringer, levende død og naragtigt veltilmode? — Nei, han viser mig atter min Sfere, min Verden, mit Kald og mit Hjerte. Jeg ser nøie, hvortil jeg har besluttet mig, naar og hvorledes, og hvorfor jeg maa gjøre det. Jeg beslutter mig endnu engang, og nu træder han med mig frem for Gud, forat mit frembragte Hjerteoffer skal drikke Himlens Gløds, — han giver mig sin Velsignelse, sit Raad, — hvad han kan give mig. — Hans Prædiken er tilende — Gud! hvis Bevidstheden om redelige Beslutninger er nok til at træde frem for dig, Dommer! Her er jeg i dette Øieblik.

Skal jeg nu med fuld Røst rose Prædikenen? — Jeg rose den istedetfor at føle og gjøre? dertil er mit Hjerte for fuldt, mit Bryst for beklemt, min Sjæl er stille uden Tanker, som den forfriskede Eng efter en mild Regn! Hvad skal jeg bedømme? Lærd, kunstlet, galant har han ikke prædiket, jeg ved ikke af nogen Disposition, spørger mig ikke derom, jeg ved om ingen afplukket Blomst, ingen blændende Virkning,

jeg ved ikke, om han følger de Regler, den værdige Hr. Jakob Fordyce kræver: Fornærme vilde jeg Manden, om jeg roste ham haandværksmæssigt, og endnu mere fornærme mig selv, om jeg lovpriste ham som en fortræffelig Aktør. — —

Tysk Statskirkevæsen og kirkelig Frihed.

I.

Et Nutidsbillede.

(Sven Rud. Gunnersen.)

Fra Gammelpreussen skrives: „alle Slag, hvormed Staten har villet ramme den romersk-katholske Kirke, eller, hvad der er det samme, de Ultramontane, ere nu faldne paa den evangeliske Kirke. Medens de magtløs preller af paa hin Kirkes faste, af Staten uafhængige Organisation, ja kun tjener til at styrke den, nedkaster de fuldstændig den evangeliske Kirke som villieløs er givet Staten til Pris. Civilægteskabet, Ophævelsen af Daabstvangen (1ste Oktbr. 1874), det frie Præstevalg: det er de 3 dybe Saar, som Staten har tilføiet den evangeliske Kirke."

Det første Saar synes at bløde mest. Thi Beklagen herover fylder næsten hvert Nummer af de kirkelige Tidninger af ægte luthersk Farve med trøstesløse Sukke og mørke Anelser. Ja stor er Nøden, saa broget er Forvirringen og saa truende er Faren, at selv det hidtidige preussiske Kirkeregimentes Organ: „Ny Evangeliske Kirketidende" finder sig beføiet til at forandre Signalerne. Det indleder nærværende Aargang med et nyt Program, et saadant, som „de forandrede kirkelige Forholde" kræver det. I den Anledning bemærker den

leipzigske Kirketidende: „Forholdene er af den Natur, at et Blad maa forandre det Program, hvorefter det er bleven redigeret i 16 Aar og fra nu af give Afkald paa den Ære, enhver har tillagt det indtil nu: at gjelde som Organ for Preussens øverste Kirkemyndighed! Vi glæder os over, at det paa saadan Maade viser Karakter." — Og den hele Forandring i de kirkelige Forholde, som der sigtes til, er Indførelsen af en ny borgerlig Ægteskabslovgivning.

Hin Berlinertidende aabner sit Program med at opkaste det Spørgsmaal: om vor Kirke staar ved Afgrundsranden eller Begyndelsen af en ny Tid. Den besvarer det derhen: „Saa forvirrede ere vore kirkelige Forholde, saa sammenslyngede i en høi og lav Politiks Labyrinther, at Ingen uden en Profet kan tegne Billedet af de kommende Dage. Kun et er klart: Naar Lederne for den preussiske Kirkepolitik, naar den øverste Kirkemyndighed, naar den parlamentariske Liberalismus fortsætter sin nærværende Gang, saa staar alt paa Spil, og vor Landskirke, det største protestantiske Samfund i Verden, den preussiske Storheds Borg, Forkjæmperen mod Rom, styrter sammen i Ruiner." Længer nede spørger Bladet: „Hvem vil bære dette Ansvar? Hvilken Minister? Hvilket Kammer? Hvilken Kirkemyndighed? Og vi ere midt inde i Kampen mod Rom! — — Love af en saa dybtgaaende og indtrængende Virkning (som Civilægteskabet) maa forberedes og formidles, før de træder ind i Livet; det var en stor politisk Feil, at de ogsaa simpelt oktroyeredes den evang. Kirke. Den hele Fremgangsmaade mod den evang. Kirke var saameget mindre retfærdiggjort, som det dog kun var Rom, Kampen rettede sig imod. . . Resultatet af Krigen er, at Ultramontanismen staar samlet og styrket som aldrig før, Protestantismen ligger under, svækket og sønderslaaet som aldrig før. Man har kaldt Stormen hid og saa lagt Øxen ved Roden af

det protestantiske Træ; man har erklæret Krigen og sønderbrudt Sværdet, den protestant. Kirke. Det har Kultusministeren ikke villet; vi ere endnu altid overbeviste om, at han mener det godt med vor Kirke. Ikke destomindre ligger Resultaterne af hans Kirkepolitik klart for vore Øine: den preussiske Landskirke viser sig desorganiseret, Folkekirken tilintetgjort for stedse. Kun Statskirkevæsenet, denne umulige Ruin, staar endnu opret over Tidens Storme ved den blotte Tyngdekraft. Spændingen er overordentlig, den hele Atmosfære er fyldt med Elektricitet, og de Lyn, som tidligere fore ned paa katholske Bispesæder, og nu ogsaa allerede rammer protestant. Superintendenter og Pastorer belyser en uhyggelig Situation."

Disse Tirader klinger mystisk gaadefult for de Uindviede. Den nye civile Ægteskabslovgivning og de Skridt, som tages for at gjennemføre den, synes dog snarere at maatte hilses med Glæde fra den kirkelige Leir, selv om de fra den statskirkelige Myndigheds Side ikke skulde være tænkte til det Gode. Er end denne Lov om Ophævelsen af den kirkelige Kopulation (tilligemed Daabstvangen) udgaaet fra et ganske andet Princip end Kirkefrihedens — hvorledes skulde noget andet kunne være muligt i det militærdespotiske Preussen? — saa er dog faktisk et Par Led i den Kjæde, som knytter Kirken fast til Staten, revne løs, — saa har de Kristne faaet et kraftigt Varsko om at indrette sit eget Hus.

Ifølge det kirkelige Leipzigerblad, som i denne Sag udtaler sig kraftigere og mere udfordrende, dog uden ønskelig Principklarhed, er det ikke saameget den nye borgerlige Ægteskabslovgivning selv, som dens Virkninger, der fremkalder de lutherske Theologers Lamentationer. Der er intet at indvende, hedder det, imod, at Staten fastslaar sine Fordringer til Ægteskabet, forsaavidt det skal være et Retsforhold, og tager deres Røgt i sin egen Haand. Men Ulykken er at „man ikke har

rstaaet" Civilægteskabets Indførelse som en grei Overens-
mst mellem Staten og Kirken, men saaledes, at den kirke-
ge Handling derved var dømt overflødig. Man har opfat-
t Loven som en Modsætning til Kirken, som en Opfordring
l ikke mere at bekymre sig om Kirken. Ja endog „denne
ovs Organer" har, og det „ikke sjelden fremstillet det saale-
es og virket i denne Aand. Denne hele Lov har derved faaet
en skjæbnesvangre Betydning, at ikke alene den forhaanden-
ærende Ukjærlighed er traadt frem i Dagslyset, men mange
r aabenbart forledede til Ukirkelighed. Thi „Lovene har og-
aa en pædagogisk Betydning, de virke saaledes, som de op-
fattes."

Paa den anden Side henvises der til den formentlige Forbindelse mellem denne nye Lov og Tidens materialistiske Liberalismus. I saa Henseende skal den være et Udtryk for den moderne Tendens til at løsrive de jordiske Anliggender fra „Guds Viljes evige Ordninger", et Kriterium paa „Nutidens Krisis", at nemlig vor Tids Mennesker er støttet foran den Afgjørelse, om de „kun kjender denne Verden og dens Liv, eller høiere overjordiske Magter, som har Betydning for dette Verdensliv." „Det store Frafald hvorom Skriften taler 2 Thess. 2, 3. er indtraadt."

En Del af Ansvaret herfor væltes over paa den øverste kirkelige Autoritet, Kultusministeren Falk. Ei alene lægges ham til Last den bornerede Logik, at medens Præsterne før, da Staten krævede den kirkelige Vielse som Betingelse for et ret lovgyldigt Ægteskab, havde Frihed til at negte Fraskilte den kirkelige Vielse, saa skal de nu, da Staten ikke mer kræver den, behøves denne Frihed. Men han beskyldes endog for at forraade Kirken til Staten, Guds Ord til den borgerlige Lov og Kirkens sædelige Forpligtelse til den syndige Lyst. „Det er skjæbnesvangert for Tysklands evangeliske Fyrster,

at en saadan Embedsmand staar i Spidsen for den betydeligste evangeliske Landskirke netop i dette kritiske Moment, som er afgjørende for Kirkens Fremtid i Tyskland."

Det bliver altsaa indlysende, at det saa langt fra er Meningen at tilveiebringe det rette selvstændige, frie Forhold mellem Kirke og Stat, at der tvertimod tilsigtes intet mindre end at bringe Kirken i en yderligere Trældom under Staten. Et haandgribeligt Bevis herfor synes at ligge i den Omstændighed, at den hannoveranske Synodes Beslutninger til Dato ikke har faaet Sanktion, fordi man ved Thronens Fødder ikke er villig til at finde nogen Modsigelse mellem „statslig legale" og „kirkelig utilladte" Ægteskaber.

Fuld af Harme og Forbitrelse herover udbryder Leipzigerbladet: „Man skulde dog heller afskaffe alle Synoder, ophæve al kirkelig Lovgivningsmagt og Orden, umiddelbart ordne Kirkevæsenet paa Statens Vegne og ved Parlamentsbeslutninger, og erklære Kirken for en Statsinstitution ligefuldt som Militær- og Politivæsenet. Schweiz gaar heri tappert foran og har etableret et Statsherredømme i Kirkesager, mod hvilket den fordums Byzantinismus var et Barneværk. Thi den regnede dog med givne kirkelige Størrelser. Men her i Schweiz feier man grundigt af al den historiske Ret, som ligger i kirkelig Lære og Orden. Der gives ingen Ret mere for Dogmet og Kirken, men endnu kun den absolute Friheds Tyranni til at tro og lære eller nægte, hvad man vil. Thi det er ikke Kirkens Lære og Ret, men Statens Love, som bestemmer Kirkens Grænser. Kirken er det religiøse Institut for Statsborgerne som Statsborgere, ikke for Kirkelemmerne som Kirkelemmer. Det er dog tydeligt og klart. Skal det ogsaa blive saaledes hos os? — Vistnok, vi kan ikke dølge det for os: denne hele Udvikling ligger i Konsekvensen af det s. k. landsfaderlige Summepiskopat. Dette er ble-

en skjæbnesvangert for vor Kirke og truer med at blive det endnu altid mere. Frugten deraf er Kirkens Afhængighed af Statsmagterne. Det fyrstelige Kirkeregiment er bleven til et Ministeriets og Kammernes Kirkeregiment. Saa var ikke den oprindelige Mening. Men det moderne Statsvæsens Udvikling, som man ikke kunde forudse i Reformationstiden" — men dermed er ikke Reformatorernes Feiltrin retfærdiggjort — „førte det nødvendig saaledes med sig. Dengang havde man stedse kun tænkt paa kristelige Øvrigheder, som anerkjender Guds Ords øverste Autoritet, men ikke paa den moderne og religionsløse Stat."

Mørk og truende ligger Fremtiden for den tyske protestantiske Kirke? Hvilke Forholdsregler har Kirken overfor denne sørgelige Udsigt at gribe til for at bevare sig for sig selv og den Verden, den skal være en Surdeig og et Salt for? Vi vil i vor næste Artikel forsøge at gjøre Rede for dette ved at levere en kort historisk Oversigt over Kirkens Udvikling med Hensyn til Forholdet mellem Statskirkevæsenet og Religionsfriheden lige fra Reformationen af for paa Grundlag heraf at antyde, hvad vi anser for Kirkens Opgave Ansigt til Ansigt med Tyranniet.

Imidlertid vil vi anføre Leipzigerbladets gode Raad:

„Det er paa Tide, at Evangeliet atter beviser sig som en social Livsmagt. Som saadan er den traadt ind i Verden, har overvundet den og fornyet den. I samme Grad som vor Tid bereder sig til at forny den førkonstantinske Keisertid, maa Evangeliet ligesom dengang bevise og retfærdiggjøre sig ogsaa som det sociale Livs fornyende Magt. Ogsaa herfor maa vi drage Kirkens Lemmer ind med og kræve deres Arbeide. Thi Arbeidet vækker og fordrer Interessen og knytter Baand. Vi har forhen til alle Sider gjort det for bekvemt for Kirkens Lemmer og krævet for lidet af dem.

Derved er Kirken bleven dem for ligegyldig. Thi det, man ikke bringer Offer for, vurderer man ikke. Giver vi dem Arbeide paa mangfoldigste Maade, saa at de erkjender og føler, at de ogsaa er baade istand til og pligtig til at tjene det Hele, saa vil de ogsaa lære at faa Kirken kjærere og tjene dens Opgaver. Paa Pligtopfyldelsens Vei voxer Kjærligheden, og ved at tjene lærer man at tjene. Det fælles Arbeide danner et Samlingsbaand, og det er nødvendigt at samle os for de kommende Tider."

Kirken og de kirkelige Samfund.

(Forts. fra f. Hefte.)

Historisk Belysning.

I.

Den apostoliske Tid.

„Himmeriges Rige er nær", saaledes lød Budskabet til det Folk, som sad i Mørke og Dødskygges Land, da Kristi Prædiken første Gang hørtes i Hedningernes Galilæa. Forat grundlægge Himmeriges Rige var han kommen, paa hvis Skulder Fyrstendømmet var, og derfor var det, at Svaret lød fra Nathanaels Læber, „Du er Guds Søn, Du er Israels Konge". Kongen var kommen, men Riget var der endnu ikke. Derfor var Kongens Prædiken: Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær. Omvendelsens Prædiken skulde samle Borgere til Himmeriges Rige. Kongen maatte være Profet. Og ligesom alle Profeterne og alle Seerne havde havt denne Gjerning at vidne fra Herren og sige: „Vender

om fra Eders onde Veie" (2 Kgg. 17, 12.), saa skulde ogsaa denne kongelige Profet begynde sin Gjerning med det samme Vidnesbyrd fra Herren, hvormed den Engel, som var sendt for hans Aasyn, havde optraadt blandt Israels Folk. Og det staar som en urokkelig Pille og Mærkesten dette, at Kongens første Prædiken er: „Omvender Eder, thi Himmeriges Rige er nær", til et uomstødeligt Vidnesbyrd om, at det Rige, som han er kommen for at grundlægge, det er ikke et Rige af denne Verden, hvor Magten tvinger, og Æren lokker, men et Sandhedens Rige, hvortil Omvendelsens tunge Vei er Indgangen. Derfor er denne Konge født og kommen til Verden forat vidne om Sandheden, og derfor er hans Riges Borgere kun de, som ere af Sandheden, thi disse høre hans Røst. Derfor kommer Guds Rige ikke saa, at I kunne pege paa det og sige: se her! eller se der! thi se Guds Rige er indeni Eder. Og da der ingen Indgang er i dette Rige uden Omvendelsens, og da der ingen Omvendelse er, uden at Mennesket forlader alle Ting og følger Kristus, derfor er Profetens Prædiken denne: Salige ere de Fattige i Aanden, thi Himmeriges Rige er deres. Saaledes grundlægges et Rige af dem, som høre Sandhedsvidnet, et Rige af dem, som tro Sønnen og i ham have det evige Liv. Kristus bliver den, i hvem en liden Skare finder sit et og alt, finder Livet, fordi han har det evige Livs Ord. Der er en levende Forening mellem Kristus med Aandens og Livets Ord og dem, som havde Livet i ham, en Forening, hvorved disse ere rene formedelst det Ord, som han taler til dem. Allerede er Kristus deres Liv, thi han er Vintræet og de ere Grenene. Samfundet er allerede, Riget er et Rige af nye Mennesker fødte af Gud; en ny Fødsel og et nyt Broderskab, en ny Slægt, det gamle er forbigangent, se alt er blevet nyt. Riget er grundlagt, men det er endnu ikke fuldendt, thi Livet er skjult, men det skal aabenbares. Men dersom

Riget var grundlagt ikke ved Satans Magt, som kunde have lagt alle Verdens Riger og deres Herlighed for Kristi Fødder, men ved Kristi Ringhed, der han ikke holdt det for et Rov at være Gud lig, saa var det ikke mindre sandt, at dette Rige skulde udbrede sig over den ganske Verden, og Davidssønnen herske fra Hav til Hav, fra Floden til Jordens Ender. Men var Rigets Grundlæggelse en profetisk Gjerning ved Sandhedskongens levende Ord, da var ogsaa Rigets Udbredelse Profetiens Værk ved de hastende Fredsbud. Ikke med Sværd skulde Kristi Disciple hugge sig en seirende Vei gjennem Verden, men med Herrens Prædiken og Herrens Daab skulde de gaa ud til alle Folk og gjøre dem til Kristi Disciple. Og i sit Ord og i sin Daab var Kristus med dem, og han, som havde forladt Verden med sin synlige Skikkelse, han var levende tilstede paa ethvert Sted, hvor hans Ord prædikedes, hans Daab udførtes, hans Legeme og Blod uddeltes, og hans Liv, som Verden havde dræbt og tænkt at udrydde af sig, rørte sig atter paa ethvert Sted, hvor hans Sendebud kom hen.

Saaledes var altsaa Kristus, saalænge han vandrede med sine paa Jorden, det nye Samfunds levende Eenhed. Han er Hovedet, og de, som følge ham, ere Lemmerne, Samfundet optræder allerede som et Legeme. Og naar han udsender sine Apostle til at være Sendebud i sit Sted da giver han ikke dem Magt til at samle om sig et Rige, da sætter han ikke dem til Konger eller Herskere, da forbyder han dem endog at kalde sig Rabbi, og at kalde sig Veiledere, thi han selv alene er Veilederen, og Gud alene er Faderen men de, som tro, ere alle Brødre, og de Sendebud, han udsender, ere saa langt fra at være en øverste Regjering, der skal samle om sig som Eenhed et Rige af sine Tjenere, at han meget mere paalægger dem at være alles Tjenere. Og netop derfor, fordi

de ere alles Tjenere med Kriste Ord og Kristi Daab, netop derfor blive de Kirkens levende Grundvold, medens Kristus er Hovedhjørnestenen. Og fordi Peter er det Aandens udvalgte Redskab, som fyldt af den Hellig-Aand griber Ordet paa Pintsefesten og forkynder, at den korsfæstede Jesus er den ophøiede Davidssøn, som nu udsender sin Aand over alle, og fordi hans Ord og Omvendelsesprædiken bar rigelig Frugt, saaat den Dag tre tusinde lagdes til Menigheden, derfor var han den Klippe, hvorpaa Menigheden byggedes, en Menighed, som Helvedes Porte ikke kunde faa Overhaand over. Men ikke havde Peter samlet en Menighed om sig, det var Omvendelse, Daab til Syndernes Forladelse og den Hellig-Aands Gave, som var det sammenknyttende Baand, som forenede disse Mennesker til en Menighed. Det var ikke dem, som anerkjendte Peters Herredømme og hans Herskermagt, som lagdes til Menigheden, men de, som bleve frelste; og det er atter en Kjendsgjerning, som ikke kan nægtes, at ikke Peter var denne første Menigheds levende Eenhed, men det var Apostlernes Undervisning og Samfundet og Brødsbrydelsen og Bønnerne, med andre Ord, det var Kristus i Apostlernes Ord og i hans Legemes og Blods Sakrament som forenede dem, som ved Daaben vare iførte Kristus, og det var i Samfundet og i Bønnerne, at dette Kristi Liv i dem aabenbarede sig som deres Liv i Kristus. Saaledes er Kristus trods sin Ophøielse Menighedens Hoved, og ingen Apostel, ikke engang Peter, og ingen Samling af Apostle tager hans Plads. Men en Forandring er foregaaet, og vi skulle mærke den vel, fordi den er af gjennemgribende Betydning for al senere Historie og for al Betragtning af Kirken fra hin Dag af. Kristus er ikke synlig uden i sit Ord, i sin Daab og i sin Nadvere. Og disse ere fra nu af Livskilderne, som bringe Kristi Liv til at strømme gjennem Menighederne.

En Menighed er grundet i Jerusalem, og dens Liv er Brodersamfundets med eet Hjerte og een Sjæl. Og det er ikke en tom Lyd og et hult Navn dennegang. Aanden fra Herren er levende i Hjerterne, og Broderkjærligheden finder sin Aabenbarelse deri, at de havde alt tilfælles, og ingen sagde, at noget af hans Gods var hans eget. Saalangt have vi alle med os. Der er neppe nogen evangelisk Kristen, som nægter, at det var den opstandne Kristus, som var denne Menigheds Liv og Eenhed, og at hans Aand var Sandhedens og Frihedens Aand ikke alene over Apostlerne men over alle. Man indrømmer villigt, at alle denne Menigheds Lemmer vare Brødre, naar det gjælder Lighed i Tro, Lighed i Kjærlighed, Lighed i Opoffrelse. Men havde der allerede iblandt Herrens tolv Apostle, som fulgte ham, været en Trætte, om hvem der var den største i Himmeriges Rige, da kan det ikke undre os, om vi i vore Dage ere saare tilbøielige til at reise den samme Trætte, og derfor er det heller ikke paafaldende om mange have forsøgt at godtgjøre, at om der i den første Menighed i Jerusalem var Lighed i Kjærlighed, saa var der Ulighed i Magt. Men ligesom det for os staar fast, at Kristus er denne Menigheds levende Enhed, ikke Apostlerne, saaledes viser ogsaa Guds Ord os, at heller ikke i udvortes Forstand heller ikke hvor der er Spørgsmaal om Magt og Regjering, optræder Apostlerne som høieste Myndighed i Menigheden. Ikke hos Apostlerne ligger al Magt indesluttet, saaledes at de herske med uindskrænket Myndighed og uddele Embeder, til hvem de ville, men hos Menigheden ligger al Afgjørelse, fordi den er Kristi Legeme. Men just fordi den er Kristi Legeme, har den sin Magt kun i sin Eenhed med Kristus, og derfor er heller ikke Menigheden Herre over Kristi Ord og hans Sakramenter og kan ikke uddele Gaver til Nogen, men kan kun modtage de Gaver, som Herren giver den.

Den første Menighed har fornemmelig ved to Anledninger vist, at ikke Apostlerne var en høieste Regjeringsmagt, der i det ydre dannede Menighedens Eenhed, men den hele Menighed var selv sin egen Regjering. Og det er saa langtfra, at Apostlerne paa nogen Maade ville tiltage sig alles Magt, at de meget mere vise Menigheden den rette Vei, hvorpaa den selv skal udøve Magten. Den første af disse mærkelige Begivenheder, som vidner om, hvor langt det er fra Apostlernes Tanke, at de skulde være en Centralmagt, hvorfra al anden Magt havde sit Udspring, ligger endnu forud for Pintsefesten, det er Valget af en Apostel til overtage Judas's Embede, efterdi denne er gaaet hen til sit eget Sted. Ikke engang sin egen lille Kreds af de tolv Vidner om Jesu Opstandelse tror Apostlerne sig kaldet til selv at udfylde. Peter staar op midt i Discipelskaren bestaaende af henved hundrede og tyve Personer, og med Brodernavnet tiltaler han dem og giver derved Vidnesbyrd om, at han er bleven sin Mesters Ord tro; „I ere alle Brødre". Og efter hans Opfordring fremstiller de forsamlede to Mænd, og Loddet gjør Udslaget mellem de saaledes valgte. Her er ingen Tale, om hvem der skulde „indsætte" en Apostel, her er ingen Trætte om, hvem der har Magten og saaledes kan give Magten. Det falder ganske naturligt mellem Brødre, at de alle have Del i den alvorlige Handling og dens Ansvar, men paa samme Tid falder det ogsaa af sig selv, efterdi det er en kristen Menighed, som vælger, at de søge den, som „Gud har udvalgt." Menigheden modtager, som vi ovenfor have peget paa, en Guds Gave ved sit eget Valg. Saaledes var strax ved en Kjendsgjerning Apostlernes Stilling til Menigheden fastslaaet, snart skulde en ny Begivenhed stadfæste, hvad der saaledes var begyndt. Den daglige Uddeling til Menighedens Fattige bliver for vidtløftigt Arbeide for Apostlerne, som der=

ved hindredes i sit Vidnekald. De kalde Disciplene sammen, der vælges nye Fattigforstandere. Atter er det en Selvfølge, at alle ere delagtige i Valget, medens det atter er en afgjort Sag, at der maa vælges saaadanne, som „have godt Vidnesbyrd og ere fulde af den Hellig-Aand og Visdom“, forat der atter kan aflægges et Vidnesbyrd om, at det er Herrens Gave, som Menigheden med Tak modtager. Apostlerne overdrage disse Mænd den Uddeling, som tidligere havde paahvilet dem selv. Og heller ikke her optræder Apostlerne som Centralmagten, der ved sin Myndighed indsætter Fattigforstanderne; men de bede for de menighedsvalgte Mænd og lægge Hænderne paa dem ikke forat give dem en ny Magt, men forat nedbede over dem Herrens Naadegave. Thi ikke en Ordination i vor Betydning af Ordet er Haandspaalæggelsen i den apostoliske Kirke, hvad der med Klarhed fremgaar af Ap. Gj. 8, 17, hvor Haandspaalæggelsen ledsager Bønnen over alle de døbte, om at de maatte faa den Hellig-Aand — af Ap. Gj. 13, 3, hvor Menigheden i Antiochia beder med Haandspaalæggelse for Paulus og Barnabas, som udsendte til Missionsgjerningen, efterat de allerede længe havde prædiket Ordet — og af 1 Tim. 4, 14 og 2 Tim. 1, 6, hvorefter det ialfald er meget sandsynligt, at Timotheus to Gange har modtaget Haandspaalæggelse, uden at der nogen Gang tales om, at han ved denne modtog nogen Embedsmagt. Paa samme Maade opfatte vi ogsaa Haandspaalæggelsen her, hvor der tales om Fattigforstanderne som en speciel Henvendelse af Forbønnen paa de enkelte.

Saaledes er altsaa Apostlerne hverken Livseenheden eller Magteenheden i denne første Menighed, som var den hele kristne Kirke i dens Begyndelse, og derfor den Grundvold, hvortil vi se hen, som til et levende Vidnesbyrd om, hvad der med Rette bærer Kirkenavn. Det var Kristus i Ord og

Sakrament, som var Livets Eenhed og dets eneste Kilde, det var hans Aand, som gjorde den til et Samfund og til et Legeme. Og det er ham, som i høiste Forstand ogsaa er Magteenheden, thi han er den, som uddeler sine Gaver til Menigheden og derved sætter nogle til Apostle, andre til Profeter, andre til Lærere, men det er den hele Menighed, og ikke nogen enkelt Person eller enkelte Personer, som have Myndighed til at vælge, hvem Gud har kaldet. Saaledes er den første Begyndelse til Kirken. Og vi skulle nu se, hvorledes den blev disse Grundsætninger tro, da den ikke længer var en Menighed, men blev mange Menigheder paa mange Steder og dog bestandigt en Menighed.

„I skulle være mine Vidner baade i Jerusalem og i hele Judæa og Samaria og indtil Jordens Ende". Dette var det hellige Kald, som var givet Apostlerne; og deres Længsel efter Rigets Oprettelse for Israel skulde ikke tilfredsstilles paa nogen kjødelig Maade, men den skulde blive en stille Kraft i deres Hjerte, som skulde drive dem til at prædike Rigets Evangelium for alle Folk, forat Enden kunde komme med Herlighedens Aabenbarelse. Og Herren selv maatte paa mange Maader pege atter og atter for dem paa denne Gjerning, forat de dog skulde forstaa, at han, som var udsendt til de fortabte Faar af Israels Hus, han var af Gud sat til Hedningernes Lys og til Frelse indtil Jordens Ender (Jes. 49, 6.). Og fremfor nogen anden opvakte Herren sig et udvalgt Redskab til at bære hans Navn frem for Hedninger og Konger og Israels Børn, dèr han omvendte Forfølgeren Saulus til at være Evangeliets Tjener. Med urokkeligt Mod og med en tvingende Overbevisning om et Kald fra Herren gik disse Sandhedsvidner ud, og paa ethvert Stèd, hvor de kom, samlede, Ordet og Daaben en liden Skare om dem, og det var disse smaa Samfund, som med Ordet og

Sakramenterne i sin Midte fik Navn af Menighed. Det bliver derfor Spørgsmaalet, hvad der nu bandt disse Menigheder sammen til en Enhed, om der altsaa i denne første Tid, som ligger saa klar for os i Apostlernes Gjerninger og Apostlernes Breve, fandtes nogen kristen Kirke, eller om der kun fandtes løsreven Menigheder. Paa ethvert Sted, hvor Evangeliet havde fundet troende Hjerter, der var Guds Menighed, saaledes som vi overflødigen kunne se det af ethvert Brevs Begyndelsesord, hvor der skrives til de kaldte Hellige i Rom, til Guds Menighed i Korinth, til Menighederne i Galatien, til Thessalonikernes Menighed. Og Menigheden i Korinth var ikke bygget paa nogen anden Menighed, ikke heller paa noget Menneske, men selvstændig og uafhængig var den bygget paa den Grundvold, som er den eneste, der kan lægges for nogen Menighed, Jesus Kristus den levende Hjørnesten i Zion. Det er fordi den er bygget paa denne Grundvold, at den er Guds Hus og hans Aands Tempel, og det er fordi den er Kristi Eiendom og Kristus er Guds, at den ikke maa rose sig af Mennesker. „Thi alle Ting ere Eders", være sig Paulus eller Apollos eller Kefas eller Verden eller Liv eller Død eller det nærværende eller det tilkommende, alle Ting ere Eders" (1 Kor. 3.). Umiddelbart til Kristus føres Menigheden, der er ingen, som staar imellem, saaat noget Menneske skulde være Menighedens Herre eller Menigheden noget Menneskes Parti, men Kristus er dens Liv og dens Herre, og der er ellers ingen, som har nogen Magt eller Myndighed over den. Thi vel er Paulus dens Fader i Kristo Jesu ved Evangelium (1 Kor. 4, 15.); men langtfra at han derved skulde være Menighedens Herre, thi om han, som ved sit Vidnesbyrd havde lagt Grundvolden Kristus, var deres Fader, saa var han dog ligefuldt deres Broder og han tiltaler dem, der ligesom han selv vare fødte af Gud med Brodernavn

(1 Kor. 3, 1.); og forat ingen skal være i Tvivl om, hvorlidet han enten har eller attraar Magt over dem, som ere kaldte til Frihed i Kristo, da skriver han til dem: „Thi vi prædike ikke os selv, men Kristus Jesus som Herre, os derimod som Eders Tjenere for Jesu Skyld" (2 Kor. 4, 5.). Det er altsaa ikke anderledes med Menigheden i Korinth end med Menigheden i Jerusalem, Kristi Liv er dens Eenhed, og hans Aand uddeler de mange og rige Naadegaver, og der er en ligesaa umiddelbar Forbindelse mellem denne Menighed og Kristus som mellem den første Menighed og Kristus. Det er aabenbart, at det Vidnesbyrd om Kristus, hvormed Apostlerne gik ud til alle Folk, det er ikke Liv formedelst Apostlerne, men det har Livets Kraft i sig selv, og derfor er Kristi Evangelium, ikke nogen Apostel, mægtig til at gjøre Sjælene salige.

Og som i det indre Liv saaledes i det ydre. Der er ingen Fællesregjering i Jerusalem, som sætter Embedsmænd rundt om i Menighederne eller foreskriver nogen Menighed dens Forfatning og Orden. Det fremgaar af Ap. Gj. 14, 23., hvorefter Paulus og Barnabas beskikkede Ældste i hvor Menighed, og af Tit. 1, 5., hvorefter Titus skulde indsætte Ældste i hver By, paa Kreta, at der ingen fælles Styrelse var, som kunde udsende Ældste til Menighederne, men at disse maatte tages indenfor hver Menighed. Og det er allerede i og for sig ganske naturligt, at denne Beskikkelse og Indsættelse skede paa samme Maade som Diakonernes i Jerusalem, og det er desuden udtrykkelig bevidnet af en af Apostlernes Disciple Clemens af Rom, at denne Indsættelse skede med den hele Menigheds Bifald. Og den første kristne Kirkes frie Valg, som vedligeholdt sig lang Tid, efterat Hierarchiet allerede havde antaget en meget udviklet Form, kan neppe have hvilet paa noget andet end de ældste Menigheders Praxis.

Men dersom det saaledes maa sættes som afgort Kjendsgjerning, at enhver af de Menigheder, som ved Kristi Ord og hans Sakramenter vare stiftede i den store Hedningeverdenen som smaa Øer i et umaadeligt Hav, var hver for sig umiddelbart bygget paa Kristus som Grundvolden og dannede selvstændige og uafhængige Samfund med fuld Ret over sig selv, fordi Ordet og Sakramenterne ere de synlige Bærere af Kristi Liv, hvorsomhelst de findes, saa skulle vi straks se, at netop det samme, som bevirkede, at hver Menighed var selvstændig og uden Forpligtelse til at se sig om enten tilhøire eller tilvenstre, naar den ordnede sine egne Ting, netop dette var det, som forbandt dem inderligt og nøie til et virkeligt Aandens Samfund i Kristi Legeme. De mange Menigheder ere i en Forstand ikke mange men kun en. Thi naar Paulus (Ap. Gj. 20, 28.) formaner de Ældste i Efesus at de skulle vogte Guds Menighed, som han har forhvervet sig med sit Blod, da er det vel neppe kun Menigheden i Efesus, som saaledes er Guds Eiendomsfolk, men det er den hele kristne Menighed, hvor den end findes. Og det er i Virkeligheden, saa, at dersom Kristus er levende tilstede i Ord og Sakrament, og hver Menighed kun derfor er kristen Menighed, fordi den er bleven delagtig i dette Kristi Liv, saa er jo Kristus alles Hoved og enhver Menighed et Lem paa hans Legeme, en levende Sten i det nye Guds Tempel. Ordet, Daaben og Nadveren ere ligesom de tre Baand, der knytte de enkelte Menigheder sammen, netop fordi de ere de tre Midler, hvorved Kristi Liv kan meddeles til den faldne Verden, og derfor forplante den nye Menneskeslægt, hvis levendegjørende Aand er Kristus. Det nye Testamente aflægger Vidnesbyrd om, at disse tre ere det levende Eenhedsbaand mellem alle kristne og alle Menigheder, og det kjender ikke noget andet. Det er om Ordets Virkning Apostelen Paulus taler, naar han siger, at Kristus,

som er vor Fred, han kom og forkyndte i Evangeliet Fred for Eder, som vare langt borte, og for dem, som vare nær; thi ved ham have vi begge Adgang i en Aand til Faderen, saa I ikke mere ere Fremmede og Udlændinge, men de Helliges Medborgere og Guds Husfolk, opbyggede paa Apostlernes og Profeternes Grundvold, idet Jesus Kristus er Hovedhjørnestenen, i hvem den hele Bygning bliver sammenføiet og voxer til et helligt Tempel i Herren, i hvem ogsaa I blive medopbyggede til en Guds Bolig i Aanden (Ef. 2, 17—22.). Saaledes sætter Fredens Evangelium baade Jøder og Græker i Samfund med Kristus, og derfor føier det alle sammen til et Guds Hus, til Kristi Legemes Tempel. Og hvad der her tillægges Fredens Evangelium, det siges atter om Daab og Nadver; „Thi ved en Aand ere vi ogsaa alle døbte til at være et Legeme, hvad enten vi ere Jøder eller Græker, Trælle eller Fri, og vi have alle faaet at drikke til en Aand" (1 Kor. 12, 13.), og atter: „Efterdi der er et Brød, ere vi mange et Legeme, thi vi ere alle deelagtige i det ene Brød" (1 Kor. 10, 17.). Saaledes er der ingen Fare, for at Menighedernes Selvstændighed tilintetgjør Kirkens Eenhed, thi detsamme, som giver Friheden, giver ogsaa Eenheden, Kristus er baade hver Menigheds Grundvold og den hele Menigheds Grundvold, Hovedet over alle Ting i Menigheden; og ligesom ingen Deling af den første Familie i mange Familier kunde ophæve Menneskeslægtens Eenhed, ligesaalidt kan den nyskabte Menneskeslægt i Kristo ved at deles i mange Menigheder tabe sin Eenhed i Herren. Livet er Kristi Liv, og Eenheden er derfor ikke mekanisk og udvortes, men organisk og indvortes. Og paa den mest slaaende Maade er dette udtalt af en af de første Kirkelærere, naar han siger, „hvor Kristus er, der er den almindelige Kirke." Det indeholder det eneste fuldgyldige og uomtvistelige Mærke paa den kristne Kirke.

Vi have saaledes seet, at den første kristne Kirke er Menigheder og dog en Menighed. Guds Rige skulde ikke oprettes anderledes, saalænge endnu Guds Langmodighed bier paa Menneskenes Omvendelse. I Faderens egen Time skal Riget komme i Herlighed. Men uvilkaarlig spørge vi, naar vi betragte dette Billede, var der da ikke nogen udvortes Een-

hed mellem disse mange Menigheder, som vare adspredte i saa stor en Udstrækning fra Jerusalem til Rom? Var der ikke noget Kirkesamfund i den Forstand, hvori vi bruge Ordet. Vi maa svare Nei, og det varede endnu Aarhundreder, førend der dannede sig fuldt ud, hvad vi kalde et Kirkesamfund. Men Udviklingen af Kirkesamfundet, som er den naturlige Frugt af Lærendviklingen indenfra og Angrebene udenfra, har sine Rødder allerede i den apostoliske Tid og maatte med Nødvendighed komme. Vi have en Antydning af den Vei, som Kirken maatte slaa ind paa, i Menighedsforsamlingen i Jerusalem i Ap. Gj. 15., som netop er bevirket ved et Læresporgsmaal, og i Apostlernes Virksomhed ved Reiser og Breve, som paa saa mangfoldige Maader vare bestemte ved Lærekamp paa den ene Side og Angreb af Verdensmagten paa den anden. Men noget regelmæssigt ordnet Samfund af flere Menigheder til gjensidig Hjælp til Fremskridt i Sandhedserkjendelse og til Forsvar mod Angreb have vi endnu ikke. Det var den første Tid givet at fremstille Kristi Kirke i dens umiddelbare Eenhed, Eenhed i Ord og Daab og Nadver, Eenhed i Kristi Liv. Det var forbeholdt Kirkens senere Udvikling at fremstille Samlingen til Kirkesamfund og Delingen i Kirkesamfund, fordi disse nemlig høre væsentlig med til Kirkens fremadskridende Arbeide for Sandhedens Erkjendelse.

Augsburg Seminarium

bedömt i Norge

ved Kand. theol. Jak. Sverdrup.*)

I Minneapolis i Minnesota blev der sidste Høst under Navn af „Augsburg Seminarium" oprettet den første norske Uddannelsesanstalt for Præster udenfor Norge, idet et theologisk Fakultet dersteds traadte i Virksomhed med fire

*) Luthersk Kirketidende 1875 No. 14.

rere. Denne Begivenhed er allerede af den Grund betyd-
gsfuld, fordi den vidner om den Kraft, hvormed det aande-
: Liv rører sig blandt de norske Nybyggere, om deres Vil-
hed til at ofre for Kirke og Skole og deres Syn for Be-
ningen af en grundig theologisk Uddannelse for de vordende
æster. Jo mere Menighedslivet udviklede sig og antog en
net, samfundsmæssig Form, desto mere maatte det ogsaa
le sig som en Nødvendighed, at Menighederne selv overtoge
uddanne sine Præster og søgte ogsaa i dette Stykke at blive
vhjulpne. At løse denne Opgave synes for Tiden at være
jenstand for de norsk-lutherske Kirkesamfunds Bestræbelser i
nerika, og med den nævnte Uddannelsesanstalt i Minneapo-
; er den norsk-danske Konferents gaaen i Spidsen med Reali-
ionen af denne Tanke. Den nævnte Anstalt har imidlertid
saa af en anden Grund Krav paa Opmærksomhed. Det
eologiske Fakultet i Minneapolis synes nemlig at ville gaa
noget anden Vei til Opnaaelsen af sit Maal, end den ved
europæiske Universiteter brugelige, og det stiller sig tildels
Opposition til den traditionelle Maade, hvorpaa det theolo-
iske Studium drives. Vi have her intet Mindre end et For-
g paa at reformere dette Studium, at anlægge det efter en
), selvstændig Plan, hvorved det haabes bedre, end efter den
aditionelle Fremgangsmaade, at skulle svare til sin Hensigt,
uddanne Sandhedsvidner for Herrens Menighed.

Det er allerede en Mærkelighed, at Fakultetet har ud-
edt et Program, hvori det i korte Træk gjør Rede for sit
Standpunkt, og hvori det for Menighederne lægger frem de
Synsmaader, hvorefter det agter at drive sit Arbeide. Det
: vel dels de amerikanske Forholde, dels de nye Ideer, det
enker at realisere, der har bevæget det til dette Skridt. Her-
ed er det traadt ganske ud af den Hemmelighedsfuldhed,
vori den lærde videnskabelige Verden gjerne er indhyllet for
ægmanden, og hvori ogsaa det theologiske Studium i Rege-
en skjuler sig for ham. Det har herved aflagt de Menigheder,
vis Præster det skal uddanne, Regnskab for, hvorledes det
pfatter og tænker at løse sin Opgave; det har stillet sig ind
under den offentlige Kritik og sagt de Studerende paa For-
haand, hvad de have at vente, efter hvilken Plan Studiet vil

blive drevet og Forelæsningerne anlagte. Ved en saada
Offentliggjørelse har det villet bidrage Sit til, at de Stude
rende uden for megen Famlen strax kunne vide at finde sig til
rette i sit Studium og ikke spilde Tid og Kræfter paa uhel
dige Forsøg paa at anlægge Studiet paa egen Haand. O
det er ikke blot ved gode Raad, Fakultetet her søger at komm
de Studerende til Hjælp; det vil ogsaa anlægge sine Fore
læsninger saaledes, at de Studerende simpelthen ved at hen
give sig til den i disse givne Veiledning ville blive førte ind
hvad det anser for den bedste Maade at studere paa.

Fakultetet begynder sin Redegjørelse med at faststill
hvad der er Maalet for dets Arbeide*). Det vil søge at ud
danne „Præster, modne, myndige, selvstændige Talsmænd fo
den Sandhed, de har fundet og er blevet befæstet i gjennem
et alvorligt og personligt Studium af Kristendommens Op
rindelse og Forberedelse, af Kirkens Liv og Livsudvikling.
Det fremgaar heraf, at det skarpt vil have for Øie, at d
Mænd, det tænker at uddanne, ere bestemte til at blive Præ
ster, Sjælesørgere, Arbeidere i det praktiske Kirkeliv, Sand
hedsvidner i Herrens Menighed. De skulle altsaa ikke studer
Theologi for Theologiens egen Skyld, men den skal være de
et Middel til at dygtiggjøre dem for en virkelig Livsgjerning
og hvad der i Theologien ikke har Værd som saadant, skul
de lade ligge. Fakultetet tænker altsaa ikke at gjøre sine Stu
denter til hele eller halve Videnskabsmænd, ikke at bibring
dem en mere eller mindre brudstykkemæssig videnskabelig Lær
dom, samlet trindt om paa Theologiens Enemærker. De
gaar ud fra, at kun et naturligt Anlæg og ingen Skole skabe
den sande Videnskabsmand. Et vidtløftigt theologisk viden
skabeligt Apparat vil derfor være de Fleste mere til Byrd
end til Gavn, og Erfaring viser ogsaa, at det gjerne kaste
bort, naar Skolen ender, og Livet begynder. Er det saa, a
det overveiende Antal af Studerende agter at blive Præster
da maa Studiet ogsaa anlægges efter dette Flertals Tarv o
ikke efter de Enkeltes Behov, der tænke at bryde sig en Ban
som Videnskabsmænd. Ledet af denne Tanke, vil Fakultete

*) Program for Augsburg Seminarium S. 8.

:for opgive de „mange Ting“ for med desto mere Kraft at enge ind i „det Meget“, og det vil søge at skabe en theo-ziſk Dannelse, der bestaar i „en personlig levende Overbe-zning om Sandheden, fremgaaen af Aandens og Hjertets ndtrængen i Guds Ords Væsen og Kjerne, i Hans Ver-nsstyrelse og hele Naadeshusholdnings Natur og Virkning.“

Hvorledes tænker nu Fakultetet at naa dette Maal? et gaar til dette Øiemed ud fra den Grundsætning, at Kri-ndommen er en levende Organisme, at hele Guds Naades-isholdning paa Jorden med sin Forberedelse i den gamle agt og sin Udfoldelse i den nye Pagt er fra først til sidst en abenbarelse af en guddommelig Raadslutning, hvori alle ed harmonisk slutte sig til hverandre og bæres af een Grund-nke. Kristendommen er traadt ind i Verden gjennem en storisk Udfoldelse, der helt igjennem bæres af en høiere ogik, hvori Intet er tilfældigt, Intet overflødigt, hvori der ke findes noget Sprang, men hvori Alt er Enhed, Sam-enhæng, indre, levende Nødvendighed. Skal Kristendom-nen komme til sin Ret, da maa den ogsaa fremstilles som en iadan levende Organisme, og Bevidstheden om, at den er en iadan, maa ikke svækkes ved at drage Opmærksomheden hen aa Ting, der vel kunne have Betydning for den lærde Vi-enskabelighed, men ikke for en levende Erkjenden af Kristen-ommens Væsen og Karakter. Det er den samme Grund-ætning, Fakultetet her hævder, som naar man af en Historie-kriver kræver, at han ikke blot skal skildre de enkelte Begiven-er, men sætte dem i Relation til Historiens høiere Mening g lade dem belyse den og igjen belyses af den.

Forat Professorerne virkelig skulle komme til at hjælpe verandre til en saadan Fremstilling af Kristendommen, have e fundet det nødvendigt at slutte sig sammen om en fælles Plan, at optræde og virke i Enhed med hinanden og gaa frem efter væsentlig de samme Principer for Stoffets Behandling. Fakultetet har altsaa ikke fundet det tjenligt, at det ganske overlades til den enkelte Professor uden Samraad med sine Kolleger og uden Hensyn til, hvorledes disse gribe Sagen an, paa egen Haand at fastsætte, efter hvilke Grundsætninger han vil anlægge sine Forelæsninger; men Lærerne ere paa For-

haand blevne enige om, i hvilket Forhold de forskjellige theologiske Discipliner bør stilles til hverandre, hvilken Plads der tilkommer dem i den theologiske Dannelse, og hvorledes de bedst kunne indordnes under de Hovedsynsmaader, hvorfra Fakultetet tror at burde gaa ud. De skulle behandles med stadigt Hensyn paa, hvad der i Kristendommen er det Væsentlige, og med aabent Öie for den organiske Enhed. Ved denne Ordning har Fakultetet villet undgaa, at den enkelte Lærer fremstiller sin Disciplin isoleret og gjør den til det Vigtigste, hvorved den Studerende kommer i Tvivl om, hvad der er Theologiens Kjerne, og hvad der bør være Hovedgjenstanden for hans Studium. Den Studerende vil altsaa ikke udsættes for at høre den ene Lærer lægge Tyngdepunktet i den theologiske Dannelse paa et andet Omraade, end den anden, men han vil hos dem alle finde sig ledet mod det ene og samme Maal. Indenfor den Begrænsning, som Hensynet til den fælles Hovedopgave bestemmer, vil derimod den enkelte Lærer have fuld Frihed til at behandle og fremstille Stoffet efter sin egen individuelle Opfattelse af samme. Hvad der kunde indvendes mod et saadant fra Fakultetets Side planmæssigt anlagt Studium, er, at det let kunde medføre Fare for i for höi Grad at binde Studenterne og gjøre Skaar i deres Frihed. Jo mere systematisk eller organisk en Uddannelse anlægges, des større Magt vil den ogsaa have over dem, der akceptere de Grundforudsætninger, hvorpaa den hviler. Heri ligger en saadan Uddannelses baade stærke og svage Side. Men trods denne Fare maa det dog vel siges, at Planmæssighed er bedre end Planløshed, ialfald hvis Planmæssigheden ikke er en kunstig og lavet, men en virkelig Udfoldelse af den Guds Frelsesplan, der foreligger i Kristendommen. I denne Planmæssighed er det godt at blive bunden. Ellers siger det sig selv, at det meget vil afhænge af de enkelte Læreres Maade at tage Sagen paa, om Studenternes personlige Aandsfrihed vil komme i Fare.

Idet Fakultetet har sluttet sig sammen til et saadant virkeligt Samarbeide, har det fundet det nødvendigt at koncentrere sit Stof og af Theologiens rige Indhold udtage, hvad der nærmest kan tjene Seminariets Maal. Det nye

Testament er givet den første Plads, idet „al Theologi bliver at uddrage deraf og føre tilbage dertil, og idet deri forefindes Spirerne og Stamina til hele Kristendommens og Kirkens Historie.“ Bibel og Bibeltheologi er for Fakultetet Hovedsagen. Men den hellige Skrift opfattes ikke blot som en Samling af Skrifter, der Kapitel for Kapitel, Vers for Vers skal kommenteres, belægges med grammatiske Henvisninger, Citater og Parallelsteder med Opregning og Gjendrivelse af alle mulige og umulige Fortolkninger, indtil disse Masser af Enkeltheder ofte skjule Skriftens virkelige Indhold, og det hele Studium staar i Fare for at blive et aandløst Dissektionsarbeide. Til en ret Exegese hører ikke blot den exegetiske Anatomi og Fysiologi, ikke blot en nøiagtig Belysning af alle Enkeltheder, men ogsaa Fremhævelsen af de indre Love, hvoraf de beherskes. De enkelte hellige Skrifter ere ikke en Samling af Tilfældigheder, men de have sin Foranledning i Kristendommens historiske Udviklingsproces og maa altid betragtes i Forhold til denne. Sker ikke dette, da kunne vel de enkelte Skrifter og deres enkelte Tanker blive opfattede og gjengivne korrekt, men alligevel kan Totalindtrykket blive meget skjævt. Det er hermed, som med et Billede, hvori Enkelthederne ere fortrinlige, men hvori Ensemblet mangler. De paulinske Breves Følgerække kan bestemmes med lærd Nøiagtighed, men denne chronologiske Orden er dog ikke nok til at give de enkelte Skrifter deres rette Plads og Farve; dertil kræves en organisk Sammenkjæden af dem. Det exegetiske Studium er paa een Gang anatomerende og organiserende. Skriften maa altsaa efter Fakultetets Mening opfattes som en Organisme, hvori hvert enkelt Skrift er et Lem paa det hele Legeme. Det gaar derfor ikke an at præsentere de Studerende de hellige Skrifter isolerede og holde Forelæsninger isleng snart over et, snart over et andet, alt som det kan falde, men de maa tages i den Orden, de have i Skriftorganismen; alene herved ville de for de Studerende komme til at staa i det rette Lys.

Med dette for Øie har Fakultetet søgt at gjennemføre en Fordeling af Stoffet, svarende til de 3 Aar, hvori et theologisk Kursus ved Augsburg Seminarium skal vare. Det vil

dog ikke have denne Deling opfattet som kun bestemt af dette ydre Hensyn, men finder den begrundet i Stoffets eget Væsen og hørende med til dets organiske Udfoldelse. Kirkehistorien falder efter Fakultetets Mening af sig selv i 3 Dele, men det Samme er ogsaa Tilfældet med Israels Historie og Kristendommen*). Denne sidste foreligger nemlig dels som et Grundfaktum, dels som en Udfoldelse af dette, dels som en Fuldendelse og Afslutning i Seierens Hvile. Svarende til denne Fordeling af Stoffet, har Fakultetet henlagt det til 3 Cykler, som danne hver for sig et afrundet Hele og dog staa i organisk Forbindelse med hinanden. Den første Cyklus tilsigter at befæste de Studerende i Fundamenterne, i Israels, Kristendommens og Kirkens Begyndelseshistorie. I den anden Cyklus træder Kristendommens Udvikling hen mod et universelt Gudsrige i Forgrunden. Lukas's Evangelium er her Midtpunktet. Her foredrages den gamle Pagts Historie, her Gudsrigets Deformation i Pavekirken, her Guds Forkastelse af den kjødelige Opfattelse af Gudsriget, saaledes som den profetisk er tegnet af Jeremias. I den tredie Cyklus foredrages den Profeti, der er opfyldt, Forholdet mellem de to Pagter, og den Profeti, der venter paa sin Opfyldelse; her faar ogsaa Reformationshistorien sin Plads. — Om den systematiske Theologies Stilling i Studiet og om dens Væsen og Værd overhovedet ere Fakultetets Udtalelser svævende; det synes ikke at have ret Meget tilovers for den, ialfald ikke i dens nærværende Form. Det er klart, at det anser Dogmatiken for en afledet, sekundær Disciplin, og at det ikke vil, at den direkte eller indirekte gjennem en dogmatiseret Exegese skal dominere Studiet; det frygter Dogmatikens Theoretisering med dens Tilboielighed til tør, forstandsmæssig Demonstration, som let gjør Kristendommen fra et levende Personlighedsforhold til en Lære. Det vil, siger det, benytte Dogmatiken „som en frisk Kilde til derfra at hente Beaandelsens Livsstrøm til Styrkelse for Studiet af de andre theologiske Discipliner." — Den praktiske Theologi knyttes væsentlig til en Gjennemgaaelse af de paulinske Hyrdebreve, og ved Siden

*) Program for Augsburg Seminarium S. 9.

heraf vil der blive givet de fornødne praktiske Vink til en værdig Udøvelse af de præstelige Funktioner.

At Fakultetet med denne Fordeling af Stoffet og med de enkelte Deles Indordning under den altid har truffet det Rette, og at den virkelig er i den Grad, som det fremhæves, betinget af Stoffets eget Væsen, turde vel være tvivlsomt. Men skal en saadan Fordeling foretages, og det krævede Hensynet til det treaarige Kursus, da synes den Grundtanke, Fakultetet har havt, at være naturlig. Enhver Bevægelse har jo disse tre Momenter, et Grundfaktum, hvorfra den gaar ud, en derpaa bygget Udvikling, og en Fuldendelse, og det er paa denne Grundforudsætning, Tredelingen ved Augsburg Seminarium hviler.

En theologisk Dannelse efter de ovenfor fremstillede Synsmaader maa efter Fakultetets Mening kunne erhverves i Løbet af 3 Aar, saa meget mere, som „det saakaldte lærde Apparat, bestaaende i grammatiske Henvisninger, klassiske Citater og kommentatoriske Jævnførelser“, vil blive ladet ud af Betragtning. Studenterne ville have saa meget lettere for at tilegne sig den theologiske Dannelse i dette Tidsrum, som de inden det ville høre alle Discipliner forelæsningsvis gjennemgaaede i den Udstrækning, hvori Fakultetet ønsker dem tilegnede. De ville altsaa ikke blot for enkelte, løsrevne Partiers Vedkommende kunne nyde Godt af Seminariets Veiledning og forøvrigt maatte famle sig frem paa egen Haand, men de ville have den ved Siden af sig under hele Studiet. Det er imidlertid utvivlsom, at Fakultetet selv gjerne saa, at Tiden kunde udstrækkes længere; det er Hensynet til Menighedernes Præstemangel, der har bevæget det til at blive staaende ved et treaarigt Kursus.

Den nødvendige Fordannelse erhverve Seminariets Studenter sig i en til Anstalten knyttet „G r æ s k s k o l e“, kaldet saa, fordi Græsken, det antike Aandsfolks Sprog, og ikke Latinen her har faaet den dominerende Plads. Det er baade Græskens Betydning for Theologien og den græske Oldtids uhyre almendannende Betydning, der har bevæget Fakultetet til dette Brud med de traditionelle Latinskoler. En betydelig Mangel er det dog, at Plato, det græske Aandslivs største

Heros, ingen Plads har faaet i Skolens Timeplan, medens en saa underordnet Forfatter, som Josefus, der ovenikjøbet ikke er Græker, er bleven tildelt Timer. Det synes dog, som om Josefus's historiske Arbeide meget vel kunde henlægges til den historiske Undervisning, og hans Betydning for Studiet af det nytestamentlige Sprogidiom opveier neppe Tabet af Plato. — Desuden er der ogsaa til Seminariet knyttet en „Realafdeling“ for dem, der ønske en paa kristelig Grund bygget Almendannelse, passende for en Borger i et frit Samfund. Vore Folkehøiskoler synes her tildels at have foresvævet Fakultetet.

Det ovenfor Fremstillede er i det Væsentlige Indholdet af Programmet for Augsburg Seminarium. Programmet er i det Hele holdt i et værdigt Sprog. Dog vilde det været ønskeligt, om saadanne Ytringer, som at „det neppe tør ansees aldeles hensigtsmæssigt, at en Theolog maa begynde sin allerførste Termin i Studiet med at blive indført i Rom. 11 eller Gen. 49“ osv., vare blevne holdte borte. Saadanne Sidehug, som de, der indeholdes i de nævnte Udtalelser, ere for smaa i Forhold til de Grundsætninger, Fakultetet kjæmper for, og den Sag, det fører, uværdige.

Saaledes har da Fakultetet i Minneapolis søgt at gjennemføre en Studieplan, der i flere væsentlige Stykker adskiller sig fra det Traditionelle. Hvilke Indvendinger man end maatte have at fremføre mod den, tør det dog siges, at den indeholder Momenter, der fortjene at overveies, og at det kan blive af adskillig Betydning baade for det Kirkesamfund, Fakultetet tilhører, og for det theologiske Studium i det Hele, om denne Plan bliver gjennemført med Dygtighed og kristeligt Alvor. Tyngdepunktet i den er paa den ene Side, at Studiet er anlagt paa Uddannelsen af Præster, saaat de Studerende stedse arbeide under Bevidstheden om den Stilling, hvortil de have viet sit Liv, og paa den anden Side, at vi her have et Forsøg paa en organisk Koncentration af det theologiske Stof med stadigt Hensyn paa Kristendommens indre Enhed.

Stillingen i Tyskland.

(Et Tidsbillede.*)

Marssolen stod paa Himmelen, Fuglesang lød fra Buskene. Det var i Teutoburgerskoven. Under de slanke Bøge rasle Fodtrin i Løvet, de nærme sig Høiden. Nogle tynde Grene og Krat bøie sig til Siden, og tre Mænd træde ud af Tykningen forat naa det høieste Punkt i Skoven.

„Der ser I Hermannssøilen", sagde den yngste, aabenbart en Forstbetjent, „der er den allerede". Det var en glimrende Udsigt, med Mindesmærket i Forgrunden, over de bølgende Trækroner og de fjernere blaanende Aasrygger og Dale.

Den unge raske Mand i sin lette Jagtklædning med Bøssen over Ryggen slog op sin Feltstol og indbød en ældre Herre, som han tiltalte med „Onkel" til at tage Sæde. Denne var sortklædt, af Middelshøide, omkring de femti, og, som man strax saa, en Præst. Han satte sig, lagde sin lille Reisetaske paa Knæet og tog frem Kortet over Lippe, som han foldede ud og vendte sit blege, sjælfulde Ansigt med et livligt Øiekast i den antydede Retning. „Det er sandt", sagde han, „der har vi det jo, det ser vel bygget ud." Med disse Ord vendte han sig til sin Sidemand, der neppe var yngre end ham selv. Denne havde imidlertid med sit røde Silkelommetørklæde pudset sine Briller, satte dem nu paa sig med en Kjendermine over det lille, indfaldne og skarpsindige Ansigt, som overskyggedes af en bredbremmet Hat, og hvorpaa Skoleliv og lærd Flid havde sat sit Mærke. „Jo det ser solid ud", sagde han efter at have taget Mindesmærket nøie i Betragtning gjennem Brillerne, „jeg skulde ønske nogle andre Ting vare ligesaa solid byggede." „Ja men derom blive vi ikke enige alligevel", sagde Præsten. „Hvorom?" spurgte Adjunkten, thi en saadan var han just af det rette Slags. „Om Annexionerne", svarede Præsten, „Du er vel endnu af samme Mening som i Dine Breve." „Just af samme Mening", svarede Adjunkten, „men det var ikke egentlig det, jeg tænkte

*) Allgemeine evangelische, lutherische Kirchenzeitung. Leipzig 1875.

paa." „Hvad da?" sagde Præsten, idet han tog et Stykke af Nisten, som den unge Mand havde bragt med sig i sin Jagttaske. „Jo", sagde Adjunkten, som langsomt fulgte Exemplet i Madveien, „jeg vilde sige, at Soliditeten af det paatænkte Rigskirkevæsen forekommer mig temmelig tvivlsom, især efterat jeg har læst den nye Bog: „Den evangeliske Kirkes Enhed i Tyskland.*" I kjære Bygmestere med Eders Sideblik paa Gammelkatholicismen ere i en stor Vildfarelse. „Ja", afbrød rask den anden ham, „jeg kan heller ikke i alt være enig med mine Venner; men hvad tror Du Enden bliver paa alle disse Ting?" — „Det ved jeg ikke, men naar den nu herskende Liberalisme falder, og det konservative Parti igjen kommer til Roret, da haaber jeg, det vil være istand til at bygge noget solidere paa det Grundlag, som endnu er tilovers. Jeg vilde være den lykkeligste Mand", tilføiede Adjunkten, „naar jeg ikke gruede saa for Eders Planer." — „Jeg gruer nu mere for Partiet Stahls Restauration, svarede Præsten, end for hele Nationalliberalismen. Bliv ikke forundret!" „Ja jeg tænker nok, at I vilde befri Skolen og andre Institutioner fra dens nærværende Trældom, men — Kirken, det ved jeg ikke." „Fra hvilken Trældom, bedste Hr. Adjunkt?" „Fra den altbeherskende Stat, styret af moderne Industririddere", svarede Adjunkten. „Nu ja", sagde Præsten venligt, „tror Du ikke, at ogsaa vi grue for denne Almagt, som vi forresten allerede længe siden have været opmærksomme paa. Det er tyve Aar, siden Baumgarten træffende sagde: Det kan ikke undgaa nogen opmærksom Jagttager, at ingen Tanke arbeider sig frem med saadan Kraft og saadan stigende Styrke, som Tanken paa den „absolute Stat", det vil sige, at Staten ikke har at svare Nogen for sine Handlinger, og at den gradvis tager alt ind under sit Scepter." — „Ganske rigtig", svarede Adjunkten, „og det er netop Eders Statsidee, I arbeide til dette Maal, som sigter til Centralisation og Nivellering, naar I begunstige den kirkelige Union og dernæst styre lige paa Rigskirke eller Nationalkirke. I „Union" ligger nu engang denne Tendents: det Almindelige sluger det

*) Berlin 1875.

enkelte, hver enkelt Bekjendelse gaar tabt i Unionen, det faste svinder i det taageagtige, den bestemte Farve bliver „Graat i Graat." — „Men jeg maa dog gjøre opmærksom paa, sagde Præsten, at vi vil ikke den opslugende Union." — „Nei I vil have den positive Union, men den er dog bestandig Union, og den vil ubønhørlig undergrave Eders kirkelige Stilling. Den er kun en ubesindig Indrømmelse af det Konservative Parti til det radikale." „Kan saa være", sagde Præsten, men vi har den allerede, „og hvad er derved at gjøre?" — „Intet", sagde Vennen, „kun ved hver Leilighed det, som vil vække et Forbittrelsesskrig over hele Liberalismens Linie og blandt de oplyste Jødedisciple. Da er man paa den rette Vei." „Og dernæst", sagde Præsten, som langsomt tændte sin Cigar med en Fyrstikke, „og dernæst?" — „Lade Tingene gaa! man kan vel ikke gjøre alt selv?" — „Nei, men man maa dog gjøre sin Pligt?" „Ja netop, og saa lade Vor Herre faa Lov at gjøre noget. Eller man maa staa fast, ikke gaa med paa Skraaplanet og saa lade Tingene komme og gaa. Og de vil ikke gaa, men løbe." — „Hvorhen?" spurgte Præsten, „Hvorhen? Jeg sætter, at vi endnu kunde staa Strømmen imod."

„Men hvor standse vi da?" sagde Præsten efter en Pause. „Jeg tror nemlig selv, at det ikke gaar godt med Statskirken i Længden. Thi hvad kan vi gjøre? Hvad kan et Kollegium ansat af Ministeren? Hvad kan en kongelig Embedsmand? Det eneste de formaa er: at lade det gaa nedover. Men af Koncessioner kan man tilslut ikke leve!" — „Nei af Koncessioner maa man dø! faldt Skolemanden raskt ind, og det vil snart vise sig, at Vantroen har baade Kirkegodset og Kirkeeiendommen, i sin Magt, og at de Troende maa opbygge sig paa egen Haand." — „Du vil altsaa Frikirke", udraabte Præsten „men tænker Du da ikke paa vort arme Folk?" „Gud bevare mig fra at ønske Frikirke! Jeg er den sidste, som ønsker den. Ved Du ikke, at jeg har skrevet for Folkekirken mod Frikirken og med de livligste Farver beskrevet Tysklands Farer af en Frikirke? Og ved Du ikke", fortsatte han med svag Rødme paa de blege Kinder, „jo Du ved det, at jeg har al min Glæde i dette Folk, i dets Fryd og i dets Ve, i dets Sang og Sagn, i dets Folkestev og Folkeskik. Derfor ønsker

jeg ikke Frikirken. Jeg er ved Synet paa dette Folk, paa den navnløse Forvirring, Frikirkens Begyndelse medfører, paa Sønderrivelsen i dens ydre Fremtræden, paa Uklarheden om Kirkestyrelsens Natur og Væsen, af Naturen frygtagtig, bleven ganske bortvendt fra denne Vei, som i Tyskland vil være tyngre og trangere end nogetsteds." — „Saaledes gaar det mig ogsaa", sagde Præsten, „Fyrste og Folk høre sammen, Tanken paa Adskillelsen er mig forfærdelig. Vort arme Folk. Og hvilken Sønderrivelse i den Frikirke, som vi allerede have!" — „Jeg ved det, svarede Adjunkten, dog vildleder det ikke min Dom. Om Tingenes Tilstand bliver utaalelig, vil vi ei faa at se en saa vel ordnet Udtrædelse som i Skotland og Wallis. Her vil en Præst ikke kunne mere, og hist vil ogsaa kun faa følge ham, og hvormange vil ikke være bange for Korsmenigheden — den har ingen Skikkelse, ingen Skjønhed. Saa rammes hist og her en Pæl ned, en Menighed, flere Menigheder, en liden Synode dannes. Først lidt efter lidt vil man orientere sig som en Folkehob, der er sprengt fra hinanden ude i den mørke Nat. Fra Pæl til Pæl bort over lægges Foreningsbaand og saaledes beredes Grundvold for en ny Bygning. Men Nøden vil drive til Enhed og denne vil være Resultatet af konføderativ Sammenslutning." — „Du antager altsaa ingen stor Secession for at stille Kirken i mægtig Skikkelse sikker mod Fordærverne?" — „Nei", faldt Adjunkten ind, „jeg kjender Tyskerne og antager en uformærkt fremadgaaende Sondring fra det langsomt nedadglidende Statskirkelegeme, hvori Vantroen hersker. De, som sondre sig, vil først søge Foreningsbaand og endelig slutte sig sammen i Form og Skikkelse af hvad Navn som helst.

„Havde dog Spørgsmaalet om Kirkeregimentet, dets Værd og Betydning ikke været saa skjebnesvanger." „Det er Spørgsmaal, svarede Skolemanden, som vi maa løse, ikke theoretiskt, men praktisk ved at arbeide og lide. Staar vi først paa aaben Mark, vil vi strax erfare, hvor saare vi trænger Tag og Vægge mod Uveir og Storm eller hvilket Regimente vi have behov." „Men se, sagde Præsten, paa de forskjellige lutherske Synoder i Amerika." „Men se ogsaa, tilføiede Adjunkten, hvorledes de, koncentrisk i sin Bevægelse, stræber

synlig frem mod Enheden. Og forøvrigt skal vi ikke forarge os over denne Skikkelse. Den, som gjør det, han gaa heller til Rom. Ord og Sakrament, stillet fast som Søiler i Strømmen, vil samle Elementerne, og jeg anslaar Virkningen af deres Vidnesbyrd høiere end Vidnesbyrdet fra dem som ere bundne til Statsvægten. Vi vil true vor Liberalisme med Fare først da, naar vi ikke mere ere forbundne med den. Den trækker os ned saalænge, netop som Tilfældet var med de døde Cimbrer i Romerslaget. Deres tunge Masse kastede de levende til Jorden, fordi de alle vare lænkede til den samme Kjæde."

„Her maa jeg nu engang komme dig tilhjælp, bemærkede Præsten. Thi det er fuldkommen rigtig, at vor tyske Liberalisme, deri saa forskjellig fra den engelske, ofte er saa kirkefiendtligt kun, fordi Kirken var Statskirke og begunstiget af det Ministerium, Liberalismen vendte sig imod. Kirken kom i den Stilling at bære Slæbet for Staten og er mistænkt for at kunne sige Sandheden til Folket, men ikke til Ministrene og Fyrsterne, fordi den lever af de Mægtiges Naade. Saaledes har ofte netop ædle og frie Aander vendt sig fra den." „Meget rigtigt, sagde Adjunkten. Og nu, betænk: Orden, Tugt og Liturgi vil vor Kirke først da faa, naar den holder Kristi Forsmædelse og det i Himlen opbevarede Rigsklenodie høiere end Ægyptens Skatte; da først vil den bøie Knæ for Herren og tilbede. Og indrømmer du ikke at den da ogsaa kan udfolde tiltrækkende Kræfter?" „Vist tilstaar jeg det, vedblev Præsten; men hvad skal der gjøres?" „Intet; det gjelder kun at staa fast og lade Liberalismen seile sin egen Sø. Alt andet ordner sig af sig selv. Og, om ikke du, saa kan dine Børn opleve, at den lutherske Kirke som et usynligt Centrum for hele Kristenhedens Opstilling paa Jorden vinder en Skikkelse, sine Afdelinger, og at den som en fri kan fremstille en Forening af beslægtede Elementer, hvortil den som Statskirke var aldeles uskikket. Og vil den ikke kunne være mest for Folket da, naar den urokkelig — død, men se vi leve — beviser sig som Sandhedens Pille og Grundvold?"

„Ja, sagde Adjunkten, dette er Tidsalderens Tendens, Kirkens Løsning fra en uværdig og fuldkommen utaalelig Forening med Staten er aldeles nødvendig. Det har den

civile Ægteskabslovgivning godtgjort. Thi her ser vi, at den religiøse Tænkning, takket være Statskirkevæsnet, staar stille, en Stilstand, som ikke vil kunne ophæves indenfor dette bestaaende Kirkelegeme. Vi staar foran Aarhundredets Opgave og har kun med Taalmod og Fasthed at afvente, hvorledes Sondringen vil fuldbyrde sig." — „Nu forstaar jeg, hvorfor du frygter Restaurationen." — „Vistnok, fordi I atter klamrer eder fast til Staten og paany, omend kun for kort Tid lader den liberale Mængdes Pirrelighed flamme op, uden at have Kraften til at stille Helligdommene sikre. **Vestigia terrent.**

„Nu?" spurgte Præsten, idet han saa nysgjerrig op. „Ja se „Onsdagsbladenes" Triumf over Keiserens Svar til Synodens Forstanderskab. Hvor sørgeligt er Synet af Kirkens Trangbrystethed. Fyrster paa Jorden har den Naade at tale for den! Saa glædeligt et Keisersvar af dette Slags end er i sig, saa karakteristisk er det for Kirkens Stilling, den lytter til Keiserens Vink som engang Eusebius af Cæsarea." — Stille! Du har rørt ved det ømme Sted; Patriotismen blir os en Snare." — „Man kalder dette Byzantinisme", tilføiede Adjunkten.

„Stille!" raabte Præsten. Han reiste sig op med alvorligt Ansigt og kastede sin lille Taske over Ryggen. „Vi har Tid, Onkel", sagde den unge Mand. „Desto bedre; saa gaar vi ganske langsomt." Han rakte sin Ungdomsven Haand, at han skulde reise sig.

Solen skinnede varmt. I de dybe Skove klang Foraarsrøster. De 3 Mænd kastede endnu et Blik paa Dalene, endnu et Blik paa den stenfaste Grundbygning — Symbolet paa et jordisk Riges Herlighed. De gik atter ind i Skoven Hos de to gjenlød endnu Talen om det Rige, som staar, naar alle Verdensriger ere faldne. Længe hørte man endnu Lyden af Skridtene i Skovens tørre Løv. Da var atter Alt stille paa den ensomme Høi.

Den augsburske Konfessions Apologi

om

Retfærdiggjörelsen.

(Af Prof. G. Sverdrup.)

Naar der i vore Dage atter har været ført en heftig Kamp om Retfærdiggjørelsen baade mellem lutherske Kristne i Amerika og andetsteds, medens dog netop denne Artikel allerede i den lutherske Reformations Dage var erkjendt i hele sin rige Fylde af Trøst og Fred, saa turde det muligens være gavnligt et Øieblik at vende Tanken og endnu mere Hjertet bort fra Nutiden til hin underligt bevægede Tid, der nu ligger i saa velsignet Ro og Stilhed. Det er ogsaa i vore Dage nødvendigt, at omvende Børnenes Hjerter til deres Fædre; thi det Lys, som i hine Dage tændtes ved Guds Naade, kan ikke ustraffet sættes under Bordet. Af Guds Ords dybe Mine løftede Reformationen en lysende Skat, Retfærdiggjørelsen af Troen alene, og hvormange forskjellige Forsøg, der end nuomstunder gjøres for at fordunkle den, saa er det dog et ganske forgjæves Arbeide, omendskjønt mange Sjæle derved kunne fordærves.. Derfor turde alle oprigtige og sandhedssøgende Sjæle være glade ved at kunne gaa tilbage til hin Tid, da Herrens Aand veiledede sin Kirke netop til Erkjendelsen af denne Sandhed. Det turde være en Lægedom for mange af dem, som ere syge for Ordkrig, om de vilde følge med til hin fredsæle Plet i Kirkens Historie for i stille Alvor at betragte Herrens Gjerning.

I uforstyrret Ro, som det syntes, havde den katholske Kirke øvet sit Herredømme over Samvittighederne, vis paa, at den havde erkjendt al Sandhed. Og i sit frække Overmod pressede den de ængstede Samvittigheder under de gode Gjerningers Aag. Medens den solgte Aflad for Penge til et forarmet Folk, fortæredes denne blodige Skat i en Overdaadighed og i en Ryggesløshed, som er næsten uhørt i Menneskeslægtens Historie. De faa Sandhedsvidner, som løftede sin Røst mod „Kirken," syntes kun at forøge dennes Triumf, naar „Kjætternes" Baal samlede om sig en fanatisk Folkehob, som efter Præsternes Tilskyndelse gjentoge hint gamle Raab i en anden Form: Korsfæst! korsfæst! Intet Under derfor, om den nye Sandhedserkjendelse, hvortil Luther gjennem personlig Erfaring af Guds Ord blev ført ved Herrens Aand, vakte en uhørt Forbittrelse inden „Kirken," der nu saalænge havde kjendt Sandheden og paa saa kraftig Maade forsvaret den. Intet Under om det nye, som i Virkeligheden var saa gammelt, at det var glemt, blev dømt som Løgn og som aldeles stridende mod Guds Ord. Og intet Under, om Forbittrelsen og Fordømmelsen steg til blodig Forfølgelse, da det viste sig, at den nye Sandhedserkjendelse var mægtig i sig til at sønderrive Samvittighedernes Baand og saaledes gjøre det kraftigste Indhug paa „Kirkens" Magt. Og da den gamle Sandhed, som atter var sat paa Lysestagen, samlede om sig et bekjendende Samfund, da var det ikke mere end naturligt, at „Kirken" negtede dettes Ret til at existere og begyndte en Udryddelseskrig imod det. Paa alle Maader og ved alle Midler troede man sig berettiget til at tilintetgjøre „Kjætterne." Men hverken Skolastik eller spidsfindige Disputatser eller Baal eller Sværd kunde formaa noget, da Herrens Time var kommen til at føre sin Sandhed frem til at blive Livsmagt i Hjerterne.

Den lutherske Kirke blev indkaldt for Keiser og Pave at aflægge Regnskab for sin Tro. Den augsburgske Kon-ssion var Svaret, og ganske naturligt dannede Artiklen om etfærdiggjørelsen af Troen alene Hjertet i Bekjendelsen, jesom den personlige Erfaring af Syndsforladelsens Naa-var Hemmeligheden i hele Luthers Gjerning og hans rette aldelse til at være Reformator. Den katholske Kirke saa art, at her laa de Lutherskes Styrke og dens egen Fare, og remfor nogen anden Artikel blev denne fordømt. Var den ømt, saa var Luther dømt, var Luther dømt, saa var hele Bevægelsen dømt. Men Luther og hans Venner kunde ikke ige fra sin Bekjendelse; thi hvad de havde oplevet, kunde de kke fornegte, og den Frelse, Herren havde ladet dem kjende, unde de ikke tie om, men maatte med Lov og Tak vidne om en, hvad det saa skulde koste. Derfor blev Retfærdiggjø-elsen af Troen atter Hovedstykket i „Apologien", det er: For-varsskriftet for den augsburgske Bekjendelse, forfattet af Me-anchthon.

Vi gjenfinde i Apologien den samme personlige Erfaring, om i al Luthers Tale og Handling møder os med saamegen Styrke. Naar Apologien taler om Retfærdiggjørelsen, saa er det et enfoldigt Kristenhjertes Oplevelse af Syndsforla-delsens Naade, som lægges frem for os med den Overbevis-ningens Vished og den overbevisende Kraft, som er et saa-dant Vidnesbyrd eiendommeligt. Det er dette, som giver Apologien dens blivende Værd for alle Tider, saalænge Krist-ne vandre i Jordens elendige Kaar; thi de, som lære Kristus at kjende som Frelser fra Synd, de ville kjende sin egen Er-faring igjen i dette Billede, og de ville derved vinde en større Klarhed over sig selv og styrkes ved det Aandens Samfund, som uanseet Tid og Sted findes mellem alle dem, som have Aandens Liv.

Ved Siden af dette, at den evangeliske Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen alene i Apologien optræder som en saadan Bekjendelse i dette Ords ædleste Betydning, saa har Fremstillingen naturligt ogsaa en anden Eiendommelighed, fordi Apologien er Forsvar mod den katholske Kirkes Angreb. Det er derfor nødvendigt, til fuld Forstaaelse af Apologien og til ret Vurdering af dens Værd, at kaste et Blik paa den katholske Kirkes Lære om Retfærdiggjørelsen.

Den katholske Kirke havde faaet en stor Arv, som skulde give den baade dens ydre Storhed og dens indre Hulhed. Den var det romerske Keiserriges Arvtager. Den reiste sin Throne i det keiserlige Rom, Verdensstaden med de store Minder om Verdens Erobring og Trældom. Og gjennemtrængt af Overbevisningen om, at Kristi Kirke var Guds Rige, som skulde omstyrte alle Verdensriger og selv herske fra Jordens ene Ende til den anden, forvexlede den Kristi Kirkes Væsen med de hedenske Rigers Væsen. Ligesom disses Begjær var Magt, og deres inderste Tanke at Verden skulde kunne røve Guds Herlighed, saaledes bukkede ogsaa den katholske Kirke (efter Rudelbachs slaaende Udtryk) under for den tredie store Fristelse, som traadte Frelseren imøde i Ørkenen, da Satan sagde: „Alt dette, alle Verdens Riger og deres Herlighed, vil jeg give Dig, om Du vil falde ned og tilbede mig." Magt blev Kirkens Maal, Guds Herlighed og Kristi Krone vilde den rane, og den blev saameget forfærdeligere end Verdensrigerne, som den førte „to Sværd." Baade den raa Kraft, væbnet med Spyd og Sværd, som drev Hedningerne i Massevis til Floderne forat døbes, og endnu værre den aandelige Magt, som ved den skrækkeligste Misbrug af Guds Ord tvang Menneskenes Samvittighed ind under Kirkens Tyranni. Riget blev Magtens Rige istedetfor Sandhedens. Og som denne Forvexling af He-

ıſkab og Kriſtendom var bleven aldeles gjennemgaaende Kirkens ydre Fremtræden, ſaaledes arbeidede den ſig ogſaa advis ind i det indre. Den gjennemtrængte den hele Læregning, der kun var et af de mange Reb, hvormed Mennesjælene bandtes til Kirkens Magt. Langtfra os at tænke alle ſaa dette, nok, at Hiſtorien har viſt det at være ſaa. g paa det klareſte viſte denne forfærdelige Forvending af andheden ſig i Læren om Retfærdiggjørelſen og den dermed mmenhængende Lære om Boden, hvilke endog til den rad misbrugtes, at de bleve Kilden til den ſtørſte Pengeforeneſte, ſom Romerkirken nogenſinde har havt, Afladshanden. Saa aabenbart at omſætte Læren i klingende Mynt ar kun denne Kirke formaaet.

Det var to Ting, ſom det gjaldt om for den katholſke Kirke, naar den ſkulde tvinge Menneſkene til Trældom under Kirken, det ene var at gjøre Retfærdiggjørelſen og dermed Saligheden afhængig af Menneſkets gode Gjerninger, forat aaledes de arme Samvittigheder kunde blive holdt i beſtandig Ængſtelſe og Uro og derved drives til uafladelig Trælen under Kirkens Svøbe; det andet var at hindre Sjælenes perſonlige Møde med Gud og Frelſeren, ſaaledes at de ikke ſkulde kunne naa frem til Guds Børns Frihed, men altid ſkulde have Kirken mellem ſig og Gud. Og den Lære, ſom med denne Intereſſe for Øie udvikledes var omtrent følgende: Menneſket mangler af Naturen den oprindelige Retfærdighed, ſom ved Faldet er gaaet tabt. Derimod mangler ikke Menneſket enhver Evne til at gjøre godt. Derſom nu Menneſket atter ſkal naa den oprindelige Retfærdighed, ſaa maa det begynde med at gjøre ſaadanne gode Gjerninger, ſom det endnu har Kraften til. Ved disſe Gjerninger erhverver Menneſket ſig en Slags Fortjeneſte, ſom Gud efter ſin „Billighed,“ ikke efter ſin ſtrenge Retfærdighed, tager Henſyn til, og for

hvis Skyld han ser med Velbehag paa den saaledes arbeidende Synder. Men hermed er Synderen endnu ikke retfærdig. Derfor træder Naaden til. Men Naaden forvaltes af Kirken i Sakramenterne. Sakramenterne, hvis Tal var syv, indgyde „Naade,“ meddele Naade enten den, som modtager dem, tror eller ikke, og denne Sakramenternes Naade er en Kraft til gode Gjerninger. Den Helligaand gives gjennem Sakramenterne; og Aanden virker nu sammen med den naturlige Evne hos Mennesket og frembringer atter gode Gjerninger, som have en anden Slags Fortjenstlighed for Gud end de naturlige gode Gjerninger, de fortjene nemlig Løn af Gud. Imidlertid kan ingen vide, om han har gjort nok af saadanne gode Gjerninger, og derfor maa enhver være uvis om Saligheden. — Men Retfærdiggjørelsen, som saaledes er et uafladeligt Arbeide fra Menneskets Side, dels ved naturlige Kræfter dels ved Naadens Kræfter, forat gjenvinde den „oprindelige Retfærdighed,“ er hermed ikke færdig. Den har ogsaa en anden Side. Thi Mennesket begaar Synd, og denne maa udsones, eller, som det kaldtes, fyldestgjøres. Dette er nu atter Synderens Gjerning; men det er Kirken, som alene kan lære Mennesket, hvorledes enhver Synd skal fyldestgjøres. Derfor er Skriftestolen med Opregning af alle enkelte Synder saa nødvendig. Skriftefaderen, som repræsenterer Kirken, kan nemlig forlade alle de Synder, som for ham bekjendes; men Synderen maa tillige gjøre Bod for disse, og derfor paalægger Kirken saadanne fyldestgjørende Straffe, som svare til enhver Synd. Men dersom nogen heller vil betale med Mynt for sine Synder end med Bodsøvelser, saa er dette Kirken lige kjært; thi som en Kardinal med den yderste Grad af Gudsbespottelse har sagt: „Gud vil ikke nogen Synders Død; men at han omvender sig og betaler.“ Nu er imidlertid hverken Fortjenestes Arbeidet eller Fyldestgjørelses

Arbeidet fuldendt paa Jorden, derfor kommer Skjærsilden mellem Døden og Dommen, forat Synderne kunne renses fra al Urenhed, førend de træde frem for Guds Dom. Men endog Skjærsilden er under Kirkens Raadighed, og man kan ogsaa betale, for at Kirken skal forkorte Skjærsildens Pine.

Saaledes var Slavesystemet fuldendt. Skulde nogen slippe ud af disse vældige Lænker, saa maatte det være en ganske særegen Herrens Styrelse, som rev ham ud. Men det, som forbauser enhver Kristen, det er dette, at Kristus ikke er nævnt i hele dette System. Hans Gjerning var nemlig den, at han har forhvervet den Naade, som hjælper Mennesket til de gode Gjerninger; men ellers er al hans Gjerning og al hans Magt overgivet Kirken. Luther havde i sit Hjertes Enfoldighed prøvet dette System, og han havde bøiet sin Ryg under Roboams Skorpionsvøber, indtil den var blodig af Slagene; men han havde ikke fundet Fred for sin Samvittighed, og istedetfor at gyde Balsam i Hjertets Saar havde Kirken kun sørget for uafladelig at holde Saarene aabne, forat den feberagtige Iver i Kirkens Tjeneste kunde holdes vedlige. „Kirken" drev det samme Spil med ham, som den havde drevet med saamange andre oprigtige Sjæle; men Gud havde besluttet, at han skulde blive et udvalgt Redskab til at oprykke og til at nedrive, til at ødelægge og til at nedbryde, til at bygge og til at plante. Pavemagt og Kirkemagt skulde oprykkes og nedbrydes, men Guds Menighed skulde plantes og opbygges. Luther skulde erfare, at Fredens Vei er Retfærdiggjørelsen af Troen alene, og Samvittighederne skulde frigjøres, og Sandhedens Rige skulde atter træde op mod Magtens.

Saaledes var Udgangspunktet for den mægtige Bevægelse, som vi kalde Reformationen, ikke en theoretisk Erkjendelse af den rene Lære om Retfærdiggjørelsen; men det var simpelthen et Kristenmenneskes Erfaring af sin egen Retfær-

diggjørelse for Gud. Derfor kunde Reformationens ægte Børn med saamegen Sikkerhed angribe hele det katholske System i dets Rod og rette Slagene imod det med en ubønhørlig Overbevisning. Trods alle de Vidnesbyrd af den hellige Skrift, som Katholikernes Fortolkningskunst forsynede dem med, og trods alle de Vidnesbyrd af Fædrene, som i saa rigelig Mængde stode til Katholikernes Raadighed, at Apologien selv siger, at om Vidnesbyrdene skulde tælles, saa blev Seieren paa Katholikernes Side, kunde de evangeliske dog ikke føres bort fra den Erkjendelse, som de havde vundet ved Guds Ords levende Gjerning i dem. Apologien afdækker med ubarmhjertig Haand Skjævheden i hele den katholske Lærebygning. Det var Mangelen paa alvorlig Syndserkjendelse paa den ene Side, og Mangel paa alvorlig Erkjendelse af Guds Vrede over Synden paa den anden, som var de to raadne Kilder, hvoraf hint glatte og slibrige System udflød. Reformatorerne havde i Livets Alvor erfaret begge Dele baade Syndens Magt og Guds Dom over den, og de kunde derfor tale om begge Dele, som de, der vidste, hvad de talte om.

Skolastikerne, siger Apologien, forringe begge Dele, baade Synden og Straffen, naar de lære, at Mennesket ved egne Kræfter kan holde Guds Befalinger. Naar de katholske lærte, at Menneskets Retfærdiggjørelse begynder dermed, at det, af egne Kræfter begynder at holde Loven, da havde de evangeliske to stærke Svar, som de holdt frem, det første var Synden, det andet Guds Vrede. Thi de vidste, at Synden først og fremst var Arvesynd, og at denne bestod ikke alene i Mangelen paa den „oprindelige Retfærdighed;" men den bestod fornemmelig i ond Lyst. Og formedelst den onde Lyst, som hersker i Kjødet er den menneskelige Natur given hen i Trældom og holdes fangen af Djævelen, som bedaarer den ved ugudelige Tanker og Vildfarelser og driver

den til alleslags Synder. Men dersom Mennesket saaledes er bundet under Synden og Djævelen, saa er det sikkert, at hvormeget det end kan frembringe en borgerlig Retfærdighed, saa kan det dog umuligt være Guds Lov underdanigt. Og endnu skarpere træffer Slaget den fuldstændige Overfladiskhed i Katholikernes Lære, naar Apologien imod Gjerningsretfærdigheden sætter Guds Vrede. Thi det er i Virkeligheden Guds Retfærdighed, som bespottes, naar der tales om, at det naturlige Menneskes gode Gjerninger skulde erhverve dem en „Billigheds Fortjeneste“ for Gud. Det gjaldt om at gjøre Alvor baade af Lovens Krav og af Kristi Frelsergjerning, og saavel det ene som det andet vilde omdannes til en Leg, om ikke Guds Vrede over Synden erkjendes i dens Hellighed og Retfærdighed. Naar derfor de katholske paastode, at Mennesket af egne Kræfter kan holde Loven, saa var det et Svar, som hentede sit Alvor fra personlig Erfaring, naar Apologien fremholder, at Lovens første Fordring er Kjærlighed til Gud, men det er umuligt, at det Hjerte, som i Sandhed føler Guds Vrede, kan elske Gud. Naar Loven prædikes, da er det Mennesket faar kjende, at det er skyldigt til den evige Dom. Og saalænge Gud saaledes forfærder, og det ser ud som om han nedkaster os i den evige Død, kan den menneskelige Natur ikke faa Frimodighed til at elske den vrede, dømmende og straffende Gud. Og hvorvel et naturligt, syndesikkert Menneske kan indbilde sig og drømme om, at det elsker Gud over alle Ting, saa er denne Drøm snart forbi, naar Loven begynder at anklage og forfærde Samvittigheden, som den bestandig gjør.

Og ligesom denne Lære om Menneskets fortjenstlige Gjerninger er ganske falsk, saaledes er den ogsaa uskikket til at føre Menneskene til Fred med Gud og til Fred i Samvittigheden. Den hele Sag er opdigtet af ørkesløse Mennesker,

som ikke kjende til, hvorledes man faar Syndernes Forladelse, og hvorledes Fortrøstningen til egne Gjerninger gaar tilgrunde under Guds Dom og Samvittighedens Angest. De trygge Hyklere mene bestandig, at de fortjene Guds Naade ifølge Værdighed, fordi det er naturligt, at Menneskene fortrøste sig til egen Retfærdighed; men de forskrækkede Samvittigheder ere uvisse og fulde af Tvivl og gribe saa til en, saa til en anden Gjerning, ja dynge Gjerning paa Gjerning forat finde Fred. Saadanne mene aldrig, at de have nogen Værdigheds Fortjeneste, og falde i Fortvivlelse, om de ikke faa høre Evangeliet om Syndernes naadige Forladelse. Thi det er aldeles unyttigt at stille nogen egen Gjerning op mod Guds Vrede. Derfor, om Retfærdighed er af Lovens Gjerning, da kan intet Menneske blive retfærdigt, intet Menneske blive frelst, thi Guds Vrede bliver over ham. Det er ikke Lovens Gjerning at retfærdiggjøre, og om nogen lærer at Mennesket maa fortjene Retfærdighed ved Lovens Gjerning, da driver han det kun til Vantro og Fortvivlelse.

Den katholske Kirke kjendte altfor godt denne Virkning af sin Lære paa de forfærdede Samvittigheder, at den drev dem fra Gjerning til Gjerning. Det var netop, hvad den tilsigtede. Thi saadan de forskrækkede Samvittigheders Trældom var, som ovenfor vist, just dens Fryd og dens Vinding. Derved fik den ivrige Arbeidere i Munkehætter, og derved fik den Penge i sine tomme Kister. Men derved havde den ogsaa drevet Luther ned i Fortvivlelsens Dyb, hvorfra Gud opreiste ham, forat han skulde være dygtig til at begynde en alvorlig Kamp mod Trældomsmagten med Hovedet i Rom. Rom havde væbnet sin egen Modstander.

Men naar nu Lovens Prædiken saaledes ikke kan retfærdiggjøre, men kun kan aabenbare Guds Vrede og forfærde Synderen istedetfor at give ham Fred, er det da Apologiens

Mening, at Loven slet ikke skal prædikes, — og at Samvittighedens Følelse af Guds Vrede kun er en unødig og falsk Skræk, som aldrig burde findes i en Menneskesjæl? Det være langtfra. Reformationen havde falske Venner,*) som foragtede Loven og kun talte om Troen; men ikke saa de ægte Børn. Det var i sit Hjertes Angest og i Samvittighedens Nød, de havde lært at søge sin Frelse i Kristus, og de kunde ikke nægte for sig selv, at om de ikke saaledes havde lært at kjende sin Elendighed, saa havde de heller aldrig lært at kjende Kristi Velgjerning. Apologien er derfor ganske sikker derpaa, at skulle Menneskene vorde frelst fra Døden og al Syndens Elendighed, da maa de først lære at kjende denne sin Elendighed, men den største Elendighed er Guds straffende Vrede over Synden. Derfor lærer Apologien, at Boden bestaar af to Stykker, Sønderknuselse og Tro. Og Sønderknuselsen beskrives som Syndens og Dødens Skræk, som Samvittigheden føler, naar den mærker, at Gud vredes over Synden, og den sørger over at have syndet. Og forat ingen skal tro, at saadan Skræk og Angest er unødig og mod Guds Villie med Menneskene, da siges der, at dette er Guds to vigtigste Gjerninger i Menneskene, at forfærde og at retfærdiggjøre og levendegjøre de

*) Saaledes Agricola med følgende Satser:

1. Loven er ikke værd at kaldes Guds Ord.
2. Om Du er en Skjøge, Horkarl, Ægteskabsbryder, tror Du, saa er Du paa Salighedens Vei.
3. Om Du staar i Synder over Ørene, tror Du, saa er Du allerede midt i Saligheden.
4. Decalogen eller de ti Bud høre til paa Raadstuen og ikke paa Prædikestolen.
5. Alle de, som omgaaes med Moses, maa fare til Djævelen. Til Galgen med Moses!
6. Vi skulle ikke berede Menneskene til Evangelium ved Lovens Prædiken. Gud maa gjøre det, hans Gjerning er det.
7. I Evangelium skal man ikke handle om Lovens Overtrædelse, men om Sønnens Lidelse.

forfærdede. Og efterdi al Guds Gjerning øves gjennem hans Ord, saa er ogsaa den hele hellige Skrift delt efter disse to Gjerninger. Den ene Del er Loven, som viser, straffer og fordømmer Synderne, den anden er Evangeliet. Og det er ikke, fordi Herren har Behag i at plage Menneskenes Børn, at han lægger saadan Angest og Skræk for sin Vrede i deres Sjæl. Gud forfærder, forat der skal være Rum for Trøst og Levendegjørelse, fordi sorgløse Hjerter og saadanne, som ikke føle Guds Vrede, forsmaa Trøsten.

Altsaa forat aabne Hjerterne til at modtage Trøsten er Følelsen af Guds Vrede, virket ved Lovens Prædiken, nødvendig. Fordi det er en saa uendelig Ydmygelse for det naturlige Menneske at tage Trøst af Naaden, derfor er Guds Vrede over Synden saa nødvendigt et Led i den evangeliske Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen alene. Og den evangeliske Kirke kunde ikke byde Sjælene den Slags Lægemidler mod Syndenøden, som Katholikerne, øvede i aandeligt Kvaksalveri, kjendte saa vel, om det end var meget behageligere for Kjød og Blod at høre den katholske Lære, om at Mennesket selv kunde „fyldestgjøre“ for sine Synder, og at Boden bestod i Valfarter og Gaver og Ave-Maria Bønner etc. Thi hvo vilde ikke meget heller underkaste sig saadanne „Fyldestgjørelser“ end hine forfærdelige Samvittighedens Rædsler, hvorom David siger: „Dødens Rædsler have omspændt mig.“ Hvo vilde ikke heller i Harnisk og Rustning søge hen til Jakobs Tempel og Peders Kirke end udholde hin udsigelig voldsomme Smerte, som selv almindelige Mennesker føle, naar deres Bod er sand. Reformatorerne vare altsaa ikke af dem, som toge Himmeriges Riges Nøgler og søgte at lukke sig selv ind og derpaa stænge Døren for andre. Havde de selv været førte gjennem det Dybe, hvor Vandene trængte dem ind til Sjælen, saa søgte

de ogsaa at lede andre den samme Vei, gjennem Fornedrelse til Forløsning, gjennem Ydmygelse til Ophøielse. Og saa langt fra, at de foragtede den Del af Herrens Ord, som afmaler saadan Sjælens Bøielse og Sønderknuselse, agtede de den saare høit. Bodssalmerne ere saa ret egentlig Reformationens Yndlingssalmer, fordi de udtalte netop den dybe Syndserkjendelse og den alvorlige Følelse af Guds Vrede, som var Reformatorernes egen Livserfaring, og som satte dem istand til med saamegen Kraft at angribe den katholske Overfladiskhed. Det var nemlig dette Menneskets personlige Møde med Guds Vrede i sin Samvittighed, som fra først af bragte Synderen i personligt Forhold til Gud og rev ham ud af den Indbildning, at Kirken eller hans udvortes Tilslutning til Kirken kunde gjøre ham retfærdig og salig.

Saaledes var den katholske Lære grundig rystet, og den tomme Indbildning om Gjerningernes Fortjeneste ganske bortrevet som en elendig Spindelvæv ved det knusende Alvor, hvormed Apologien fremhæver Menneskets Fordærvelse og Guds Vrede. Og det var tillige paavist, hvorledes hvert Menneske maatte lære denne sin Elendighed at kjende, forat hans Hjerte kunde aabnes for Trøsten. Derved bliver nu denne Samvittighedens Angest og Syndens og Dødens Skræk tillige Troens Fødselssmerte. Thi naar al Tillid til egen Fortjeneste forgaar i Følelsen af Guds Vrede, saa kommer det Spørgsmaal for Alvor, hvorledes skal jeg, arme fortabte Synder naa til Guds Retfærdighed, til Fred med Gud. Og her er den evangeliske Kirke ligesaa alvorlig i sit Svar, som den katholske var letsindig og overfladisk. Naar vi ere overvældede af Synden og Døden, tilbyder Forjettelsen os Forløsning uforskyldt formedelst Kristum, og denne annammes ikke ved Gjerninger, men ved Troen alene.

Imod Guds Vrede kan jeg ikke sætte min egen Gjerning, men alene Kristus; thi han har fyldestgjort for Synden. Hans Død er Fyldestgjørelse for den evige Død, hvormed Loven truer Synderen. Han er Midler og Forsoner. Ingen maa drømme om nogen Retfærdiggjørelse uden ved Kristi Forsoning. Og denne Forsoningsdød er et Offer, som er fyldestgjørende for den ganske Verdens Synder. Kristi Fortjeneste er Løsepengen, efterdi der maatte være en vis, bestemt Forsoning for vore Synder. Derfor bliver der ikke Tale om nogen fyldestgjørende Gjerning, men kun om Tro. Loven kunde synes at have skadet, idet den gjorde alle til Syndere, men den Herre Jesus kom og tilgav alle Synden, som Ingen kunde undgaa, og udslettede Haandskriften, som var os imod, ved sit Blods Udgydelse. Derfor bliver ingen retfærdiggjort ved Gjerninger, men kun ved Troen.

Men nu løftede Raabet sig fra katholsk Side just paa samme Maade som den Dag idag fra Rationalisterne. Denne Lære, raabte de, er forfærdelig. Den undergraver al Gudsfrygt og al Sædelighed, thi Troen er en historisk Kundskab, Troen have ogsaa Djævlene, Troen kan findes sammen med Dødssynd. Hvorhen skal denne Tale om Troen føre, uden til alslags Ugudelighed? Men Apologien vidste, at den katholske Kirke længe nok havde undergravet Sædeligheden, fordi den ikke havde gjort Alvor af Syndens Fordærvelse og Syndens Dom. Og forat vise, hvor aldeles uretfærdig denne Beskyldning var, saa peger den paa, hvorledes Troen bliver til. Den er virket ved Omvendelsens og Syndsforladelsens Prædiken; thi den første forfærder Menneskene, overbeviser dem alle om, at de ere skyldige til den evige Vrede og Død, den anden opreiser og trøster, idet den tilbyder for Kristi Skyld Syndernes Forladelse og Retfærdiggjørelse. Denne Tro, som opreiser og trøster under

saadan Angest og Bæven, annammer Syndernes Forladelse, retfærdiggjør og levendegjør. Thi saadan Trøst er et nyt og aandeligt Liv. Og en saadan Tro, som ikke er en ørkesløs Tanke, men som frier fra Døden, føder et nyt Liv i Hjerterne og er den Hellig-Aands Gjerning, den kan ikke bestaa sammen med Døssynd. Denne Tro bliver til i Boden, det er: den undfanges under Samvittighedens Forskrækkelse, naar den føler Guds Vrede over vore Synder og søger Syndernes Forladelse og Frelse fra Synd. Derfor kan den ikke findes hos dem, der leve efter Kjødet, der forlyste sig ved sine egne Begjærligheder og adlyde dem. Derfor er denne Tro paa engang retfærdiggjørende og gjenfødende. Dette, siger Apologien, er klart og indlysende og vil blive forstaaet af de Gudfrygtige. Og hvorledes kan der siges noget klarere eller simplere om Syndernes Omvendelse eller hvorledes Gjenfødelsen gaar til?

Troens Fødsel og Gjenfødelse, den Hellig Aands Meddelelse, er saaledes et for Apologien. Og ligesom det var den alvorlige Erkjendelse af Guds Vrede, som reddede de evangeliske fra at falde i Gjerningernes Snare, saaledes er det atter denne alvorlige Erkjendelse, som redder dem fra den anden Fare, nemlig Tro uden Liv, ligesom fra den katholske Vildfarelse om at Sakramenterne meddele den Hellig-Aand eller meddele Naade „af gjort Gjerning", uden at nogen god Rørelse finder Sted hos den, som modtager dem. Saa er da denne Tro, hverken nogen død Kundskab, ei heller kan den bestaa sammen med Dødssynd, men den er den Hellig-Aands Gjerning, ved hvilken vi frelses fra Døden, ved hvilken de ængstede Sjæle opreises og levendegjøres.

Denne Tro, som saaledes er født under Samvittighedens Angest og Bæven, er da heller ikke den sædvanlige menneskelige Mening om, at der er en Gud, at der er Straffe

for Synd etc.; men det er den særlige Tro, hvormed hver enkelt Synder tror, at Synderne forlades ham for Kristi Skyld. Vi se altsaa at ligesom Samvittigheden, vakt ved Loven, stiller Mennesket alene med Guds Vrede, saa er der atter i Troen et personligt Møde mellem Sjælen og Gud.

Og endelig havde Katholikerne en overmaade fin Indvending mod Troens Retfærdighed, den nemlig, at Retfærdigheden ligger i Villien, men Troen har sit Sæde i Fornuften. Men atter hjælper den personlige Erfaring de evangeliske og de svare med seirende Overbevisning: Ligesom Syndens og Dødens Rædsler ikke ere blot Tanker i Forstanden, men ogsaa forfærdelige Bevægelser i Sjælen, som flyr for Guds Dom, saaledes er ogsaa Troen ikke blot en Erkjendelse i Forstanden, men ogsaa en Tillid i Villien, det vil sige, den er at ville og modtage det, som tilbydes i Forjettelsen, nemlig Forligelse og Syndernes Forladelse.

Hvad er nu Meningen dermed, at denne Tro retfærdiggjør? Det vil ikke sige, at den er en saa overmaade god Gjerning, at Gud for dens Skyld overser al Uretfærdighed og Synd. Heller ikke vil det sige, at fordi denne Tro er Begyndelsen til et nyt Liv, saa regner Gud Begyndelsen som om Maalet, den fuldkomne Hellighed, allerede var naaet. Men det betyder dette, at vi blive forligte med Gud, at vi erholde Syndernes Forladelse, at vi, uretfærdige, blive erklærede retfærdige for Kristi Skyld. Apologien ynder særdeles dette Udtryk, at Troen forliger os med Gud. Medens Loven virker Vrede, saaledes annammer Troen nemlig Guds Forjettelse om, at han vil være os naadig for Kristi Skyld. Saaledes have vi ved Kristus Adgang til Faderen ved Troen. Den Vredes Dom, som Loven har lært os at se og kjende, den ophæves ved Troen, som gjengiver Hjertet Liv og Fred. Retfærdiggjørelsen er altsaa ikke en Proces, en livslang Ud-

vikling, men den er en øieblikkelig Handling af Gud, idet han forlader Synden for Kristi Skyld, frier Samvittigheden fra Dødens Angest og Skræk, trøster, opreiser, læger og levendegjør det bedrøvede, nedslagne, sønderknuste og i Dødens Angest bævende Hjerte.

Saaledes var ved denne Fremstilling af den retfærdiggjørende Tro baade Guds Retfærdighed og hans Naade kommen til sin Ret. Baade Kristi Fortjeneste og Troens Ydmyghed vare ukrænkede. Baade de sikkre Synderes Trang til at opvækkes, og de bedrøvede og ængstede Samvittigheders Hunger efter Naade var gjort Fyldest. Der staar kun et Spørgsmaal tilbage, som allerede ovenfor er bleven berørt, det er, ved hvilket Middel virkes Retfærdiggjørelsen. Og Apologien svarer uden al Betænkning ved Ordet og Sakramenterne. Thi vi retfærdiggjøres ved Troen, men Troen kommer af Hørelsen, men Hørelsen af Guds Ord. Evangeliets Prædiken virker Troen i dem, som annammer Evangeliet. Derfor er det netop det samme for Apologien enten den siger, at Troen retfærdiggjør eller at Ordet eller Forjettelsen retfærdiggjør; thi Troen kan ikke være uden Ordet. Det er umuligt, at Samvittigheden i Dødens Angest kan opreises ved noget andet end ved et vist og fast Guds Ord. Derfor formanes Syndere til at tro Afløsningsordet som en Røst fra Himmelen. Men Forjettelsen i Ord og Sakrament gavner intet uden Tro.. Naar Katholikerne lærte, at Sakramenterne og Afløsningsordet meddele Naade uden Tro, saa forkastedes dette som en Drøm og Indbildning. Ordet tilbyder Syndernes Forladelse, og Sakramentet er ligesom et Billede af Ordet, idet det holder os Forjettelsen for Øie; men ligesom Forjettelsen er unyttig, saafremt den ikke annammes i Troen, saaledes er ogsaa Sakramentet unyttigt, saafremt Troen ikke kommer til,

som er i Sandhed overbevist om, at her tilbydes Syndernes Forladelse. **Derfor er det de forfærdede Samvittigheder, som ere skikkede til at modtage Sakramentet.**

Naar endelig den katholske Kirke, forat kunne beholde Sjælene i sin Trældom Livet igjennem, paastod, at ingen kunde være vis paa sine Synders Forladelse og sin Retfærdiggjørelse saa kunde de evangeliske af sin Erfaring vidne, at Syndsforladelsens Naade er Hjertets faste Klippe. Naar nogen tvivler om sine Synders Forladelse, skjænder han Kristum, efterdi han anser sin Synd større og kraftigere end Kristi Død og Forjettelse, da dog Paulus siger, at Naaden er overflødigere end Synden, det er, at Guds Barmhjertighed er rigere og kraftigere end vor Synd. Herved brast Trældomsaaget, som Kirkemagten havde lagt paa Samvittighederne. Retfærdiggjørelsen af Troen alene for Kristi Skyld blev Frihedens Evangelium, frigjørende fra Syndetrældom og fra Mennesketrældom, et Fredens Ord for forfærdede Samvittigheder; et Glædens Budskab for sørgende Själe.

Saaledes träder den evangeliske Läre frem i Apologien grundig i sin Erkjendelse af Synden og i sin Erkjendelse af Naaden. Den nedslaar med Välde baade den katholske Läre om Gjerninger og om Tro. Hverken døde Gjerninger eller død Tro vil den vide af. Troen er Liv og paa samme Tid, som den gjennem Kristi Blod tränger frem til Faderens Hjerte og vinder Barneretten hos ham, saa er den selv den Hellig-Aands Gjerning i Mennesket, gjenfødende og dygtiggjørende Mennesket til gode Gjerninger. Ligesom Kristi Gjerning er Død og Liv, saaledes er Troen ogsaa Død og Liv med ham, Korsfästelse med ham og Opstandelse med ham. Derfor er i Apologien uafladeligt Retfärdiggjørelse og Gjen-

delse forbundne med hinanden i uopløselig Enhed; thi hvor-
eget end Fornuften kan skille disse Ting fra hinanden, saa
een Ting uomstødeligt vist, og det er, at i den Troendes
rfaring ere de uadskilleligt forenede. I samme Stund, som
Barnet finder Faderens aabne Hjerte og modtager hans
järlighed, i samme Stund tändes og Kjärlighedens Ild i
Barnehjertet.

Den katholske Kirke havde søgt Magt, derfor maatte den
øre Mennesket i Träldom; men det er at holde Menneskene
borte fra Kristus, thi han alene frigjør. Den katholske Kirke
søgte efter Herredømme over den ganske Verden, derfor maatte
den gjøre Veien bred for Menneskene; men det er at gjøre
Kristus til Syndetjener, thi kun i hans Navn kunde den
herske. Den katholske Kirke sträbte efter Guds Magt, der-
for maatte den sätte sig i Guds Sted; men det er at holde
Kristus borte fra Menneskene, thi han giver ikke sin Ære til
nogen anden.

Den evangeliske Kirke søger efter Sandhed, derfor fører
den Menneskene til Kristus, som frigjør dem, thi han er
Sandheden. Den evangeliske Kirke søger Verdens Frelse,
derfor peger den paa den trange Vei, som fører til Livet;
men Veien er Kristus; thi han er Retfärdighed for hver den, som
tror. Den evangeliske Kirke giver Gud Æren og Magten
og Riget, derfor aabner den Hjerterne, at Ærens Konge kan
drage ind.

De to store kjämpende aandelige Magter i Reforma-
tionstiden, det er Universalisme og personlig Kristendom,
Nationalisme og Tro, Kirkemagt og Kristi Frihed. Kam-
pen er en Verdenskamp, og saalänge Kirken er i Verden, skal
denne Kamp ikke ophøre. Thi i Guds Menighed skal Anti-
krist have sin Throne. Derfor se hver til, at han ikke forfø-
res og arbeider for Magtens Rige med de to Svärd istedet-

for Sandhedens Rige med Aandens Svärd som er Guds Ord. Kristus førte Satan i Träldom, forat Menneskene skulde vorde fri, enhver vogte sig forat føre Menneskene i Träldom, saaat Satans Magt kan voxe.

Nordmændenes Opgave i det amerikanske Statssamfund.

(Af Prof. S. Oftedal.)

I.

Det norske Folks særegne Gaver.

„En er Solens Glands, en anden Maanens Glands og en anden Stjernernes Glands; thi den ene Stjerne overgaar den anden i Klarhed“ siger Apostelen, og af de mange Milliarder Bover som boltrer sig om Havets Ryg, og de mange Billioner Blade, som blegne for Vinterens Pust, og de mange Millioner Mennesker, som synge og sørge og sove over Dødens Slug, er der ikke et, som er ligt det andet. Der er ikke et Folk, som er ligt det andet.

Der er ikke et Folk, som ikke har faaet sine säregne Gaver, sin säregne Opgave, sit säregne Ansvar og — sin säregne Dom, saasandt som Kristendommen har lärt os dette, at hver Menneskesjäl har faaet uendeligt Värd og evigt Indhold, og hvert Menneske sit Pund, hvoraf han skal svare Renter. Det norske Folk, lidet og uanseeligt — det har faaet sine säregne Gaver, snart vil Herren komme og holde Dom; ve dig, om du har gravet ned din ene Talent!

Norges Natur.

Som der er en inderlig Forbindelse mellem Aanden og Aandens Legeme, saa er der et organisk Forhold mellem Folket og dets Land. Den forkrøblede Eskimo er ligesaameget Produkt af Grønlands Sne og Is, som den slavesterke Neger af Ekvators brendende Sol.

Der synes at behøves et vist Lavmaal af Naturbetingelser for at et Folk skal være skikket til med Virksomhed at gribe ind i Civilisationens Strøm. Grønland vil aldrig naa nogen høi Grad af Kultur; en nesten usmeltelig Is stivner alt Aandsliv; og Ekvators Ild synes for yppig for Aandens Trivsel. Det er den tempererede Sone, som synes särlig skikket og udseet til at väre Bärer for Verdens og Folkenes aandelige Vext. Og uagtet Norge ligger paa Grønlands Bredde, og efter Naturens Orden skulde have taget og beholdt en eneste uhyre Isbre i Arv, saa staar det dog der, när ved Nordpolen udrustet med alle Betingelser for en frodig Civilisation og en kraftig Folkeudvikling. Norge er ingenlunde stedmoderligt behandlet af Naturen.

En varm Havstrøm, svanger med Vaarluft og Vext, udsprungen af selve Amerikas yppige Rigdom, satte over til Europa lang Tid baade før Lejf Eriksen og Kolumbus, og tog det lille Norge i sin Favn. Sne og Is tog til at smelte; den varme Strømning skar sig indunder mellem Klipperevner, og en stor Dag kom den mägtige Isbre sagte glidende ud over Fjeldkammen og forsvandt for bestandigt i det store Hav. Endnu er der paa mange Steder Märker og Skur efter dette mindevärdige Isskred; men under Isen kom der Gräs og Blomster rundt i Kløfter og Skov, og der laa Norge, dybt indskaaret af utallige Fjorde med høie ofte snedäkte Bjerge, men bundklädt med grønne smilende Dale.

Golfstrømmen bringer endnu Vaar og Sommer over det kløftede Land og rigelig Løn til det strävsomme Folk, som har taget dets Dale i Eie.

Hvis Rigdom er det at have nok og hjelpe sig selv, saa er Norge et rigt Land. Uagtet Sletterne er faa og smaa, og Dalene trange, saa er Landet dog med omhyggeligt Agerbrug istand til at brødføde sig selv. Dertil er Høisletterne särdeles skikkede for Fædrift, store Sträkninger Land overflødigt forsynede med ypperligt Tømmer, Bjergene rige paa industrielle Metaller, Vestkysten hvert Aar regelmässigt besøgt af umaadelige Fiskesverme, rimeligvis drevne did af den samme Golfstrøm, og hele Landet med sine talrige Havne särdeles egnet for Søfart.

Læg hertil en uberegnelig Vandkraft i utallige Fossefald, et sundt tempereret Klima og en ophøiet Natur — saa maa det erkjendes, at dette lille Land har faaet en rig og uventet Skjerv af Naturens Fylde.

Folkets Natur.

Imidlertid henger ikke Brødet paa Trär, og ingen Nil bärer Frugtbarhed ud over Landet. Vistnok er den nordlige Beliggenhed i Forbindelse med den lune Luftning fra Havet skikket til at give Sundhed og legemlig Kraft, vistnok er de mørke Skove, de dybe Vande og de høie Fjelde egnede til at vække Taushed og Tanke og løfte Folket til et høiere Syn, medens det brusende Hav og den lurende Død lægger Kraft og Alvor i Nordmandens Hjerte. Men Dalens Bund maa omhyggeligt og besverligt graves for at bäre sit tarvelige Korn, Skoven maa hugges, Fjeldet maa bores, og det er møisommeligt at pløie Havet i Storm og søge dets Rigdom i Sne og Kulde.

Dog, Nordmanden taber intet fordi han med Sträv og Slid maa søge sin Nødtørft mellem Fjelde og Fjorde.

Naturfolkenes Lengsler bestemmes af Klima og Levenaade. Indianernes Lengsler efter Døden var en skovkranset Prarie, bugnende af Vildt, Bjørne og Bävre og Bøfler. De gamle Norrøners Lengsler var at brydes for Moro, — drikke Øl og spise harsk Flesk, og Thelemarkingens Ideal af Liv er den Dag idag efter Kaffe og Mad, — at ligge paa Maven og skue hen for sig eller drikke Brendevin og slaaes.

Dette er dog kun Bagsiden af Strävet. Modbilledet af den rastløse Higen, af den daglige Fornegtelse.

Det norske Folk har Aandspräg af sit Land og sit Slid. Et dybt Alvor baaret og pleiet mellem Graner og Kløfter, en inderlig Vemod ammet paa de haardføre Knauser og de tungtbräkte Dalremser. Lengsler og Digt i de lyse Netter og den lange Vinter.

Kraft og Mod paa de store Vidder og de brede Bølger. Skarphed og Villie mod de golde Skrenter og de vilde Storme; Taalmod og Seigsind i de haarde Vintre og den lunkne Sommer. Dødstanke og Evighedsdrag over det store Dyb og de mägtige Vandfald.

Der er Naturens Raahed og Stormenes Barskhed mellem Norges Fjelde. Men der er og Aandstanke og Daadskraft hos det norske Folk.

Men hvis Folket af Naturen er blevet präget med et Stempel af Villiekraft, Udholdenhed og skarp Forstand, saa har det samme Folk i sin gjenfødte Stand, paa underlig Vis faaet Gaver, der i Forbindelse med sunde Naturgaver aabner et vidt Rum for en stor Opgave og et tungt Ansvar, nemlig Norges Friheds- og Kristengave.

Norges Frihedsgave.

Der er en märkelig Nationalfeil hos det lille nesten upaaagtede norske Folk. Vi kunde kalde det Bondestolthed: en vis raa Selvfølelse i den indbildte Bevidsthed at være bedre end alle andre.

Det er den samme Følelse som udtaler sig gjennem den naive Fortälling om Svolderslaget, hvor Olaf Trygvesen lod saa haant om de Danske og Svenske, og som saameget tiltaler vor Nationalforfengelighed. Thi selv om de Norske muligtvis var personligt sterkere og taprere, saa har vi dog aldrig i gamle Dage været saameget et Folk som Sverige eller Danmark, tvertimod altid svækket os selv, ved at Enhver søgte sit eget.

Det er den samme Følelse, som nu ofte lader os med Begeistringens og Forfengelighedens Overmod skue tilbage paa Vikingetiden, paa Harald Haarfager og Haakon Gamle og trøste os med, at vi ere Noget, fordi vi indbilde os engang at have väret noget. „Gaardmanden vil ikke gifte sin Datter til en Husmandssøn." Det vilde derfor väre en Kur for vor Forfengelighed at glemme Vikingeären og Miklagaardssolden og heller se hen til de 200 Aar, hvori Folket sønderrev sig selv i Borgerkrig og Broderhad, indtil det blødende og afkräftet maatte gjøre Trälletjeneste hos et fremmed, og netop det i Svolderslaget foragtede danske Folk. Der er en Lärdom i dette, som skulde vende vore Tanker fra Forfengelighed til Alvor og lade os betenke, at hvis vi idag har Frihed, saa er den ikke vunden men funden, at vi for en lang Träldom har faaet dobbelte Gaver, — og at der er dobbelt Straf ved i Forfengelighed og Hovmod, atter at forspilde disse. Var Danmarks Aag tungt, — et tifold tyngre venter det utro Folk.

Naar vi ser hen til den lange Tid, som gik hen fra Foreningen med Danmark indtil Uafhengigheden, saa har vi isandhed ikke meget af rose os af med Hensyn til vore Forfädres Vikinge-Aand eller Heltemod. Vistnok havde Borgerkrigen og Sortedøden udmarvet Landet. Raahed og Fattigdom var kommen til for at gjøre Folket endmere følesløst for Trälleaagets Skam; men til Gjengjeld viste Landet nesten ikke noget Livstegn i Forhold til de fremmede Herskere. Snarere syntes det kun at synke alt dybere og dybere ned i Afmagtens Dorskhed saa at den danske Adel ustraffet kunde erkläre Norge for Provinds, og ved at berøve det endog ethvert Skin af Uafhengighed ligesom ganske og for bestandigt udslette det af Folkenes Tal.

Vistnok springer ogsaa i denne Tid frem enkelte Trek af Liv. Zinklarslaget, Herluf Hyttefad, og Fredrikshalds heltemodige Forsvar vil altid for os Nordmänd staa som lysende Stjerner i en mørk Nat, ihvor ringe og nanseeligt det maa synes for Fremmede, og ihvor meget vi er tilbøielige til at glemme Natten over det hastige Glimt. Vi have ikkedestomindre Ret til at gläde os over en Ild, som ulmer under Asken, kun at vi ikke glemmer at vi altid have været smaa, og aldrig mindre og ubetydeligere end netop i denne Periode.

Dog er det ikke uden Betydning at merke os, at nogle af de betydningsfuldeste Mænd i Danmark havde faaet sin Begavelse mellem Norges Fjelde. Tordenskjold og Holberg vil altid staa som Vidnesbyrd om den hemmelighedsfulde Forbindelse der er mellem Natur og Folk, mellem Materie og Aand, og som Vaarbud paa den aandelige Gjenfødelse, der skulde komme, bør de bidrage til at vende vore Tanker fra unyttig Forfengelighed til alvorlig Betragtning af hvad vi som Folk har faaet, og hvad vi har at svare.

Desto mer ydmygende er det for os, at Reformationen blev indført paa et simpelt Kongebud fra Kjøbenhavn, uden at der samtidigt blev gjort nesten det allerringeste for at omvende Hjerterne, eller fra Folkets Side for at forsvare sin Tro. Der er intet kraftigere Udtryk for et Folks Trældom end at lade sin Tro bytte som et Klædebon.

Disse Trek af en for Nationens Forfengelighed saa sønderknusende Tid er her fremdragne, for at vise, at det ikke er i Fortidens indbildte Berømmelse og Storhed, vi har at søge Ære og Kraft, og for endmere at godtgjøre, at hvad vi har, det har vi, mere end noget andet Folk, modtaget som en ufortjent og upaaregnet Naadegave, og for endelig at tjene os som Spore til Ydmyghed og oprigtigt Forset, at tenke alvorligt over vort Folkefald og ikke grave vort Pund ned under den nationale Forfengeligheds Skraal og Dyng.

Vel maa det erkjendes, at der ikke ligger en Død mellem vor gamle Uafhengighed og vor nuvärende Frihed; thi et dødt Folk kan ligesaalidt gjenoplives som et afsjälet Legeme. Men der ligger en Tid af sønderrevne Borgerkrige, af saa stor Forvildelse, saa hensynsløs Egenkjerlighed, og saa fordervelig Selvsyge og Partinid, at den ydmygende Trældom, hvori vi møisommeligt hensläbte saa mange hundrede Aar kun var en fortjent Straf, og at den eneste Grund til saa stor Gave som Friheden fra 1814, alene kunde väre vor tause og taalmodige Lidelse, og at Herren har udseet et ringe og nanseet Folk til en stor Gjerning. Saa er der i hele Nationens Liv et Raab til "Alvor;" og et lynende Ve, om dette Folk anden Gang spilder sine Gaver i Partiaandens Tvedragt og Selvsyge. —

Frankrig og Friheden.

Der er et, som er Menneskene givet, og uden hvilket de egentlig ikke er Mennesker, — det er Frihed. Heldigvis er

Mennesket saa väsentlig Aand, at omend Legemet bindes i Trældom, saa kan Aanden leve i Sandhedens Frihed. Men det er Aandens Natur at søge en Form og et Udtryk gjennem Legemet, og saasandt Frihed er Menneskets Väsen, saa vil det kun fornegte sin Natur, om det ikke søger at kundgjøre sig i alt, i Aanden som i Legemet, — som et frit Væsen. — Den samme Stræben ligger hos Folkene, og uagtet de Folk, som har vundet frem til nogen Grad af Frihed, gjerne har taget den dermed erhvervede uimodstaaelige Magt til Rov, og benyttet den til at bringe andre Folk i Trældom, og derved egentlig ophæve sin egen Frihed, saa er det ikke destomindre ethvert Folks Pligt gjennem Kristendommens Midler at stræbe hen til den fulde Frihed, hvormed de alene kan gjøre frugtbringende sine naturlige Gaver og lægge en sand Skjerv til den store Udvikling.

Derfor er en despotisk Magt, verdslig eller geistlig, abnorm og unaturlig, og vil tidligere eller sildigere straffe sig selv med livsfarlige Sygdomme, ødeleggende Febre, Revolution og Blod, som Synd mod Naturen. Og naar i Frankrig før Revolutionen de tre Fjerdedele Land eiedes af nogle tusinde Adelsmend, fri for Beskatning, og Resten af over 20 Millioner Mennesker, som deraf skulde finde Brød og betale Skatter, der Aar efter Aar øgedes op paa Grund af et usedelig Hofs og en despotisk Fyrstes Udskeielser, naar paa den ene Side, siger jeg, Kongen og nogle tusinde Adelsmend og Hofsnoge svelger i Overflod og Landets Fedme, medens mange Millioner holdt paa at dø, bogstaveligt omkomme af Mangel paa Brød, saa ved man ikke hvem der er mest skyldig, enten et Folk, der halshugger sin Konge, eller en Konge, der lader sit Folk dø af Sult.

Naar en Mand berøves en elsket Hustru, og hun haanes og skjendes af en overmodig og frek Røver, saa burde

han ad Lovens Vei søge sin Ret og Røverens Straf, det er sandt, men faa vil dadle ham, om han slaar Røveren ihjel og paa Stedet tager sin Hustru tilbage. Og et Folk hvis helligste Rettigheder trædes under Fødder, hvis Brød tages af Munden og hvis Døtre skjendes af Konge og Hofkryb, burde taalmodigen vente, indtil Herren vilde borttage deres Straf og give dem Friheden igjen, — det er sandt — men — hvo vil kaste den første Sten? — faa vilde i deres Sted betenke sig paa at slaa Despoterne ihjel og tage Friheden igjen med Magt.

Der vil være Trengsel og Nød hos dette Folk og Herren vil bevare sin krenkede Lov; men det er ogsaa sikkert, at under det Blod og de Redsler som Revolutionen og Krig med hele Europa lagde over Frankrig, var det isandhed ikke Konge eller Adel der led mest. Og hvis Lidelse og usigelige Smerte kan sone for et Folks Brud paa Kristendommens og Taalmodighedens Lov, saa har Frankrig fortjent den Frihed, hvorefter det endnu maa sukke.

Norge og Friheden.

Medens Frankrig i Hovmods Rus vilde tage Frihedens Magt til Rov og gjøre de andre Folk til Trælle, medens halve Europa sloges med uslukkeligt Had under gjensidigt Rov og Mord mod den anden Halvdel, medens Fyrsterne tilslut fik Overhaand og atter lagde Folkene i Lenker, medens Konger og Keisere i deres Raad kjøbslog om Lande og Folk, som om Kvæg, saa kom en Aand op til det sultende og forsmegtende fattige norske Klippeland og gav det Friheden. Norge er det eneste Land og det eneste Folk, som fuldt ud fik høste Folkefrugt af Revolutionens Blodbad og Napoleons rystende Krige. Norge er det eneste Land som med fuld

Folkefrihed gik ud af dette bedøvende Kampgny, som rystede Europa i dets Grundvolde. Og hvad gjorde Norge for at naa denne Seier? Det laa i Krampedrag under Fiendens Hender og led Hungerens Dødskvaler. Men som i Dødens Klarblik laa det og tenkte og lengtede udover Fjeldet og sagde: „Saa vilde jeg gjøre, hvis jeg var fri!" Det halvt forglemte Norge vidste hvad det vilde gjøre, — hvis det var frit.

Det er aabenbart, at Friheden som en Gave kunde ikke være bleven lagt hvorsomhelst. I Tyrkiets Sløvhed skulde den have visnet, saavist som den glap i Frankriges Krampetag. Friheden var helt og holdent en Gave; men den var ikke kommen, om der ikke i Norge havde været Betingelser tilstede for dens Modtagelse og Udvikling. Under det lange Aag, men upaaagtet i det høie, barske Nord, og uanseet paa Grund af den naturlige Fattigdom, havde det norske Folk dog levet et skjult Liv, — Lidelsens og Selvprøvelsens frugtbare Liv. Det uimodsigelige Bevis herfor er ikke de smaa Glimt af Heltemod og Kraft, som ovenfor er berørt, og som dog alene kan bedømmes ret i dette Lys, men først og fremst, det at Friheden kom, dernæst at der blandt disse Klipper, midt under den tilsyneladende Raahed og Sløvhed og Halvdød, fandtes Mænd baade blandt Lærde og Bønder, mægtige til at skatte og bruge Friheden, og modtage den med aabne Hjerter, naar den kom. Rigsforsamlingen paa Eidsvold er Morgenstjernen i Norges Nat. Og det er saa meget mere at mærke sig, som det er Beviset for, at vi idag er det samme „Folk" som for tusinde Aar siden, at det er vi, som har syndet mod os selv ved Partisind og Borgerkrige, at det er vi som har lidt 500 Aars Trældom, at det er vi, som har faaet Friheden, at det er vi, som har Ansvaret af denne store Gave, og at vi derfor ikke er noget nyt Folk, men et gjennem Fald og Lidelse modnet og gjenfødt Folk.

Uden Adel og uden Konge, var to af Frihedens farligste Fiender borte, og idag findes der knapt noget Land i Verden friere end Norges Grundlov. Den har sine Brøst, men den har sit Væsen i „Frihed", og udsprungen af Revolutionens „Grundsætninger fra 1789" er den et fyldigt Udtryk for et gjenvakt ungdommeligt Folks fri Bevidsthed. Den er en Vuggegave, som maa fylde os med Glæde og med Frygt, fordi den medfører ligesaastort Ansvar, som den giver velsignelsesrig Kraft.

Folkets Kristengave.

Der er en Omstændighed, som falder samtidigt med Norges politiske Gjenfødelse, og som blir af bestemmende Betydning for Folkets Opgave og Udvikling, følgelig ogsaa for Emigrationens Fremtidsværk i Amerika. — Hvis Friheden under alle Omstændigheder kun har faaet sin rette Forklaring gjennem Kristendommen, og hvis Kristendommen overalt hvor den har naaet frem, har fremholdt Menneskets sande Værd og evige Betydning, saa har den havt sin særegne Del i Norges Frihedsudvikling, fordi Friheden her falder sammen med en nyvakt Kristendom, ikke kommanderet af Konger og indexerseret af Prester, men udsprungen og opammet, under Kongers og Presters Had og Forfølgelse, i Folkets eget Skjød ved

Hauges Vækkelse.

Hvis den danske Adel ustraffet kunde erklære Norge for Provinds, saa er det idetmindste ligesaameget Udtryk for Folkets aandelige Fornedrelse og Dorskhed, at Reformationen kunde indføres uden synderlig Modstand endnu mindre Overbevisning fra Folkets Side. Omend ogsaa her lyser

frem enkelte Glimt af høiere Trang og Længsel, er de dog endnu ferre og svagere end selv de faa Merker efter verdsligt Folkeliv.

Reformationen var bleven indført ligesaameget for at give Kronen og danske Adelsmænd en velkommen Anledning at plyndre Kirker og Klostre, som fordi Kristian 3 ansaa det som en Kristenpligt at tvinge den gjennem i sine Lande. Folket stod og saa paa, bed sammen Tender — og skalv. Den Sætning at „et Lands Fyrste, bestemmer Folkets eller Landets Religion“ var i Praksis allerede gaaet over til at være saa nogenlunde et kristeligt Regjeringsprinsip og folkelig Troessats. Og da Orthodoksi og Pietisme, den ene efter den anden havde banet rummelig Vei, saa kom Rationalismen og Vantro paa brede Sko fra Konge og Presteskab op imellem Norges Dale med ligesaastort Krav paa Respekt hos Folket som Reformationen fordum.

I Begyndelsen af dette Aarhundrede var Norges Folk i alleregentligste Forstand en Hjord uden Hyrder. Presterne nesten uden Undtagelse vantro, ofte ugudelige i Tale og Levnet, var kun altfor villige til at drage det arme, paa de fleste Steder raa og uvidende Folk ned i sine ukristelige Anskuelser; Folket, mindre oplagt til spisfindige Fornuftslutninger end til at følge sine raa, materielle Tilbøieligheder, sank stedse dybere i Raahed og Drukkenskab.

I dette aandelige Mørke, var det, Hauge optraadte. Havde den „oplyste“ Prest følt sig for „fin“ at komme ind i Bondens smudsige Hytte, saa havde den aandsdrevne „Legmand“ ikke vanskeligt for at finde frem til Folkets Hjerte og vinde dets Fortrolighed. Selve Synden og Ugudeligheden, selve Uvidenheden og Raaheden, maatte tjene til at bane Vei for en gjennemgribende Vækkelse, en alvorlig Omvendelse og

en enfoldig Kristendom. Gjennem Norges Dale gik et Aandsveir ved Hauges utrættelige Virksomhed, og uagtet han selv blev forfulgt og i mange Aar maatte forsmægte i et uværdigt Fængsel, saa blev hans Værk dog en ganske betydningsfuldt Sæd med i Forberedelsen for den Folkefrihed, som skulde annammes, og fremfor alt blev det en Surdeig i Folket, som samtidigt med at den har fundet frem til mange Prester og Theologiens Lærere, har affødt et Værk, som mer end noget andet har bidraget til at danne hos Folket en kristelig Samfundsbevidsthed og med sin higende Gudstanke aabnet Blikket for Kirkens sande Væsen, og forberedt Folket for Kirkens Frihed.

Hedningemissionen er i Norge den første Frugt af Folkets aandelige Vækkelse. Den er den første Samfundsvirkning af Hauges Prædiken. Den blev da ogsaa mødt med skyldig Mistillid og Kulde fra Presternes Side. Den er derfor i Norge i høieste Forstand blevet Folkets Sag. Og der er intet større Bevis for Kristendommens Kraft i det norske Folk, end at Hedningemissionen har været mægtig at rive alt baade Lægfolk og Prester med sig i den Grad, at der idag kun findes en Prest, som ikke har Missionsforening i sit Prestegjeld. Ja saameget har Missionens Almentanke gjennemtrængt den hele Folkebevidsthed, at naar der nu er en alvorlig Rivning indenfor selve Missionsvirksomheden, saa dreier Striden sig ikke om, hvorvidt Missionen angaar den enkelte eller det hele, men hvorvidt den er den norske Kirkes Sag, eller det norske Folks Sag. Denne Strid maatte komme tidligere eller senere; det Spørgsmaal fordrer sin Afgjørelse. Og Missionen vil danne et vidunderligt Led i det norske Folks Udvikling henimod Kirkens Frihed.

(Forts.)

Korrespondance fra Norge.

Der er i vore Dage neppe noget Spørgsmaal, der saaledes sætter Europas Folk i Bevægelse som Spørgsmaalet om Forholdet mellem Stat og Kirke. Gjærende, spørgende, forskende som vor Tid er, er ogsaa dette Forhold blevet Gjenstand for Undersøgelse og i flere af de store Kulturlande staar Spørgsmaalet paa Dagsordenen. Det ser ud til, at dersom der er givet vor Tid noget stort Problem at løse, da er det at stille det borgerlige og det religiøse Samfund i det sande Forhold til hinanden. Der foreligger her en kirkehistorisk og en kulturhistorisk Opgave af første Rang. — I Apostlernes og Martyrernes Tidsalder gjordes der Alvor af Frelserens Ord: „Giv Keiseren, hvad Keiserens er, og Gud, hvad Guds er." Senere da Keiseren og Folket satte Kirken op paa Cæsarernes Trone, magtede den ikke at modstaa Fristelsen, saaledes som dens Herre engang havde gjort i Ørkenen. Men Romerrigets Dage var talte, dets Forbindelse med Kirken kunde ikke redde det fra Fald; men i den almindelige Rystelse af alle Samfundsforhold blev Kirken staaende som en Klippe i det oprørte Folkehav, og dens Afhængighed af Staten gik snart i Middelalderens Pavedømme over til Herredømme over Statsmagten. Denne Løsning af Forholdet mellem Stat og Kirke fik sin Dom i Reformationen, uden at dog Reformationen trods sine Bestræbelser og sin Hævdelse af den frie Tro, den uafhængige Kirke, var istand til at hindre Kirken fra at blive Statskirke. Under denne Form har saa den lutherske Kirke levet i 300 Aar. Nu ser det ud til, at Dommen ogsaa skal ramme denne Løsning. Det viser sig mere og mere, at Statskirkevæsenet paa den ene Side ikke mere er skikket til at danne Skallen om det kristelige Liv, og at det paa den anden Side bliver et utaaleligt og uretfærdigt Aag paa alle dem, der ikke vil høre Kirken til. Istedetfor at fremme Livet, hemmer og forkrøbler det dette, giver Kristendommen et lovmæssigt og politimæssigt Præg, berøver den dens personlige Karakter, og kvæler Frivilligheden og Friheden, denne Kristendommens mægtige Livsnerve.

Med den stærke Hævdelse af Personlighedens Ret, som er vor Tid eiendommelig, vil heller ikke den kristusfiendtlige Verden længer taale de ydre kirkelige Former, det kristelige Skinvæsen, den Skranke for Overbevisningen, som Statskirken paanøder den. At Statskirken vil herske over de Vantro, døbe deres Børn, konfirmere deres Unge, velsigne deres Ægteskaber, nøde dem til at underholde Prester og bygge Kirker og i det Hele støtte en religiøs Overbevisning, som de i Hjertet har forladt, dette paadrager Kirken ikke alene det Had, der er dens Ære, men ogsaa den Foragt, som altid følger det Samfund, der bliver utro mod sig selv. Kirkens rette Vaaben er de aandelige, Statskirken kjender ogsaa andre, Kristendommen er Samvittighedens Religion, Frihedens Religion, Tilbedelsen i Aand og Sandhed, Statskirken omskaber den mere eller mindre til en Religion i ydre Former, kirkelige Kultushandlinger, og dens Prester til Administratorer af en Kirkeritus istedetfor til levende Sandhedsvidner. Dette skrigende Misforhold mellem Væsen og Virkelighed lader sig ikke længer skjule. Og saa staar da den tredie Løsning for Døren, Adskillelsen af Stat og Kirke. Det er Amerikas uomstødelige Fortjeneste atter at have hævdet med Kraft og Konsekventse denne Løsning og givet Verden et saa talende Bevis paa, hvad den frie Troes Menigheder, den kristelige Frivillighed formaar at udrette i sin himmelske Konges Kraft. Europa trænges mere og mere hen mod samme Løsning. Som i saamange andre Stykker ser det ud til, at de førkonstantinske Tider skal vende tilbage. Har Kirken nogen Grund til at beklage dette? Ingenlunde, den kan kun styrkes, kun luttres og renses ved at kastes paa Gud alene. Men vel vil det gjøre en væsentlig Forskjel i dens Stilling, om de Kristne selv gaa i Spidsen med Krav paa fuld Frihed i og for Aandens Rige, med Krav paa Religionsfrihed og Kirkefrihed, eller om de, som det heder, vil lade sig trænge ud af sin Stilling, hvilket er det samme som, at lade Verden lære Kirken Sandheden, medens Kristi Navn bespottes for hans Troendes Skrøbeligheds Skyld.

Intetsteds er Kampen varmere end i Tydskland, den lutherske Kirkes Vugge. Vistnok gjælder Bismarcks Be-

stræbelser nærmest Romerkirken, men det kan dog ikke undgaaes, at den protestantiske Kirke ogsaa drages med ind i Bevægelsen. Men sørgeligt er det at se den Holdning, Kirkens Mænd dernede har troet at burde indtage i denne Sag. Istedetfor selv at stille sig i Breschen for fuld Troesfrihed, sætter ialfald den største Del af dem en passiv Modstand mod Statens Ophævelse af Religionstvangen og lader sig Tomme for Tomme fravriste, hvad de selv skulde været de første til at slippe. Det er Tydsklands Ulykke, at dens Kirke saaledes miskjender sin Opgave og overlader Verden at kjæmpe for en Frihed, der er født med Kristendommen. Hvad Under da, om Verden nu i sit Had gaar for vidt og synes at ville tage Hævn over og undertrykke en Kirke, som var frisindet, saalænge den var fattig og forfulgt, men blev herskesyg og hierarkisk, da den gjorde Pagt med Staten, og nu ikke vil opgive denne skjæbnesvangre Alliance.

Ogsaa her i Norge har Spørgsmaalet om Kirkens og Statens Forhold til hinanden i længere Tid beskjæftiget Sindene. Hvergang der har været en Livsrørelse i den lutherske Kirke, har dens dygtigste Mænd krævet friere Former for Livet. Saaledes gik det ogsaa her i vort Land, da for 30 a 40 Aar siden Aandens Veir gik gjennem vore Dale; Kirkens egne Venner optraadte med Krav paa Løsning af de stramme statskirkelige Baand. Det maa betragtes som en stor Velsignelse for vort Land, at Kravet paa religiøs og kirkelig Frihed kommer fra denne Kant; denne Frihed er en Arv fra Apostlerne, det er Kirkens Pligt at værne om den, og kjæmpes der for den paa Guds Ords Grund, da kan den, naar den vindes, kun blive Folket til Gavn. Der er faa Omstændigheder, der varsler bedre for den norske Kirke, end netop denne, maatte den Omstændighed, at det samme Krav nu ogsaa lyder fra den kristusfiendtlige Verden ikke gjøre de Kristne forvirrede og tvivlende. — Det var dels fra det store bergenske Kirkemøde dels fra Stavanger Amtsformandskab at der først fremkom bestemte Fordringer paa kirkelige Reformer. Fra dette sidste indkom i 1850 et Andragende til Regjeringen om, at der maatte blive nedsat et Udvalg af Mænd forat udarbeide en tidsmæssig Kirkeforfatning. Der

klagedes over, at Statsstyrelsen havde faaet for megen Indflydelse paa de rent kirkelige Anliggender, at Lærere og Menigheder stode hinanden fjernt, at Kirken ikke brugte Lægfolkets Kræfter, og at de enkelte Menigheder ingen Indflydelse havde paa sine egne Anliggender. Det var Kirkefrihed, som her krævedes, men Kravet paa fuld Troesfrihed fulgte saa senere med Nødvendighed deraf. Daværende Statsraad Riddervold troede imidlertid, at Tiden endnu ikke var kommen, der var for megen Uklarhed o. s. v., Saa henvendte Reformvennerne sig i 1851 til Storthinget, hvis Kirkekomite bestemt udtalte sig for indgribende Reformer, da den nærværende Tilstand ikke kunde vedblive uden ligefrem Fare for Kirken. Storthinget henstillede Sagen til Regjeringens Overveielse og gjorde den navnlig opmærksom paa Ønskeligheden af Sammenkaldelsen af en Kirkeforsamling. Riddervold erklærede, at han skulde tænke paa Sagen, men fandt, at for Øieblikket var der Intetsomhelst at gjøre. Han synes i det Hele at have opfattet det som sin Opgave at være en Dæmper paa den kirkelige Bevægelse, istedetfor med Sikkerhed og Klarhed at stille sig i Spidsen for den. Raabet paa Reformer forstummede dog ikke, den lammerske Bevægelse bidrog ogsaa Sit dertil. Da besluttede Riddervold i 1859 at nedsætte en Kirkekommission, der skulde behandle navnlig Ægteskabslovgivningen, Absolutionen, Konfirmationsforordningen og Menighedsorganisationen. Allerede dens Sammensætning varslede ikke godt, de frisindede Reformvenner var saagodtsom ikke repræsenterede i den, og da saa Kommissionen brugte hele 10 Aar til at fuldføre sine grundige Arbeider, begyndte En og Anden at tvivle paa, om det virkelig havde været Meningen, at den skulde udrette Noget, en Opfattelse, der ikke tilintetgjordes, da Kommissionens ubrugbare Arbeider omsider offentliggjordes og modtoges med almindelig Kulde; ja deres Forslag forelagdes ikke engang Storthinget. Imidlertid havde de 10 Aar virket. Mange blev ligegyldige, de ligefremme Modstandere af den religiøse Frihed begyndte at fatte Mod, og et Forslag, Regjeringen fremsatte for Storthinget om Sammenkaldelsen af en Kirkeforsamling, faldt igjennem. Saaledes gik de gode Aar mellem 1850—60

tabt, og Mange vare de, som mente, at hermed havde den norske Kirke mistet et stort Øieblik og ikke kjendt sin Besøgelsestid, at Tiden var blevet bortødslet med Betænkeligheder og endeløse Undersøgelser, medens det nye Liv netop fordrede, at der burde have været handlet. Imidlertid har dette Resultat vist Reformvennerne, hvad der er at gjøre.

Efter Opfordring af Mænd i Kristiania er der blevet holdt en Række kirkelige Møder, Menighedsmøder, Stiftsmøder og et Landsmøde forat drøfte de kirkelige Reformspørgsmaal. Disse Møder har været talrigt besøgte, og med stor Enighed har de erklæret sig for Indførelsen af valgfrit borgerligt Ægteskab, Ophævelsen af Konfirmationstvangen, Troesfrihed for Embedsmænd og Oprettelsen af Menighedsraad. Navnlig har de bergenske Stiftsmøder optraadt med Klarhed og Kraft og ved altid at føre Diskussionerne tilbage til de store Grundprinciper givet dem en fast Holdning. Reformvennerne har ikke krævet Statskirkens Ophævelse, de fordre kun, at de Tvangslove, der stride mod Guds Ord, skal ophæves; men de skjule ikke for sig selv, at dette Krav indeholder et Brud med de statskirkelige Grundsætninger, og at dersom Statskirken ikke kan bære Sandheden og Friheden, har den dømt sig selv.

Under dette alvorlige Arbeide har Reformvennerne ofte seet hen til de norske Frikirker i Amerika, og Mange har tænkt sig, at disse har faaet den Opgave af Gud at vise, hvorledes et luthersk Menighedsliv under fuldkommen frie Forhold bør ordnes og i det Hele være Troesfrihedens og Menighedsfrihedens Talsmænd. Netop paa dette Feldt synes de norsk amerikanske Kirkesamfund at have en Gave at bringe Hjemlandets Kirke. En saameget større Skuffelse har det været, at flere Prester af den norske Synode i Reformarbeidet har villet se reformerte Tilbøieligheder, og at de uagtet selv Frikirkemænd ikke har kunnet eller villet forstaa det kirkelige Frigjørelsesarbeide her i Norge. Er det da ganske utænkeligt, at den lutherske Kirke kunde have Noget at lære af den reformerte? og har et Kirkesamfund Lov til at slaa sig til Ro, naar kun Dogmatiken er i Orden? Skal Kirken alene vidne gjennem sine Ord og ikke gjennem alle sine Livsformer? Lige-

saalidt som det er ligegyldigt for den enkelte Kristen, i hvilke Former hans indre Liv finder sit Udtryk, ligesaalidt er det for Kirken. Kan end Kirken bestaa under alle Kaar, og ingen Forfatning skabe Liv, saa kan dog denne lægge Livet Hindringer i Veien eller fremme det, og Indførelsen af falske Institutioner har ofte i Kirken været Begyndelsen til Frafaldet fra Sandheden. Og naar nu her i Norge Statskirkens Vidnesbyrd gjennem Ordet og gjennem Institutionerne tildels staa i skarp Strid med hinanden, er det da reformert at arbeide for, at Kirkens Vidnesbyrd maa lyde ens, baade naar den taler, og naar den organiserer, og at den ikke selv gjennem sin Forfatning maa nedbryde, hvad den opbygger ved sit Ord? For Reformvennerne staar Troens og Kirkens Frigjørelse som en hellig Pligt, paalagt dem af Sandheden; og de, der søge at vende Tankerne bort derfra som fra Noget udvortes og ligegyldigt, de søge i falsk Aandelighed at vende de Kristnes Tanker bort fra den Opgave, som Gud efter alle Tegn at dømme netop har givet den norske Kirke, og de arbeide til, at Tilstanden bliver hos os som i Tydskland, hvor Verden vrister Troesfrihedens Banner ud af den kortsynede Kirkes Hænder. Mon ikke Konferentsen i Amerika her skulde kunne faa Betydning ogsaa ligeoverfor Hjemlandets Kirke? Der har været talt saameget om Vexelvirkningen mellem Moderkirken og Kirkesamfundene i Amerika, men man har sjelden kunnet paapege, hvori denne Vexelvirkning skulde bestaa. Skal der blive Alvor af den, kan den vel ikke blot bestaa i Prestebytte, men i virkelig Udvexling af Ideer; og det er vort Haab, at Konferentsen her virkelig har Noget at bringe os, og at den klart maa forstaa, hvad Opgave, den frie Kirke altid har ligeoverfor den bundne.

Paa Stiftsmøderne sidste Høst har ogsaa enkelte andre Spørgsmaal været behandlede, saaledes i Bergen om Skriftemaal og Absolution. Diskussionen dreiede sig dels om Absolutionens Væsen, dels om dens Forhold til Nadveren og det private Skriftemaal. Spørgsmaalet indlededes af res. Kap. Greve til Korskirken i Bergen. Han bestemte Absolutionens Væsen saaledes: Absolutionens Indhold er Tilsigelse af Syndernes Forladelse, og dette ikke i Betydning af en

Forkyndelse af den objektive Forløsning, men i Betydning af personlig Delagtiggjørelse i den ved Kristus erhvervede Naade, en Erklæring fra Gud om, at han har sit Velbehag i Synderen. Han holdt paa denne Opfattelse, fordi Udtrykket „Syndernes Forladelse" omtrent gjennemgaaende bruges i Skriften i Betydning af Syndernes Delagtiggjørelse i Frelsen, fordi Skriften trods Guds forbarmende Kjærlighedsraad dog taler om Guds Vrede over Vantroens Børn, fordi endelig Absolutionen saaledes forstaaet bedst synes at imødekomme den bekymrede Sjæls Trang, der i Regelen ikke vil være Tvivl om Kristi Forsoningsdød, men om Ens egen Delagtiggjørelse i hans Gjenløsning. Saaledes opfattet har Absolutionen den objektive ubetingede Forløsning til sin Forudsætning, idet den er en personlig Tilregnelse af denne fra Guds Side, men derfor er den ogsaa som al Tilregnelse af Guds Naade betinget af Menneskets Modtagelighed, Troen paa Kristus. — Denne Opfattelse støttedes af flere Talere. Der udhævedes af disse, at den Syndsforladelse, hvorom der tales i Absolutionen, er ingen anden end den, der gives i Retfærdiggjørelsen, at ligesom denne ikke blot er en Erklæring fra Gud om, hvad han har gjort for Synderen, men en saliggjørende Naadegave, saaledes ogsaa i Absolutionen, den er den fortsatte Erklæring fra Guds Side om, at den Troende er i Naadestanden, men som saadan selvfølgelig betinget af Troen; fremdeles fremhævedes, at om end Absolutionen er en Kirkeskik, der ikke er indstiftet af Gud, finder den dog sin Berettigelse i Ordets Lære om Løse- og Bindenøglen. Hvad der gjælder om den ene Nøgle gjælder om den anden. Bindenøglen, den kirkelige Exkommunikation, er betinget, den Troende exkommuniceres ikke af Gud, om saa Kirken gjorde det tusinde Gange, saaledes er ogsaa Løsenøglen og dens Anvendelse i Absolutionen betinget, den Vantro afløses ikke, hans Synder beholdes ham af Gud, om Kirken end aldrig saa ofte afløser ham. Der gjordes ogsaa opmærksom paa, at da Absolutionen er en Kirkeskik, bliver Spørgsmaalet om dens Indhold, dersom man ikke vil konstruere et nyt Indhold, et rent historisk Spørgsmaal: Hvad har Kirken forstaaet ved den? Den har aabenbart opfattet den som en Naadesmeddelelse,

derfor var i Middelalderen Formelen ønskende; finder man end hos Luther forskjellige Udtalelser, gaar hans og de øvrige Reformatorers officielle Erklæringer dog ud paa, at Absolutionen er betinget (se Erklær. til Raadet i Nyrnberg og Anvisningen i den lille Katekismus, hvorledes man skal lære Enfoldige at skrifte) og senere blev det en gjennemgaaende Opfattelse i den lutherske Kirke at betragte Absolutionen som en virkelig Delagtiggjørelse i Syndsforladelsens Gave (se Hutter, Joh. Gerhard, Pontoppidan.).

Af andre Talere blev denne Opfattelse imødegaaet, idet de søgte at hævde, at Absolutionens Indhold er intet Andet end Evangeliet henvendt til den Enkelte, Forkyndelsen af Forsoningen, af den i Kristo fuldbragte Forløsning. Absolutionen bestaar ikke i, at Skriftefaderen sidder som Dommer over Absolvendernes Tilstand, men i en Forkyndelse af Syndsforladelsen, der paa samme Tid er en kraftig Given deraf. Syndernes Forladelse gives ogsaa til de Vantro, ligesom Kristi Legeme og Blod i Nadveren, men kun den som tror, erfarer nogen saliggjørende Virkning deraf. Synderen er at ligne med en Skyldner, hvis Gjæld er betalt af en Anden, og til hvem det nu siges: „Du kan gaa ud af Fængslet", gaar han ud, er han fri, gaar han ikke ud, er dog hans Gjæld betalt. Man fremhævede, at alene ved denne Opfattelse vil man virkelig kunne trøste den Anfægtede, der altid maa vises hen til Kristi Naade. Absolutionen, mente man, hentede ikke sin Berettigelse fra Guds Ords Tale om Løse- og Bindenøglen. Disse Ord var kun rettede til Apostlerne, der her havde faaet Magt til at fastsætte Salighedsvilkaarene, at bestemme hvad der udelukker fra, og hvad der aabner Adgang til Guds Rige. — Det indrømmedes imidlertid, at denne Opfattelse af Absolutionen ikke hidtil havde staaet klar for den lutherske Kirke, om den end var antydet af Luther. Den holdt nu paa at arbeide sig frem til Klarhed, og den vilde tillige paa Grund af sin nære Forbindelse med Læren om Retfærdiggjørelsen medføre, at den lutherske Kirkes gamle Retfærdiggjørelsesbegreb maatte modificeres.

Det kan neppe siges, at nogen af disse to Opfattelser, der stod mod hinanden i Bergen, er skriftstridige, ialfald naar

man ser bort fra saadanne uheldige Sammenligninger som den med Nadveren, hvorved Absolutionen uundgaaeligt gjøres til noget sakramentalt. Det er nemlig klart, at, opfattes Absolutionen som Delagtiggjørelse i Syndernes Forladelse, da er den som al Annammelse af Naaden betinget af Tro, opfattes den derimod som Forkyndelsen af den objektive Forløsning, er den selvfølgelig ubetinget. Men om der ved denne nye Bestemmelse af Absolutionens Begreb vil være vundet synderligt, tør være tvivlsomt. For Mange er den ogsaa af den Grund betænkelig, fordi de i den se et Skridt fremad mod en Retning, der vel ligeoverfor en pietistisk Bevægelse kan have sin Berettigelse, men som ogsaa let, dersom den forfølges ensidigt, kan slaa over i et universalistisk Spor, og skabe hos os et Sidestykke til den nyevangeliske Retning i Sverige. Nogen saadan Tendents kunde der dog ikke spores hos Opfattelsens Forsvarere i Bergen, Alle var der enige i at erkjende, at Frelsens Grundvold altid er udenfor os, fri og ubeskaaren, at den evige Trøstegrund alene er Frelsen i Kristo, og at Ingen istedetfor Troen paa ham maa sætte Troen paa sin egen Tro. Striden dreiede sig kun, om Absolutionen var Forkyndelsen af denne Frelse, eller om den var Forkyndelsen af det Velbehag, Gud i Kristo har i den Troende, den Syndsforladelse, hvorom Luther siger, at hvor den er, der er Liv og Salighed. Nogen Splittelse i vor Kirke vil neppe denne Strid afstedkomme, ialfald ikke saalænge Meningsudvexlingen om den føres med den Værdighed og Sindighed, hvormed det skede i Bergen.

Derimod herskede der paa Mødet i Bergen almindelig Enighed om, at Absolutionen ved den nuværende Praxis var kommet i et skjævt Forhold til Nadveren. Absolutionen med den foregaaende Skriftetale stillede Nadveren i Skygge; Absolutionen var desuden nærmest kun bestemt for de Anfægtede, Nadveren for alle Kristne, det burde derfor være en fuldkommen fri Sag, om Nadvergjæsterne vilde lade sig absolvere eller ikke, før de gik til Alters. — Om Absolutionens Forhold til Skriftemaalet var Meningerne mere delte; Nogle vilde, at den offentlige Absolution i Kirken ganske skulde bortfalde, og at privat Skriftemaal med Absolution skulde træde

istedet, andre, at Absolutionen fremdeles skulde meddeles i Menighedens Paahør, men efter forudgaaet Skriftemaal om Lørdagene, atter Andre, at den nuværende Praxis kun skulde forandres didhen, at man lod Absolventerne eftersige en fælles Syndsbekjendelse, før man absolverede.

Missionsstriden mellem Biskop Schreuder og det norske Missionsselskab er i den forløbne Vinter ikke indtraadt i noget nyt Stadium. Der har været en Del Indlæg dels fra anonyme Indsendere, dels fra Selskabets Sekretær Pastor Dons og fra Schreuder i Dagbladene, men nye Momenter til Belysning af Striden er ikke kommet for Dagen. Hovedbestyrelsen er beskjæftiget med at udgive alle Aktstykker, vedkommende dens Strid med Schreuder, og de tør snart ventes i Trykken; de vil neppe bidrage til at sætte Biskopens Færd i et bedre Lys. Det viser sig ellers stedse klarere, at Missionsstriden ingenlunde blot er en Strid, om hvorvidt det er bedst paa Missionsmarken at have en kollegial eller en personlig Styrelse, men at det er en Strid om Principer, en gammel Strid i Kirken, der rimeligvis aldrig vil ophøre saalænge, der findes dem, der mener, at Gud knytter sin Virksomhed til enkelte Stænder og ikke til hele Menigheden, at der gives en særegen Embedsnaade, at der i Ordinationen meddeler sig en særegen Kraft fra den, der ordinerer, til Ordinanden; det er den høikirkelige, hierarkiske, biskopelige Anskuelse med sin Paastand om en af Gud særlig indsat Præstestand, et Slags geistligt Adelskab, der staar ligeoverfor den evangeliske Anskuelse, der kun kjender Kirken som et Broderskab, uden medfødte Rettigheder, uden personlige eller embedsmæssige Særrettigheder, et Broderskab, hvori alle har lige Adgang til Herren, et Frihedens Samfund, hvori Naademidlerne ere betroede Menigheden selv, og hvori den evangeliske Prest ifølge Menighedens eget Valg er dens Stedfortræder i den offentlige Betjening af Naademidlerne. For 30 a 40 Aar siden var den hierarkiske Retning temmelig stærkt repræsenteret blandt vort Presteskab, Noget som især kom frem i dens stærke Fordommen af den frie Lægmandsvirksomhed, senere er denne Retning stadig gaaet tilbage. Biskop Schreuder synes imidlertid ude i Zululandet ganske

at være bleven udenfor denne Udvikling; ligeoverfor et lavtstaaende Folk, der maa behandles som Børn, er hans biskopelige Synsmaade stivnet fast. Det viser sig nu klart, at vort stærkt lægmandsmæssige Missionsselskab med sin demokratiske Organisation altid har været ham en Vederstyggelighed, en kirkelig uberettiget Institution, der i Høiden kunde bruges til at samle Penge. Selv betragter han sig som den norske Statskirkes Missionær, og den tandbergske Komite i Kristiania, der nu samler Penge til ham, kalder sig ogsaa Komiteen for den norske Kirkes Mission ved Biskop Schreuder, uagtet dens Optræden paa den norske Kirkes Vegne er fuldkommen selvtagen. Nogen almindelig Tilslutning blandt Lægfolket har denne Komite ikke faaet, og Stiftsprovst Tandbergs ukaldede Indblanden i Missionsstriden har neppe vundet ham Manges Hjerter. Schreuders Personlighed og den Magt, de hierarkiske Anskuelser endnu har hos en Del af vor Geistlighed, vil dog sikkre Biskopen mod at lide Mangel, og hvor umuligt det end tør ansees at forlige de to grundforskjellige Synsmaader, som mødes i Biskopens og Missionsselskabets Standpunkter, saa er det dog at haabe, at Biskopen, hvis store Fortjenester er ubestridelige, atter lader sig bevæge til at knytte en om end ganske udvortes Forbindelse med Selskabet. Hvad der her foruden hans kirkelige Standpunkt stiller i iveien er den bedrøvelige Bitterhed, hvormed han optræder, og som berøver ham megen Sympathi. Det er ellers mærkeligt at se, hvor tilbøielige Menneskene selv de Kristne ere til at lægge en anden moralsk Maalestok paa de store Mænd end paa de smaa, at have en Moral for Genierne og en anden for Hverdagsmenneskerne, skjønt den kristelige Betragtning dog vel er denne, at af den, hvem meget er givet, kan ogsaa fordres meget. Hvad der hos Schreuder kaldes „Biskopens Eiendommeligheder", vilde hos en anden Mand faaet et ganske andet og mere eftertrykkeligt Navn. Denne Strid vil dog vel ogsaa, saa tør vi haabe, have sin Velsignelse for vor Mission; den vil lære os, hvor vigtigt det er ogsaa paa dette Omraade at være enig i de Hovedsynsmaader, hvorunder den lutherske Kirkes Missionsgjerning bør sees, og de Grundtanker, hvorefter den bør ledes, og ikke at bruge Redskaber,

der med al Dygtighed, dog staa paa en væsentlig anden kirkelig Grund.

Blandt de Spørgsmaal, der behandledes paa Missionsselskabets sidste Generalforsamling, var ogsaa om Forholdet til Konferentsen og Synoden i Amerika. Det overdroges til Hovedbestyrelsen at fremkomme med Forslag om denne Sag til næste Generalforsamling; indtil videre skulde Konferentsen staa i samme Forhold som Synoden til Selskabet. Det er ubekjendt, hvad Hovedbestyrelsen har tænkt at foreslaa i denne Sag, men det tør med Sikkerhed forudsiges, at Generalforsamlingen aldrig vil fatte nogen Beslutning, hvorved det endog blot kunde faa Skin af, at den vilde gjøre sig til Dommer i den amerikanske Kirkestrid; dertil har den hverken Kald eller Evne; saalænge de amerikanske Kirkesamfund staar paa den i Guds Ord befæstede lutherske Kirkes Grund, kan Generalforsamlingen kun stille sig ens ligeoverfor dem, og med Glæde se, at den lutherske Kirkes Mænd i en Tid, da der er saameget der splitter og dermed svækker de kristelige Kræfter, dog kan samles om Arbeidet for Guds Riges Udbredelse blandt Hedningerne. Det har glædet herhjemme at se den Iver og Offervillighed for Missionen, der hersker i Konferentsens Menigheder. Vor Mission trænger al Hjælp, saamegetmere som den netop i det sidste Aar har optaget en ny Missionsmark blandt Sakalaverne paa Madagaskar, et som det synes vildt og tildels ved europæiske Laster fordærvet Folk. Til Madagaskar er der i disse Dage afgaaet et Par nye Missionærer, deriblandt Kand. i Theol. Jørgensen og Frøken Marie Foss, der skal være til Hjælp ved det af Fru Borchrevinck oprettede Børneasyl i Antananarivo.

En Sag, der i den senere Tid har været meget paa Tale, er en Byretsdom, der er overgaaet Præsten Riddervold (Søn af Statsraaden), fordi han har brugt for stærke Udtryk imod Storthingsmand Jaabæk. Denne sidste har gjennem længere Tid i et af ham udgivet Blad udtalt sig paa en bespottelig Maade om Kirke og Kristendom, anvendt letfærdigt Steder af Guds Ord og i det Hele givet Forargelse ved sine Skriverier. For at advare mod ham skrev Riddervold i Bladet

„Almuvennen" en Række Artikler, der ogsaa udgaves i særskilt Aftryk, hvori han gjennem Citater af Jaabæks Blad godtgjorde, at der gjennem denne Mands Udtalelser gik en saadan Aand, at han ikke fortjente at være et Folks Leder. For denne Kritik sagsøgte Jaabæk Riddervold, og uagtet Kristiania Byret gav Riddervold Ret i Sagen selv og indrømmede, at Jaabæks Udtalelser var bespottelige, fandt den dog, at det ikke lod sig bevise, naar Riddervold havde paastaaet, at Jaabæk (med Forsæt) søger at undergrave Kristendommen, og den idømte derfor Riddervold en Pengebod. Dette Resultat har vakt almindelig Forundring, thi det synes dog, at naar en Mand aarevis haaner Kirke og Guds Ord, saa har man Ret til at tillægge ham en Hensigt dermed, og denne Hensigt kan da vel neppe være anden end at ødelægge eller undergrave, hvad han spotter. Riddervold har appelleret til Høiesteret, og det er vel ikke usandsynligt, at dens Kjendelse vil gaa i en anden Retning end Byrettens. Jaabæks Optræden mod Kristendommen har ellers i høi Grad svækket hans Indflydelse blandt Folket, og det er ubegribeligt, at han ikke selv forudsaa dette og undlod at røre ved en Magt, som større og klogere Mænd end han forgjæves har søgt at rokke. Vort Folk er endnu saadant, at det af sine Ledere kræver ialfald Ærbødighed for det Hellige, og det er at ønske, at denne Aand sent maa vige.

Af og til høres der om Udtrædelser af Statskirken; i Jarlsberg, og Laurvigs Amt, hvor en Del Lægfolk for et Par Aar siden traadte ud, tiltager de Udtrædendes Antal. Deres Retning synes ellers at være temmelig lovmæssig, og Lederne udøve et fuldstændigt aandeligt Despoti over Menighedslemmerne. Alle Bøger, der autoriseres af Lederne, ansees for ligesaa sande og gode som Skriften selv, og Lederne synes i det Hele at agere aandelige Formyndere, der bestemmer baade hvad Menigheden skal læse og høre. — Et Par Prester holder ogsaa paa at træde ud af Statskirken, den ene er personel Kapellan Paul Wettergren, forhen Missionær i Zululandet. Han finder, at hans Samvittighed ikke tillader ham at blive staaende i Statskirken, og det er navnlig Absolutionen og Konfirmationstvangen, der ligger ham tungt

paa Hjerte. Forat drøfte hans Stilling holdtes et Møde, der dirigeredes af Sognepræst A. Preus, forhen Prest i den norske Synode i Amerika. Her gjorde Wettergren Rede for sin Stilling, men blev imødegaaet af Preus med en Del almindelige Bemærkninger saasom at det ikke var bedre i Frikirkerne end i Statskirken, at der var onde Mennesker over alt o. s. v. Det synes dog, som om Wettergrens Standpunkt efter hans Udtalelser paa dette Møde at dømme, er temmeligt subjektivt, og at en Udtrædelse af Statskirken maatte kunne begrundes ganske anderledes eftertrykkeligt i Guds Ords Lys. Det vil være beklageligt, om saadanne Udtrædelser mere skulde grundes paa personlige Følelser, end paa en klar, gjennemtænkt og sindig Overbevisning om Troens Frihed og Menighedens Ret. Alene i sidste Tilfælde vil de blive et skarpt Vaaben mod Statskirkevæsenet. Den anden Prest er Munk paa Horten, forhen Prest i Amerika; bunden ved sin Presteed har han følt sig forpligtet til at gjøre Alvor af Ritualets Bestemmelser om Skriftemaalet, og han forlanger, at de, han skal absolvere om Søndagen, skal mødes med ham til Samtale og Opbyggelse Lørdagen iforveien. Herover er der blevet klaget, og sandsynligvis vil Styrelsen erklære sig for den nuværende Praxis; og Munk har da neppe andet Valg end at nedlægge sit Embede.

Ved Nytaar fik vor Kirkestyrelse en ny Chef, idet den forrige Kirkeminister Essendrop blev Biskop i Kristiania Stift, og i hans Sted indtraadte Professor i Kirkehistorie Rasmus Tønder Nissen i Kongens Raad. Dette Valg blev modtaget med almindelig Tilfredshed. Gjennem sine Studier har Hr. Nissen tilegnet sig en af de bedste Betingelser for at fylde en saadan Plads, et grundigt Kjendskab til Kirkens Historie. Han har ved et Par Leiligheder udtalt sig i frisindet kirkelig Retning, og det er vel derfor at haabe, at han vil have aabent Blik for Kirkens Bedste og den alvorlige Opgave, der nu foreligger for dem, der skal lede Kirkens Anliggender. — I Nissens Sted er res. Kap. Fredrik Petersen bleven udnævnt som Professor i Theologi ved Universitetet, uagtet Petersen ikke er Kirkehistoriker, men Dogmatiker. Vort Universitet har saaledes nu to Dogmatikere, og ingen

Kirkehistoriker, et Forhold, der neppe kan kaldes heldigt, naar det betænkes, at Kirkehistorien dog visselig er en af Theologiens vigtigste og mest lærerige Discipliner.

Af Theologisk Literatur, der er udkommet i Vinterens Løb, fortjener især at nævnes: **Hans Nilsen Hauge og hans Samtid**, af Præsten A. Chr. **Bang**, et udførligt Arbeide, der omhandler den mægtige religiøse Bevægelse, der i Begyndelsen af dette Aarhundrede udgik fra Hauge og hans Venner. Det er et fortjenstfuldt Arbeide at have leveret en paa grundige Undersøgelser og omhyggeligt Kildestudium baseret Fremstilling af den store Lægmands Liv og Virksomhed. Det var ogsaa paa Tide, at det skede, da ellers vistnok mange Træk og Minder vilde gaaet tabt, efterhvert som flere og flere af de Gamle vandre bort. Det er derfor al Grund til at være Forfatteren taknemmelig for dette Stykke norsk Kirkehistorie, maaske det mærkeligste Tidsrum siden Reformationens Dage. Man kan se, at Forfatteren har behandlet sin Opgave med særdeles Forkjærlighed, og at det har været ham magtpaaliggende at tage Alt med, noget, der stundom gjør hans Fremstilling temmelig bred. Det synes ogsaa, at han enkelte Gange ligeoverfor Hauges rationalistiske Modstandere vel meget taber den Ro og Overlegenhed, som en Historieskriver bør have og derved mere svækker end styrker sin Dom. Imidlertid maa enhver sandhedskjærlig Mand være glad over det vakkre Minde, der her er sat en Mand, der gik i sin Herres Tjeneste, og hvis Fængselstid er et talende Vidnesbyrd om, hvad en med verdslig Magt udrustet Kirke i vantro Tider kan paaføre dem, der vil være en Røst i Orkenen. Ogsaa i Amerika vil sikkerlig denne Bog læses med Interesse.

Kirkestriden i Amerika følges herhjemme med levende Interesse, og det glæder at se det religiøse og kirkelige Liv, der rører sig blandt de norske Udvandrere paa den anden Side Havet. Et talende Vidnesbyrd herom er ogsaa den første norske Presteskole i Amerika med videnskabelig uddannede Lærere, som nu er aabnet af eders Samfund. Konferentsen har al Ære af dette Skridt, thi det er en klar Sag, at de norsk amerikanske Menigheder ikke i Længden kan regne paa

at blive forsynede med Prester fra Norge, men maa sørge for ogsaa her at blive selvhjulpne. Den Maade, hvorpaa Lærerne i Minneapolis tænker at drive sin Gjerning, synes mig ogsaa, at dømme efter det af Professorerne udgivne Program, at hvile paa Grundsætninger, som det kunde være godt, om man ogsaa andetsteds vilde anvende, og som visselig vil bidrage til at gjøre den theologiske Dannelse til en helstøbt, organisk Aandsudvikling istedetfor til en Mængde løsrevne og temmelig usammenhængende Lærdom, hvoraf den nu ofte desværre bestaar. Maatte der da forundes de Mænd, der skal være Lærere ved Augsburg Seminarium, Kraft til at gjennemføre den i dette Program udkastede Plan til Velsignelse for de Menigheder, hvis Prester de skal uddanne.

I Mai 1875. S.

Missourisynoden i Tydskland.

Den lutherske Missourisynode (den norske Synodes Kirkeideal) har sendt en Missionær til Tydskland — en vis Ruhland — for at prädike den rene Lutherdom overensstemmende med Prof. Walthers Opfattelse for de omtaagede og falskt troende Lutheranere der. Denne Ruhland har allerede offentliggjort et Skrift under følgende Tittel: „Den freidige Vandringsmand fra den saxiske Landskirkes Babel til den lutherske Frikirke.“ Dette Skrift väkker adskillig Opsigt. Det tydske Folk beläres her om, hvor själefordervende Leipzigertheologerne virker, hvilke ugudelige Lärdomme de mest bekjendte saxiske Prester foredrager, hvor skjendigt ogsaa en Luthardt, Ahlfeldt, Langbein ere faldne fra den lutherske Läre. Altsaa ogsaa Luthardt er en frafalden Lutheraner og skal omvendes igjen ved Missourimissionærer. Intet Under fører den gode Mand et saa djervt Sprog, hvor han taler om R. Pearsall Smith og hans Virken.

(„Der christliche Botschafter.“)

Kirken og de kirkelige Samfund.

(Fortſ. fra andet Hefte.)

Hiſtoriſk Belysning.

II.

Biſpedømmet.

Kirken i den apoſtoliſke Tid har fremſtillet ſig for os ſom Menigheder, uafhængige af hinanden og forenede ved det ſamme Liv, ved det ſamme Ord, den ene Daab, den ene Nadver. En Menighed og dog mange Menigheder. Aandens Enhed i dem, ſom vare fødte af Gud. Smaa Menigheder adſpredte rundt omkring i et mægtigt og enhedsſtærkt Rige, det romerſke Keiſerdømme, ſom havde kaſtet overende og afløſt de foregaaende Verdensriger. Vi kjende disſe Verdensrigers Natur og Væſen fra deres Kamp mod Guds udvalgte Folk, Israel. Det ene havde reiſt ſig efter det andet, det ene havde ødelagt det andet; men det var den ſamme Stræben, den ſamme Aand, ſom havde levet i dem alle. Verdensrigernes ſtore Grundtanke er paa det allertydeligſte afmalet os i hin forunderligt anſkuelige Fortælling fra Menneſkeſlægtens Barndom om Taarnbygningen i Babel. „Velan", ſagde Menneſkene, „lader os bygge os en Stad og et Taarn med ſin Top i Himmelen, og lader os gjøre os et Navn, at vi ikke ſkulle adſpredes over hele Jordens Overflade" (1 Moſ. 11, 4.). Det var Menneſkeſlægtens Enhedstanke, ſom fandt ſit førſte raa Udtryk i den himmelſtræbende Taarnbygning. Og det var den faldne Menneſkeſlægts

Trods imod Herren, som vilde danne sig en fast Borg, der skulde beskjærme Menneskens Børn mod Adspredelsens Svaghed og gjøre Mennesket til sin egen Gud. Jordisk Magt skulde være Menneskenes Frelse. Den samme Stad, hvori Babelstaarnets vældige Ruiner endnu findes, blev Hovedstaden i det første af Verdensrigerne, hvis inderste Tanke var denne at samle al Menneskeslægtens Magt til en Enhed og saaledes ved alle de samlede Menneskekræfter at danne en Guddomsmagt paa Jorden, uafhængig af Himmelens Gud. Gud havde givet Menneskene deres mangfoldige Kræfter og deres rige Evner, Menneskene tage i Verdensrigerne sine Kræfter til Rov forat gjøre sig Gud lig. Men denne Magtens Enhed kunde ikke være andet end Urettens og Trældommens Enhed. Folkeslag maatte undertvinges og Folkenes Ret maatte trampes under Fødder; over blodige Valpladse og brændende Byer gik Verdensmagtens Tog imod dens Guddomsthrone. Mænds Liv og Kvinders Ære faldt som Offer for Verdensguden. Over de straalende Triumftog fløi Dødens Ravne og i deres brusende Musik blandede sig de døendes Jammer og over raadnende Lig var deres Vei. Folkene gispede dødsmatte under Verdensmagtens Aag. Frihed var uforenelig med denne Enhed, og hvert Folk, som endnu havde sin egen Fyrste og sin egen Gud, var et Maal for Verdensfyrstens Ærgjerrighed, en Braad i hans Samvittighed, en Dom over hans Gjerning. Thi saalænge ikke alt havde bøiet sig for ham i Lydighed og Tilbedelse, saa var han endnu ikke Gud paa Jorden. Thi saaledes sagde han i sit Hjerte: „Til Himmelen vil jeg stige op, over Guds Stjerner reise min Throne, og jeg vil sidde paa Forsamlingens Bjerg i det yderste Norden. Jeg vil stige op over Skyernes Toppe, jeg vil være den Høieste lig“ (Es. 14, 13. 14.). Babelstaarnets Tanke er atter virksom i Verdensriget.

Det kunde ikke være anderledes, end at Herrens udvalgte Folk, som forlod sig paa Herren, maatte være et brændende og svidende Salt i denne Verden, som saaledes stræbte efter at blive sin egen Gud. Israel og Jerusalem, som glædede sig ved Siloahs sagterindende Vande, maatte vorde en Anstødssten og en Forargelsens Klippe for de vældige Riger, hvis Styrke var jordisk, og som frydede sig ved den mægtige Euphrat og den frugtbare Nil. Babels Konge maatte angribe Jerusalem, fordi dette Folk som boede enligt og ikke regnedes blandt Hedninger, var et levende Vidne mod Verdensrigets stjaalne Guddomsherlighed. Men Verdensmagten mod Guds Magt maatte blive for svag, og Dommen, som faldt tung over det grønne Træ, Israels Folk, maatte være en fortærende Ild for det tørre Træ. Babel maatte falde i Grus. Det, som var ophøiet indtil Himmelen, maatte nedstyrtes indtil Helvede.

Babel faldt; men Menneskeslægtens fortvivlede Kamp for at reise Babelstaarnet ophørte ikke. Nye Verdensriger kom op. Og naar et nyt Folk og en ny Fyrste og en ny Stad atter tog Verdensherredømmet, saa var det den ene og samme Aand, som drev dem, den samme Tanke, som besjælede dem. Tiderne vexlede og Personerne vexlede; men Menneskeslægten ophørte ikke at være Kjød, og Vantroens Aand vedblev at være mægtig i dem. Derfor da Kristentroen samlede smaa Menigheder i den hedenske Verden, da stode de adspredte ligeoverfor et Verdensrige, som var mægtigt i sin Enhed, mægtigere end noget af de tidligere. Ingensinde var Verdensriget kommen til en klarere Udfoldelse, ingensinde var det blevet sig klarere bevidst end i Romerriget. Det romerske Folk havde naturlige Anlæg, som gjorde det mere skikket end noget andet Folk til at være Verdens Herrer. Med ubøielig Villiekraft og med et praktisk Anlæg for Organisation, med

ubetvingeligt Mod og senestærk Seighed, med glødende Begeistring for Rom og med usigelig Foragt for Blodagtigheden var det lige stærkt i Nederlag som i Seier. Intet Nederlag knækkede dets Tillid, og enhver Seier blev benyttet til at rykke et Skridt nærmere det store Maal, at lægge Verden for Roms Fødder. Og da Verden bøiede sig for Rom og Rom knælede for sin Keiser, da var Verdensrigets Tanke fuldendt; Babelstaarnet havde sin Top i Himmelen. Som Traade i et umaadeligt Fangenet strakte den romerske Organisation sig ud over Lande og Folk. Paa hvert Torv stod den romerske „Tolder“ og hævede Afgift af hvert Korn, som blev solgt, af hver Vare, som blev kjøbt; paa det samme Torv stod Keiserens Billedstøtte forat modtage Tilbedelse af alle Folk. Betegnende er det, at Keiser Augustus tillod, at der byggedes Templer til hans Ære i Provindsbyerne paa Betingelse af at Rom tilbades sammen med Keiseren. Det er Udtrykket for, at Keiserdyrkelsen er det romerske Riges Selvforgudelse. Det er Babelstanken, at være den Høieste sig, som atter søger sin Realisation. Menneskeslægtens Enhed i synlig Form er Keiserguden.

Ligeoverfor denne altslugende Enhed staar de adspredte Menigheder. En kjæmpende og seirende Hær mod Ondskabens Magter. Der kan ingen se deres Hoved, ingen forstaa, hvorfor den Jord, som Verdensriget har besudlet med Blod og overstænket med Skjændsel, overalt ligesom ved et Trylleslag føder af sig denne unge Skare. Men Verdensriget føler, at den er der, den føler Kristendommen som en Samvittighedens Dom i sit raadne Liv, og instinktmæssig gjør Verdensmagten Menigheden til Gjenstand for sit glødende Had. Der bliver Kamp paa Liv og Død mellem Romerriget og Guds Folk. Romerriget er stærkt ved sin Enhed, Menighederne synes svage og lette at beseire, fordi de ere adspredte.

Men Menigheden har sin Fane, som den trofast følger, det er Korsfanen med Indskriften: „Ved dette skal Du seire." Og endnu vaier ikke dette Banner over romerske Legioner med blinkende Vaaben og glittrende Skjold, saadan som det senere skulde gjøre. Endnu er Korstegnet kun synligt i Martyrernes Lidelse, i Mennesker spiddede paa Pæle og oversmurte med Beg, oplysende, medens de brænde, Keiserens glimrende Haver. Men det er saaledes den korsmærkede Skare er uovervindelig. Romerrigets Trældomsmagt, som var erhvervet med saa uendelig meget Blod, blev ikke stærkere, fordi endnu mere uskyldigt Blod skreg fra den Jord, som drak det. Hver Død i Jesu Navn var et Frihedens Vidnesbyrd mod Tyranniet, thi det var et Tegn paa, at ingen Verdensmagt var stærk nok til at tvinge et Menneskes Samvittighed eller dets Tro. Derfor er hver Død i Jesu Navn en Seier for Menigheden, ikke et Nederlag. Det er Kristendommens frigjørende Magt, som seirer i Mennesket og seirer over Keiseren. Thi Keiseren har udtømt al sin Magt, naar han har slaaet Mennesket ihjel; men han har intet vundet af hvad han tilstræbte. Derfor er der Nederlag paa Nederlag for Verdensmagten, saalænge Kristi Menighed bærer Korstegnet i sine blødende Martyrer. Uovervindeligt er det Folk, som ikke kan dø, saalænge Lidelse er dets Vaaben.

Keiserdømmets Enhed var i Virkeligheden brudt ved de kristne Menigheders Stiftelse, thi disse kunde ikke vidne med de underkuede Jøder, som foragtede sin Førstefødselsret: Vi have ingen Konge uden Keiseren. De maatte negte Keiseren den Ære, som tilkom Herren i Himmelen. Men idet Staten gjorde de voldsomste Anstrengelser forat bevare sin Enhed og udrydde de Kristne, saa kunde det ikke være anderledes end at denne Udryddelseskrig maatte bidrage kraftigt til at øge Samfundsbevidstheden blandt de forfulgte. En Herre, en

Modstander, en Kamp, en Lidelse, en Seier. Ligeoverfor det hedenske Rige begyndte Menigheden at blive sig bevidst som Guds Rige.

Atter ligesom i Israels Dage staar Guds Folk som en Enhed ligeoverfor den hedenske Verden og Tomme for Tomme arbeider Kristendommen sig frem gjennem det hedenske Rige. Rigets Evangelium prædikes overalt i Keiserriget, og det bliver for hver Dag tydeligere, at her er en Kamp mellem tvende Riger, Verdensriget og Gudsriget. Da bliver hver Menighed en liden Krigerskare, og Hedningerne spurgte uvilkaarligt: „Hvem staar i Menighedens Spidse? Lad os faa ham fat, saa vil Menigheden falde; lad os slaa Hyrden, saa skal Faarene nok adspredes!" Og ligesaa naturligt maatte Menigheden tænke: „Vor Biskop (Prest) vil Hedningerne slaa ihjel, lad os samle os om ham! lad dem dræbe os heller, end de skulle tage ham fra os." Hedningerne vilde tage Biskopen for derved at borttage Menighedens Styrke og Enhed, saa blev Frugten, at Menigheden jagedes tættere og tættere sammen om Biskopen og virkelig i ham fandt sin Styrke, i ham saa sin synlige Enhed, sit synlige Hoved. Hedningerne betragtede Biskopen som Menighedens et og alt, det skulde snart blive den almindelige Betragtning ogsaa indenfor Menighederne. Allerede Ignatius fremstiller Menighedens Enhed som synlig og usynlig. Det usynlige Hoved er Kristus, det synlige Hoved er Biskopen. Biskopen har derfor ogsaa al Magt i Menigheden.

Men ikke alene hver Menighed for sig var en liden Trop af Krigere mod Hedenskabet; men den hele Kirke, alle Menigheder tilsammen, var Guds Rige ligeoverfor Verdensriget. Da spurgtes der snart efter dette baade fra Fiender og fra Kristne: Hvor er Guds Rigets synlige Enhed? Og

en anden Strid end den med Hedenskabets raa Magt og Vold skulde snart gjøre et bestemt Svar paa dette Spørgsmaal nødvendigt.

Det romerske Verdensrige gjennemraaddent, som det var, fortærede sin sidste Kraft i en fanatisk Forfølgelse af de Kristne. Det romerske Hedenskab og den pharisæiske Jødedom maatte ogsaa forsøge sine yderste Kræfter forat kvæle Kristendommens Sandhed, som efter sin guddommelige Art var lig Surdeigen, som ikke kunde andet end gjennemsyre Folkeverdenen. Det stod ikke længer til at negte, at en ny Sandhed med sin frigjørende Magt banede sig Vei, og Spørgsmaalet for Fienden blev, hvorledes kan den standses i sit Løb? Da begyndte Jødedom og Hedendom med lige stor Iver at blande sin gamle Religion med den nye. De tænkte at stjæle dens Liv og Kraft og anvende det som en ny Livssaft for sig selv. Underlige Blandinger fremkom, og Klinten voxte saa frodigt, at det en liden Stund saa ud, som om Ageren ingen Hvede bar. Ukrudet skjød en raskere Vext end den ædle Plante, som det tænkte at kvæle. Og ikke nok med, at saaledes alleslags Vranglære trængte sig ind i og bredte sig ud over Menighederne; men inden Kristenheden selv reiste sig de alvorligste Lærestridigheder. Fienden tænkte, dersom Riget bliver splidagtigt med sig selv, hvorledes kan det da blive bestandigt? Og han udsaaede Tvedragtens Sæd rigeligen. Da blev Faren større, da kom de svare Ulve, som allerede Paulus havde bebudet. Menighederne sønderreves af Lærestrid, og Vranglære paa Vranglære opstod inden Kristenheden. Hvad raa Forfølgelse, hvad Blod og Brand havde været magtesløse til, det skulde nu Løgnen og Sandhedsfordreielsen forsøge. Kjætterne skulde blive Kirkens værste og farligste Fiender. Det var en ny Kamp, som maatte udstaaes, det var en ny Seier, som maatte vindes.

Og Sandheden viste sig stærk nok. Men atter viste ogsaa Skrøbeligheden sig.

Thi nu reiste sig det nye Spørgsmaal, hvor er den retlærende Kirke at finde, hvor er den rene Lære, efterdi saamange Lærdoms Veir blæse. Og nu kom Svaret, som det syntes, med tvingende Kraft. Dersom man allerede tidligt var kommen saalangt, at Biskopen var Menighedens synlige Enhed, saa var det en klar og bestemt Slutning deraf, at saa var alle Biskoper tilsammen den hele Kirkes synlige Enhed. Og dette Svar blev lagt saameget nærmere, fordi disse Lærestridigheder havde foranlediget Afholdelsen af store almindelige Kirkeforsamlinger, hvor fornemmelig Biskoperne mødte frem til Afgjørelse af Lærespørgsmaal; og naturlig maatte disse store Forsamlinger gjøre det Indtryk, at der var den egentlige Kirke samlet. Saaledes blev Enheden af de rettroende Biskoper Kirkens Enhed. Og da ingen kan frelses udenfor Kirken, og da Kirken er bleven ensbetydende med dem, som ere samlede rundt de rettroende Biskoper, saa er det en klar Sag, at ingen kan frelses uden at være under Biskoperne. Saaledes er der fundet en ny Enhed for Menigheden, og en ny Enhed for Kirken.

Biskopen er Menighedens Enhed, Biskoperne i sine Forsamlinger er Kirkens Enhed. Det er et dybt Fald fra den første Kirkes Enhed i Guds Liv saaledes som dette skabes af hans Ord, hans Daab, hans Nadver; og Faldet viste sig saameget dybere, jo mere udvortes den i sig ganske rigtige Sætning: „Udenfor Kirken ingen Frelse“, blev opfattet. Og intet Under, om de mange, som vare blevne erklærede for Kjættere ved de almindelige Kirkeforsamlinger, og som tillige vare udelukkede fra Saligheden, fordi de ikke hørte de rettroende Biskoper til, ved denne Fordømmelse bragtes til den mest forbittrede Modstand, og den vildeste Fanatisme. Og

værst af alt, naar Saligheden blev afhængig af Biskoperne, efterdi disse vare Kirkens rette Enhed, saa blev derved naturlig Biskopernes Magt næsten ubegrændset; thi enhver Ulydighed mod Biskopen kunde lede til, at denne udelukkede den ulydige fra sit Samfund; men dermed var han tillige udelukket fra Kirken, fra Saligheden.

Det var Begyndelsen til det store katholske System. Men det manglede endnu sin Afslutning. Thi naturligt frembød sig det Spørgsmaal: Hvem er Enheden i Bispedømmet, efterdi disse ere mange. Og den store Forsvarer af Episkopatet, som det, der dannede Kirkens Enhed, Cyprian, havde allerede peget paa Romerbiskopen. Pavedømmet kunde ikke lade længe vente paa sig.

Tysk Statskirkevæsen og kirkelig Frihed.

II.

Et Fortidsbillede.

Kirken er efter sit Væsen fri; thi den er et Samfund af Mennesker, som ere frigjorte af Sandheden, og med Selvbevidsthed og Selvbestemmelse har aabnet sit Hjerte for Sandhedsordets frigjørende Magt. Aabenbarelsen af denne indre Frigjorthed er det Lys, som den kristne Kirke skal straale ud i Verden. Men denne Frigjørelse staar der ikke fuldfærdig med engang; der skal Tid til forat naa fra Barnets Umyndighed til Mandens Fuldvoxenhed. Kirken havde sin Barndomstid ja desværre sin Trældomstid. Som det israelitiske Folk maatte drage til Ægypten for igjennem den

ægyptiske Dannelse- og Visdoms- Skole at opdrages og dygtiggjøres til sit Fremtidskald, saaledes maatte ogsaa den kristne Kirke, for sin Fremtids Skyld gaa i ægyptisk babylonisk Trældom aandeligt for derigjennem at modnes og erhverve sig den i sit Væsen begrundede Frihed som et tilkjæmpet Gode, en erobret Skat. Det var under Keiser Konstantin den Store at Kirken blev trælbunden og lagt i Lænker, han forvandlede Kirken til Statskirke.

I brændende Nidkjerhed for Kirkens Frihed har man udøst en vældig Strøm af Galde mod Konstantin for denne hans Gjerning, og samtidig overseet, at Kirken som en mere eller mindre løs sammenhængende Samling af enkelte — kun ved Troens og den personlige Overbevisnings Baand forenede — Individer ikke vilde have holdt Stand mod Keiserrigets Opløsning og de barbariske Hedningers Indtrængen i det 5te og 6te Aarhundrede. Den maatte blive et kraftigt ordnet og kraftigt bestyret Samfund, til at kjæmpe mod en saadan Ulykke. Men dette blev den kun ved sin Forening med Staten, og denne Fordel er saa meget mindre at lade ud af Betragtning, som den kan gjælde for en — om end ringe — Erstatning for de Tab, den led derved, at den i enhver Henseende blev berøvet sin Ret til Selvstyre, saa den selv der, hvor den optraadte mere selvstændigt og frit, med sine Synoder, ganske og aldeles var overladt i Keiserens Hænder.

Paa den anden Side er vi dog langt fra at ville betragte Sammensmeltningen af den kirkelige og statslige Orden indenfor det romerske Rige som en fuldendt Seier for Gudsrigets Evangelium; da vi isaafald vilde komme i skjærende Modsigelse med det Billede af Kirken inden Staten, som er os tegnet i Apostelen Paulus frie, "uhindrede" Adgang til evangelisk Prædiken midt under hans toaarige Fan-

genskab i Rom (Ap. Gj. 28, 31.). Vi protestere mod den i Statskirkens første Dage almindelige Betragtning, som i det romerske Riges kristianiserede Form saa Gjenoprettelsen af Davids, Kristi Rige. Den skjæbnesvangre Vending, som foregik i Kirkens Tilværelse paa Keiser Konstantins Tid, og som senere fornyedes paa Reformationens Tid, er fra denne Side seet en Forvildelse fra den rette Vei. Men det er vor Trøst at ogsaa den der indledede tilbagegaaende Bevægelse hen imod udvortes jordisk Virkelighed blev i Herrens Haand et kraftigt Udviklingsmoment for Kirken, at Forvildelsen selv ikke skete" uden Troen, ikke uden Gud; ogsaa Ismael fik Velsignelsen og det før Isak." Vi agter Nødvendigheden, paa samme Tid som vi sørger over Frihedens Tab.

Efter Romerrigets Opløsning aabnede lysere Udsigter sig for Kirken. Men desværre en sørgelig Virkelighed traadte i deres Sted. Forat forsvare sig mod Barbariet nødtes Kirken til med Kjendsgjerningens, mægtige Sprog at udtale et stort og følgerigt Princip. Den geistlige Magt sondrede sig fra den verdslige; heri laa betegnet, at den verdslige Magt ingen Ret har til det, der tilhører Aanden, Sandheden og Overbevisningen; det vil sige, Kirken forkyndte den religiøse Frihed; Samvittighedens Grundsætning. Men i den følgende Udvikling, da den geistlige Magt udelukkende og egenraadig virkede som Kirkens Regjering, fornegtede den faktisk det anerkjendte Princip. Vel hævdede den Lighedens Grundsætning til en Side, idet den lod alle Mennesker uden Hensyn til Herkomst og Vilkaar have lige Adgang til deres Embeder og Værdigheder under Forudsætning af den fornødne Dygtighed, men den traadte Respekten for Frihed under Fødder.

Som Romerne før havde skikket sine seierrige Legioner ud i Felten, saa sendte den nu ud vældige Dogmer, som alle

og enhver maatte bøie Knæ for. Kirkens Regjering dikterede Troeslærdomme, uden at en Sjæl fik Lov og Ret til paa egen Haand at drøfte dem. Idet den saaledes opstillede Autoritetstroen, haanede den den Enkeltes Tro — idet den tvang ham til en bestemt religiøs Anskuelse og Overbevisning, udtalte den Ringeagt for den menneskelige Tankes retmæssige Frihed overhovedet. Ja saa vidt gik den, at hvor Tvangen ikke nyttede, anvendte den Forfølgelse, den gjorde Krav paa Retten til at straffe de Ulydige som Kjættere, og da den selv ikke eiede noget Tvangsmiddel, maatte den ty til den verdslige Magt og laane dens Arm og Sværd. Men Menneskeheden kan ikke helt igjennem overgive sig i en fremmeds Magts Vold, hvor det gjælder Aanden, og Samvittigheden, den kan ei helt igjennem lade være i denne Henseende at herske over sig selv. Thi det vilde være den hele Menneskeslægts aandelige Selvmord. Og derfor ser vi da ogsaa samtidigen en Mængde levende Protester fremstaa mod dette Aandstyranni. Den religiøse Tvang avlede den ene Sekt efter den anden, det ene Kjætteri efter det andet. Paa den anden Side lød ogsaa mangt et klagende, paa Kirkefrihed raabende, Vidnesbyrd fra senere Retninger indenfor selve Kirken, vi tænker her særligt paa de saakaldte førreformatoriske Bevægelser, hvortil senere Luther sluttede sig.

Da Reformationen traadte ind i Historien, oprandt den kristelige Friheds Morgenrøde, og Aandstyranniets mørke Skyer begyndte at fortrække. Reformationen er nemlig at opfatte som en ny aandelig Magt, der skabte en fri kristelig Tänkning og et kristeligt Frihedsliv. Og mangesteds, hvor den kun opnaaede det mindre Maal: Menneskeaandens Frigjørelse, lod den sig faktisk nøie dermed, selv om Friheden fornegtedes i andre Stykker. I England t. Ex. gav den sit Minde til Geistlighedens hirarkiske Inddeling. Overalt

hvor den fik komme ind, blev der lysnet op, men hvor den mødte uovervindelig Modstand, trak Mørket sig tættere sammen. I Spanien og Italien begyndte Menneskeaanden ogsaa hist og her at ryste sine gamle forrustede Lænker; men i et Nu blev ethvert Tegn til Tankens, Frihedens og Aandens Reisning mødt med Tilintetgjørelsens Magt. Den religiøse Tvang og Aandstyranniet rasede med Mord og Brand. Inkvisitionen gjorde fortrinlig Tjeneste, Jesuiterne ikke mindre. Og Menneskeaanden istedetfor at frigjøres sank ned i Træghed og søvndrukken Blødagtighed. Voldsomheden, Uretfærdigheden og Fordærvelsen blev stor inden saadanne Lande. Se hen til Spanien, hvilket trist Billede det giver lige til vore Dage. Nu først, da Religionsfriheden en Stund har havt Adgang til Virkeliggjørelse, har et Daggry tittet frem af den mørke Horisont.*) Men hvor ganske anderledes blev Tilstanden der, hvor den af Reformationen fremgange Frihedsrøst fik Lov at sende sine løftende Toner ud. Holland giver det bedste Exempel. Det var protestantisk fribaarne Mænd, der med Forstandighed og Udholdenhed ledede den Bevægelse, som endte med Landets politiske Frigjørelse. Fra denne Tid fik Landet et kraftigt aandeligt Opsving i alle Retninger.

Som det var umuligt at Religionsfriheden kunde trives i det uindskrænkede Monarki i Spanien, saa skabte den sig her i Holland en fri Udfoldelse, idet den fremkaldte en friere Statsform. Religionsfriheden trives ikke under enhver Statsform. Men hvorledes gik det da med selve Realisationen af Frihedsprincipet indenfor de protestantiske Lande, det vil sige indenfor det evangeliske Tyskland? Thi efter det Mønster, denne Moderkirke fremviste, dannede Datterkirkerne sig. Her møder os atter et sørgeligt Skue. Statsmagten

*) 30,000 Spaniere skal siden 1868 være gaaet over til Protestantismen.

overtog nu ganske den samme Rolle, som den geistlige Magt havde spillet i Middelalderen, den styrede Kirken selv med haarde og straffende Hænder. Og det er dog vel lige galt og lige fordærveligt, hvad enten Kirken og det af den proklamerede Frihedsprincip tyranniseres af den statslige eller den geistlige Magt. Eller Kirken blev et udvortes Rige, et Territorium, hvor det jødiske Væsen fortsatte sig i statskirkelig Form, som om Kirken, dette Aandens Samfund i Tro og Kjærlighed, under sin Udvikling kan falde sammen med et gjenoprettet Davidsrige. De saxiske Kurfyrsters Regimente danner Udgangspunktet for denne betænkelige Vending i den netop fornyede gjenfødte Kirke. (Forts.)

En lidet paaagtet Udtalelse af Spener.

(Ved Sven Rud. Gunnersen.)

I 1692, en Tid, da Kirken i adskillige Henseender frembød et ganske andet sørgeligt Syn end nu, da Kirkerne gjenlød af dogmatiske Kjävlerier, da Präkestolene var Säde for de bitreste og hadskeste Galdeudtømmelser over Kalvinisme, ja enhver lille konfessionel Afvigelse, — da milelange tørre, kjedelige Afhandlinger, späkkede med lärde Citater fra latinske og gräske Autoriteter, raktes Kirkefolket istedetfor det simple, klare, enfoldige Gudsord, da Själesørgerne holdt sig fornemt i stor Afstand fra sine Menighedslemmer o. s. v., da det i det Hele var en Tid fuld af Forvirring og Fordärvelse inden Kirken, og der saaledes maatte väre fuld Grund til dyb Klage og reformatorisk Indgriben, — da skrev den bekjendte

Spener følgende mindeværdige Ord, som staar at läse i hans „Sidste theologiske Betänkninger“ (1ste Del, Kap. 1, Sekt. 25):

„Det er en afgjort Sag, at man har at lide Alt, hvad et Menneske formaar at lide, for det, som den Høieste udtrykkelig har befalet os: hvor man saaledes vil hindre os i at bekjende Herrens Navn, Sandheden, vor Kirkes Forfald, Forbedringens Nødvendighed; hvor man vil nøde os til at läre falskt, drive Afguderi eller Lignende, der maa vi vove Legeme og Liv derfor, førend vi ganske skulde kunne undlade det nødvendige Gode eller gjøre noget i og for sig Ondt. Men hvor det gjälder min, denne eller hins, Formening om, hvorledes Kirken kan ordnes paa det bedste, kan jeg vel efter min Samvittighed aflägge min Bekjendelse og bruge alle linde Midler, om der maaske efter min Bekjendelse kunde udrettes noget til den almindelige Frelse. Men som jeg deri ingen tydelig Befaling har fra Gud, og det kan väre, Gud kunde have bestemt en ganske anden Maade at hjälpe paa, end mine bedst mente Tanker tilsigter, saa ser jeg ikke, at der er nogen Forpligtelse til at lade Alt komme til Yderligheder (**ad extrema**), og om jeg end ikke vilde fordømme dem, som har en Drift dertil, vilde jeg dog hjertelig advare dem, at de prøve og se sig vel for, om Alt er af Gud, eller om menneskelig Overilelse har blandet sig ind med, og om Alt kan ske af Troen. I saadan Sag maa vi have en Forsikring i vort Hjerte og uden den Intet foretage, forat vi ikke skulle henfalde til formastelig Adfärd. Saaledes er det en afgjort Sag, at Tredjestanden maa faa sine Rettigheder tilbage i Kirken, Kirkedisciplinen anordnes og Misbrugene raades Bod paa; vi maa ogsaa vise saadant, bede, virke, formane og gjøre Alt, hvad der staar i vor Magt (paa Guds Vegne). Men hvor det kommer an paa de Ting, som ikke er os alene,

men den hele Kirke anbefalet af Herren, har vi ikke at bruge voldsomme Midler, ei heller, naar de Andre, som skulde hjälpe, ikke ville, da at paatage os selv at hjälpe: thi herom ser jeg ingen — Samvittigheden beroligende — Befaling, hvorpaa jeg turde vove det og fortrøste mig til guddommelig Bistand, men jeg maa altid frygte for, at jeg gjør det uden Kald og vil foregribe Herren, da nu engang hans Tanker ere anderledes end vore, og maaske Herren vil hjälpe Kirken paa en ganske anden Maade, end vi tänker som bedst og raadeligst. Hvor vi derfor efter al Evne, Gud har givet os, med Bøn, Paamindelse og deslige har holdt frem vor Formening, om den bedste Maade at hjälpe paa, — men de Andre, Øvrigheden og Menigheden, ikke finder sig overbevist derved, men har andre Tanker derom, saa maa vi heller ikke herske over deres Samvittighed, men slutte, at Herrens Raad, han som holder deres Hjerter saa vel i sine Händer, er et andet end vort, og at en anden Hjälpemaade, end vi har ment, maa väre bestemt, hvorfor vi maa vente i Taalmodighed og Udøvelse af det, som endnu staar os tilbage, og imidlertid bede for os selv og Andre om Erkjendelse af den guddommelige Vilje, forat Intet skal foretages udenfor denne. — Og hvad angaar de Uvärdiges Kommunion, kan jeg ikke komme videre end til følgende min Mening: De egentlige Nøgler ere givne Kirken, men ikke os Prester, og staar det saaledes ikke frit for mig at bruge dem videre og anderledes end Kirken tillader mig, og dermed ser jeg ikke blot hen til Kirken, men ogsaa til Herren, som har indstiftet saadan Orden. Saaledes er der intetsteds udtrykkelig befalet Presterne at udelukke de Uvärdige, men saadant hører Menigheden til under Prestens Veiledning, og maa Menigheden derfor have en vis ordentlig Forfatning. Vi ere Husholdere over Guds Hemmeligheder. Men Husholderen har Intet at gjøre eller foregribe uden Husholderens

..lse. Dog maa jeg gjøre Forskjel mellem Absolutionen og ..ommunionen. Hin kan jeg ikke **absolute** meddele til Nogen, ..n lever i bevidst Ubodfärdighed; fra denne som et almin..ligt Gode tør jeg Ingen udelukke med mindre de, hvem ..nne Ret tilkommer, vil det. Kommer der altsaa frem for ..krifteſtolen En, som notorisk har väret et ugudeligt Men..ske, saa har jeg alvorligt at erindre ham om hans Synder; ..il han ikke love Bod og Bedring, saa bekjender jeg, at ..g ingen Trøst maa tilsige ham, at Nadveren vil blive ham ..l Dom, og at man ikke kan lade ham komme dertil ander..des end som Judas. Men lover han Bedring, saa er det .. istnok uvist, om det er alvorligt, ja der kan ofte väre stor ..frygt derfor, men det vil ikke anstaa mig at tiltage mig ..Dom over saadanne Mennesker og afgjøre, om det er i Hjer..et, saaledes som det med Munden foregives; men jeg har at ..vise ham, at min Absolution kun da kan hjälpe ham, naar ..han staar i sand Tro og Bod; gjør han nu det, saa gjälder ..den, men bedrager han mig med et falskt Løfte, saa hviler Guds Dom desto tungere paa ham, og angaar min Absolu..tion hans Skrifte, men ikke hans Person. Saaledes handler jeg ikke mod Profeten Ezechiel; men jeg siger den Ugudelige, at han skal dø, og tilsiger ham ingen Absolution, saa fremt han vil väre og blive en saadan. Men forat han ikke skal styrke og trøste sig dermed, at han alligevel faar Adgang til Kommunionen, saa klager jeg ofte over Kirkens Fald og dens Uorden og siger udtrykkelig, at den bedrager sig, som vil forsikre sig om sin Naadestand ved saadan udvortes Kommunion. Vil da Nogen forsätlig bedrage sig, ham kan vi ikke raade. Saa staar mig altid vor Frelsers Exempel for Øine, som alligevel har givet Judas Adgang til den første Kommunion, og det er sandelig ikke skeet uden Grund.

Kvartalskriftet fra Augsburg Seminarium og Luthersk Kirketidende i Norge.

(Af Prof. G. Sverdrup.)

Vort Kvartalskrift har, siden det udkom, været strengt bedømt i Amerika af den norske Synodes Organ, det har nu fundet en om muligt endnu strengere Bedømmelse i Norge, i Luth. Kirket. Tredie Række No. 19 dette Aar. Vi har tiet til den norske Synodes Bedømmelse af den Grund, at vi her staa ved Siden af et kirkeligt Samfund, som aabent erklærer, at Konferentsen ikke har Ret til at existere, derfor maa Konferentsen udryddes. Vi derimod anerkjende den norske Synode som kirkeligt Samfund og have aldrig sat os for at nedbryde den, hvor den er mægtig til virkelig at opbygge noget eller nogen iblandt os. Derfor lægge vi ingenlunde an paa at skade den; og vor Kamp med den føres ikke gjennem Avisfeide men i et Livsarbeides hele Alvor og Udstrækning, idet vi stræbe til at opbygge et kristeligt Samfund, der er frit for de fordærvelige Skjævheder, som vi have erkjendt inden den norske Synode, og saaledes øve paa den selv den Indflydelse, som kan stanse den i en videre Udvikling paa den farlige Vei, som den har betraadt. Men en saadan Gjerning gjøres ikke paa en Dag, den kræver et stille Arbeide for Herren med stadig aabent Øie for de Farer, som truer dels med at drage os selv ind paa Wisconsinismens Afveie, dels ville kaste os over i en modsat Yderlighed, et Arbeide for enfoldig Luthersk Kristendom med en kraftig Udvikling af Menighedens Selvbevidsthed og Selvstyre.

Den norske Synodes Fordømmelse og Forkjættrelse af Kvartalskriftet kunde ikke være uventet for nogen, som kjender Stillingen i Amerika og den Partiaand, som raader indenfor

Samfund. Det kan heller ikke overraske nogen alvor-
tænkende Mand, at vi ikke have taget til Gjenmæle i
me Tone; men at vi foretrække at føre en virkelig Kamp
det norske Folks sande Vel for Øie; og dertil behøves
n hastig Ordkrig, men Tro og Arbeide.

Luthersk Kirketidende i Norge har nu i det sidste, hertil
omne Nummer væsentlig gjentaget den norske Synodes
m. Og jeg maa tillægge, at den norske Synodes Organ
behandlet Sagen baade alvorligere, værdigere og bedre i
Henseender, end det norske Ekko har formaaet. Dette
de jeg neppe ventet, men derimod er det ingen Overraskel-
or mig, at Luth. Kirket. i Norge er ligesaa ivrig mod
rtalskriftet og Augsburg Seminarium og Konferentsen
Synodens Organ. Og jeg tror det nødvendigt at be-
denne Stilling lidt nærmere, for at ingen af et tilsyne-
ende farligt Skin skal lade sig forvirre og glemme, at
nferentsens Opgave uundgaaeligt maa være et Modsigel-
s Tegn for det statskirkelige Presteherredømme i Norge
saavel som for det wisconsinske Prestevelde i Amerika.

Der er to Ting, som har fremkaldt Luth. Kirketidendes
ldning ligeoverfor os. Det ene er, at Augsburg Semi-
ium har modtaget tre nye Professorer, som paa en Gang
e forladt Norge forat lægge et Arbeide i Konferentsen og
ens Aand. Det andet er, at Luth. Kirket. har byttet
daktion og dermed byttet Standpunkt og taget Parti for
kelig Stilstand og fremfor alt mod Menighedens Frihed.

Det er ganske naturligt, at enkelte baade i Norge og in-
i de norsk-amerikanske Kirkesamfund med Forundring saa
a, at de nye Professorer ved Augsburg Seminarium for-
Norge og med saamegen Iver og Anstrengelse forsøgte
a at oparbeide en Skole i Amerika. Og den Tanke maatte
lde mange ind, at disse Folk tænke paa noget nyt, de maa

være Fredsforstyrrere i Kirken, siden de ikke kunne blive i Ro. Men saa ufornuftig, som denne Reise paa mange Maader var, saa havde den sin Bevæggrund i en Kamp, som siden 1814 har været staaende inden den norske Kirke om dette Spørgsmaal: Skal den norske Kirke være et Hjul i Statsmaskinen, en Anstalt, opretholdt af Staten til Religionens og Moralens Forfremmelse i Riget, hvor Kristendommen bliver politisk Religion, Presten Statstjener fremmed for og over Menigheden, og Menighedens væsentligste Betydning bliver den, at den underholder den af Kongen sendte Prest og taalmodigen hører paa hans Prædiken hver Søndag; eller skal den norske Kirke stræbe at blive et Samfund, og hver norsk Menighed for sig søge at blive et Samfund om Herrens Naademidler, hvor Kristendommen fremstiller sig som skabende Livsmagt, og Presten, kaldet af Menigheden, bliver Menighedens Tjener til dens Opbyggelse, Menighedens Hyrde til at lede den paa de rette Græsgange, et levende aandeligt Centrum i Aandens levende Samfund.

Denne Kamp maatte dreie sig om to Ting. Det første er Menighedernes Ret til at vælge Prest, det andet den rette Uddannelse af dem, der kunde være skikkede til at være Prester der, hvor Menigheden virkelig er et frit Samfund. Og det er disse to Ting, der hænge uopløseligt sammen, som for os er bleven Livsarbeide og Livssag. Hvad der kaldes Reformbevægelsen i Norge, er for os intet andet end en Stræben mod dette Maal, og vi staa derfor paa dens Grund. Der maatte altsaa en ny Prestenddannelse og der maatte et nyt Prestevalg. Det theologiske Studium kunde ikke svare til Menighedernes Trang, hvis det ikke blev en alvorlig Selvforberedelse til Embedets Gjerning, til en personlig Efterfølgelse af Kristus som den rette Overhyrde, istedetfor enten en elendig Examenspugning med det Maal engang at kunne fremlægge

Kongen i underdanigst Ansøgning en antagelig Examens-
kter, eller en ørkesløs Omdriven i Kristianialiv og stund-
i en forfeilet Higen efter Lærdom uden Alvorstanke og
t for Menighedens Tarv. — Og Menighederne kunde
med den største Vanskelighed og i ethvert Fald kun ved
sjelden Hændelse komme til at arbeide sammen med sin
st, hvis denne ikke blev valgt af dem selv paa Grund af
eligt Bekjendtskab, istedetfor naadigst at blive sendt fra
ngen og udrustet med Lovens Magt til at tvinge sig ind,
r ingen brød sig om ham.

Hvor stærk Trangen til en anden Presteuddannelse har
et i Norge, og hvormeget den har været følt ikke alene af
vakte Lægfolk, som med saamegen Mistanke har talt om
eologkristendommen, men ogsaa af Lærde, fremgaar aller-
rest af Lutherstiftelsens Oprettelse. Thi denne Stif-
ses Udsendelse af Kolportører og Indretning af en Kol-
rtørskole er efter sit Væsen intet andet end et Forsøg paa at
te ved Siden af de fra Universitetet uddannede Prester, en
den Klasse af Ordets Forkyndere, som ved en anden Slags
dannelse kunde være bedre skikkede til at tilfredsstille Menig-
dernes Behov. Og det mest paafaldende er, at selve Lærerne
d det theologiske Fakultet og fornemmelig Prof. Johnson,
m paa særegen Maade var kaldet til at være Prestelærer,
ve staaet i Spidsen for denne nye Skole, hvorved det har
aaet Skin af, at de selv erkjendte Presteuddannelsen ved Uni-
rsitetet som utilstrækkelig og uhensigtsmæssig for Behovet.

I denne Gjæring, hvor det ofte har været uklart, hvad
t egentlig gjaldt, og hvorfor man egentlig kjæmpede, kunde
t ikke være vor nærmeste Gjerning at begynde med at arbei-
for en ny Lov fra Storthinget om Menighedernes Preste-
alg. En saadan maa naturligvis komme tidligere eller sene-
. Men det vilde jo kun være Barnagtighed at tænke paa

for uerfarne Ungdommer at have nogen Indflydelse paa Lovgivningen. Og det vilde være ligesaa bagvendt at tænke paa at faa en Form, hvor der manglede Aand og Liv. Derfor blev vort Kald dette at arbeide for en Presteuddannelse, der kunde svare til de nye Tider og de nye Forhold, at forsøge paa at samle om os unge Mænd, som gjennemtrængte af den samme Erkjendelse, af hvad Menigheden er, vilde ofre Liv og Kraft i den samme Gjerning for det samme Maal.

Da skulde dette Arbeide været i Norge, vil En svare. Og det ser rigtig ud. Gud har villet det anderledes. Ingen kunde have været fjernere fra den Tanke at reise til Amerika, end vi; men det gik ikke efter vor Lyst. Dersom vort Arbeide var blevet lagt i Norge, saa vilde vi havt alle Fordommene imod os. Som langt, seigt Aalegræs vilde de have snoet sig om os paa alle Sider og draget os under. Som Langhals paa et Skib vilde de have klynget sig til vort Arbeide og sinket Farten. Tungt, seigt, klamt, koldt vilde Arbeidet og Døden blevet. Den Aand, som med en Spindelvævs Silkeblødhed og en Edderkops Graadighed, lægger sig omkring enhver Tanke og ethvert Arbeide, som gaar udenfor det tilvante og høist ordentlige Departementsvæsen, er i Norge mægtig nok til at have fortæret vort Liv i en langvarig Kamp og et kanske uoverkommeligt Arbeide.

Konferentsen kaldte os. Den havde optaget en Kamp i Amerika, som maatte være den samme der kjæmpedes i Norge. Det var det samme Spørgsmaal i en ny Form. Spørgsmaalet er her dette: Er Menigheden et tilstrækkeligt stort Antal Mennesker samlede om en foregiven „ren Lære" forat holde Prest, Kirke og — Gravplads, eller er Menigheden Samfund om Herrens Ord og Naademidler, hvor Prestens Gjerning er et tungt Arbeide til Opbyggelse og et personligt Samliv med en fri, arbeidende Menighed. Der

nde være mange Betænkeligheder, og der var nok af dem, nemmelig med Hensyn til Tilbagevirkningen paa Norge. Men det har vist sig, at det var Herrens Styrelse, at de maatte overvindes. Konferentsen har allerede den Betydning i Forhold til Norge, som den maa. Og naar Luth. Kirket. vil fremdeles vedblive at støde i Basun for den, saa er der ingen Tvivl om, at det nu snart bliver temmelig ligegyldigt, om en Mand arbeider i Norge eller Amerika. Dermed er altsaa Augsburg Seminarium ikke alene et Anstød i Amerika, men i langt høiere Grad paa enkelte Hold i Norge; thi hvor Friheden tilsteder, at ethvert Princip øieblikkelig kan arbeide sig ud iblandt Folket, der bliver hver Mand snart god om ti, om han ellers har Livsalvor og Tyngde nok til at finde Fremgang for sin Tanke. Og en saadan opvoxende Slagt, hvor Friheden er Drivkraften, kan ikke andet end hades der, hvor Ro og Fred i en raadden Departmentsluft er bleven Hovedsagen og det ene ønskelige. Paa hvilken Maade og ved hvilke Midler vi stræbe at opfylde vor Opgave som Prestelærere, have vi søgt at fremlægge i Programmet for Augsburg Seminarium, Minneapolis 1874. Imidlertid haabe vi her endnu at lære meget ved Erfaring.

Det vil saaledes indsees, at det Arbeide, som vi her stræbe at udføre, der er fremgaaet af en allerede gammel Kamp i Norge, nødvendigvis maa være det norske Prestearistokrati og Stilstandsparti meget imod. Det indrømmes villigt, at vi i mange Henseender kan være meget ungdommelige, og at Kritiken over vore Arbeider ofte er berettiget; men den egentlige Grund til Modsætningen ligger dybt under denne Overflade, og er den gamle mellem Stilstand og Fremskridt. Og vort Arbeide skulde være lidet værd, om det ikke fremkaldte denne Modsigelse.

At „Luthersk Kirketidende“ netop bliver Organet for denne Fordømmelse over Konferentsen og Augsburg Semi-

narium og Kvartalskriftet har sin Grund i det nys indtraadte Redaktionsskifte, hvorved dette Blad er kommet ind i, hvad det selv kalder en ny, „tredie Række.“ Jeg skal kortelig belyse denne Forandring, som saaledes er foregaaet. L. K. T. var tidligere redigeret af Prof. Johnson. Denne Mand, som har været af saa stor Betydning for den norske Kirkes Udvikling, stod i en Aarrække som Redaktør for dette Blad. Og der er et mærkeligt Træk ved denne Virksomhed, nemlig at Johnsons Pen næsten aldrig var at se i Bladet. Det var altid aabent for de saakaldte „Reformvenner.“ Og uafbrudt var der at læse i L. K. T. de varmeste Artikler for „Reformerne.“ Frisindet Theori flød derigjennem og banede sig Vei ud igjennem Folket. Man ventede og ventede paa Handling, men ingen Handling kom. Der taltes til samme Tid paa Menighedsmøder og Stiftsmøder og Landsmøder, Talerne refereredes i Bladet. Man oparbeidede en Stemning i Folket, og alle spurgte, hvad bliver der saa af det altsammen. „Papir“, var Svaret. Det er den farligste Stilling af alle for et Folk, endnu farligere for en Menighed. Paa dette Punkt af Udviklingen gik Prof. Johnson fra Bladet. — Og Bladet, som tidligere havde været paa en Maade et Organ for den frisindede Del af Norges Theologer, gik over til Prof. Bugge og Pastor Heuch.

Kirketidenden havde tidligere været en Dæmper paa Reformbevægelsen og Frihedssandsen, fordi den havde været som en Ventil, der skaffede Tankerne Luft. Og medens Theorierne tidligere havde faaet ligge i stille Solskin der og vugge sig, uden at nogen tænkte paa at realisere dem, og Menigheden saaledes idelig skuffedes ved Luftsynerne, saa skulde under den nye Redaktion Kirketidenden tage en ganske ny Holdning. Havde den forrige Redaktør næsten aldrig ladet sig se, saa skulde de to nye vise sig saameget oftere og saame-

et virksommere. Og fra først af tog Bladet sit Standpunkt mod Reformbevægelsen og fornemmelig mod Menighedens Ret til at vælge sig Prest. En forträffelig Anledning til at give sit Standpunkt tilkjende her fik Redaktionen ved den saakaldte: „Tornøeske Sag.“ En Prest var udnävnt af Kongen for en Menighed paa Vestlandet. Medhjälperne indsendte Andragende om at blive sparet for denne Mand. Det var Reformbevægelsen, som begyndte at bäre Frugt i Handling. Det var forbi med Papirtiden. Handlingen begyndte blandt Folket; thi det lader sig aldrig nøie med Theorier. Da viste det sig, hvad Theoriernes Blad havde for et Sind. Det havde næret Folket med Frisind; naar Alvoret kom, saa gjaldt det at være udenfor. Det havde man ikke tænkt sig, at Reformerne kunde finde praktisk Form, og saa maatte man tage til Skjænd og gudfrygtige Talemaader. Nu skulde det samme Blad, som i aarevis havde talt Frihedens Sag, saalænge ingen Frihed var at faa, og ingen Handling at vente, rigtignok i en „ny Række“, være det ivrigste til at bryde Staven over „Medhjælperne fra Haaland.“ Og med hele den Salvelse, som tilhører Ludvig den 14de og Keiser Wilhelm, holdes det frem for Haaland Menighed, at naar den nye Prest er ordentlig kaldet (af Kongen) til dens Sjælesørger, saa er dette “ikke skeet uden efter Guds Villie.“ Ret som om dette i nogen Maade kunde forandre Sagen, da L. K. T. selv bemærker, at alt sker efter Guds vise Styrelse, og saaledes altsaa ogsaa al Uretfærdighed, men da vel ogsaa al Modstand mod Uretfærdighed, og derfor endog Medhjælpernes Andragende; eller kanske det er skeet uden efter Guds Villie?

Vi har dvælet udførligt ved denne Sag, fordi den aabenbarer Standpunktet, som ogsaa forresten ligger klart i Dagen. Det gjælder for L. K. T. om at bevare Statskirken (se Side

11), det gjælder om at faa en kraftig Kirketugt (sammesteds), det gjælder fremforalt om at hindre Menighedens Indflydelse paa Prestevalget (se Side 141). Disse tre Ting vise mere end nok, hvor Bladet er. Det har sine Sympathier med Departementet (se Side 10) det har sin Tilbøielighed i Kirketugtens Skjærpelse og Frihedens Fornegtelse. Hele den Kamp, som Norge har kjæmpet, hele det Arbeide, som fra Hans Nilsen Hauge har været taget i Arv af Prof. Johnson, alt hvad trofaste Kirkens Tjenere trods de besværlige Former har arbeidet i Menighederne forat vække den Bevidsthed, at Menigheden er Samfund om Herrens Ord og Sakramenter, og ingen Statsindretning, hvor Presten kan føre sine Faar „i sognevis til Paradis", alt dette lange og tunge Arbeide er intet værd og bedst at glemme, naar det bærer en Frugt, som ikke smager de høie Herrer. — Konferentsen, som har taget i Arv fra Norge Kampen for Menighedens Ret og Kristendommens skabende Magt, maa naturlig falde under den samme Dom.

Saaledes maatte Augsburg Seminarium og Konferentsen dømmes fra disse Kanter. Den skulde have følt sig meget ilde, om den havde vundet Bifald fra dem, som have taget Standpunkt for Kirkens statsmæssige Indretning, mod Menighedens fundamentale Stilling i Kirkeorganisationen, for en kraftig Tugt og mod Menighedens Selvudvikling, og hvor man forat naa dette kirkeødelæggende Maal følger med en Aandsbevægelse forat kvæle den og paa ethvert Punkt virke som en reaktionær Magt. I vore Dage, da trods al den Larm, som Bismarks Kamp med Pavemagten foraarsager, dette Spørgsmaal om Menighedens Betydning i Kirkeorganisationen egentlig er det kirkelige Hovedspørgsmaal paa Organisationens Omraade, have vi troet at maatte tage vor faste Stilling i Menigheden, og vi tro, at enhver anden Stil-

ling kun kan tjene til at forøge Vanskelighederne, forlænge Veerne og føre Kirken en ny Rationalismens og Vantroens Tid imøde. I den moderne Verdenskamp er der disse to Ting at kjæmpe for: Erkjendelsen af Kristi Person og Menighedens Væsen som Samfund. Kirkens sande Venner maa samles der. Formaar Kirken ikke at naa til Erkjendelsen af sig selv og til en Selvrenselse paa denne Basis, saa kan snart Hoftheologie og Statstheologie gaa samme Vei igjen som før, thi den officielle Theologie er et Rør, som bevæges hid og did af Politikens Vinde, og et Menneske iført bløde Klæder, hvis Plads er i Kongers Sale; medens de frie Menigheder dannede af Fiskere, som have vandret med Jesus, forblive tro under Forfølgelse og Kamp indtil Døden.

Norge har et større Kald og et tyngre Ansvar end noget andet Folk i Europa i denne Kamp. Det har nemlig Betingelser som ingen anden for en sund og sand Menighedsudvikling og tillige for Uddannelsen af en kristelig Theologie, der trænger ned paa Dybet uden at fortabe sig i Gloser og Smaating, da Tydskerne i saa væsentlig Grad have ydet dette Arbeide. Det vilde være forlangt her at dvæle ved disse Betingelser. „Kvartalskriftet“ vil gjøre sig Umage for andetsteds at fremholde dem. Men naar L. K. T. under sin nye Redaktion tager en Holdning, som synes at ville gaa lige imod denne Norges Opgave og at ville snarere lede Bevægelsen i modsat Retning, saa turde det være betimeligt for det norske Folk at se sig for, om det er den Vei, det har at gaa. Og naar L. K. T. staar med Universitetet paa den ene Side og Lutherstiftelsen paa den anden og saaledes har Betingelserne forat sende sin farlige Aand langt ud over Norge og väre et kraftigt Reaktionens Redskab, saa tror vi at Forholdet er et saadant som man ikke noksom maa aabne Menighedens Øine for, saaat den kan tage sin Stilling, førend den er overväldet af

denne Magt. Vi tro paa de norske Menigheders Følelse af sit Kald og sit Ansvar.

I när og inderlig Forbindelse med denne statskirkelige Høikirkelighed, hvorefter Menighederne ere Gjenstand for Tugt, men udelagtige i Frihed, staar en anden Retning som er stärkt fremträdende inden den samme nye Räkke. Det er den statskirkelige Orthodoxisme. Der er en Retning i Amerika, som kaldes Missourianisme, den er overmaade lig, hvad man i Kirkehistorien kalder Orthodoxisme. Den har et märkeligt Kjendetegn. Den gjør ingen Forskjel mellem Kristendommen og Kundskab om den rene Läre, ingen Forskjel mellem Guds Ord og den rene Läre, ingen Forskjel mellem den lutherske Kirke og den saliggjørende Kirke. Derfor sätter den Dogmatik istedetfor Guds Ord, Rettroenhed istedetfor nyt Liv i Gud, Luthersk Kirke istedetfor de Helliges Samfund. Denne Retning, som har sin Rod i Vantro, fører til Rationalisme, ustandseligt som Blyet synker i Havet.

Der er nok af denne Retning i den tredie Räkke af Kirketidenden, som vi strax skulle se. Her har dette sin Betydning, fordi det maa føre til en afgjort Modsätning mellem L. K. T. og Augsburg Seminarium. Vi har troet, at Guds Ord gaar forud for den rene Läre og Dogmatiken. Vi har troet, at Kristendom i Hjertet er mere magtpaaliggende end Oplysning om den rene Läre i Hovedet. Vi har troet, at de Helliges Samfund ikke alene er noget andet end den lutherske Kirke; men at det endog findes udenfor og räkker langt videre end den lutherske Kirke. Vi har rigtignok troet, at den lutherske Kirke har øst dybest af Skriftens Väld; men vi have aldrig troet, at den har tømt det ud, saaat nu ingen behøvede at øse af Skriften men af den lutherske Kirkes Dogmatik. Det er ganske vist, at Brønden er dyb, og at det

naturlige Menneske, som overmaade let kan øse af Dogmatiken Kundskab for sit Hoved, intet har at øse med af denne Brønd, fordi Troen alene kan hente noget her; men vi have ikke troet at kunne spare os selv for dette Besvär. Og vi tro ikke at kunne spare nogen derfor. Men dette kan ventelig ikke passe med den Slags Theologi, for hvilken det er blevet et väsentlig Yndlingsmaal ved Hjälp af latinske Udtryk og abstrakt Tänkning at häve sig over Menigheden og „det kjäre Lägfolk" — en Slags Theologi, som sätter sinÆre i at blive saa ufolkelig som mulig og derfor finder mere Näring for sin Forfängelighed i Dogmatikernes philosophiske Abstraktioner end i Guds Ords Enfoldighed og Visdom — en Theologie, som drager Hjertet fra Troens Dyb forat sätte det paa Fornuftens tilsyneladende trygge Skjär, der dog ingen Ankergrund har at byde. Derfor maa Kvartalskriftet og Augsburg Seminarium faa Ord for Uvidenhed og Uvidenskabelighed, fordi det i dette Stykke ganske fjerner sig fra baade den sädvanlige Maade at tänke og tale paa. At det derfor maa møde Modsigelse, er klart. Og vi er her end mere villige til at indrømme, at vi endnu langtfra ere komne til nogen Fuldkommenhed og meget mere hver Dag arbeide forat gaa frem; men naar Kritiken antager saadan Form, at det med den yderste Grad af Gudsbespottelse erkläres for en Frase[1]) og en Floskel[2]), at „Gud er Kjärlighed,[3]) Kristus Sandheden[4]) og Aanden Frihed,[5])" da maa vi sige, at det er bedre at blive bespottet med Guds Ords Daarlighed end at blive äret med Dogmatikernes Forstand.

Det er den samme aristokratiske Fornemhed, som her gjør sig gjäldende. Det er det samme Spørgsmaal. Her kommer det i denne Form: Er Theologien til for Menighe-

1) Den norske Synodes Organ 1875 Side 611.
2) Luth. Kirketidende, Tredie Række, Side 297.
3) 1 Joh. 4, 8. 4) Joh. Ev. 14, 6. 5) 2 Kor. 3, 17.

den, eller er Menigheden til for Theologien. Vi have troet at maatte svare Ja paa det første og Nei paa det sidste Spørgsmaal. Endog Guds Ord, ja Guds Søn er for Menigheden og Menigheden er for ham; men at Theologien skulde tage samme Stilling og begynde at betänke, at den er kommen forat tjene, vilde väre meget forlangt, al den Stund dette vilde forlange Kristi Sind hos Theologerne, og det er en sørgelig Erfaring, at de sjeldnest have det. Og det kan ikke andet end väkke Modsigelse, naar der virkelig gjøres Forsøg paa at bringe Theologien til denne sin rette Stilling.

Det er derfor jeg har sagt, at L. K. T.'s Fordømmelsesdom ikke har overrasket mig. Det maatte komme til denne Brydning, og det er kun med Gläde, jeg ser den komme. Thi det kunde ikke väre skjult for nogen, at disse forskjellige Retninger fandtes indenfor det norske Folk og den norske Kirke. Og da er det aabenbart en Fordel, at Kampen bliver aabenbar, forat Menigheden kan kjende sine. Der er et Atlanterhav mellem Amerika og Norge; men der er intet Hav, som kan sätte nogen Grändse for Aandens Flugt, og der er ingen Bølge, som kan løfte sig høit nok til at hindre Konferentsen fra at räkke Broderskabets Hjälp til de norske Menigheder i deres Frihedskamp, og der er ingen Havbrus, som kan overdøve deres Røst, som tale Sandhedens Ord uforfärdet. Saa se vi med Ro paa Kampen. Den kan kun tjene Herrens Kirke til Växt.

Det er nu Tid til at gaa over til den mere tilfäldige Form, som denne Kamp har faaet ved Luth. Kirket.'s Kritik over første Hefte af vort Kvartalskrift. Vi har seet, af hvilke eiendommelige Forhold den er fremsprungen. Og vi kunne ikke negte, at det ser ud til, at Frugterne ligne Roden. Der er väsentlig tre Ting, som klages over: Umodenhed i Tanke,

.klarhed i Sprog og Vrangläre. Jeg har nogle Bemärk-
inger at gjøre til hver af disse Punkter.

Det er for det første ingen Vanskelighed naturligvis at
egynde et Angreb med en Räkke af Skjeldsord. Men det
· temmelig länge siden, man har lärt, at det slaar ikke Folk
ijel. Siden Marius lärte sine kjälne Romere til med ro-
ge Nerver at taale Cimbrers og Teutoners Krigshyl, har
eppe nogen civiliseret General forsøgt denne Kampmaade.
Theologerne ere imidlertid meget sendrägtige til at läre. Det
heller ingen Sag at have en overmaade moden Tanke,
aar man aldrig har tänkt. Jeg har aldrig seet Juleträer
äre andet end modne Frugter, men de var jo allesammen
rante. Derimod har Frugtträer den Egenskab, at der
oxer umoden Frugt, Kart, paa dem, og den kan stundom
nodnes. Derfor om det skulde väre saa, at der var nogen
lmodenhed i Tanke, saa maa jeg agte det for et godt Tegn.
Men saa burde de umodne Tanker ikke sendes ud. · Ganske
ist. Men her er et andet Spørgsmaal. Naar en Mand
ned Ro og Klarhed overskuer Räkkevidden og Betydningen
f, hvad han siger, naar han ved, at hvad han siger,
ltsammen ordner sig organisk ind under det Maal,
om han arbeider henimod, naar han ved, at al hans
Tanke er samlet i en Hovedsum, og at hvergang noget siges,
aa siges det forat rykke Maalet et uendeligt lidet Gran när-
nere, er da ikke dette den fornødne Modenhed? Er det ikke
enne Karakterens Ro og Maalets Uforrykkelighed, som er
Betingelsen for at kunne arbeide med Kraft og Sindighed?
Og hvor findes der noget Glimt af Bevis for, at dette ikke
r Tilfäldet endog i Kvartalskriftet? At L. K. T., som ikke
an se Forbindelsen mellem Kristendommen og Friheden, og
om ikke kan fatte, at Friheden er noget i sig selv, om der al-
drig er Tale om Politik eller Stat, som ikke kan nävne Fri-

hed uden at maatte huske paa Inddelingen i indvortes og udvortes Frihed, ikke kan fatte nogen Sammenhäng, kan vel allermindst regnes for et Bevis for, at Sammenhängen ikke er der. Hvorom alting er, Tankens Umodenhed i Kvartalskriftet bestaar deri, at det hele er baaret og behersket af et Princip, som L. K. T. ikke vil erkjende.

Hvad nu Sproget angaar, saa er jeg fuldkommen enig deri, at det ikke er kommen ned til det Rationalismens Lavmaal, som passede for Campe og Joh. Dav. Michaelis. Det er heller ikke kommen til Luthers folkelige Däjrvhed; det er paa mange Maader ufolkeligt. Men hele Sagen er den, at det er en Mand tilladt at bruge sit Sprog, dersom det svarer til hans Tanke, og L. K. T. har heller ikke her fremlagt noget, der närmer sig til Bevis for, at dette ikke er saa. Og det er vel vanskeligt at ville dømme et Sprog, som man selv siger, man ikke forstaar. Dersom f. Ex. en vilde paastaa, at Lukas's Gräsk kunde gjerne väre af Plato, saa kunde dette vel tjene til Bevis paa, at Manden ikke forstod Gräsk, men det kunde neppe nogen enten laste den, som ikke forstod Sproget, for en saadan Mening, eller anse hans Dom for paalidelig. Derfor turde det väre, at naar L. K. T. taler om opstyltet Sprog, saa taler den som den blinde om Farverne, thi selv siger den, jeg forstaar ikke, ligesom den blinde, jeg ser ikke.

Vrangläre, det er nu den knusende Hammer, som skal falde paa de arme Forfatteres Hoved. Det ser hel farligt ud. Träf Sømmen der, og Professorerne ved Augsburg vil snart staa alene, og Konferentsen ramle fra hinanden til alle Kanter. Men vi maa her forudskikke den Bemärkning, at dersom Beviset her er ligesaa slet som i de foregaaende Punkter, saa turde det väre besindigere for en theologisk Professor at holde inde med den hadefuldeste Beskyldning, som kjendes inden den theologiske Leir; thi dersom Beskyldningen

ıgrundet, saa vil man jo enten komme til det Resultat, at
ɔfessoren er uvidende om, hvad luthersk Lære er, eller man
drage den anden Slutning, at Professoren af Iver mod
Nodstander taler mod sit bedre Vidende, og begge disse Slut-
ger vilde formentlig være overmaade ubehagelige. Vi er her
e paa et Punkt, hvor indtil denne Tid den norske Synode
c været Mester; og vi havde hidtil det Haab, at ingen vilde
ɔpes med den, allermindst nogen i Norge; men det ser ud til,
den „Tredie Række" vil beskjæmme vore Forhaabninger.

Der er tvende Vranglärere. Først Oftedal, som er
lden i en „kraftig Vildfarelse." Man skulde nu ventet, at
tte maatte være noget, men det er dette: „At indbilde
Menneskene, at politisk Liberalisme har Noget-
mhelst med virkelig Frihed og Frigjørelse at
:stille." Det er utroligt at høre. Altsaa, naar man vil
rtälle et simpelt Faktum, en Kjendsgjerning, og selvfølgelig
l faa Menneskene til at tro dette, saa er det en „kraftig
Vildfarelse." Det kan da vel ikke väre L. K. T. ubekjendt,
t disse tvende Ting har meget med hverandre at bestille.
Det kan da vel ikke väre L. K. T. ganske fremmed at läse
Historie. Det er her ikke Tale om, hvorvidt dette er rigtigt
ller ikke, men kun Tale om det er saa. Det kunde ladet sig
øre, om L. K. T. havde erklæret det for en „kraftig Vild-
arelse," at disse to Ting gjordes til et og det samme; men
t erkläre en simpel Oplysning om en Kjendsgjerning, som
Historien har bevist ikke engang men ti Gange, for en kraftig
Vildfarelse, det kan kun blive latterligt. Eller er det kanske
L. K. T.'s Mening at erklære alt det for Ufrihed og Træl-
dom, som har havt politisk liberale Bevægelser til Følge.
Eller skal man læse Historien anderledes, fordi efter den dis-
se to Ting har særdeles meget med hverandre at bestille.
Naar L. K. T. erkjender den lutherske Reformation for en

virkelig Frihed og Frigjørelse, mon det kan være nogen kraftig Vildfarelse at fortælle og saaledes „indbilde Folk", at denne virkelige Frihed og Frigjørelse af mange blev opfattet paa kjødelig Vis og gav Anledning til den raaeste Form af politisk Liberalisme i den saakaldte Bondekrig. Hvad Oftedal har gjort, er dette, at han har paavist, at siden Kristendommen kom ind i Verden, har den behersket Verdensudviklingen, og Verdensudviklingen har stjaalet af Kristendommens Livsmagt forat berige sig selv. Dersom dette ikke skulde være bibelsk Tanke saa maatte man ialfald sætte Paulus udenfor Bibelen, naar han lader Verdensudviklingen ende med Antikrists Fremtræden; thi hvorledes skulde Antikrist være Verdensmagtens Høide, om ikke Kristus havde været? Og hele Historien fik man da sætte ud af Betragtning og vogte sig vel forat lære noget af den. At der skulde ligge noget Bevis for at dette indeholdt nogen „kraftig Vildfarelse" deri, at mange ikke vilde lade sig frigjøre, fordi de mene sig allerede at være fri, er formentlig ligesaa indlysende, som om en vilde paastaa at det var en „kraftig Vildfarelse" at prædike om Omvendelsens værdige Frugter i gode Gjerninger, fordi mange af sine gode Gjerninger vilde mene, at de vare omvendte og saaledes ikke havde Omvendelse Behov.

Naar L. K. T. taler om, at Prof. Oftedal skulde være saa uvidende, at han ikke kjendte til Kirkens alvorlige Kamp forat bevare ren Erkjendelsen af de store kristelige Grundsandheder, eller saa fræk, at han kaldte disse Lærestridigheder og Athanasius's og Basilius's Livsgjerning „unyttige Kjævlerier om Læren", saa faar jeg oplyse, ai vi herover bruge at mene, hvad vi sige; og naar vi tale om de unyttige Kjævlerier, saa mene vi ikke noget andet end de unyttige Kjævlerier. Vi mene da ikke den gavnlige og nødvendige Kamp og Lærestrid. Dersom deri-

L. K. T. ikke har nogen Kundskab om "unyttige Kjævle-
om Læren, i sidste Instants afgjorte af Keiserens Dom",
fortærede den græske Kirke, saa er det en ganske anden
g. Isaafald bør den søge Oplysning derom, da de høre
Fortidens sørgelige Erfaringer, som Nutiden kan lære
get af.

„Langt mere utilhyllet fremtræder dog Vranglæren
Prof. Sverdrups Stykke: Kirken og de kirkelige Sam-
d." Saaledes indledes Dommen over den anden Vrang-
er ved Augsburg Seminarium. Og vi finde her atter
 samme Mangel paa logisk Bevisførelse som tidligere,
esom det er her, det stærkest aabenbarer sig, at L. K. T.,
n ovenfor sagt, ikke alene kjæmper for det statskirkelige
estevælde, men ogsaa for Orthodoxisme. L. K. T. mener,
den Sats, at den rene Lære ikke er Kristi Kirkes ene-
e rette Kjendetegn, slaar den lutherske Kirke lige i An-
tet. Og selv erklærer den, at den lutherske Kirke fast-
lder den Paastand, at den rene Lære er Kirkens syn-
ge Kjendemærke. Og forat bevise denne Paastand
nføres den 7de Artikel (ikke den 8de) af den augsburgske
onfession, hvor der anføres som synligt Kjendetegn paa
irken, at Ordet rettelig forkyndes og Sakramenterne rette-
g forvaltes. Enten maa her L. K. T. gjøre en aabenbar
eiltagelse, eller da maa den anse Guds Ord og den rene
ære for et og det samme, hvilket har været, er og bliver
Orthodoxismens Kjendetegn til alle Tider. Efter L. K. T.
: der ingen anden synlig Kirke end den lutherske
ordi ingen anden har den rene Lære, medens det
adtil denne Dag altid har været god luthersk Skik at
ale baade om reformert Kirke og katholsk Kirke.
Enkelte Dogmatikere have kaldt den lutherske Kirke
den sande synlige Kirke og de andre Kirker

falske*), men de har hidtil aldrig tænkt paa at nægte dem Navn af Kirke. Og den 7de Artikel har intet sagt, som skulde give L. K. T. nogen Støtte. Den taler om Ordet og Sakramenternes rette Forvaltning, men har langtfra dermed villet betegne den rene Lære. Jeg tror, Luther har forstaaet den syvende Artikel bedre end L. K. T. og skal lade ham tale, da hans Sprog er tydeligt nok. Han skriver saaledes mod Sværmerne, som ikke vilde vide noget om Kirke og Ord og Sakrament, fordi disse Ting ogsaa fandtes hos Paven (W. 26, 257.): „Kristus fandt ogsaa i det jødiske Folk Pharisæers og Skriftlærdes Misbrug, men han forkastede derfor ikke alt, hvad de havde og lærte (Matth. 23, 3.). Men vi bekjende at i Pavedømmet er meget kristeligt godt, ja alt kristeligt godt er der, og derfra er det kommen til os: vi bekjende, nemlig at i Pavedømmet er den rette hellige Skrift, ret Daab, ret Nadverd, ret Nøgel til Syndsforladelse, ret Prædikeembede, ret Katekismus, som det i Bud, Troens Artikler, Fadervor. Ligesom Paven ogsaa paa sin Side bekjender, at hos os, skjønt han fordømmer os som Kjættere, og hos alle Kjættere er den hellige Skrift, Daab, Nøgel, Katekismus o. s. v. O hvor Du hykler her! Hvorledes hykler jeg da? Jeg siger, hvad Paven har fælles med os. Saa hykler han ogsaa just ligesaameget med os, og siger, hvad vi have fælles med ham. Jeg vil nok hykle meget mere, og dog vil det ikke hjælpe. Jeg siger, at under Paven er den rette Kristenhed, ja Kristen-

*) Hollaz, som selv lægger til: „Sand og falsk Kirke danne ikke en saadan Modsætning, at de udelukke hinanden, saaat falsk Kirke skulde være det, som aldeles ikke er Kirke, som f. Ex. Mahommedanernes Samfund, som forvender hele den sande Religion; men Modsætningen er delvis, saaat falsk Kirke er forfalsket, fordærvet, forvendt og uren Kirke.

ens rette Kjerne og mange fromme
re Hellige. Hør selv, hvad St. Paulus siger 2
ss. 2: Antikrist skal sidde i Guds Tempel. Er nu
en, som jeg tror, den rette Antikrist, saa skal han ikke
e eller regjere i Djævelens Stald, men i Guds Tempel.
han skal ikke sidde der, hvor der er idel Djævle og Van-
eller hvor ingen Kristus eller Kristenhed er; thi han
være en Modkrist, derfor maa han være blandt Kristne.
fordi han skal sidde og regjere der, saa maa han ha-
Kristne under sig. Guds Tempel betyder jo ikke en
enhob, men den hellige Kristenhed 1 Kor. 3, hvori han
l regjere. Er nu Kristenheden under Paven,
a maa den sandelig være Kristi Legeme og
m. Er den hans Legeme, saa har den ret
and, Evangelium, Tro, Daab, Sakrament,
øgel, Prædikeembede, Bøn, hellig Skrift og
t, hvad Kristenheden skal have. Endnu er vi
ogsaa alle under Pavedømmet og have saadanne Goder
rfra. — Men vi holde for, at naar St. Johannes ikke
ammer sig for at høre Guds Ord af Kaiphas og tilmed
ser det som en Profetie, og naar Moses og Israels Folk
ntage den ugudelige Bileams Spaadom og holder det for
uds Ord, og naar Paulus antager de hedenske Digtere
raton og Epimenides og priser deres Udsagn som Guds
Ord, og naar Kristus vil have at man skal høre Pharisæer-
e paa Mose Stol og de ugudelige Lærere, saa bør vi meget
nindre væmmes, men lade Gud dømme deres onde Liv og
og lade deres guddommelige Ord gjælde. Thi ere de onde,
aa ere de onde for sig selv; men lære de ret, saa lære de ret
or os. — Vi maa jo bekjende, at Sværmerne har Skriften
og Guds Ord i andre Artikler, og den som hører det af dem
og tror, bliver salig, omend de selv ere vanhellige Kjættere

og Guds Ords Bespottere. Det er ikke en ringe Naade, at Gud giver sit Ord ogsaa gjennem slette og ugudelige Mennesker; ja det er i visse Maader farligere, naar han giver det gjennem hellige Folk, end ved vanhellige; fordi de uforstandige finde paa at hænge mere ved Menneskenes Hellighed end ved Guds Ord. Derved sker der Mennesker større Ære end Gud og hans Ord; hvilken Fare ikke er der, naar Judas, Kaiphas og Herodes prædiker. Men dermed er ingen undskyldt i sit onde Liv, om Gud vel kan betjene sig deraf." (W. 26, 281.)

Dersom nu Luther ikke vil frakjende den katholske Kirke ret Ord og ret Sakramentforvaltning, ja meget mere just der finder Kirkens rette Kjendetegn, fordi Antikrist er der, hvordan kan da den syvende Artikel med Ordets og Sakramenternes rette Forvaltning have tænkt paa den rene Lære? Eller tror L. K. T. at Luther ansaa den katholske Kirkes Dogmatik for ren Lære? Overhovedet vilde det være godt for dem, som tale saameget om at „sidde ved de gamles Fødder", om de selv vilde ikke alene sidde der, men ogsaa stræbe virkelig at lære noget i en grundig Erkjendelse.

Naar det dernæst i L. K. T. fremhæves, formentlig som en Vildfarelse af mig, „at Kirkens Enhed er Kristus og Kristi Liv", saa har jeg troet at have god Grund for denne Lære i den hellige Skrift. Jeg vil her blot minde om Vintræet og Grenene i Joh. Ev. 15, og atter henvise til Paulus's gjentagne Lære om Kristus som Hovedet, Menigheden som Legemet se 1 Kor. 12. Ef. 1, 22. 3, 6. 4, 15. 16. 5, 30. Col. 1, 18. 2, 19. Og dersom nogen tvivler om „de Gamle" have havt samme Opfatning af den hellige Skrifts Ord, saa læse han følgende Fremstilling af Joh. Gerhard: „De, som ved Kaldelsen samles i Menigheden,

n i et dobbelt Forhold. Nogle blive nemlig indvortes
den Hellig-Aand gjenfødte, fornyede, begavede med den
de Tro, oplyste, helliggjorte og paa denne Maade leven-
og sande Lemmer af Kirken. Men Andre slutte sig
ved ydre Forbindelse, bestaaende i Troens Bekjendelse og
ademidlernes Brug, til Samfundet af de kaldte eller den
ilige Kirke, men mangle den indvortes Gjenfødelse og Hel-
hed. — De første ere sande og levende Kirkens Lemmer,
m af Hovedet Kristus øse Liv og Aand, de sidste
: raadne og uddøde Lemmer; de første høre egentlig til
rken, de sidste uegentlig; de første paa Grund af den
dre og aandelige Enhed med Kristus, de sidste ved
ı udvortes Skik, Bekjendelse og Forbindelse med Sam-
fundet af de kaldte; de første i Hjertet, de sidste i det ydre
kin; de første i Sandhed, de sidste i Indbildning; de første
ter Guds Dom, de sidste efter Menneskenes Dom; de første
zemeget af Menighedens Aand som af dens Legeme, de
ste af Legemet men ikke af Aanden; de første som sande og
nde Legemets Lemmer, de sidste som Skab og usunde Saf-
r i Legemet." Luthersk Kirketidende maa virkelig have
ig undskyldt, at jeg for min Del ligesaalidt som Joh. Ger-
ard kan regne Skab med til Legemet i egentlig Forstand, og
erfor ligesom han har maattet søge en Enhed, der tillige er
rganisk og dermed kritisk (sondrende) Princip.

Endelig har jeg i min Afhandling aldrig talt om, at de
orskjellige Kirkesamfund skulle betragte hverandres forskjellige
Lære som fuldt berettiget. L. K. T. drager selv denne
Slutning ud. Jeg har talt om de forskjellige Opgavers
Berettigelse og troet, at den berettigede Deling af Arbeidet
ligger her, og at denne Deling har baade en guddommelig og
menneskelig Berettigelse. Men jeg har tillige gjort opmærk-
som paa, at Synden har sin Gjerning inden Kirken til at

forblinde Menneskens Øine, saaat den berettigede Opgave opfattes ensidigt og derved ofte drives ud til Antikristendom. Saaledes var det en ganske berettiget Opgave, den katholske Kirke havde i sin Stræben efter at fremstille Kirken som Guds Rige og derfor som en levende organisk Enhed; men naar denne Enhedsstræben uddannede det pavelige Rige istedetfor Kriste Rige, og Paven tilslut kronedes med Ufeilbarhed, saa er det visselig af Djævelen, som altid er paafærde forat forvende det gode til ondt, og en antikristelig Retning. Og naar denne falske Overvurdering af sin egen Opgave fører megen Vranglære med sig, saa er dette Vildfarelser, som ikke have Sandhedens Ret.

Og det er ingen Selvmodsigelse deri, at jeg mener, at hvert Samfund maa kjæmpe til det yderste for den erkjendte Sandhed; thi jeg leger ikke med Ordene, og naar jeg siger erkjendt Sandhed, saa mener jeg ikke dermed alt, hvad en saakaldet orthodox Dogmatik indeholder, thi det er ikke paa Forhaand vist, at alt dette enten er Sandhed eller erkjendt. Erkjendt Sandhed betyder ikke udenadlært Dogmatik, heller ikke den menneskelige Fornufts saakaldte ufeilbare Skriftfortolkning, hvorom den norske Synode taler (Aarsberet. for 1869), heller ikke fanatisk Sektoverbevisning; men det betyder den ved Guds Aand selv i Livets Kamp erfarne og prøvede Sandhed, som kan være overmaade forskjellig i Udstrækning hos de forskjellige. Og der, hvor denne erkjendte Sandhed fornegtes, maa den forsvares; ligesom den, hvor den ensidig fastholdes som fuldkommen Sandshedserkjendelse nødvendig maa fremkalde Kamp. Og for et helt Kirkesamfund vil dette Begreb, „erkjendt Sandhed" udsige netop det, som dette Samfund gjennem sin særegne Førelse har maattet kjende ud af Herrens Ord som Herrens levende Sandhed bestemt til at holdes frem af det, og om hvilket det ved, at

erren selv har givet det Kald til at kjæmpe derfor, hans
ige til Gavn.

Naar Kirketidenden taler om, at dette ender med Pila-
usspørgsmaalet: Hvad er Sandhed? saa har jeg dertil kun
t bemærke, at Spørgsmaalet: Hvad er Sandhed? er ikke
ltid et Pilatusspørgsmaal, og at det Menneske, som aldrig
ar gjort dette Spørgsmaal for Alvor, men har taget Sand-
eden paa Borg enten af en anden Mand eller af et helt
Samfund, han har aldrig havt nogen Sandhedserkjendelse.
Og dernæst, at dette Spørgsmaal danner ikke Enden men
Begyndelsen til al Theologi, og naar dette Spørgsmaal har
personlig Kamp mødt sit eneste Svar: Kristus er Sandhe-
den, da aabner sig en Vidde af Arbeidsmark, hvor jeg tænker,
hvert Kirkesamfund skal finde Plads nok, og et Erkjendelsens
Dyb, som Evigheders Evighed ikke skal være for lang til at
udgrunde. Men al den Stund Kristus er aabenbaret Men-
neskene i sit Ord, og Kirken endnu ikke har erkjendt alle de
Skatte, som deri indeholdes, saa tænker jeg man faar glæde
sig over hvert Guldkorn, som hentes frem, om det saa skulde
være af en stor Kjætter forresten, som gjerne igjen vilde skjule
Guldet iblandt alt det uægte Metal, hvori han smedede
det ind.

Der siges ogsaa, at Anvendelsen af Paulus's Ord om
Legemet og Lemmerne skal passe paa de enkelte Personers
Forhold til Menigheden, men ikke paa Kristus, Kirken og
Kirkesamfundene. Denne Anvendelse skal være skriftstridig.
Naar L. K. T. kalder dette Ord et Billede, da har den vel
neppe tænkt sig rigtig om. Det vilde da være en ganske god
Støtte for den kalvinske Fortolkning af Indstiftelsesordene,
om Pauli Ord: Kristus er Hovedet, Menigheden er Lege-
met, skulde kunne fortolkes som en simpel Lignelse. Jeg
antager her maa noget mere til; thi Paulus taler om, at

dette Legeme er forbundet ved den samme Aand. Og dernæst, hvad den skriftstridige Anvendelse angaar, saa skulde altsaa det skriftmæssige være dette, at Kristus havde ligesaamange fra hinanden forskjellige Lemmer, som der er troende. Har man ikke tænkt paa, at der staar: ikke alle Lemmer have den samme Gjerning? Og er det ikke muligt at tænke sig, at flere troende i Fællesskab kunde have væsentlig den samme Gjerning, den samme Opgave, og kunde de ikke da rettelig i sin Forbindelse siges at udgjøre et Lem? Og det skal være en Umulighed, at Lemmerne kunne strides paa den af mig antydede Maade? Kan da ikke inden den samme Menighed, siden dette skal være skriftmæssigt, de forskjellige Troende med sin forskjellige Begavelse komme i Strid? Der ser man, hvad der kommer ud af at opfatte Ordet som et Billede. Dersom det ikke er et Billede, saa er det nokſom bekjendt, at enhver Organisme bestaaende af mange Led og Lemmer ofte, hvor en Fordærvelse, som her ved Synden, kommer ind, har indvortes Strid til Selvrenselse og Udskillelse af det uensartede.

Luthersk Kirketidende har saaledes begyndt sin Strid mod Augsburg Seminarium. Det er Prof. Bugge og Past. Heuch, som ere Redaktører. Det vil være det norske Amerika vel bekjendt, at Prof. Bugge i alle vore Aviser blev udraabt som Forfatter af en bekjendt Artikel om den aabne Erklæring. Det blev sagt dengang offentligt, at han selv skulde vise dette; men han har aldrig vedkjendt sig dette Foster. Denne Gang er Sagen mere klar. Vi ere Ydere af den aabne Kamp, og vi haabe, at dette Indlæg vil være skikket til at føre Kampens egentlige Kjerne frem for Offentligheden baade i Amerika og i Norge.

General Council.

Efter „Die Lutherische Zeitschrifts“ No. 43 d. A. op-
ige vi et Referat fra General Councils sidste Aarsmøde,
fholdt i Galesburg Ill's. 7de Oct. og følgende Dage.

Samfundets financielle Stilling var særdeles god, saaat
en aftrædende Kasserer endog kunde overrække den tiltrædende
t Overskud paa $521.50. Efterfølgende Sager vare de
igtigste, der forelaa til Forhandling, og vi meddele dem her
Referatets egen Orden og med dets Bemærkninger til hver:

1. — Tydsk Søndagsskolebog. De af „Den
Tydske Søndagsskolebogs Komite“ gjennem Prof. Späth
begjærede Forbedringer bleve enstemmigt godkjendte og
Bogen vil saaledes kunne tjene til at forberede Søndags-
skolediciplene til Deltagelse i alle Dele af Høimessegudstje-
nesten i Kirken samt provisorisk blive benyttet som Kirkesal-
mebog. Dr. Späth, Dr. Schmucker, og Hr. Endlich ud-
nævntes til staaende Komite for at have Tilsyn med Bogens
Trykning og Forbedring.

2. — Den tydske Kirkebog: a.) Komiteen for den
tydske Kirkebog (Salmebog, Liturgi etc. forenet) holdt i det
forløbne Aar fem dage- og ugelange Møder, og arbeidede
meget flittigt for at faa Bogen færdig til Trykning inden
Aarets Udgang.

b. 572 Salmer ere bestemte til at optages i Samlingen;
Texten er Ord for Ord nøiagtigt gjennemseet og omhyggeligt
berigtiget i Overensstemmelse med de bedste Originalkilder.
Tyve Salmer foreligger endnu til Overveielse og Bedømmelse.

c. I den liturgiske Del af Bogen er det især Kollek-
terne (korte Bønner for hver Søn- og Festdag i Kirkeaaret)
som har lagt Beslag paa Komiteens Tid og Kraft. Den

tredie Del af disse Bønner er nu færdige tll Trykning strengt bearbeidede efter Originaltexterne — og de øvrige er under Arbeide.

d. Kirkeaarets Evangelier og Epistler skal efter gammel Skik optages.

e. Katechismus til Kirke- saavelsom Søndagsskolebog skal være nøiagtig efter Luthers Originaltext, ogsaa der, hvor han divergerer fra sin Bibeloversættelse.

f. Til Ordning af Aftengudstjenesten skal den gamle Kirkes „Vesperordning" tjene som Grundlag, og for denne vil Komiteen udarbeide en for vore Menigheder passende Form. Disse sex Punkter antoges af Council.

3. Sakrament- og Prædikestolfællesskabet. General Council udtaler sin hjertelige Tilfredshed med Fremskridtene i ægte luthersk Praxis som den har seet inden de forskjellige Synoder, siden deres Erklæring om Alter- og Prædikestolfællesskab med Saadanne, som ikke tilhøre vor Kirke. Ligesaa sin Tilfredshed med det klare Vidnesbyrd, som Augustana Synoden for ikke længe siden har udtalt med Hensyn til disse Punkter. Dog henlede vi atter vore Præsters og Menigheders, Opmærksomhed paa de i nævnte Vidnesbyrd indeholdte Grundsætninger, i det faste Haab, at vor Praxis i denne Sag stemmer overens dermed, nemlig: Den Regel, som Guds Ord og vor Kirkes Bekjendelse fordrer er: Lutherske Prædikestole kun for lutherske Præster, lutherske Altere kun for lutherske Kommunikanter.

Efter Antagelsen af denne Erklæring som blev fremlagt af Dr. Ruperti med en Forbedring af Pastor Wenzel, sagde Dr. Krauth: Dermed erklærer vi, at vi hente Regelen fra Guds Ord og vor Kirkes Bekjendelse; nu er det tydeligt udtalt, hvad allerede tidligere var ment. Og i den praktiske Anvendelse falder alt Skin bort, som var Regelen en blot menneskelig Regel og Ordning. — Gud være lovet, at man endelig gjennem lange Kampe er kommen til Klarhed og har fundet det rette Udtryk i denne Sag.

4. Colloquium. Den Komite der havde i sin Besiddelse alle Papirer angaaende et Colloquium (fri Konferents

nellem alle bekjendelsestro Lutheranere i Amerika) beretter:

a. At den Sydlige General-Synode, Nord Carolina-Synoden, Tennesee-Synoden, og Holston-Synoden har udnævnt Komiteer, der skal virke sammen med General Council i Ordningen af Colloquiet

b. At General-Konferentsen under visse Betingelser erklærer sig beredt til at tage Del i Colloquiet. Disse Betingelser ere: 1. At General Council paatager sig Sammenkaldelsen; 2, at de som bivaaner Colloquiet selv skal have Ret til at vælge, hvilke Punkter de ville tale om.

c. Fra General Synoden er intet officielt Svar udkommet, men man har hørt, at den har afslaaet Indbydelsen.

De ovenfor givne Svar viser, at en stor Del af Kirken ønsker et Colloquiums Afholdelse. Komiteen anbefaler derfor, at den af G. C. tilsatte Anordningskomite i Forbindelse med de af andre Samfund udnævnte Komiteer strax træffer de fornødne Foranstaltninger til Sammenkaldelse af et Colloquium, saaledes som det ved deres Udnævnelse var dem overdraget, med den Forstaaelse at Deltagerne i Colloquiet selv bestemmer Stedet for Afholdelsen. — Ovenstaaende Beretning blev enstemmigt antaget. Dr. Ruperti blev indvalgt som Medlem af den forberedende Komite. Gud velsigne Colloquiet. —

5. Om Søndagsskolebøger besluttedes: a. At General Council udnævner en Komite som det overdrages at udarbeide passende Undervisningsbøger for vore Søndagsskoler. b. At vi alvorligt anmoder vore Menigheder om at indføre de af Komiteen udarbeidede Bøger i deres Skoler. G. C. udnævnte følgende som Søndagsskolebogskomite: Doktorerne Grännwald, Späth, Meen, Frey, og Pastorerne Kunkelmann, Mayeer, Geisinger, Wagenhals, Tellsen og Hatlestad. Paa Pastor Fahs Forslag blev der videre besluttet, at Komiteen hver Uge offentliggjør i de kirkelige Blade en Forklaring af et Bibelafsnit til Brug for Søndagsskolelærerne. —

6. Den ydre Mission. — Om Missionen i Indien berettes: 1. Gud har indtil denne Tid rigelig velsig-

net begge Missionærers Arbeide, men de ere nu i meget lidende Omstændigheder, og vil maaske snart blive nødte til at forlade deres Arbeidsmark ialfald for en Tid, for hjemme at gjenvinde deres nedbrudte Helbred. 2. Nye Missionærers Udsendelse er under disse Omstændigheder aldeles nødvendigt. 3. Kirkebogen kunde endnu ikke blive oversat i Telugusproget, fordi Missionærerne paagrund af Sygelighed og meget andet Arbeide, ikke har været istand til at besørge ogsaa dette. — Udgifterne til Missionen beløb sig sidste Aar til $3,655. —

Medens G. C. hjertelig takker Gud for den rige Velsignelse han har givet Anvendelsen af disse ringe Midler opfordrer det Distrikt-Synoderne at gjøre deres Menigheder opmærksom paa, at Missionen trænger Forstærkning, og at rigere Bidrag maa komme ind til denne gode Sags Fremme. — Pennsylvania Synodens Executive Komite blev gjenvalgt til G. C. Missionskomite. —

Om Emigrant-Missionen besluttedes: **a.** At det paalægges Komiteen for denne Sag at sætte sin Missionær Virksomhed i Forbindelse med Emigranthuset. —

b. Fastsættelsen af Aarslønnen for Castle-Gardens Missionær samt Afgjørelsen med Hensyn til visse Anbefalinger fra denne, henvises til Komiteen. — Som Medlemmer af Emigrantmissions-Komiteen valgtes Dr. Ruperti, Pastorerne Princell, A. E. Frey, H. Rägener og DHrr. Möller, Hauselt, Bellmer, og Nehrbas.

8. Ynglingsforeningen. Hr. Nehrbas fra New York holdt et indtrængende Foredrag om Vigtigheden af at stifte Ynglingeforeninger i Forbindelse med vore Menigheder, — og blev kraftigt understøttet af Dr. Passavant. G. C. besluttede: Vi anbefale Ynglingeforeningssagen til de med G. C. forbundne Distriktsynoders gunstige Overveielse.

9. Mission og Kirkebygning, Konstitutionen og Bilovene for „den luth. Mission- og Kirkebygnings-Forening" blev foreslaaet, antaget og besluttet trykt.

Indhold.

Side.

Kvartalskrift for d. norsk. luth. Kirke i Amerika har nu :nnemgaaet sin første Aargang. — Det har været en Prøsens og — vi tør haabe en Lutringens Tid. Vi har ødt megen Modsigelse baade her og i Norge. Meget deraf r vi forberedte paa, fordi „Sandheden" overalt maa vække odsigelse, og fordi Kristi Evangelium altid har været Grærne en Daarlighed og Jøderne en Forargelse. Men meget - det bekjende vi aabent — skyldes vor egen Uformuenhed Uerfarenhed paa det nye Felt. Den ene Slags Modsilse vil vi taalmodigen bære som Kristi Kors — og rose os raf. — Den anden ville vi ydmyg optage som velfortjent ugt — og skamme os, fordi vi ikke strax kunde gjøre det a godt, som vi gjerne vilde. Herren være lovet, vi er endu ikke for gamle til at lære, og vi ville forsøge at lære baade f Venners Raad og Fienders Ondskab.

I det hele maa det erkjendes at et kirkeligt Tidsskrift er dog vilde stræbe at løftes over den kirkelige Døgnlitteraars flygtige Indtryk og ofte forargelige Kjevel, er, ialfald blandt os, noget nyt; og der burde ingen fortænke os i at vi maatte vove os i Vandet før vi kunde svømme. Vi har her et selvsamme Slags Arbeide som ved vor Skole, hvor vi uden noget tidligere Mønster, gjennem selvstændig, ofte bitter Erfaring, maa stræbe at naa frem til det, som svarer til vort Folks og vor Kirkes Tarv herover. Vi kunde saaledes heller ikke være aldeles uforberedte paa, at der vilde vise sig følelige Mangler med Hensyn til vort første Forsøg paa Udgivelsen af et norsk luthersk Tidsskrift i Amerika, og vi kunde endog, ikke uden Tilfredsstilelse lægge til, at Manglerne just viste sig der, hvor de allerede paa Forhaand maatte befrygtes, nemlig med Hensyn til Sprog og Valg af Stof.

Grunden hertil laa ikke alene i selve Sagens Natur, som en Erfaringssag, men ogsaa for en ikke uvæsentlig Del i

den Omstændighed, at Kvartalskriftet fra først af blev redigeret af en Korporation — Augsburg Seminariums Fakultet. — Thi vor Stilling som theologisk Fakultet, med Traditioner fra „den kjære Moderkirkes“, videnskabelige „Lærerstole“, udøvede allerede strax en altfor stærk Indflydelse baade paa Form, Sprog og Indhold, og gav Indtryk af, at Kvartalskriftet var beregnet paa „Theologer“, medens dets rette og naturlige Publikum dog intet andet kunde være end Menigheden selv, enhver alvorlig Kristen, der stræber efter en dybere Erkjendelse i Guds Riges Ting, for som en „aandelig Præst“ overalt ved Guds Naade at kunne blive „tro i sit Kald.“

Vi følte alle mere og mere Ulempen deraf gjennem Aarets Løb, og for at undgaa dette Skjær og de praktiske Vanskeligheder ved en altfor talrig Redaktion, har Undertegnede ladet sig bevæge til for det kommende Aar at overtage Redaktionen af Kvartalskriftet med personligt Ansvar.

Det er selvfølgeligt at dette ingensomhelst Forandring medfører med Hensyn til de blivende Prinsiper og Formaal, som ved Kvartalskriftets Udstedelse blev udtalt som de der ledede Redaktionen. Vi staa fremdeles paa Menighedens uindskrænkede Ret til Selvstyre — og paa Nødvendigheden af en levende Kristendom og Kristendomsforkyndelse i Guds Kirke — og vi ville altid med Ærbøghed og Kjærlighed se hen til den Kirke, i hvis Skjød vi bleve optagne i Kristi Samfund, vel vidende at trods dens mange Brøst, har vi dog der just annammet Troen og Naade til at blive Herrens Disciple gjennem en sand og levende Forkyndelse af det uforfalskede Guds Ord, — noget der dog ikke vil forhindre os fra at drage Nytte af de særlige Fortrin som dette Lands frie Kirkeforholde medfører, og som gjennem en nøgtern og alvorlig Drøftelse, heller ikke tør blive uden Gavn for vort dyrebare Fædrelands kirkelige Udvikling. — Vi staar urokkelig fast paa vor lutherske Kirkes Bekjendelse i Kraft af Guds Ord og tør fra dette Standpunkt vel vove Kamp baade med den dræbende Wiskonsinisme og demoraliserende Unionisme.

Derimod ville vi uden aldeles at tale Videnskaben af Sigte vende vor Opmærksomhed paa saadanne Emner der kan

e Almeninteresse for Kirken i det hele og Tiden; og uden
haabe paa Muligheden af at kunne gjøre den norske Sy-
es kresne Præsteskab tillags med Hensyn til folkelig Form,
vi stræbe at gjengive vore Tanker saa enfoldigt og klart
n muligt, og ialt anvende hele vor Kraft og Evne paa at
yseden hellige Sag, som vi tjene og lide for.

De Læresporgsmaal der med Magt gribe ind i Tiden
Udviklingen ville vi med Alvor og Omhu behandle, —
for at tilfredsstille den spidsfindige, disputerlyste Parti-
e, men for efter Evne at veilede den sandhedssøgende en-
dige Kristen paa Erkjendelsens Vei.

Kirkens Forfatning og i det hele Alt, som berører Me-
hedens Styre og Samfundsforhold vil med Naturlighed
mme under Behandling. Ligesaa vil alt hvad der vedrører
kole- og Folkeoplysning, saavel Menighedens som Landets
entlige Undervisningsvæsen leilighedsvis blive drøftet i
rbindelse med den Opgave som særskilt er givet Augsburg
eminarium, nemlig at anspore til paa Guds Ords Grund
ved en levende Kristendom at fremstille en fri Menighed, og
mmuntre vort Folk herover til større Sans for en høiere
plysning og alvorligere Syn paa de Pligter, der paahviler
s som indpodede Grene i et stort og fremtidssvangert Folk.

Til den Ende vil vi ogsaa sikre os Korrespondanser fra
jemlandet, der i Forbindelse med Overblik over de kristelige
kirkelige Forholde i Amerika, baade blandt vore Egne og
remmede turde være skikkede til at kaste et klarere Lys over
e betydningsfulde Foreteelser, i Retning af en fri Kirke, der
ed Historiens Nødvendighed efterhaanden oprulles for os i
ort gamle Fædreland.

Føie vi hertil kirkehistoriske Livsbilleder og Biografier,
amt Tildragelser i Kirkens Historie, der med Magt og
rugt gribe ind i vor Tid, som Gjenstande, der leilig-
edsvis ville lægge Beslag paa „Kvartalskriftets" Spalter,
aa har vi paa det nærmeste nævnt de Grændser indenfor
vilke vort Arbeide her vil finde en naturlig Indskrænkning,
g de Emner af hvis Drøftelse der kan ventes nogen praktisk
g levende Frugt for vor Kirke og vort Folk.

Idet vi sætte os som Formaal at tilstræbe en faktisk og saavidt muligt upartisk Behandling af disse Spørgsmaal, uden at lade os forstyrre enten af Spot og Haan, eller bevæge af nærgaaende eller personlige Udfordringer til unødig Diskussion eller Trætte, anbefale vi denne anden Aargang af Kvartalskriftet til venlig Overbærenhed og en uhildet Dom, idet vi heri som i alt vil stræbe at tjene den Herre, som os dyrt kjøbte.

Georg Sverdrup & Sven Oftedal.

Kirken og de kirkelige Samfund.

(Af Prof. G. Sverdrup.)

(Fortsat fra 1ste Aarg. 4de Hefte.)

Historisk Belysning.

III.

Pavedømmet.

Kristi Kirke er Guds Rige. Det var den guddommelige Sandhed, som Forfølgernes Ondskab og Martyrernes Standhaftighed havde bragt frem for de Troendes Øine med uimodsigelig Klarhed. „Og i disse Kongers Dage vil Himmelens Gud oprette et Rige, som i al Evighed ikke skal ødelægges, og dets Herredømme ikke overlades til noget andet Folk; det skal knuse og gjøre Ende paa alle hine Riger, men selv skal det bestaa evindelig" (Dan. 2, 44.). Denne hellige Spaadom, der havde lyst for Israels Folk, medens det laa under Verdensrigernes Aag, begyndte at træde frem med Opfyldelsens Anskuelighed, eftersom det blev klarere og klarere, at det romerske Keiserrige ikke var mægtigt til at dræbe det Gudsliv, som var født i det, og som indunder Glandsen og Purpuret og Guldkronen vakte den onde Samvittighed med dens pinende Bebreidelse for Brøde. Romerri-

get viste sig under de Lysstraaler, som Kristendommen sendte ind i det, mere og mere som Aadselet, der, raaddent i sig selv, snart samler om sig de sultne Gribbe.

Det var en ganske naturlig Frugt af denne Bevidsthed om Daniels Spaadoms Opfyldelse, at Bevidstheden om Kirkens Eenhed blev saa stærkt fremtrædende just i denne Tid. Thi et Rige maa have sin Konge, og et Rige maa have sin Eenhed. Og det var ikke mindre naturligt, at Kirken blev sig bevidst sin Seier over Verdensriget, efterhvert som den mægtige Bygning, Steen for Steen, Stykke for Stykke, faldt sammen og smuldrede hen. Dersom derfor Kirken umiddelbart efter dens Grundlæggelse stod som adspredte Menigheder ligeoverfor det ene Rige, den ene Stat, saa staar Kirken nu, da Bispedømmet har naaet sin Blomst, som det ene Rige ligeoverfor et splittet, sønderrevet, i enkelte Smaadele opløst Verdenssamfund.

Men desværre, Kirkens Seier over Romerriget var ikke saa fuldstændig, som den selv drømte om. Thi vel blev dette Rige udvortes knust og kastet overende, men den Babelstanke, som havde været det store drivende og levende Princip deri, var ikke død. Medens Vægterne paa Zions Mure slumrede ind i Bispestole og paa bløde Hynder i de „kristne" Keiseres Paladser, medens de drømte en behagelig Drøm om allerede at have overvundet Verden, saa var Kirkens Fiende vaagen og Ondskabens aandelige Hær paafærde forat sætte Babelstanken som Menneskeslægtens store „perpetuum mobile" igang igjen, — denne Gang indenfor Guds Kirke.

Allerede Bispedømmets Udvikling har vist os, hvorledes gradvis Kirkens Enhed opfattedes udvortes og sandselig, endnu mere maatte nu hele Guds Rige lide den Bespottelse at forstaaes kjødeligt istedetfor aandeligt. Og den syndige Enhed, som Bispedømmet havde arbeidet henimod fuldkommes i Pavedømmet. Hemmelig og stille under det fagreste Skin sniger den fordærvelige Aand sig ind paa det hellige Sted.

Onde Tider ere tunge, men gode ere mere farlige. Det er denne Sandhed, som Verdens Erfaring med sin ironiske Spot over sin egen Svaghed har udtrykt i Ordsproget: „Der

skal en bred Ryg til at bære gode Dage.“ Det er den samme Fare, som Guds Ord med sin uendelige Kjærlighed til Syndere har givet Vaaben mod, naar det siger: „Vaager og beder, at I ikke skulle falde i Fristelse, vogter Eder selv, at ikke Eders Hjerte besværes med Fraadseri og Drukkenskab og med Sorg for Næring.“ Dei var ikke lykkes Satan at lægge Babelstanke i den foragtede Gallilæers Hjerte, da han oprullede alle Verdens Riger og deres Herlighed for hans Syn; det havde ikke nyttet, at lokke de forfulgte Kristne til at sætte Magt mod Magt og Vold mod Tyranni; det skulde lykkes bedre med dem, som allerede sad ved Keiserthronens Fodder og nod Keisermagtens Naade. Fra Roms Capitolium eller Konstantinopels vellystige Paladser tog Herredømmet over Verden sig bedre ud den fra Ørkenens Bjerg, og Modstandskraften var mere svækket efter en Tid i Vellevnet end ved 40 Dages Faste i Ørkenen.

Kristus er den anden Adam og Guds Folk er den nye Menneskeslægt. Da den første Menneskeslægt, havde foragtet det Gudsbillede, hvori den var skabt, kunde den ikke andet end stræbe efter at gjøre sig selv Gud lig og bygge et Babelstaarn for ikke at adspredes. Menneskeslægten skulle blive eet ikke ved Liv, men ved Magt. Det var for trang en Vei tilbage til Paradisherligheden, som Forjættelsen havde peget paa, og det var forlænge at vente for den utaalmodige Menneskehed; saa gik Menneskene sin egen Vei til Riget, som de alle begjære, og de fik sin Daarligheds Løn, som det burde sig, paa sig selv. Den nye Menneskeslægt, Guds Folk, fandt ogsaa Kristi Vei for trang og for lang. De vilde gjøre Veien bredere og med een Gang rykke frem til Maalet, de vilde strax vandre i Beskuelse og spare sig den møisommelige Vandring i Tro. Saa begyndte de sin Babelsbygning, saa blev Kristi Kirke et kjødeligt Rige, saa fik man en synlig Enhed i Paven.

Det er med denne Fordreielse af Guds Frelsesvei, jeg har stræbt at fremholde efter Evne, at Guds Rige er aandeligt og dets Enhed, dets Konge, er Kristus, den himmelfarne, med Liv og Aand. Det er denne enfoldige Guds Ords

Sandhed, som nedslaar al Babelsstolthed, og det er denne Tro, som overvinder Verden, uden at give Seierherrerne i Hovmodsdjævelens Vold. Det var denne Sandhed, som Pavedømmet lidt efter lidt bragte i Forglemmelse; det var for den Luther optraadte. Det er den, som altid er Jøderne en Forargelse, fordi de have taget Guds Forjættelser om „Riget for Israel“ forfængeligt; og de forbittrede Angreb paa min Afhandling synes at fremgaa af Forargelsen over, at ikke engang den lutherske Kirke i Kraft af sin „rene Lære“ skal være Enearving til Rigets Forjættelser. Det er ialfald vist, at det er en meget mageligere Ting baade at være under Paven og at anerkjende eller tilstemme den „rene Lære,“ end at vandre i den levende Tro, og derfor intet Under om Troesordet er Forargelse nu som før. Men Historien faar man lade staa, og den vidner, at Gud er trofast i sine Forjættelser; og at intet Menneskes Vantro kan gjøre hans Trofasthed til intet; men hverken kan Pave eller ren Lære give et Menneske Del og Lod i Guds Riges Herlighed, det kan Troen alene.

Der var Smitte i de romerske Keiserboliger, og da Kirken flyttede ind i dem, blev den grebet af Sygdommen. Men det vilde være en mærkelig Feiltagelse, som kun Uvidenhed og Partisind kunde forklare, dersom man tænker Pavedømmet allerede fra Begyndelsen af som det Pavedømmet der existerede paa Luthers Tid. Vi kunne nu, da Historien har kastet sit aabenbarende Lys over Udviklingen, se at Spiren til Fordærvelsen blev tidlig nedlagt; men det tog lang Tid, førend denne onde Rod bar sine for alle synlige Frugter.

Det er ovenfor godtgjort, at Herrens Styrelse maatte føre Kirken til Bevidstheden om sin Enhed, just til samme Tid som Romerriget mere og mere opløstes; og med Bispedømmets kraftfulde Stilling netop da, var det ikke mere end menneskeligt, at man vendte sit Blik til Romerbispen som til det rette Overhoved over det ene aandelige Rige. Verden var vant til at beherskes derfra. Og enhver upartisk Læser maa indrømme, at hvormeget end Verdenstanken allerede var trængt ind i Kirken, saa har den kristne Verden ikke mange mere kirkelige Stormænd at opvise end dem, som sad paa „Peders

Stol" i Tiden nærmest efter Romerrigets Fald. Fordi saaledes den katholske Kirke i Begyndelsen nærmede sig overmaade meget til at være tro i sit Kald, det at fremstille Kristi Kirke som et enhedsstærkt Aandens Rige, derfor manglede der heller ikke meget i, at denne første Tid af Pavedømmets Udvikling fremviste Romerbispen som det aandelige Centrum i den hele Kristenhed. Der var virkelig en ganske kort Periode, da man kan sige, at hele Kristenheden var samlet om det kristne Rom som sit Centrum. Men det var kun et kort Dagskjær, der forsvandt før den bebudede Dag oprandt. Thi Evighedens Dag oprinder ikke inden Historiens timelige Grændser.

Det Utroskabens Frø, som indeholdtes deri, at Paven begyndte at paastaa at han var Kirkens Enhed og Hoved, og at Forbindelsen med Kristus var afhængig af Forbindelsen med ham, skulde bære sine bittre Frugter. Salomos Regjering, glimrende og fredelig, maatte udsaa Tvedragtssæd i Guds Folk, fordi den gjorde Folket sadnseligt og vakte dets Begjær efter jordisk Herlighed; og den maatte kalde ned over sig Guds Dom i Rigets Deling, fordi Jordesind maa virke Avind. Pavemagtens fredelige Bært i de gamle Keiserpaladser maatte mægtigen forandre Sind og Retning inden hele Kristenheden, især naar vi tænke paa, hvorledes Masse-Omvendelserne i Keiserdmømets sidste Dage havde samlet hele den hedenske Verden inden Kirkens hellige Mure. Og om de mange Keiserslaver havde faaet Daab og hvide Daabsklæder, saa havde de langtfra alle faaet Kristi Sind. Og det gik som i Israel, at Jordesindet splittede igjen den Enhed, som Herren havde givet sin Kirke, men som Kirken havde forvendt til kjødelig Magt.

Den ene Kirke deltes i tvende kirkelige Samfund. Vi have fra nu af den romerske og den græske Kirke. Vi kunne ikke negte at Skylden for Bruddet ligger ligemeget hos den ene som hos den anden. Thi ingen vil vel finde den græske Kirkes Keisertrældom bedre end den romerske Kirkes Herredømme over Konger og Keisere. Men hvis der findes nogen saa fri for Lutheromanie, at han tør tro, at der var nogen

Kirke før Luther, saa ville vi spørge en saadan, om han tror sig til at afgjøre, hvilket af disse tvende Samfund var „Kirken?“ Eller ere vi ikke her nødte til at indrømme, at der var tvende kirkelige Samfund med hver sine Gaver og hver sin Kirkekreds. Saa megen Tilbøielighed end Reformationstiden havde til at give den græske Kirke Fortrinet, har dog den senere lutherske Theologi snarere været tilbøielig til at betragte den romerske Kirke som en meré ægte Fortsættelse af den apostoliske. Vi lade dette Spørgsmaal staa ubesvaret, idet vi desto bestemtere hævde, at ingen har Lov til at nægte enten den ene eller den anden Kirkenavn.

Det var imidlertid langtfra, at nogen af de kjæmpende Parter indtoge dette Standpunkt. Begge vare besjælede af den samme Kjødssands, og de samme Tanker om Kristi Riges synlige Enhed. Den græske Kirke betonede skarpt sin „rene Lære“ efter Fædrenes Overlevering, den romerske Kirke, som havde et sundere Blik paa Kirkens Fremadskriden i Sandhedserkjendelse, hævdede sin Rettroenhed, men lagde mere Vægt endda paa Pavens Ret til Overhøiheden over alle Biskoper. Og gjensidigt banlyste de hinanden; thi de vare urokkelige i den Forvisning, at enhver af dem var den sande Kirke; en fanatisk Indbildning, som Pavekirken ikke har opgivet indtil den Dag idag, hvorfor den regelmæssig lyser alle andre Kirkesamfund i Ban, — en Kontsekventse i Handlemaade, hvortil jeg tror, at „Wisconsinismen“ endnu ikke er kommen fuldtud.

Uforstyrret skred altsaa den katholske Kirke, som den romerske Kirke fremdeles kaldte sig, fremad paa sin falske Vei. Thi den var jo fremdeles den ene Kirke, efterdi den græske ingen Kirke var i Kraft af Bannet. Og den Uret, som den havde gjort den græske Kirke ved at negte dens Ret til at existere, hævnede sig paa den selv i en forøget Begjærlighed efter Magt. Fra nu af styrter den afsted som forblindet af Lidenskab.

I den mærkelige Historie, som følger efter Kirkens Deling, hvori Romerkirkens antikristelige Retning aabenbares alt mere og mere, indtil den dømmes ved Reformationen, er

der en Ting, som vi ville fremhæve, fordi det er et Advarselens Ord for vore egne Dage. Det er de Midler, som en næsten dæmonisk Kløgt vidste at at benytte for at samle Magten i Pavens Haand, paadetat den Tro skulde gjennemtrænge alle, at Saligheden er afhængig af ham.

Der er tre store Løftestænger, ved Hjælp af hvilke Pavethronen hæves opad, og de synes gjennem lang Tid at virke med en Sikkerhed og Ro, som om det var en guddommelig Lov, der bevægede det hele. Og da disse tre Løftestænger laa over Folkenes Nakke, saa er det klart, at medens de løftede Paven opad, trykkede de Folkene og Menigheden ned. Og saa gradvis var denne Ophøielse og Undertrykkelse og med saa bløde Hænder styredes Maskineriet, at ingen blev sig rigtig klart bevidst, hvorledes han knugedes ned Tomme for Tomme i Slavedoms- og Uvidenheds Mørke. Dog lød der fra de underkuede fra Tid til anden Jammerskrig og Nødraab, som Herren i Himmelen hørte og ihukom paa Frelsens Dag.

Det var Guds Rige, Paven vilde fremstille. Og det var sig selv som Hoved, han vilde stille øverst. Det var den saliggjørende Kirke, han vilde uddanne og have under sine Fødder, paa samme Tid som han begjærede Herredømmet over Verden; thi Verdensherredømmet tilkom Guds Rige. Altsaa paa engang Himmerige og Jorderige, Herredømme over Sjælene og Herredømme over Legeme og Gods. Tanken svimler næsten ved det himmelstræbende Maal. Derfor var Midlerne: 1, Guds Ord som aandelig Magt til at herske over Sjælene. 2, jordisk Eiendom og raa Vaabenmagt til at herske over Fyrster og Folk med. 3, Hierarkiet som den mesterlige Organisation af det altomfattende Rige. Det er de to Sværd i Haanden paa en øvet Hær, som kaldte sig selv Kirken.

Det synes utroligt, at en saa rædsom Helvedtanke skulde have sneget sig ind i Guds Kirke. Og det skulde ikke undre os, om nogen ligefrem vilde benægte, at Pavekirken endog i sit Hjertes hemmeligste Vraa nærede en saadan Plan. Vi tro derfor, førend vi gaa over til at betragte, hvorledes Kir-

ken brugte sine Midler, at burde paavise, at den virkelig sigtede saa høit, ikke med Hjertets bedrageriske Tanker og Raad, men med ligefrem udtalt Bevidsthed af Pavens egne „Buller." Vi afskrive derfor her en Oversættelse af en pavelig Bulle fra Bonifacius den 8de (Pave 1294—1303.). Den lyder saaledes*):

„Gud har sat os, endog vi ei have fortjent det, over Konger og Kongeriger; os paalagde han den apostoliske Trældoms Aag til at oprykke, sønderbryde, forstyrre og fordærve, til at bygge og plante (Jerem. 1, 10.) under hans Navn og Ord. Derfor skal al Verden høre, hvad Herren, vor Gud, taler i os. Der staar skrevet: Gud skabte to store Lys, det større Lys til at regjere om Dagen, og det mindre Lys tilat regjere om Natten (1 Mos. 1, 16.); thi der er to Magter til at skifte og ordne Ret, den aandelige og den verdslige. Den aandelige Magt har Paven, den verdslige har Keiseren og de øvrige Konger; dog da hin til alle Tider har havt Ret til at kjende og dømme over Synd, og Spørgsmaalet altsaa bliver, hvem den verdslige Magt med Rette tilkommer, saa følger det, at ingen med Rette kan gjøre Krav paa den, uden Kristi og Petri Statholder. Hvo der mener anderledes, han støder an mod vor Troesartikel: „som skal komme at dømme levende og døde", saavel som mod den anden: „de Helliges Samfund." Derfor, hvad Gud har sammenføiet, det skal Mennesket ikke adskille. Den „ene, hellige Kirke" maa have et Legeme og et Hoved, ei to Hoveder som et uformet Uhyre. Og dette Kirkens eneste, rette Hoved, Kristi Statholder, har, som Evangeliet lærer os, to Sværd, det aandelige og det verdslige. Thi da Apostlerne sagde: „Se her", nemlig i Kirken, „er to Sværd"; da svarede han ikke: Det er for meget, men: „Det er nok" (Luc. 22, 28.). Begge disse Sværd, det aandelige og det haandgribelige, ere i Kirken, det ene til at drages for Kirken, det andet til at bruges af Kirken. Men det ene Sværd maa nødvendig underordnes det andet, thi, som Apostelen siger, „der er ingen Øvrighed

*) Oversættelsen er af Dr. Rudelbach i hans „Kristelig Biographie" Side 6.

uden af Gud, men hvor der er Øvrighed, der er den forordnet af Gud" (Rom 13, 1), hvad den aldrig vilde være, hvis ei, som sagt, det ene Sværd stod under det andet. Derfor hvis den verdslige Magt skeier ud, maa den dømmes af den aandelige Magt; er det derimod den høieste Magt, der misbruges, da kan den kun dømmes af Gud, alt eftersom jo Apostelen vidner: „Det aandelige Menneske dømmer alt, men han selv dømmes af ingen" (Kor. 2, 15.). Hvo der altsaa modstræber denne Magt, han modsætter sig Guds Ordning, det være da, at han paa manichæisk Vis vil dømme om to Principer. Desaarsag dømme, fastsætte og udtale vi, at intet Menneske kan blive salig, medmindre han erkjender denne Kristi Statholders Magt."

Det kraftige Sprog, som Paven saaledes førte, var ingenlunde aldeles løs Snak. Dengang havde de tre Midler allerede virket længe, og allerede længe med Bevidsthed været benyttede til Magtens Fremme istedetfor til Sandhedens.

Naar vi nu først undersøge, hvorledes det første Middel, Guds Ord, dets Udlæggelse og den dermed følgende Lærendvikling blev benyttet, saa skynde vi os med at gjøre opmærksom paa, at dersom nogen tænker eller paastaar, at den katholske Kirke aldrig har prædiket Ordet uden for derved at vinde Magt, da er det en grov Feiltagelse eller da er Lysten til at hæve sig selv paa andres Bekostning og skjule en ond Samvittighed Aarsagen dertil. Tvertom den katholske Kirkes varme Iver for Ordets Udbredelse blandt Hedningerne og den alvorlige kristelige Opoffrelse, som mange af dens Missionærer viste i det tunge Kald, som mange Gange var lagt paa dem, kan ikke andet end vække den største Glæde og den varmeste Beundring i ethvert Kristenhjerte. Dersom noget Kirkesamfund har været Frelseren lydig, naar han bød at prædike Ordet for al Skabningen, saa har den katholske Kirke været det, fornemmelig i den første Tid efter Romerbispens Anerkjendelse som Pave.

Men netop den udstrakte Missionsvirksomhed blandt Europas nye Folk og disse Folks Overgang i Masse til Kristendommen indeholdt en eiendommelig Fristelse til at mis-

bruge Aandens Sværd, som er Guds Ord. Og vi sige trygt, lad den, som kunde modstaa en saadan Fristelse kaste den første Sten. Vi harmes over Misbrugen, men vi dømme med Skaansel om Personerne, en Skaansel, som vi ikke nu vilde være berettigede til hverken at vise os selv eller andre, om vi henfalde til den samme Misbrug, efterat Erfaringen har vist, hvor glat og slibrig Magtens Vei er.

Vi maa nemlig her erindre, at da den katholske Kirke mødte disse Folkeslag, stod den med hele Kristendommens og den gamle Verdenskulturs Aandsmagt ligeoverfor Barbariet. Folkene gave sig ganske over til Kirkens Ledelse næsten i enhver Retning. Er der nogen, som undres over at Kirken ledede dem? Og det laa saa forfærdelig nær at falde i Fristelsen til at lede dem til Trældom under Kirken istedetfor til Frihed i Kristus. Thi enhver kan forstaa, at det var let at tænke, at det ene just var det nødvendige Middel til at naa det andet. Først Daab med Ild og Sværd, saa ubetinget Underkastelse under Guds Ord, saaledes som Geistligheden forstod det og udlagde det, og saa, om det var muligt, virkelig Kristendom.

Dertil kommer endnu den Omstændighed, at Bibelen var paa Latin, Kirkefædrene paa Latin, hele Theologien paa Latin. Menigheden eller Lægfolket, som det dengang bestandig hed, forstod ingenting deraf. Det var da venteligt, at Kirken, som dengang altid betød Geistligheden, fik og maatte faa Eneret til at fortolke Guds Ord. Den alene havde Midler og Adgang dertil. De theologiske Stridigheder, som naturligvis førtes ogsaa da, gik paa Latin, og „Kirken“ behøvede ikke at lade „Lægfolket“ vide noget derom, den kunde altid ligeoverfor Lægfolket fremvise en uforstyrret Enighed, en Enighed, som ved latinske Citater af Kirkefædrene tillige kunde bevise at have bestaaet fra Apostlernes Dage af og uforandret at have været den rene Lære. Alt dette syntes endog de ædleste Aander, der følte varmest for Folket, en rigtig og værdig Fremgangsmaade. De anede lidet, hvad der maatte komme deraf. Geistligheden saa snart sin egen Interesse i den tilsyneladende Enighed og Latinens hemmelig-

hedsfulde Klang og Guds Ords forunderlige Magt over Sindene. Og deraf fulgte som naturlig Frugt, at i Guds Ord og Kirkefædrenes Skrifter søgte man frem saadanne Lærdomme, som just vare skikkede til at bringe Mennesker i Frygtens Trældom, saaat Geistligheden kunde herske med dette Aandsmiddel, som om det var Gud selv, som paalagde et saadant Regimente. Derfor blev der lært om Skjærsild, derfor blev der lært om Kirkebod og Sjælebod, derfor blev der lært om gode Gjerninger. Og paa den anden Side forat „Kirken“ kunde fremtræde som frelsende og saliggjørende, blev der lært om Messeoffer og Helgener og Reliquier og Skriftestolens Magt og om de mange Sakramenter, som „Kirken“ havde, hvorved den gradvis kunde læge Menneskenes Syndesygdom.

Denne forunderlige Udvikling havde begyndt med Folkenes Begjær efter Guds Ords Sandhed og Lys, som ædelttænkende Mænd havde haabet at tilfredsstille ved Kirkens Mellemkomst; den endte med systematisk at holde Folkene nede i Uvidenhed, fordi en saadan Kirke krævede et v a n k u n d i g t F o l k.

I Spidsen for Geistligheden eller Kirken stod Paven. Han besad Magt af Gud til at dømme i alle Læresporgsmaal; alt Geistlighedens Arbeide var derfor altid styret af ham og ledet ham; og den, som kjender den hensynsløse Ærgjerrighed, hvormed selv de bedre Paver arbeidede, vil forstaa, at Pavemagten ligesaalidt skyede at bruge Præsters og Munkers enfoldige Fromhed og kristelige Iver for Sjælens Frelse, som at betjene sig af Præsters og Munkers væmmeligste Raahed og sletteste Lidenskaber til at fremme det Maal, a t b i n d e S a m v i t t i g h e d e r o g M e n i g h e d e r i G u d s O r d e f t e r P a v e n s U d l æ g g e l s e o g F æ d r e n e s O v e r l e v e r i n g.

Det vilde bære forlangt her at paavise, hvorledes mere og mere det, som kaldtes den rene Lære fjernede sig fra Guds Ord, medens det dog bestandig udlededes derfra; det er her nok at vide, at det store katholske Læresystem, hvorpaa saamange Mennesker har arbeidet, nogle med skidsfindig Men-

neskeforstand og nogle med dybt kristeligt Alvor, nogle med grundigt Studium af Guds Ord og nogle med al Kirkepolitikens Slangelist, at dette store System arbeidedes frem under bestandigt vaagent Øie fra Pavethronen, og at Pavens Stadfæstelse var det egentlige Rettroenhedens Segl. Det kom derhen, at Spotterne paa Luthers Tid sagde, „at den Hellig-Aand kom med Posten fra Rom til Concilet i Trient."

Det er umuligt at se denne Pavemagtens Anvendelse af Guds Ord og Folkets Uvidenhed, Geistlighedens overvældende Enighed og Latinens mærkelige Virkning udenat pege paa den lurende Fiende for Guds Kirke bag Wisconsinismens hemmelige Præstekonferentser, dens tætsluttede Enighed, dens rene Lære, dens uendelige Citater og dens Frugt i Vankundighed blandt det norske Folk. Antikristendom har før været Enden, anden Gang vender den onde Aand tilbage med syv andre Aander værre end den selv, naar Huset er pyntet og feiet. Hvo, som staar, se til, at han ikke falder.

Der er et mærkeligt gammelt Sagn i den katholske Kirke. Der fortælles nemlig, at Konstantin den store gav den romerske Kirke en hel Provinds i Italien til Odel og Eie, som siden blev kaldet Kirkestaten. I samme Stund, heder det videre, hørtes en Røst, som sagde: „I Dag har Kirken faaet Gift." Sikkert er det, at det andet store Magtsmiddel for Pavemagten, hvorved Antikristendommen skulde voxe sig stærk, var jordisk Gods og Eiendom, en uhyre Pengemagt og en politisk Indflydelse af den største Betydning.

Kirken forstod tidligt, at det var en Nødvendighed at komme ud af den apostoliske Fattigdom, hvis den skulde blive Stormagt i Verden. At den klogeligen bevarede Fattigdommens Skin, kan hvert Menneske forstaa, som vil gribe i sin egen Barm og prøve sit Kjøds Tilbøielighed. Og det var med en forbausende Smidighed den katholske Kirke vidste at rive til sig Eiendomme. Konstantin den store foregik sine Undersaatter med det mest glimrende Exempel. Den katholske Kirke har tilskrevet ham større Gaver end han virkelig ydede, men der er mere end nok tilbage. Han bestemte tillige at Kirken skulde have Ret til at modtage Testamenter, og det

viste sig snart, at den, som har henlevet sine Dage i Rigdommens Vellyster, er paa Dødsleiet overmaade villig til at offre sine jordiske Skatte, dersom en saa let Opofrelse kan være nogen Forsoning for Ryggesløshed og nogen Vanddraabe for en brændende Samvittighedskval. Den katholske Kirke fik mange „rige Lig." Og desværre Farisæernes afskyelige Brøde at opæde Enkers Huse og tage Faderløses Arv blev gjentaget i en gruopvækkende Maalestok.

Lægger man til denne umaadelige Dygtighed i Eiendomssamling den Bestemmelse, at Kirkens Eiendom var skattefri, saa forstaar man, at Kirken bliver Stat i Staten. Hvad Kirken fik, toges ligefrem bort fra al Andel i de fælles Byrder, og forringede ligesaameget Statens Bæreevne, som det forøgede Kirkens. Derved blev Kirken en uendelig rig Grundeier, som uden at bære Skatter kunde lege med Keisere og Konger, fordi disse bestandig vare i Pengenød, medens Kirken havde Overflod. Kirken kunde kjøbe sig frem der, hvor Ban og Interdikt ikke kunde hjælpe. Og dersom Penge ikke kunde kjøbe Fyrster, saa kunde de ialfald kjøbe Soldater, og Pavens Nøglebanner har vaiet over anseelige Krigshære, naar det behøvedes.

Det nytter ikke at negte, at Kirken viste sig udygtig til at bære jordisk Rigdom. Det er sikkert, at intet Kirkesamfund taaler det. Thi det er et Magtens Middel, som er for fristende i dens Haand, som har det. Den katholske Kirke besad ved sine store Grundeiendomme i ethvert Land, ved sine Peterspenge fra England, ved sin Afladshandel og ved sine andre udstrakte Handelsforetagender, en Rigdom, som vistnok i en umaadelige Grad anvendtes til Kirkebygninger og Paladser, men som tillige gjorde Paven til en Verdenshersker. Og der er ingen, som ved, om de Keisere som bøiede sin Ryg for ham, dreves dertil ved Aandens Sværd eller ved Magtens Sværd. Vist er det, at begge Sværd blinkede over dens Hoved, som modsatte sig Kirken.

Det er saaledes Djævelen arbeider inden Guds Kirke. Pavens Pengemagt, som var suget ud af Folkenes ynkelige Fortjeneste, hvoraf ogsaa Fyrsterne skulde beriges, var en lig-

nende Løftestang som Pavens Brug af Guds Ord. Ogsaa her havde det begyndt med Folkenes Offervillighed, det endte med blodig Udsugelse. Fromme og nidkjære Mænd havde begyndt et Arbeide, som endte med den ugudeligste Begjærlighed. „Tydskernes Synder" i de romerske Pengekister er et Reformationens Tegn.

Overalt, hvor Katholicismen har strakt sine Arme, har de to Jernhænder, der greb Folkene, været styrede af det samme Hoved. Vi kan ikke godt tale om Menighed inden den katholske Kirke, thi den kjendte ikke dette Ord. Den kjendte kun Lægfolket og Kirken. Men ved Kirken forstodes i Virkeligheden intet andet end Geistligheden. Og denne var saaledes fastsluttet om Paven, at ingen kan skjelne mellem Kirken og Paven. Paven var overalt i Kirken, og Grunden dertil er det Mesterskab, hvormed Hierarkiet var organiseret.

Det er en Kjendsgjerning, som ingen Spidsfindighed indtil denne Dag har kunnet bortforklare eller skjule, at de første kristne Menigheder valgte sine Biskoper, og at denne Menighedens Valgfrihed i Rom endog vakte republikanske Minder hos det hedenske Folk. Og overalt fulgte denne Skik med Kristendommen. Da den pavelige Overhøihed begyndte at gjøre sig gjældende, blev det naturlig et vigtigt Spørgsmaal, hvorledes den forholdt sig til Menighedernes Valgret. Det kostede Aarhundreders snedig Politik og endog det mest oprørende Bedrageri, forat faa dette Forhold ordnet, saaat Paven fik alt, hvad han begjærede, nemlig i Virkeligheden al Magt.

Der var ingen Tale om, at Paven kunde besætte Bispeembederne ligefrem. Saa gik man til de romerske Keiseres Politik; man beholdt i Skinnet Frihedens Former, for at kunne tage sig saameget bedre betalt i Udøvelsen af den virkelige Magt. At dette ikke kunde gaa for sig uden Kamp, maatte man imidlertid vente sig. Paven havde i sin Haand at føre Kampen der, hvor han ønskede den.

Hvert af de kristne Lande fik sin Erkebiskop, der ligesom dannede en aandelig Fyrste for Landet. Under dem stode de

øvrige Biskoper. Her saa Pavemagten sine farligste Medbeilere men ogsaa Midlerne til deres Beseirelse. Her valgtes Kamppladsen saaledes, at Spørgsmaalet blev dette, om de lavere Biskoper stode umiddelbart under Paven eller om Erkebiskopen var deres egentlige og eneste Øvrighed. Og her kunde Pavemagten være vis paa tro Bundsforvandte i Biskoperne mod Erkebiskopen, thi en Øvrighed i Rom var i Regelen behageligere end en streng Herre paa nært Hold. Erkebiskopen maatte falde for den forenede Fiende og ordne sig ind under Paven paa en Side og give Slip paa det selvstændige Herredømme over Biskoperne paa den anden. Saaledes ryddedes en Hindring af Veien for Pavens uindskrænkede Magt, og en hel Samling af falske Love og Dokumenter blev udgivet forat bevise, at dette Forhold havde bestaaet siden Apostlernes Dage.

Men om Erkebiskoperne vare gjorte uskadelige, ja til et fortræffeligt Led i Enevoldssystemet, saa stode Biskoperne igjen; Paven brugte samme Fremfærd. Han forenede sig med den lavere Geistlighed mod Biskoperne og bragte saaledes dem til Lydighed.

Nu stod Valget tilbage. Det var fra at være Folkevalg blevet til et Fyrstevalg og Adelsmandsvalg paa Grund af Folkenes underkuede Tilstand. Der kom Paven i rette Tid med sine Fordringer. Fyrsterne valgte af politiske eller egennyttige Grunde. Udsvævende Sønner uden Arv (paa Grund af Odelsskikken) kunde passende forsørges med de rige Bispedømmer. Dermed var Kirken ikke tjent. Paven vandt taalelig let blandt alvorlige Folk Stemning for sin Paastand, at saadanne Valg var ukirkelige. At føre Valget tilbage til Folket var umuligt; forat forbedre Sagerne lidt, maatte man gaa den Vei, at Paven skulde stadfæste Bispevalget. Det kostede en Kamp med Konger og Adel, men det var en Kamp for Kirkens sande Vel; Paven maatte seire, og han seirede.

Den saakaldte lavere Geistlighed, det vil sige nedenfor Biskoperne, var for en stor Del kommen til, efterat Biskoperne vare blevne magtsyge, og derfor vare de ikke folkevalgte. De

bleve alle indsatte af Biskopen og vare aldeles afhængige af ham.

Endnu var ikke alt efter Pavens Hoved. Han følte sig endnu ikke sikker for, at Biskoperne jo kunde gjøre sig uafhængige. Derfor lagdes to Institutioner til i det vældige System. Først de pavelige Udsendinge, som ingen Biskop vidste sig tryg for. De kom og gik uden at sende Bud foran sig. De var paafærde paa de mest uventede Steder og til de mest uventede Tider. De vare Pavens Forsøg paa at være allestedsnærværende. Dernæst Munkene, som Paven tog i sin Tjeneste. De stode ikke under nogen Biskop. De gik lige til Folket og lige til Paven. De talte Folkets Sprog og delte dets Nød. De vare en Magt, som naar det behøvedes, kunde trodse alle en Biskops Forsøg paa at blive uafhængig af Paven.

Saaledes gik Verket fremad, en uhyre Præstestat udover Riger og Folk. Et antikristeligt Rige, og dog var Guds Kirke derinde. Det skulde vise sig, hvor stærk den antikristelige Retning var, da Reformationen kom. Thi dersom der manglede noget i den pavelige Magtfylde før, saa er det bleven lagt til siden den Tid.

Hele Middelalderen byggede paa store mægtige Kirkebygninger i ethvert Bispesæde. Enhver af disse Bygninger med sine høie Hvælvinger og himmelstræbende Spir er ligesom et Billede af det pavelige Kirkesamfund. Og ligesom de fleste af disse Bygninger bleve staaende med ufuldendte Taarne, fordi Reformationen kom, førend Syndsforladelsen havde bragt ind Penge nok, og først vore Dage igjen har begyndt at reise Spirene paa de ærværdige Kirker, saaledes har ogsaa først vore Dage maatte være Vidne til at Pavesystemet har faaet sin Fuldendelse — ved Pavens Ufeilbarhed.

Korrespondance fra Norge.

Intellektualisme eller Fornuftherredömme.

Er der nogen Orm, der gnaver paa vor Tids Kulturliv, da er det Intellektualismen. Var Middelalderen Umiddelbarhedens, den ureflekterede Troes Tid, saa er vor Forstandens, Beregningens Tidsalder. Den spørgende, søgende og granskende Aand, der vaktes ved Reformationen og i den fandt en Arbeidsmark i Religionens Tjeneste, den har i vort Aarhundrede taget fast alle Livets Omraader under sin Behandling. Det var nødvendigt, at saa maatte ske, men Gjennembruddet skede først der, hvor Nøden var størst. Sjælens Tørst efter personligt Samfund med den levende Gud, det er det Punkt, hvorpaa Kampen begyndes, og fordi det gjælder en saa alvorlig Sag, bliver den ikke blot og bar en Nyhedsjagt, men en Kamp, der begynder med at gjennemleve det Overleverede. Luther havde tømt det Bæger tilbunds, som Romerkirken rakte ham, i blind Lydighed havde han forsøgt at gjennemleve alle de Midler, hvormed denne Kirke har villet erstatte Tilbedelsen i Aand og Sandhed, og da alle disse kun viste sig som falske Surrogater, da drev hans fredløse Hjerte ham hen til Forsoningens Ord. Men i samme Grad, som han vender sig til dette, vender han sig bort fra det Overleverede, og han begynder mere og mere at tvivle om dettes Sandhed. Tvivlen, denne største Synd i den romerske Middelalders Oine, er et Barn af Reformationen, men Reformationens Tvivl staar paa den evangeliske Sandhedserkjendelses Grund, den river ned, forat Guds Gjerning for Mennesket og i Mennesket skal træde frem med stedse stigende Klarhed. Saa begynder et mægtigt Arbeide i den religiøse Sandheds Tjeneste. At erkjende denne i alle Retninger, at befri den fra alle Tilbygninger af Hø og Straa, det bliver Maalet for de store Aanders Arbeide. Og som det var Aarhundreders religiøse Trældom, der i Reformationen fandt Forløsning, saaledes kommer Aandsarbeidet ogsaa gjennem lange Tider til at samle sig om de religiøse Spørgsmaal.

Men Tvivlen, som først vendte sig mod Rom, den kan ikke standse med Rom. Granskningens Aand, engang vakt, lader sig ikke indskrænke kun til den religiøse Sandhed; Gaadernes Løsning paa alle Livets Omraader, det bliver Løsnet. Denne Trang til Viden, dette Arbeide for at erkjende og forklare Menneskelivets og Naturlivets Veie, har aldrig været mere levende end i vore Dage. Som Bergmændene i Gruberne saaledes er Tusinder af Videnskabsmænd beskjæftigede med at drive ud nye Sandheder; stadig meldes der om nye Seire, som Videnskaben har vundet, den feirer den ene Triumf efter den anden, Intet synes saa fjernt, Intet saa dunkelt og gaadefuldt, at den menneskelige Tanke ikke tør give sig i Kast dermed. Vor Tidsalder er i eminent Grad Videnskabernes Tid.

Det kan ikke nægtes, at det er opløftende at se Menneskeslægten saaledes samle sine aandelige Kræfter forat erobre nye Sandheder, at se Arbeidet for Oplysning omsider sat paa den Hædersplads, der tilkommer det. Og de Opdagelser, der gjøres fast paa alle Omraader, er visselig et langt større Vidnesbyrd om Menneskeslægtens Adel end alle de Seiervindinger tilsammenlagte, hvormed store Erobrere har bedækket sig. Det er eiendommeligt for Folkene i deres Barndom at hylde Kraften, at prise den stærkeste, derfor gjorde de ældste Grækere Hercules til en Gud, og det er en af Civilationens skjønneste Frugter, at Menneskene bøie sig for den aandelige Overlegenhed, at Videnskabsmanden sattes i Folkenes Høisæde. Men denne vor Tids uhyre Tankevirksomhed har ogsaa affødt en Retning, der truer Udviklingen med alvorlige Farer. Fordi Mennesket ved meget og stedse faar mere at vide, staa de i Fare for at overvurdere Forstandslivets Betydning; alle sande Fremskridt, alt virkelig Godt og Ædelt, som har havt noget varigt Værd, heder det, det skyldes Oplysningens Fremgang; den kundskabsrige Mand, der finder nye Sandheder eller udbreder de allerede fundne, er den eneste, der i Sandhed fortjener Navn af Slægtens Velgjører. Et Menneskes moralske Dyder har kun Værd for en liden Kreds og dø med Mennesket, Oplys-

ningen den gaar i Arv til Efterslægten. Derfor: oplys Menneskene, berig dets Forstand, forøg dets Viden, det er Grundlaget for den enkeltes Lykke og for Samfundenes Velfærd. Paa denne Maade mener man at gjøre Religionen overflødig, Oplysningen skal holde Lidenskaberne i Tømme, bryde Egoismen og underordne den Enkeltes Lyst under Almenvellet; den skal udrette det, hvortil man paa et lavere Kulturtrin behøvede de religiøse Forestillinger. Det er denne Retning man kalder Intellektualisme. Videnskabens Seire medfører som Armeeners Triumfer sin Berusning. Ligesom et Folk kan svælge i Krigeræren og over den glemme, at det trænger mere end Ro og Fred for sine Naboers Hærtog, saaledes se mange sig blinde paa Videnskabets Resultater og mene, at fordi den kan udrette meget, kan den udrette alt og erstatte alt, at det at leve er at vide, og at Menneskeaanden finder i Kundskabens Skatte Tilfredsstillelse for al sin Trang.

Sikkerlig er det denne kolde Intellektualisme, der gjør vor Tid saa fattig paa Personligheder, thi en Personlighed bliver man ikke i Kraft af sin Viden, men i Kraft af Hjertets Grundforhold til Gud og til Tilværelsen. Sæt en Filosof paa en Planke over en gabende Afgrund, ingen af de Afhandlinger, han har skrevet om Selvbeherskelse og Aandsnærværelse, vil kunne gjengive ham Fatningen, men er han en Mand med Hjertet paa rette Sted, vil han ikke forvirres af Faren. Intellektualismens Forkjæmpere glemmer, at Mennesket har et Hjerte, der ikke lader sig mætte af alt Videnskabens Guld, at det har en Samvittighed, der forlanger mere end Kundskab, der forlanger Fred i et personligt Samfund med den Gud, der i Samvittigheden giver sig selv Vidnesbyrd, at det at leve er for et personligt Væsen først og fremst at elske, at et levende Menneskehjerte ikke kan slaa sig til Ro med en platonisk Kjærlighed til Videnskaben, men at det kræver et personligt Samfund mellem Person og Person og først og fremst et Forhold til den Personlighed, der er alt Livs Ophav, et Liv i Kjærlighed til Ham, hvis Væsen er Kjærlighed. Selv Hadet til Gud vidner nokfom om dette Hjertets Krav, og

Vantroens Talsmænd bevise selv, hvor sandt det er, at Mennesket lever ikke alene af den Viden, de vil sætte i det personlige Gudsforholds Sted; kan Mennesket ikke leve af Kjærlighed til Gud, saa lever det af Had til ham, men beviser ved begge Dele, at et personligt Forhold til Gud er en Fordring af dets Hjerte. Det er ogsaa en daarlig Tjeneste, man yder Videnskaben og den stigende Oplysning ved at ville lade den udrette, hvad den ikke formaar. Intellektualismen er al sand Videnskabeligheds Fiende, fordi den misforstaar Videnskabens Opgave.

Har Intellektualismen havt nogen Indflydelse paa Kirkelivet? Da Theologien var den første Videnskab, der efter Reformationen beskjæftigede Aanderne, laa det ogsaa nær, at den blev den første, som toges forfængelig. Det er en naturlig og berettiget Trang i Menneskeaanden at ville erkjende og forklare de i den guddommelige Aabenbaring givne Sandheder. Den ureflekterede Troes Standpunkt er for den Refleksionsdygtige baade en Umulighed og usandt, umuligt, fordi den tænkende Aand ikke lader sig standse ved et Magtbud, usandt, fordi hans Tro, dersom den ikke er erhvervet gjennem personlig Sandhedserkjendelse, bliver en falsk Authoritetstro. Det kan derfor ikke undre os at se det 17de Aarhundredes Mænd, de „gamle Dogmatikere“ i anstrængt, alvorligt Arbeide forat forklare og udvikle den ved Reformationen vundne Sandhedsskat. Saalænge Reformationens Aand og Liv var over dem, bragte imidlertid dette Arbeide dem ikke til at glemme, at den rene Lære er det kristelige Livs Tjenerinde, at dens Maal altid maa være at forklare Kristus for Hjerterne, at hvad der gjør alle Kristne paa den ganske Jord til et Legeme, det er ikke den rene Lære, men det personlige Samfund med den ene Frelser. Men efterhaanden begyndte Reformationens Aandsveir at stilne, og den Theologie, som til Ex. hos en Mand som Johan Gerhardt var blevet dyrket i det kristelige Livs Interesse, dyrkedes nu som en kjærkommen Tumleplads for den menneskelige Skarpsindighed og Spidsfindighed. System fulgte paa System, Kristendommens Lærdomme udstykkedes, det hele aristoteliske

Apparat med alle sine Afdelinger og Underafdelinger bragtes i Anvendelse, og man mente, at naar man kun var tro mod Methoden, skulde selv det dunkleste blive klart. Som en Naturforsker, der med Dissektionskniven med forbausende Sikkerhed blotter Aarer og Nerver og sønderlemmer Organismen, saaledes tog man den kristelige Sandhed, Stykke for Stykke, fra hinanden og satte dem sammen igjen til de saameget beundrede dogmatiske Bygninger, som Lessing lignede med „gothiske Kathedraler." Men Kristus var ikke deri, Murene aandede intet Liv, kolde og nøgne som de hævede sig, lignede de et Gravmæle, nøiagtigt konstrueret, opført efter alle Kunstens Regler med rette Maal og harmoniske Forhold, men det var ikke Tro, men Videbegjærlighed og videnskabelig Interesse, der havde været Bygmestere, og Dogmatikens „gothiske Kathedraler" stod i ensom Høihed uden Forbindelse med det Tempel, der er bygget af levende Stene. Saalænge havde Dogmatikerne bygget og beundret sin Bygning og prist den rene Lære, at Kristendommen holdt paa at blive dem kun en ny Viden, en ny Gnosis. Theologien traadte i Kristendommens Sted, Intellektualismen havde sat Viden om Kristus istedetfor Troen paa ham og Livet i ham.

Intellektualismens Fare truer Kristenlivet til alle Tider, og det er ikke at vente, at Nutidskirken skal undgaa den, hensat som den er i en hyper intellektualistisk Tid. Vi kan ikke herhjemme i Norge skjule for os selv, at det aandelige Liv, der nu gjennem en Række af Aar har blomstret blandt vort Folk, snarere maa siges at være i Tilbagegang end i Fremgang. Vistnok er det saa, at vilde man kun dømme efter de ydre Frugter, maatte Tilstanden betegnes som særdeles god. Hjerter og Hænder er aabne for kristelig Velgjørenhed, og Aar for Aar gives der stedse større Summer til ydre og indre Mission, til Sømandsmissionen, til Diakonissegjerningen, og til mangfoldige Velgjørenhedsanstalter. Vi har al Grund til at glæde os over dette, men det vilde dog være forhastet, om vi udenvidere vilde anse det for et ubedrageligt Kjendetegn paa, at det kristelige Liv ogsaa befinder sig i tilsvarende Fremgang. Det skal nemlig erindres,

at de ydre Frugter ofte vise sig længe, efterat Troen og Kjærlighed er begyndt at blegne, ja at Menneskene endogsaa stundom under saadanne Forhold med særlig Rastløshed kaste sig over det kristelige Livs Ytringer udadtil. Det turde dog være, at Reaktionen ikke endnu spores saameget ude i Menighederne, men mere iblandt den theologiske Ungdom, der Aar for Aar gaar ud forat blive Præster i vort Folk. Det skal ikke kunne nægtes, at der ikke længere er ganske den samme varme kristelige Interesse og Nidkjærhed blandt vore unge Theologer i det Hele og Store taget, som der var for en Tid tilbage. Den theologiske Dannelse synes at have antaget et mere mekanisk formelt Præg og mistet noget af den friske personlige Tilegnelse og Gjennemlevelse, som udmærkede den i Begyndelsen af Prof. Johnsons Virksomhed. Vi staar i Fare for, at en Theolog anser sig færdig, naar han besidder en Del Viden, naar hans Orthodoxie er uangribelig, hans Overensstemmelse med Kirkelæren i alle Punkter ubestridelig. Det er den døde Rettroenhed, Intellektualismens Fare, der banker paa vore Kirkeporte.

Luthersk Kirketidende.

Paa samme Tid, som Kjendetegnene paa et begyndende Omslag i det kristelige Liv i vort Land begynder at spores, har „Luthersk Kirketidende“ skiftet Redaktion, men at dømme af, hvad denne Redaktion hidtil har præsteret, har man ikke megen Grund til at vente, at der gjennem dens Arbeide skal blive ydet Intellektualismen nogen alvorlig Modstand. Tvertimod har dens Udtalelser tildels gaaet i en saadan Retning, at man med adskillig Føie kan notere dem som saadanne „Tidens Tegn“, der bekræfte, hvad jeg ovenfor har udtalt om det kristelige Livs Kulmination.

Luthersk Kirketidendes Redaktionsbytte er utvivlsomt en af de vigtigste Begivenheder paa det kirkelige Livs Omraade i det sidstforløbne Halvaar. Det betegner nemlig ikke alene et Personskifte, men en ny Retning for hele Bladets Virksomhed. Da jeg antager, at det heller ikke for amerikanske Læsere vil være uden Interesse at faa en Karakteristik

af Bladets Standpunkt, saameget mere som dets Redaktion ingenlunde synes at ville lade de amerikanske Kirkesamfund undgaa sin Opmærksomhed, skal jeg i det følgende forsøge at give en saadan.

Bladet betegner sig selv som et Centrumsorgan. Stiller man sig imidlertid i dette Centrum, skal man have vanskeligt for at afgjøre, hvor Høire er henne, Centrum er kommet dette mærkeligt nær. Vistnok antyder Redaktionen hist og her enkelte Reformer, som den ønsker indført i vor Statskirke, men i det Hele har dog vore kirkelige Høiremænd al Grund til at være tilfredse med dens Standpunkt, og er det da vissélig ogsaa. Klarest kommer dens Retning frem i dens Holdning ligeoverfor de Bestræbelser, som nu gjennem en lang Aarrække har været gjorte forat skaffe vor Kirke friere Livsformer, den har væsentlig levet af at bekjæmpe eller maaske retrere dæmpe disse. Uden noget fyldestgjørende Bevis betegner den disse som „Forkjærlighed for Idealer, henlede fra den reformerte Kirke," som mere eller mindre besjælet af en Aand, der er fremmed for den lutherske Kirke, og finder det derfor nødvendigt at raabe et advarende Varsko og at begjære Pusterum i den „næsten febrilske Iver" for Reformer. Medens Reformvennerne kræve, at den lutherske Kirke skal organiseres i Overensstemmelse med denne Kirkes Grundsætninger, og mene at finde betydningsfulde Udgangspunkter for dette Arbeide i den lutherske Lære om Kirken, om de Kristnes almindelige Præstedømme, om Menigheden som Naademidlernes Forvalter, om Troens Frihed, om Forholdet mellen det verdslige og kirkelige Regiment, er Redaktionen af L. K. derimod i megen Tvivl om den lutherske Kirke paa dette Felt kan siges at have nogen Grundsætninger. Spørgsmaalet om Kirkens Forfatningsformer er kun et Spørgsmaal om det Hensigtsmæssige, snart kan en, snart kan en anden Forfatning være gavnligst for Kirken. Livet kan ikke hente nogen Næring til yderligere Vært og Udvikling fra Formen. Det kan derfor ikke forundre, at Redaktionen stiller sig paa statskirkelig Grund, hævder denne Forfatningsform som den historisk berettigede, medens Reformvennerne kun vil

ade de statskirkelige Former gjælde, naar disse ikke staar i Strid med Aandens Riges Væsen, og ikke hemmer dettes ulde, fri Udvikling. Redaktionen anskuer i det Hele Forholdet mellem Kirkens Liv og dette Livs ydre Former paa en aare overfladisk Maade. De kirkelige Forfatningsformer er kke kun en Dragt, som man kan trække paa og tage af efter Behag, men de ere en Del af de kirkelige Livsytringer, staa som saadanne i et inderligt organisk Forhold til dette Liv og har en væsentlig Indflydelse paa dettes sunde Trivsel. Vel kan de ikke skabe Livet, men hvor dette allerede findes, vil en sund og sand Form virke gavnligt tilbage derpaa, ligesom en usand Form vil virke forkrøblende og svækkende. Kirken har at vidne ikke alene gjennem Ord og Sakramenter, men ogsaa gjennem alle sine Livsformer, derfor ogsaa gjennem de Former, hvori den fremtræder som et ydre Samfund, og ligesom det aldrig for den Enkelte kan blive kun et Spørgsmaal om det Hensigtmæssige, i hvilke Former hans indre Liv skal yttre sig, saaledes kan det i de store Hovedtræk heller ikke blive det for Kirken. Med disse Redaktionens smaa Tanker om Formens Betydning for Livet, staar imidlertid den Vægt, den lægger netop paa de statskirkelige Former i en mærkelig Modsætning. Medens den underretter Reformvennerne om, at Livet ikke af Formen henter Næring til yderligere Udvikling, fortæller den, at det væsentlig beror paa Kirkens inderlige Forbindelse med Staten, om Kristendommen skal blive en aandelig Magt i Folket, en Paastand som forresten Nutidens Kirkehistorie slaar lige i Ansigtet, da det maa være vitterligt for Enhver, at netop i Statskirkelandene holder Kristendommen paa at ophøre at være en Magt i Folket. At Redaktionen fra dette statskirkelige Standpunkt maa se skjævt til Menighedens Deltagelse i Valget af sin Præst, og at den med Begjærlighed har grebet et Forsøg fra et Par Medhjælperes Side paa at faa en Præsteudnævnelse forandret som et talende Vidnesbyrd om vore Menigheders Umodenhed til at bruge Kaldsretten kan ikke forundre nogen. Et konservativt, statskirkeligt Foredrag af Stiftsprovst Tandberg har da ogsaa vakt dens store Tilfredshed. I dette Foredrag søger

Stiftsprovsten at paavise, at vi i den gamle norsk-danske kirkelige Lovgivning eier en Skat af „grundkristelige“ Kirketugtsbestemmelser, ypperlige Grundsætninger for en rimelig Kirketugt, og at naar blot disse gjenoplives, vil mange af Reformvennernes Ønsker tilfredsstilles. Forfatteren fremstiller saa en Del af disse Kirketugtsbestemmelser, dog med Forbigaaelse af dem, der smager altfor stærkt af den gamle tvangsmæssige Politiaand, men han omtaler ikke med et Ord, at hvor smukke end disse Bestemmelser maatte tage sig ud paa Papiret, er de dog i det Hele ubrugelige, ja uretfærdige i et Kirkesamfund, der indskrænker Religions- og Bekjendelsesfriheden. Det Samfund, der lægger Haand paa Troens Frihed, har dermed frasagt sig Retten til at tugte, og alle Oplivelsesforsøg vil være forgjæves, fordi Betingelsen for en levende Kirketugt mangler. Ei heller omtales med et Ord, at al sand Kirketugt maa være Menighedens Selvtugt og ikke kun en Embedsmagt i Geistlighedens Hænder. Det kan vel derfor være noget tvivlsomt, hvorledes det forholder sig med Aanden i disse „grundkristelige“ Kirketugtsbestemmelser. Af dette Foredrag venter imidlertid Redaktionen sig megen Gavn, og mener, at naar bare Geistligheden vilde forsøge paa med Sindighed og Klogskab at bruge de gamle Love, vilde Grunden til Klage blive betydelig mindre. Er det da ikke netop Aarhundreders Praxis og Forsøg, der har vist, at disse Bestemmelser er ubrugbare.

Ligeoverfor Ankerne mod Statskirken peger Redaktionen paa, at den har rent Ord og rene Sakramenter, at den rene Lære uhindret forkyndes i den. Men vidner da Kirken alene fra Prædikestolen, vidner den ikke ogsaa gjennem sine Livsyttringer og Livsformer? Og naar den gjennem sine Institutioner vidner Løgn, kan man da slaa sig tiltaals med at Forkyndelsen paa Prædikestolen er ren? I Forbindelse hermed staar ogsaa Redaktionens stærke Betoning af den rene Læres Virkekraft, selv naar den forkyndes af Onde. Ganske vist kan Guds Ord ogsaa i Ondes og Hykleres Mund virke til Velsignelse, men paa den anden Side er det ogsaa sikkert, at den Maade, hvorpaa det rene Guds Ord forkyndes, kan

ægge saa væsentlige Hindringer i Veien for dets Virkeevne, t denne er nær ved at ophæves. En Præst kan holde en Prædiken uden at deri findes en eneste Vranglære, og dog an hans Forkyndelse være saa vrøvlagtig og elendig slap, at ɔen er alt andet end skikket til at vække Tro paa Sandheden. Det er disse Træk i Redaktionens Synsmaade, der, som jeg ovenfor antydede, gjør det lidet rimeligt, at den vil blive no- jet Bolværk mod Intellektualismen og Forstandstro.

Skulde man forøvrigt i faa Ord angive Redaktionens Program, vilde man komme i betydelig Forlegenhed; den kritiserer og river ned paa sine Modstandere, men til en positiv opbyggende Virksomhed spores der lidet. I Forbigaaende taler den om, at den vil have Troes og Bekjendelsesfrihed, men det ser ikke ud til, at dette er den nogen særdeles Hjertesag, siden den endnu ikke har fundet Anledning til at tale et eneste varmt Ord derfor. Den antyder ogsaa en sjelden Gang, at den ønsker Menigheden en Smule Indflydelse paa dens egne Anliggender, men det er ganske uklart, under hvilke Former den tænker sig denne Indflydelse udøvet; de af Reformvennerne foreslaaede betegner den som skotske, nagtet dog enhver ved, at de praktiseres i de lutherske Kirker baade i Europa og navnlig hos Eder i Amerika.

En Ting skal man dog lade den ny Redaktion: den forstaar med Ihærdighed at gjøre sine Synsmaader gjældende. Med ilsomt Hastværk kaster den sig over de kirkelige Foreteelser, og optræder en ubehagelig Indsender i Bladet, er den ham strax paa Nakken med en barsk Kritik. I det Hele gaar der en uhyggelig, skarp, stormægtig Aand gjennem Bladet. Redaktionen er snar til at banlyse og stemple som ulutherske Meninger, der gaar den imod, hvorved den selvfølgelig vanskeliggjør en rolig og sindig Drøftelse af de omstridte Spørgsmaal, og betager Folk Lysten til at yttre sig i Bladet. Den Maade, hvorpaa den har behandlet Konferentsens Kvartalskrift er et talende Vidnesbyrd for Sandheden heraf. I en overlegen haanende Tone kritiserer den Kvartalskriftet og gjør sig i sin Iver ikke alene skyldig i Misforstaaelse men, om end formentlig i god Tro, i ligefremme Fordreielser. Saaledes

til Ex., naar den paastaar, at Prof. Sverdrup i sin Afhandling om Kirken bestemt forkaster, at Lærens Renhed er et væsentligt Kjendemærke paa den sand Kirke, medens hans Paastand er „at den rene Lære ikke er Kristi Kirkes eneste rette Kjendetegn". En Mening, hvormed Professoren staar i fuld Overensstemmelse med mangfoldige Udtalelser hos Luther, og hvis Forkastelse maatte føre til den Mening, at Kristi sande Kirke kun er der, hvor den rene Lære findes, medens vi i Virkeligheden vide og med Fædrene bekjende, at den ikke er bundet til noget enkelt Kirkesamfund, men ogsaa kan findes der, hvor Sandheden er saare fordunklet, og hvor den rene Lære ikke forkyndes. Sørgeligt skulde det være, om den Tone hvori L. K's. Redaktion skriver sine Artikler, skulde blive den almindelige under Drøftelse af kirkelige Anliggender.

Selvfølgelig har den ny Redaktions Standpunkt vakt adskillig Opmærksomhed. Selv for mange af dens Venner har dens Optræden sikkerlig været en Overraskelse. Frugterne af dens Virksomhed begynder ogsaa at vise sig. En Eiendommelighed ved Kirkelivet i Norge har det været, at Lægfolket i det Hele har indtaget en tilbagetrukken og stundom fiendtlig Stilling ligeoverfor Geistligheden. Dette for et sundt Kirkeliv saa uheldige Forhold har dog under Geistlighedens og Lægfolkets Samarbeide for ydre og indre Mission og ved de Meningsudvexlinger, hvortil vore talrige kirkelige Møder har givet Anledning, været i Begreb med at svinde. Den ny Kirkeridendes Stilling ligeoverfor Spørgsmaalet om Menighedens Ret til Selvstyrelse og dens myndige Revselse af Lægfolkets Mistænkelighed mod en Del af Geistligheden synes imidlertid atter at skulde puste Liv i den gamle Strid. Det kan ikke heller undre os, at det maa vække Harme atter at se Menighedens Krav paa en Smule Indflydelse i sine egne Anliggender mødt med Paastand om reformerte Tilbøieligheder, skotske Forbilleder, abstrakte Idealer, og Menigheden skildret som umoden til at bruge sin Kaldsret. Ei heller kan det undre, at Lægfolket heri ser en Aabenbarelse af en Retning der er herskende blandt en Del af vore Geistlige. Men bryder Striden nu løs, vil den blive alvor=

gere end nogensinde, fordi Lægfolket er ganske anderledes ru-
et til at optage den end tidligere og ikke vil mangle dygtige
Talsmænd for sine Synsmaader. Det turde vel derfor være
tvivlsomt, om den Frugt, den ny Redaktions Virksomhed her
ringer vor Kirke, vil blive til megen Velsignelse.

Redaktionens Optræden har hos mange fremkaldt Ønsket om, at der maatte blive oprettet et andet kirkeligt Organ, der kunde danne en Modvægt mod luthersk Kirketidendes Ensidighed. Det er navnlig de bergenske, kirkelige Reformvenner, der har arbeidet for at faa et saadant Blad istand. De finder navnlig, at L. K. er redigeret i en Retning, i en Aand og Tone, der gjør dem det umuligt at skrive i dets Spalter.

Det ser i det Hele ud til, at de kirkelige Modsætninger, som vor Statskirke indeslutter, mere og mere begynder at træde frem og danne Partier. Biskop Schreuders Strid med Missionsselskabet har atter blæst Liv i den gamle aristokratiske Høikirkelighed, som nu en Tid lang har ført et Slags Klosterliv. Det er Embedsværdigheden og Embedsmagten, som i Biskopens Person formenes krænket, og som kalder Høikirkemændene i Vaaben. I Menighedernes Bevidsthed er dog sikkerlig denne Retning temmelig død, den yder selv formeget den ensomme Høihed til nogensinde at kunne vinde Lægfolkets Kjærlighed. Desuden er Minderne fra Hans Nilsen Hauges Forfølgelsestid endnu altfor friske. Beslægtet med denne Retning om end uenig med den i Missionsstriden, er L. K. med sin stive Statskirkelighed. Selv udtaler den, at den haaber at samle mange, baade Læg og Lærd, om sin Fane, og da dens Standpunkt er at dæmpe og holde tilbage, at skaffe Pusterum, og det i det Hele har noget vist mageligt ved sig, er det ikke urimeligt, at den vil faa en Del med sig.

Reformbevägelsen.

Mod disse to Retninger staar saa den mere frisindede menighedsvenlige Retning, der tæller den største Del af Lægfolket og ikke faa af vore dygtigste baade yngre og ældre Geistlige i sine Rækker. Med alle Afskygninger der findes indenfor dette Parti, saa mødes de dog i en Bestræbelse, og det er

i Hævdelsen af Menighedens Ret paa den lutherske Bekjendelses Grund, i Arbeidet for at give Menigheden en selvstændig, virksom Delagtighed i Ledelsen af dens Anliggender.

Menighedens Kaldsret.

Det har længe været følt som et stort Onde i vor norske Kirke, at Menighederne ganske er berøvet sin Kaldsret og faar sin Sjælesørger paasendt sig fra oven ganske som en verdslig Embedsmand, der udnævnes til at besørge en vis Art Forretninger inden en vis Kreds. Ved dette Forhold er Bevidstheden om det organiske Forhold, der efter luth. Betragtningsmaade skulde bestaa mellem Embede og Menighed saagodtsom ganske forsvundet iblandt os, og Præsten kommer i Regelen til fra først af at staa som en fremmed Magt ligeoverfor Menigheden. At dette Forhold da i ikke faa Tilfælde kan blive et koldt eller endog fiendtligt er ikke vanskeligt at forstaa. Der er derfor neppe nogen Side af vort kirkelige Liv, der sætter saa meget ondt Blad som Menighedens totale Mangel paa Indflydelse paa Præstevalget, og der er neppe nogen Reform, der vilde kunne samle saamegen Sympati for sig som en Lov, hvorved Menighederne i dette Punkt gjengaves sin Ret. At der her virkelig er et Savn tilstede, derom vidner de mange Forsøg paa gjennem Addresser og Bønskrivelser at paavirke Regjeringen til Fordel for den Kandidat, som Menigheden ønsker. Det er ogsaa nu blevet almindeligt, at Aviserne offentliggjør deres Navne, der søger de ledige Præsteembeder, hvorved Menighederne lettes i sine Bestræbelser for at udpege den Sjælesørger, de helst vil have. Nylig er der fra en af Landets største Menigheder, Domkirkens Menighed i Bergen indsendt et Nødraab til Regjeringen om at erholde en dygtig Præst. Det er eiendommeligt for dette Andragende, at det ikke nævner nogen enkelt Mand, som Menigheden særlig ønsker, men det beder om en Præst, „der kan samle Menigheden, om Ord og Sakrament.“ Menigheden har, vel at mærke, to Præster foruden den, hvis Plads nu er ledig, og Nøden maa være bleven stor for under disse Omstændigheder at drive sindige

Menighedslemmer til at affende et Andragende i saadanne Ord. — Det er saaledes sandsynligt at den Reform, hvorom de frisindede Kirkemænd nu ville samle sine Kræfter, er Menighedens Indflydelse paa Præstevalget, og da rimeligvis i den Form, at der kræves for Menigheden Ret til at indstille 3 af dem, der maatte søge Embedet, og af disse har da Regjeringen at vælge en.

Lutherstiftelsen og Konfessionens 14de Artikel.

Der er ogsaa andre Tegn, der tyde paa Nødvendigheden af en saadan Reform. I Oktober Maaned forrige Aar afholdtes i Drammen et Indremissions-Møde til Behandling af flere Spørgsmaal, navnlig vedkommende Lutherstiftelsens Stilling og Virksomhed. Det Spørgsmaal, hvorom Striden især dreiede sig, lød saaledes: „Kræver de kirkelige Forhold i vort Land en mere udstrakt Virksomhed for den indre Mission, og er den norske Lutherstiftelse saaledes organiseret, at den kan blive et naturligt Foreningsbaand for saadan Fællesvirksomhed?“ Som bekjendt bestaar der ved Siden af Lutherstiftelsen en Mængde mindre Indremissionsforeninger, der virker ved Udsendelsen af Lægprædikanter indenfor den Kreds, Foreningen omfatter. Lutherstiftelsen udsender derimod Bibelbud, hvor saadanne af Præst eller Menighedslemmer begjæres, men disse Bibelbud udsendes ikke forat forkynde Ordet, men forat drive Sjælepleie og kolportere Bøger, dog er det dem ikke forbudt at kalde Folk sammen til Opbyggelser, kun at dette sker paa deres eget Ansvar. Nu er det imidlertid en Kjendsgjerning, at de fleste Bibelbud virke som Lægprædikanter, og at denne Side af deres Virksomhed ikke er den, der omfattes med mindst Glæde og Kjærlighed af Folket. Herved kommer Bibelbudene i en dobbelt Stilling: som Lutherstiftelsens Udsendinge drive de Sjælepleie, paa eget An- og Tilsvar optræde de som Lægprædikanter. Denn Forskjel er vort Lægfolk ikke ret istand til at fatte, og den almindelige Betragtningsmaade er, at Bibelbudene, baade naar de driver Sjælepleie og holder Foredrag, er Lutherstiftelsens Udsendinge. Paa Drammensmødet gik derfor Lægfolkets

Fordring ud paa, at Lutherstiftelsens Statuter skulde forandres saaledes, at Bibelbudene ogsaa virkelig udsendtes for at forkynde Ordet. Det er heller ikke let at forstaa, at der skal være en saa væsentlig Forskjel mellem at drive privat Sjælepleie og at samle Folk til Opbyggelser, at Stiftelsen tør paatage sig Ansvaret for det ene og ikke for det andet. Naar man udsender Folk forat reise om og drive Sjælepleie, er man gaaet udover Grændserne for den almindelige Kristenpligt, man har oprettet et særegent Tjenerembede i Menigheden. Kan man tillade sig dette, er det vanskeligt at indse, hvad der skulde være til Hinder for, at lade de Mænd, der anbetroes dette Embede, ogsaa optræde som Lægprædikanter, aldenstund Nøden er skrigende. Mon det er, fordi der maa stilles større Fordringer til En, der skal holde Foredrag end til En, der skal drive Sjælepleie? Den sidste Gjerning er visselig ikke den mindst vanskelige og til begge Gjerninger kræves der Indsigt i den guddommelige Sandhed. Lægfolket vil derfor altid anse det for Inkonsekventse og Halvhed, naar Lutherstiftelsen kun vil udsende Bibelbud til Sjælepleie og ikke til at prædike, og denne Omstændighed vil sikkerlig gjøre, at flere Indremissionskredse ikke slutter sig til Stiftelsen. Fra Theologernes Side blev paa Drammensmødet Lægmændenes Fordring imødegaaet med Henvisning til den augsburgske Bekjendelses Art. 14, idet Udtrykket „offentlig" i denne Artikel blev fortolket som ensbetydende med: i en større for Alle aaben Forsamling, og Lægmandsvirksomheden kan som Følge deraf kun forsvares i Tilfælde af extraordinær Nød. Mærkeligt var det, at der fra ingen Side blev gjort opmærksom paa den Fortolkning af den 14de Artk. der maaske tør have mest Sandsynlighed for sig, og som i ethvert Fald vilde borttage den betænkelige Uoverensstemmelse, som der ellers bliver mellem denne Artikel og den apostoliske Praxis. I den apostoliske Kirke herskede der nemlig fuld Lærefrihed. Denne Uoverensstemmelse hæves alene ved at fortolke „offentlig" som ensbetydende med: „paa Menighedens Vegne, som dens Stedfortræder, som dens officielle Tjener." Modsætningen til „offentlig" bliver da ikke „hemmelig", men „privat", og

Artiklens Mening bliver, at ingen maa trænge sig frem med Krav paa at være Menighedens Præst, uden han er rettelig kaldet, medens Bekjendelsen ingenlunde vil forbyde den Enkelte at vidne om Kristus enten for Faa eller Mange, naar han kun ikke ved dette tilsigter at gjøre sig selv til Menighedens officielle Repræsentant. Et Billede fra det politiske Liv vil anskueliggjøre dette: Vort Storting er en offentlig Forsamling; et politisk Diskussionsmøde er derimod en privat Sag, og forstyrrer som saadant ikke den offentlige Orden; dette vilde først ske, naar et saadant Møde erklærede sig for Landets rette lovgivende Forsamling. Saaledes gjør et privat Opbyggelsesmøde intet Skaar i den kirkelige Orden, saalænge det ikke stiller sig i Opposition til det af Menigheden oprettede Prædikeembede ved at paastaa at dets Prædikant og ikke den af Menigheden kaldte er den rette Præst. Paa denne Maade vilde man faa en fast og klar Forstaaelse af denne Artikel, medens det med den anden Forklaring altid bliver vanskelig for ikke at sige umuligt at afgjøre, naar en Forsamling skal kaldes offentlig og naar ikke. Sikkert er det ogsaa, at vort Lægfolk ingensinde vil kunne bringes til at anerkjende en Forstaaelse, hvorved det skulde være en oprigtig Kristen forment i Manges Paahør at vidne om sin Frelser i en Tid, da antikristelige Lærdomme udraabes paa Gader og Stræder. Paa Drammensmødet antog Striden en temmelig bitter og skarp Form, og et Par Lægmænd henreves til Yttringer, som visselig ikke kan billiges; men naar man betænker, med hvor skjæve Øine Lægmandsvirksomheden for en Tid tilbage siden betragtedes af en stor Del Præster og endnu betragtes af mange, og hvorledes Lægprædikanten ofte forfulgtes endog med Haan og alskens Navne, da er det let forklarligt, at de kan lade sig henrive til stærke Ord og fremkomme med saadanne Yttringer som at „det var mærkværdigt, hvor lidet man vilde høre Tale om ugudelige Præster, selv troende Præster taalte ikke at høre herom. Præsterne synes at have indgaaet en gjensidig Livsassuranse." Det var Præsternes strænge Domme over Lægprædikanterne og deres milde Domme over dem, der hører til deres egen Stand, der nær-

mest fremkaldte denne Udtalelse. Der er desuden en anden Omstændighed, der gjør Præsternes Modstand mod Lægmandsvirksomheden ubegribelig i Lægfolkets Oine, og det er, at det ikke er istand til at indse, at vore norske Præster er kirkelig talt „rettelig kaldet", og de mene derfor at man med Føie kan anvende Artikel 14 mod dem selv. Ja juridisk talt er der Intet i Veien, men det kan vel neppe have været Bekjendelsens Mening, at en Præst er rettelig kaldet, blot han er udnævnt af den, som i Oieblikket har Magten til at udnævne uden Hensyn til om denne Magt har den kirkelige Berettigelse eller ikke. Naar Menighederne ganske og aldeles er berøvet sin Kaldsret og aldrig har afstaaet eller overdraget den til nogen Anden, da er det ikke at undres over at vort Lægfolk ikke er istand til at forstaa, at en norsk Præst kirkelig talt er rettelig kaldet. Det var af denne Grund, at jeg ovenfor yttrede, at ogsaa Indremissionsmødet i Drammen er et Tegn paa, hvor nødvendigt det er, at Menighederne faar Indflydelse paa Præstevalget, thi i Udelukkelsen fra dette ligger for en væsentlig Del den sidste Grund til den nu ofte uhyggelige Spænding mellem Lægfolk og Præster. Mange indse dette paa begge Sider, ikke mindst de Præster der lide under det nuværende Forhold, men paa den anden Side har Reformen ogsaa en kraftig Modstand at vente fra Høikirkemændenes og de stive Statskirkemænds Side.

Munchs og Wettergrens Embedsnedlæggelse.

Saaledes som jeg i min forrige Korrespondance antydede, har nu Præsterne Munch og Wettergren nedlagt sine Embeder, fordi de ikke kan forsvare for sin Samvittighed at udføre de kirkelige Handlinger, saaledes som Statkirkens Love forordner det. Det kan ikke nægtes, at dette Skridt af to af vore dygtigste Præster er et kraftigt Vidnesdyrd mod vore kirkelige Tilstande, og at det Samfund, der ikke har Rum for saadanne Mænd, trænger til at gribe i sin egen Barm. Morgenbladets filosofisk kirkelige Medarbeider har rigtignok forsøgt fra det hegelske Standpunkt om Staten som Udviklingens endelige Maal og Kirken kun som en Fremstilling af

Statens religiøse Side og Opgave, at rense vort Kirkesamfund for al Skyld ligeoverfor de to Præster; men den Sætning, han opstiller forat udføre dette Arbeide, nemlig at den Enkeltes Samvittighed skal bøie sig for Samfundets Love og den gjennem disse udtalte Almenvillie, er af saa betænkelig Art, at det vel turde være tvivlsomt om der er gjort vor Statskirke nogen Tjeneste med et saadant Forsvar. — To Ting har de to Præsters Udtrædelse vist, for det første, at der hersker den bedrøveligste Usikkerhed i vor Kirke om, hvad der er kirkelig Lov eller ikke, hvilke Bestemmelser, der i den kirkelige Lovgivning staar ved Magt og hvilke der er forældede. Tiden og den kirkelige Udvikling er nemlig rent løbet vor kirkelige Lovgivning forbi. En stor Del af denne skriver sig fra Enevoldsmagtens Dage og bærer et saa ukirkeligt, politimæssigt Præg, at der slet ikke kan blive Tale om at anvende den, og dog er den ingensinde blevet ophævet; dog staar det til Ex. endnu i den Alterbog, som bruges af hver eneste Præst i vort Land, at hvert Aar skal der 4de Søndag i Advent og Palmesøndag fra Prædikestolen oplæses, at der i Byerne skal stilles Gabestokke paa Torvet, hvri de skulle sættes, der gjør sig kvalificerede til Kirketugt, medens Vand og Brød m. m. skal anvendes paa Landet. Saadanne Love har heldigvis afskaffet sig selv, men paa den anden Side er det dog vanskeligt for ikke at sige umuligt i alle Tilfælde, at trække Grændsen, mellem hvad der er forældet og hvad ikke. Det er i denne Henseende ganske betegnende, at uagtet der er stor Trang til en Haandbog i norsk Kirkeret, har ingen af vore Jurister trods gjentagne Opfordringer turdet udgive en saadan, simpelthen fordi det er meget vanskeligt at sige, hvad der er kirkelig Lov. Munch fandt sig ved sin Præsteed bunden til hele vor kirkelige Lovgivning, og kunde ikke erkjende Rigtigheden i, at lade kirkelige Love ophæve sig selv. Da han heri ikke fik Medhold, nedlagde han Embedet, idet han gik ud fra, at hans Ed bandt ham til de kirkelige Love, indtil disse ad lovlig Vei ophævedes. Det synes derfor paatrængende nødvendigt, at vor kirkelige Lovgivning undergaar et Gjennemsyn, og at vor Kirkestyrelse sætter sig i Bevægelse for at

faa de virkelig forældede Stykker fjernede, der bør ikke her kunne opstaa Misforstaaelser, der skiller vor Kirke meddygtige Mænd, og det er ingen Ære for den norske Kirke at se saadanne Kirketugtsregler som dem om Gabestok, Vand og Brød, 2 Lod Sølv m. m. atter og atter optrykt paany i vore Alterbøger, hvoraf den sidste Udgave er fra 1864. Hvad maa ikke Udlændinge, som læser dette, tænke om os?

For det andet har de 2 Mænds Embedsnedlæggelse vist, at vi holder paa at overgroes af Papirsystemet. Forhandlingerne mellem Munch og hans Foresatte er den hele Tid drevet skriftlig, men medens Munchs Skrivelser*) er en pint Samvittigheds Nødraab, er Biskopens Svar holdt i den tørre, forretningsmæssige Departementsstil. Det løber En koldt nedad Ryggen naar man læser disse Svar fra en evangelisk Biskop, en Menighedens Tilsynsmand, til en Præst, der er stedt i aandelig Nød. Mon en Paulus, en Timotheus eller en Titus vilde skrevet saaledes? Er det virkelig saa, at disse Skrivelser kan betragtes som den almindelige Form, hvorunder vore Biskoper henvender sig til de Anfægtede og Ængstede blandt vore Præster, da faar man et alt andet end lysteligt Indblik i vor Kirkes Biskopembede. Man svarer: Det er Systemets Skyld. Men hvor godt det end kan være at skylde paa Systemet, saa har man dog en Ret til at vente af Mænd, der skulde være fyldte af Kristi Aand, at de ikke bøiede sig under et System eller rettere en Uvane, der gjør en evangelisk Biskop til en forretningsmæssig Kontormand, som behandler Sjæleanliggender og Samvittighedsspørgsmaal omtrent i samme Stil, Aand og Tone, som den, hvori en almindelig Forretningsmand expederer et Forretningsbrev. Ei heller skulde det vel være for meget, om man havde ventet, at Biskopen førend han lod det komme til det Yderste, mundtlig havde konfereret med Munch. Det er jo en Regel i Sjælepleien, at Præsten skal gaa til Menigheden og søge de Anfægtede. Det vilde være en Biskops største Ros om det kunde siges om ham, at han ikke fandt det under

*) Stiftsprovst Tandberg var den Gang const. Biskop.

sin Værdighed, hvor Forholdene krævede det, at gaa til den ængstede Præst for ved det mundtlige Ord, ved den personlige Paavirkning, ved Kjærlighedens dragende Magt at veilede oplyse, styrke og opmuntre.

Skriftemaal og Nadvere.

Uagtet det saaledes vistnok ikke kan nægtes, at vore Kirkeforhold bære Skyld for de to Præsters Embedsnedlæggelse, og at denne er en alvorlig Dom over det Bestaaende, maa det dog indrømmes, at deres Standpunkt ikke er frit for Subjektirisme. Navnlig kommer dette frem i Munchs Udøvelse af Kirketugten og hans Forsøg paa at indføre privat Skriftemaal. For det Første var den af ham etablere de Ordning med almindelig Samtale og Fællessammenkomst med Kommunikanterne intet virkeligt Skriftemaal, og dernæst er det en uluthersk og nevangelisk Fordring, at alle, der ville gaa til Alters, først skulde skrifte for Præsten. Præsten gives her en Myndighed og Magt, der vilde blive et Aag paa Menighedernes Nakke. Skriftemaal og Absolution er for de Bekymrede og Anfægtede, men Herrens Nadverbord for alle Kristne, og Kirken har ikke Lov at sætte tvunget Skriftemaal som Betingelse for Nydelse Herrens Legeme og Blod. Et saadant Skriftemaal vilde desuden, krævet af Alle, blive uoverkommeligt for Præsten og synke ned til en blot død Skik. Nei man reformerer ikke vor Absolutions- og Nadverpraxis ved at sætte en ny ukirkelig Lap paa en ukirkelig Praxis. Fordi Absolutionen gjennem en skjæv Udvikling er bleven gjort til en nødvendig Betingelse for Adgang til Nadveren, og fordi Absolution uden Skriftemaal er en Uting, saa er der kun en Udvei, der fører til en sand kirkelig Reform og det er at skille Absolutionen fra den Stilling, hvori den nu staar til Nadveren og lade det blive en fri Sag, som Enhver faar afgjøre med sin Samvittighed, om han, før han gaar til Alters, vil have Skriftemaal og Absolution eller ikke. Paa denne Maade vil Skriftemaal og Absolution i ægte evangelisk Aand blive en Kirkeskik med Trøst og Opreisning for de Anfægtede og ikke et Aag paa Nadvergjæsternes Nakke. Vil man have

Absolutionen som en nødvendig Forberedelse til Nadveren, da maa man lade Skriftemaalet falde; vil man derimod redde dette, da maa Absolulutionen, saaledes som Luther vilde, kun være for dem, der ønsker den, og Herrens Bord være dækket for dem, der vel kan føle Trang til hans Legems og Blods Samfund, men derimod ikke til Skriftemaal og Absolution, fordi de ikke er i den aandelige Tilstand, for hvilken disse Kirkeskikke er bestemte.

Det tør vel ogsaa være et Spørgsmaal, om de to Præster med den ønskelige Klarhed har taget sit Standpunkt i Menigheden selv, seet, at Nøden først og fremst er dens, at det er den glemte Menighed, den mishandlede Menighed, som det gjælder atter at gjenindsætte i sine Rettigheder. Man faar Indtrykket af, at den Tvang og Nød, vor Statskirke paafører sine Præster, har for Munch og Wettergren været den nærmeste Grund til Embedsnedlæggelsen. Var ikke saa Tilfælde, da maatte de fra sit Standpunkt af nødvendigvis gaaet et Skridt længere, — nemlig til Udtrædelse af Statskirken. Blandt vore reformvenlige Præster findes der en Del, der er tilbøielige til at betragte vor Kirkenød væsentlig som en Tvang paa Præsterne. Det er Præsten, hvis Samvittighed lider under Konfirmationstvang og Vielsestvang, det er ham, som vaander sig under de bestaaende Forhold, det er ham, hvis Gjerning bliver tung og smertefuld, det er ham, hvem det er en Sjælekval at absolvere iflæng, konfirmere og ægtevie iflæng. Det er denne Tilbøielighed til ensidigt at se Nøden fra Præstens Standpunkt, der har givet Reformbevægelsens Modstandere et Skin af Ret, naar de har kaldt den hele Bevægelse et Præsterøre. Vistnok er det saa, at vor Kirkenød er et Bæger med Malurt for enhver nidkjær Præst, men Nøden er dog egentlig Menighedens, og i Menigheden maa enhver, som vil arbeide for Reformer, med Klarhed og Kraft stille sig. Det er dens Sag, som maa løftes og i trofast Arbeide gjennem Kamp og Bønner bæres frem tll Seier, saa vil Aaget ogsaa tages bort fra Sjælesørgernes Samvittighed. Det glæder os at se, at Konferentsens Mænd paa dette Punkt møder os i fuld Forstaaelse, at

de som vi, vil arbeide til, at Menigheden bliver Tyngdepunk-
et i Kirkens Organisation, og at de enkelte Menigheder ikke
blot bliver en Flok Mennesker, som en Præst prædiker for,
men et levende selvvirksomt Lem paa den kirkelige Organisme.

Riddervold og Jaabäk.

Som jeg nævnte i min forrige Korrespondance blev Pastor Jul. Riddervold sagsøgt af Storthingsmand Jaabæk, fordi han i nogle Artikler i Almuevennen havde søgt at paavise, at Jaabæk forhaanede og nedbrød Kristendommen og derfor var ikke sit Folks Velgjører, men dets Forfører. Ved Byretten, som i selve Sagen gav Riddervold Ret, blev denne dømt til en Pengebod fordi han havde udtalt, at Jaabæk med Forsæt søger at nedbryde Kristendommen, Noget Byretten ikke fandt tilstrækkeligt bevist." Riddervold appellerede saa til Høiesteret, og det maa siges, at det var et Gode, at Byrettens Dom gik ham saavidt imod, at han fik Anledning til at indanke Sagen for Rigets høieste Domstol. Dermed er Afgjørelsen bleven saameget tyngre og betydningsfuldere. Riddervolds Paastand gik ud paa, at han ikke havde brugt stærkere Ord om Jaabæks religiøse Skriverier, end disses gudsbespottelige Karakter krævede og fortjente, og at det vilde være at binde Munden paa Kristentroens Forsvarere, om de ikke ligeoverfor en gjennem en Række af Aar af en gammel, beregnende Politiker fremførte Angreb paa Folkets helligste Eiendom, skulde have Lov til at stemple dette som en med fuldt Forsæt, planmæssigt anlagt Færd. Riddervold nedlagde derfor Paastand paa at frikjendes for enhver Mulkt. Sagen er i disse Dage bleven paadømt af Høiesteret, og Udfaldet er blevet, at Riddervold er bleven enstemmig frikjendt, og Jaabæk idømt Sagens Omkostninger, 200 Spdlr. Dette Udfald kan ikke andet end glæde enhver Kirkens Ven; thi det gjaldt i denne Sag om intet mindre, end om det skal være tilladt i vort Land at stemple kristusfiendtlige og bespottelige Udtalelser med sit rette Navn. Jaabæk vil visselig udgive Udfaldet som en Forfølgelse mod sin Person, han har i det Hele Forkjærlighed for Martyrrollen;

men for en sandshedskjærlig Betragtning er det klart, at der her kun spurgtes, om Kristendommens Forsvarere skal have den samme Ret som dens Angribere, om Jaabæk skal have Ret til at spotte og haane, medens de Kristne ikke skulde have Ret til med Sandhedens hele Tyngde og Skarphed at kritisere hans Færd. Advokaternes Kamp for Skranken har derfor været fulgt med spændt Opmærksomhed baade af den lyttende Skare paa Tilhørerpladsen og af de mange, som i Aviserne har fulgt de med Hurtigskrift optagne Indlæg fra begge Parters Advokater. Man maa være Riddervolds Advokat, Hr. Johannes Berg, taknemmelig for den i Sandhed storslagne, varmhjertede og grundige Maade, hvorpaa han førte sin Klients Sag. Han gjennemgik og belagde med en Række Citater Jaabæks Virksomhed fra først til sidst og viste, at hans Angreb paa Kristendommen ikke kun var tilfældige Sidehug, men hang paa det Nøieste sammen med hele denne Mands sociale Syn, og hans Retning i det Hele som en Talsmand for Aandsløsheden og Materialismen. Han sluttede sit Indlæg med den Udtalelse, „at der her ikke førtes en Kamp mellem Personer, men mellem dem, der holdt Herrens Ord og Kristentroen i Ære, og dem, der spottede og foragtede den. — — Han var under det Bekjendtskab, han havde maattet gjøre med den Del af vor Litteratur, som Jaabæk havde skabt, virkelig bleven greben af den stærkeste Indignation, han var oprørt i sin inderste Sjæl af, hvad han saaledes havde seet publiceret blandt vort Lands Almue. Han sluttede sig derfor til den store Skare af dem, der da den paaankede Dom blev bekjendt med trist Forundring havde maattet spørge: „Skal da en Spotter beholde Ret“, men som nu med alvorsfuld Interesse, med spændt Forventning, men ogsaa med sikkert Haab om ikke at lide en Skuffelse ventede denne Sags endelige Afgjørelse her i Retfærdighedens ypperste Helligdom i vort Fædreland.“ Det gjorde ogsaa et i Sandhed modbydeligt Indtryk at se de Dynger af krasse, raa, spottende Udtryk, som af Jaabæk er blevne førte tiltorvs, og som for Høiesteret presenteredes samlet paa et Bret. Hvor sikker vor høieste Domstol har følt sig i sin Sag, fremgaar af

at den idømte Jaabæk Sagens Omkostninger. — Denne Proces tør vel ansees som Slutstenen paa Jaabæks Indflydelse, som allerede før var betydelig svækket, og de frisindede Mænd i vort Land kan kun glæde sig herover, thi Friheden, den sande folkelige Udvikling, har neppe havt nogen større Fiende og Reaktionen neppe nogen bedre Ven end Storthingsmand Søren Jaabæk. Han har mistænkeliggjort, og draget ned i Smudset en stor og ædel Sag, vort Folks politiske Myndiggjørelse, og gjort det folkelige Selvstyres Modstandere end mere energiske og dets halve Venner til dets Fiender.

Hedningemissionen.

Vor Mission blandt Hedningerne har, siden jeg sidst skrev, gaaet sin jævne Gang, det er et stille Arbeide i Bøn og Haab for Herrens Ansigt. Paa Madagaskar udvides Missionsfeldtet stadig, medens der i Zululandet ikke anlægges nye Stationer, en Fremgangsmaade, der synes at være den rigtige, da Missionen, efter den Holdning Zulufolket indtager til Guds Ord, i dette Land er henvist til væsentlig at indtage en afventende Stilling, og de derværende Stationer indtil videre derfor maa ansees tilstrækkelige. Til Madagaskar er theol. Kand. Jørgensen med Hustru udreist, ligesaa Frøken Marie Foss, der skal bistaa Fru Borchrevinck ved Børneasylet i Hovedstaden. Til Vaaren drager ogsaa en medicinsk Kandidat, Guldberg, derover som Lægemissionær, nærmest forat bistaa Borchrevinck. — Nogen Sekretær i Dons's Sted har Hovedbestyrelsen endnu ikke faaet; Skolens Forstander, Pastor Roll, fungerer derfor ogsaa som Sekretær. Formentlig vil denne Sag først paa Generalforsamlingen til Sommeren finde sin endelige Ordning. Nogen Tilnærmelse mellem de to Missioner i vort Land, Selskabets og den schreuderske, har ikke fundet Sted, og med den stadig voxende Kamp herhjemme mellem det høikirkelige, biskoppelige, klerikale Parti, og det menighedsvenlige, evangelisk frisindede er der vel liden Sandsynlighed for, at de to Missioner vil kunne forenes. En svensk Theolog har tilbudt sig at reise ud til Schreuder som Hjælpepræst.

Folkehöiskolen.

Rundt om i vort Land er der ude paa Landsbygderne i Løbet af Vinteren blevet oprettet saakaldte Amtsskoler for den konfirmerede Ungdom. Disse Skoler kom istand ved forrige Stortings Beslutning, og Hensigten med den er, at give dem af vore Landsgutter, der maatte ønske det, en videregaaende Almendannelse end den, Almueskolen yder. Det er Folkehøiskolerne, som har fremkaldt Amtsskolerne. Folkehøiskolerne har vist, at der manglede et Led i Folkets Opdragelse, saalænge dets Uddannelse afsluttedes ved Fjortenaars Alderen. I sin skjønneste Ungdomstid, da Hjertet er varmt og Sindet aabent for Indtryk, da Tørsten efter Kundskab er levende og Modtagelsesevnen rig, stod de Unge uden at vide, hvor de skulde vende sig hen. Her styrede Folkehøiskolerne ind og viste klart, at her var en Mark at dyrke, et Savn at udfylde. Det er disse Skolers umistelige Fortjeneste, at de ikke ved at snakke, men ved at handle, ved at indbyde Folkets Sønner og Døttre til sine Høresale, har overbevist selv vore stiveste Konservative om, at der var Tørst efter Kundskab, Trang til Oplysning trindt om i vore Dale og ved vore Fjorde. Men vil man saa spørge: Hvorfor tog da Stortinget ikke og knæsatte Folkehøiskolerne, saaledes som den danske Rigsdag har gjort? Folkehøiskolerne bærer selv Skylden herfor. De første Høiskoler, vi fik her i Landet, var nemlig grundtvigske og indrettede efter fuldstændig dansk-grundtvigsk Mønster. De lagde liden Vægt paa, at Eleverne selv arbeidede med, og tilegnede sig Noget. Paa en ensidig Maade satte de sig til Maal at vække og oplive den folkelige Bevidsthed, et Arbeide, som med al sin Berettigelse dog let slog over i et affekteret og opskruet Føleri, naar det ikke var bygget paa solide Kundskaber. Hertil kom, at disse Skoler foredrog alle de eiendommelige grundtvigske religiøse og folkelige Synsmaader og gav det derved Udseende af, at Hensigten ikke alene var den at oplyse Folket, men ogsaa at være Planteskoler for en religiøs Retning, der staar i skarp Strid med vor Kirkes Lære og Folkets Tro. Disse Skoler fik derfor megen Modbør ikke mindst af Landsfolket selv, flere af dem førte derfor en

ımmerlig Tilværelse og bleve efter en Tid atter nedlagte, ndre bestaa vistnok endnu, men det ser ud til, at Søgningen l dem aftager, og at deres Fremtidsudsigter ikke er synderlig yse. Men den Tanke, de bar frem, var berettiget, den opoges derfor af andre, der søgte at give Folkehøiskolerne et ıere norskt, efter vort Folks Karakter afpasset Præg. Saaedes opstod ved Siden of de grundtvigske Folkehøiskoler et ındet Slags Høiskoler, der idet de knyttede sin Virksomhed il det for vort Folk eiendommelige stærkt realistiske Drag øgte gjennem en belivet Fremstilling af Menneskeslægtens Historie, af vort eget Folks Levnetsløb, af vort Lands Natur og dets Institutioner at virke dannende, oplysende og forædlende. Disse Skoler knyttede sit Arbeide nær til Folkets virkelige Trang, de gik ud fra, at den eneste Vei til at vinde Tillid, det var at ophjælpe det Savn, der virkelig føltes. Men hvad, der savnedes, var Kundskab. Ungdommen tørstede efter at faa mere at vide, og uagtet ofte denne Tørst, som man ikke kan undres over, kun gik ud paa en videre Tilegnelse af saadanne Færdigheder som Regning og Skrivning, fandt dog de nævnte Skoler heri ogsaa et Tilknytningspunkt, de kom denne Trang imøde, vandt Gutternes Tillid og gjorde det derved muligt at føre dem videre og aabne deres Øine for, at der er meget Andet, som ogsaa behøves, om Aandslivet ikke skal forkrøbles og stivne hen. Disse Skoler har virket under stadig stigende Tilslutning. Fra dem skede ogsaa Henvendelser til Stortinget om at knæsætte den norske Høiskoletanke, men de grundtvigske Skoler fik dette Gang efter Gang forpurret ved Bønner om, at Stortinget ikke maatte blande sig i Sagen. Men omsider tog Stortinget Sagen i sin egen Haand og oprettede de saakaldte Amtsskoler, der ganske ere indrettede i Lighed med de ikkegrundtvigtske Høiskoler, og saaledes maa siges at være en Anerkjendelse af den Tanke, disse har gjort sig til Bærere af. De har optaget den samme Fagkreds, og driver Undervisningen paa samme Maade gjennem frie Foredrag, og ved Siden af disse, Samtaler om det Foredragne med Eleverne. Rundt om i Landet er der nu blevet oprettet saadanne Skoler og overalt har

Tilstrømningen af Elever været betydelig. Ogsaa flere Høiskoler nyder nu godt af Stortingets Bevilgning og har derfor kunnet nedsætte Skolepengene for sine Elever. Disse Skoler bærer sit gamle Navn og staar i et noget friere Forhold til det Offentlige end de egentlige Amtsskoler gjør. Dette er til Exempel Tilfælde med Folkehøiskolen i Sogndal i Bergens Stift, der i Vinter tæller omkring 70 Elever.

Denne Sag synes saaledes nu at være kommen i god Gjænge, og det lader til, at det Offentlige vil give Skolerne al mulig Frihed til at udvikle sig, eftersom Folkets Behov kræver det. Skolernes Tilsyn føres af Skoledirektøren og Mænd, der vælges af Amtsformandsskaberne. Ved Skoler som disse beror uhyre Meget paa Lærerens Person, og hvorvidt det gjorte Forsøg vil lykkes, vil derfor afhænge af, hvorvidt det lykkes at erholde Folk til Gjerningen, der ikke ville drive den blot som et Levebrød, men som ville gaa til den med varm Kjærlighed til Folket, og som ville drive den i sand, frisk folkelig Aand. — Et Kursus er kun tænkt at vare en Vinter. Men saa kan heller ikke Skolerne ansees for mere end en Begyndelse, et vigtigt Skridt hen mod en alsidig Folkedannelse. Naar de først have slaaet Rod, da vil det være Tid at gaa et Skridt videre og i Forbindelse med en Udvidelse af Skoletiden optage det Element, Oldnorsken og den gamle Litteratur, som først vil give disse Skoler den rette nationale Holdning, det rette nationale Fundament, gjør dem til sande Arnesteder for en sund, norsk, folkelig Dannelse, og navnlig give Undervisningen i Modersmaal det Grundlag, som den nu mangler.

Salmebogsagen m. m.

Ombytningen af Salmebøger vedbliver fremdeles i vore Menigheder. Efterat Hauges Bog er blevet autoriseret, er den blevet antaget i en Del Menigheder, medens de fleste dog har valgt Landstads, der som Kirkesalmebog ubetinget maa indrømmes Forrangen. Hauges Navn og den Omstændighed, at han har foretaget saa faa Forandringer som muligt ved de gamle Salmer, bevirker, at nogle Menigheder, og

er de, hvori der endnu spores Virkninger af den religiøse
ækkelse fra Hans Nilsen Hauges Dage, foretrækker denne
almebog.

I Bergen har en Del offentlige Samtalemøder mellem
ledlemmer af den lutherske Kirke og Baptisterne om Barne-
aaben, samlet en Mængde Mennesker, der med Opmærk-
mhed har fulgt Forhandlingerne. Kampen har især staaet
ellem Byens Præster og den derværende Baptistmenigheds
orstandere, dog har ogsaa adskillige Lægmænd optraadt,
eriblandt med megen Dygtighed Indremissionær Traasdahl.
i det Hele er vore Lægmænd flinke og uforfærdede til at op-
ræde, selv hvor det gjælder Læresporgsmaal, ja maaske net-
p, hvor det gjælder saadanne, og det vil være meget ønske-
igt, at denne Deltagelse maa vedligeholdes, og at Theolo-
erne ikke ved at drage det tunge, lærde Apparat for meget
nd i saadanne Forhandlinger maatte skræmme Lægfolket og
toppe Munden paa Menigheden. Det var da Bibelen talte
il Folkene i et fremmed Sprog, at Folkene taust bøiede sig
nder Roms Aag, det var da den lutherske Scholastik lod de
ristelige Sandheder fremtræde baade i et fremmed Sprog og
en ufolkelig Form, at den Lære opkom, at Menighedens
Ret kun bestod i at sige Ja til Alt, hvad de Lærde sagde for-
n, og at Menigheden i det Hele og Store ophørte selv at
prøve Aanderne og veie Lærdommene. — Nogen Enighed
nellem de stridende Parter opnaaedes selvfølgelig ikke paa
Møderne i Bergen; men der er Grund til at haabe, at Mø-
derne har bidraget til at klargjøre Begreberne og befæste ad-
skillige Vaklende i Sandheden. — I denne Forbindelse kan
ogsaa nævnes, at der har været gjort Forsøg paa en Sam-
mensmeltning mellem de sidste hensygnende Rester af den
Lammerske Bevægelse og Baptisterne, en Forbindelse, som de
sidste varmt interesserede sig for. Som bekjendt forkastede
Lammers og hans Tilhængere Barnedaaben, og det syntes
da at ligge nær for Retningen at havne i Baptisme. Imid-
lertid har Partiet senere i den Grad udviklet sig i Retning af
Rationalisme og falsk, taaget Aandelighed, at det er sprun-
get Baptisterne langt forbi. I et Foredrag af den lammer-

ske Frimenigheds Forstander, Falck, kommer en fuldstændig Sakrament-Foragt for Dagen, og af den paatænkte Sammensmeltning er der derfor Intet blevet.

Af theologisk Litteratur kan mærkes et temmeligt udførligt Skrift af Dr. Horn: „Om Forsoning og Retfærdiggjørelse“; som man ser, et Indlæg i Dagens Strid. Løsningen er i denne Bog søgt ad en ganske anden Vei, end den man ellers finder hos de lutherske Theologer, men om den betegner noget virkeligt dogmatisk Fremskridt tør være tvivlsomt. Jeg skal maaske ved en senere Leilighed komme tilbage til denne Bog.

Et smerteligt Tab har vor Kirke i disse Dage lidt, idet en af dens dygtigste yngre Præster, res. Kap. Henrik Greve i Bergen er vandret bort. Rigt begavet var han utrættelig i at tjene Menigheden og en varm Arbeider for dens Frigjørelse, og for en inderlig Samvirken mellem den og Embedet. Hans sidste Embedsgjerning var at forberede den dødsdømte Straffange Wallin til hans Henrettelse, en Gjerning han omfattede med dybt Alvor og varm Kjærlighed for den dømte Mand.

Vort Storting begyndte for et Par Dage siden sin Virksomhed. Saavidt vides vil intet kirkeligt Forslag af indgribende Betydning blive det forelagt. Det gamle Forslag om Troesfrihed for Embedsmænd vil dog atter banke paa Nationalforsamlingens Dør, og det er maaske at haabe, at det frie Norges kaarne Mænd omsider vil befrie os fra den Skam at eie en Bestemmelse som neppe noget andet europæisk Land end Tyrkiet fremdeles holder paa.

I Februar 1876. S.

Kirken og de kirkelige Samfund.

(Af Prof. G. Sverdrup.)

(Forts. fra 1ste Hefte.)

Historisk Belysning.

IV.

Sekterne og Reformationen.

Den katholske Kirkes Udvikling har godtgjort for os, at en kristen Kirke kan ende i Antikristendom. Synden er virksom indenfor Kirken, og dens Indflydelse vil altid være dette sataniske Arbeide at forvende Guds Sandhed til Løgn. Hvad Gud har givet af Naade til Menneskenes Frelse, vil Djævelen stræbe at forvende til Menneskenes Fordærvelse. Det er saaledes Guds Rige, som er aandeligt, i Pavedømmet er bleven forvendt til kjødeligt, og med alt Skin af at være frelsende, bliver sjælefordærvende.

Dernæst har vi seet, at det er netop eiendommeligt for Kirken som for den enkelte, at dens Fortabelse bestaar i at vende sit Hjerte og Sind til det synlige istederfor det usynlige, thi det synlige er forkrænkeligt og forgjængeligt, men det evige er usynligt. Og naar selve Kirkens Enhed bliver en synlig Eenhed, naar Hovedet bliver Kjød og ikke Aand, da indtræder det, som kaldes Antikristendom, fordi det paa en Gang er Fornægtelse af Kristus og Herredømme i hans Navn over Guds Folk.

Endelig har denne Historie vist, at naar et Kirkesamfund udarter ved Syndens Magt, saa er det netop det, som fra Begyndelsen af var det bedste, ja selve Guds Kald, som ved Synden tages forfængeligt og bliver forvendt til „Øde-

læggelsens Vederstyggelighed." Ligesom Israels Folk tog sin Udvælgelse forfængelig og derfor i Hovmod foragtede den Frelse, som Gud havde beredt dem, saaledes tog ogsaa den kristne Kirke det Kald at være Guds Rige forfængeligt under Pavedømmet og kom til den samme Bespottelse som Jøderne. Derfor er denne Fristelse saa uendelig farlig for ethvert Kirkesamfund, idet den altid kan skjule sig bag et Gudskald, bag Herrens Ord, som altid har maattet dække Kirkesamfundenes kjødelige Sind.

Vi, som ere Lutheranere, bekjende med Frimodighed og god Samvittighed, at vi ere Reformationens Børn. Men Reformationen var og maa altid være en Opposition mod Pavedømmet. Men den lutherske Reformation er ikke indtraadt i Historien uden at være forberedt. Reformationen har sine Forløbere, sin Beredelse gjennem en Opposition mod den katholske Kirke, som er saa gammel omtrent som Pavedømmet. Dersom vi nu erkjende Reformationen som berettiget, saa nødes vi ogsaa til at erkjende dens historiske Forberedelse som berettiget. Reformationen er den modne Frugt af en lang Udvikling, og det gaar umuligt an, at tage Frugten og forkaste Udviklingen. Vi maa anerkjende Oppositionens Berettigelse. Men det er at anerkjende Sekternes Ret, thi saa kaldte Kirken den Opposition, som den kjæmpede mod igjennem hele Middelalderen. — Paa den anden Side staar det heller ikke til at nægte, at Luther var et Barn af den katholske Kirke, og at den selv havde givet ham Midlerne til Kamp mod dens Misbrug; at det var den katholske Kirke, som gav Luther Bibelen ihænde, at det var i et katholsk Kloster han førtes til Erkjendelse baade af Synd og Naade. Af den romerske Kirke er Reformationen fremgaaet; det gaar derfor ikke an at nægte hins Berettigelse uden med det samme at nægte Reformationens Berettigelse. Vi komme altsaa til det Resultat, at dersom vi mene det alvorligt, med at vi staa paa Reformationens Grund, saa maa vi erkjende, at den katholske Kirke havde sin Ret til at existere, ialfald indtil Reformationen, og at Sekterne havde deres Ret til at existere, ialfald indtil Reformationen.

Med denne forunderlige Indrømmelse af begge Parters Ret til at existere forholder det sig saaledes. Den katholske Kirke havde tidlig vist, at den stræbte mod Oprettelsen af et kjødeligt Rige, at den elskede Magt. Den havde altsaa, ved Siden af sin Sandhed og sit guddommelige Kald, en Uret i sig selv. Strax kom Oppositionen, og Oppositionen havde Ret, saalangt som Kirken havde Uret. Sekterne paa sin Side havde Uret i at forkaste meget af Kirkens Sandhed og fordømme alt, fordi noget var skjævt. Eftersom den antikristelige Retning i Kirken voxede, steg i samme Forhold Berettigelsen af Kampen imod Kirken, indtil Dagen kom, da Reformationen ved Herrens Førelse fik Maadehold nok til at beholde Kirkens Sandhed og forkaste dens Vildfarelse uden at gjøre sig skyldig i de tidligere Sekters Fanatisme. Naturligvis undgik den ikke derfor Sektnavnet.

Den katholske Kirke har mod alle „Sekterne“ og ikke mindst mod os Lutheranere beraabt sig paa det bestaaendes Ret. Dersom denne Ret var fuldgod, saa er Reformationen dømt. Men saa rigtigt som det er, at det bestaaende har en vis Ret, saa tror vi det dog aldeles urigtigt for dem, som kjender Syndens Fordærvelse i Verden, at ville hævde det bestaaendes Ret uden videre. Thi intet, som er af Mennesker eller ved Mennesker er uberørt af Syndens Besmittelse. Der er kun Guds Søn, Ordet, i hvem Verdens Fyrste ingen Del har. Derfor dersom det er berettiget at tale om det bestaaendes Ret, saa er det ikke mindre nødvendigt at tale om det bestaaendes Uret.

Vi tro, at et historisk Tilbageblik paa de Sekter og paa de Mænd, som i næsten uafbrudt Række danne Oppositionen mod den katholske Kirke og altid klarere og klarere fremholde den evangeliske Sandhed, som Kirken mere og mere fornægtede, vil tjene som Belysning af den Sandhed, at intet enkelt Kirkesamfund er Kirken, og af den for alle Sandhedens Venner trøstelige Forjættelse, at Helvedes Porte skulle ikke faa Overmagt over Kristi Kirke, hvormeget end Antikrist sidder paa Thronen i det enkelte Kirkesamfund. Et Kirkesamfund kan paa mange og forskjellige Maader tabe sin Livs-

kraft og sit forjættelsesrige Samfund med Livets Kilde og Hovedet Kristus, men Gud beholder sin Ret til at flytte sin Lysestage og lade sit Livsens Ord lyde paa et andet Sted og for andre Mennesker.

Det er noksom bekjendt, at eftersom den kristne Kirke fik flere og flere Medlemmer, og den hedenske Verden blev mindre ivrig i sin Forfølgelse, saa blev de kristne ogsaa mere lunkne i sin Kjærlighed og mere verdslige i sin Vandel. Og hvis efter langvarig Fred Forfølgelsens Ild brød ud, saa var deres Antal stort, som bævede tilbage for Martyrdøden og heller valgte Verdens forfængelige Glæde end Guds Børns Trængsel. Og da Kristendommen blev Statsreligion i Romerriget, saa kom det ligefrem hedenske Liv ret til Kraft indenfor Kirken. Dette kunde ikke gaa hen uden Modstand, og de misfornøiede „gik ud" af den besmittede Kirke, istedetfor med Kjærligheds Aand at dæmpe sit Misnøie og være desto kraftigere Salt i Verden. Den første Sekt med dette Særkjende er Donatisterne.

Den katholske Kirke stod endnu i sin Ungdoms Kraft. Rigelig gav Herren den af sin Aand og sit Liv. Hvormeget end Lunkenhed viste sig hos mange, saa var dog Ordets kraftige Forkyndelse og uforfærdede Sandhedsvidners Arbeide endnu som liflige Regnskure over en Græsmark. Ørkenen grønnedes og Blomsterne duftede. Sandhedsfylde var i Kirkens Forkyndelse og Livsalvor hos dens Vidner. Ambrosius og Augustin staa for alle Tider som Mønstre for Hjorden. — En Sekt, som „gik ud" af en saadan Kirke forat fremvise et rent Samfund uden Verdens Besmittelse, havde en sørgelig Fremtid. Derfor ere Donatisterne fremfor alle andre en Sekt i Ordets egentligste Forstand. Og den selvfortærende Lue, som kaldes Partiaand og Sektfanatisme, udbrændte hos dem Marv og Been, indtil de sank sammen i sin egen Hulhed.

Det er sandt, at Donatisterne havde Ret, naar de paastode, at den første Kjærlighed var aftaget og den oprindelige Nidkjærhed kjølnet inden Kirken; det er sandt, at Tugten inden Menighederne var slappet, og at Forholdet til Hedenska-

det var bleven mere ligegyldigt. Det er ogsaa en sørgelig og beskjæmmende Kjendsgjerning, at keiserlig Magt og Soldaters Raahed kom Kirken til Hjælp mod Donatisterne og saaledes gav dem Martyriets Glands og Lidelsens Styrke. Men deres forfærdelige Uret kan derved ikke forsvares. De paastode, at de alene var den sande Kirke, at de alene havde Kristi Liv, at de alene var Fortsættelsen af den apostoliske Menighed. Hele den øvrige Kirke var Verden, dens Daab var ugyldig; selv døbte de om igjen, de foragtede og forhaanede dens Nadver, kom de i Besiddelse af en katholsk Kirkebygning, saa vaskede de Gulvet, skrabede Væggene, brændte Alteret, smeltede om Sølvkarene. Naar Kristus kom igjen, vilde han kun hos dem finde Troende. Hadets Bitterhed og Hævnens Ild var stærkere i dem end deres Iver for Livets Renhed. Da Keisermagten drev dem ud af deres Hjemsteder, trak de sig tilbage mellem Fjeldene og grebe til Sværdet for at nære sig derved. Tilsidst bleve de til ligefremme Røverbander, som hærjede, hvor de kom frem, og i Sektfanatismens Vanvid blev Røverens Død dem en Martyrdød. Og saalangt kom de, at Selvmord agtedes for en Gudsdyrkelse. I tre Aarhundreder vedligeholdt deres Sværmeri sig, indtil deres Tomhed og indre Sønderrivelse gjorde dem modne til Muhammedanernes Sværd. — Saaledes endte dette mærkelige Parti, en Advarsel for alle, som istedetfor at rense sig selv rose sig af at være Kristi ene og rene Brud og uden Kjærlighed hengive sig til sit Kjøds Hovmod. Og dog var der fra Begyndelsen af ogsaa hos dem en berettiget Opposition mod Kirkens Verdslighed, men deres Uret drev dem selv ustandseligt mod Fordærvelsen og berøvede Kirken et gavnligt Salt.

Den katholske Kirke havde med fuldstændig Seier gaaet ud af Kampen mod Donatisterne, men den havde tillige lært at bruge Magt og Vold i Kirkens Tjeneste. Men dette betyder, at der allerede er en stor Afstand mellem denne Kirke og Kristi Folk; thi dette havde ikke saaledes lært Kristus at kjende. Intet Under om Kirken, som havde faaet en saa farlig Erfaring, snart sank dybere og dybere. — Vi maa

vente at finde den næste reformatoriske „Sekt“ af en langt ædlere og sundere Karakter end Donatisterne; thi hvor Kirkens Fordærvelse bliver stor, bliver Kampen saameget mere berettiget. Vi rykke fremad i Tid, vi staa midt i Middelalderen. Den Kræftskade, som fortærede Kirken, var Kløften mellem Lægfolk og Geistlighed, det førstes Uvidenhed, den sidstes latinske Scholastik, det førstes Overtro, den sidstes Vantro, det førstes Raahed, den sidstes Usædelighed. Folket var isandhed adspredt som Faar uden Hyrde. Da opvakte Herren en Mand, som ynkedes over det uvidende Folk. Det var Petrus Valdus fra Lyon, som levede i den sidste Halvdel af det 12te Aarhundrede.

Det var med Valdus, som det senere var med Luther; det var Bibelen, som drog ham ind til Gud, og som tændte Kjærligheden til Folket i hans Hjerte; men det var ingen let Sag for en Lægmand at faa en Bibel i de Dage. Thi for det første var der ikke mange Bibler, eftersom de maatte afskrives, og dernæst om man med uhyre Bekostning kunde faa en skreven Bibel, saa var den paa Latin, og det var engang Geistlighedens Privilegium at kunne læse dette Sprog. Men Valdus havde Venner blandt Stadens Prester, han var rig, og han var ivrig for at kjende Herrens Sandhed. Han fik det nye Testamente oversat for sig paa Folkets Sprog. Det var et mærkeligt Arbeide; thi det var første Gang det franske Folk læste Evangeliet i sit eget Sprog. Det havde været apostolisk Sæd at tale om Guds store Gjerninger i alle Tungemaal under Himlen, den katholske Kirke havde troet at burde have et Verdenssprog, der ved sin Enhed kunde bidrage sit til den nye Babelbygning. Men Herren vilde anden Gang forvirre Babelbyggernes Sprog, og Petrus Valdus's Oversættelse af det nye Testamente er et af Tegnene paa den Dom, som skulde ramme den katholske Kirkes Tyranni over det uvidende Folk, hvortil Latinen var et saa forunderligt Middel.

Valdus studerede sit dyrebare Testamente og fandt sin Sjæls Liv deri. Da forstod han for Alvor Folkets Elendighed, som uden Livets Ord levede i den sørgeligste Over-

tro, visse paa Fred, som Prester tilraabte det. Han gav sit Gods til de Fattige, han begyndte selv at prædike, han vandt nogle Venner, han stiftede en liden Forening til at forkynde Evangeliet for Folket. To og to vandrede disse omkring efter Evangeliets Ord, uden Stav og Taske med Sandaler paa Fødderne. Her som altid viste Herrens Ord sig som Livets og Gjenfødelsens Sæd, og hvor det vankundige Folk hørte Sandhedens Bud til dem, var der altid nogle, som vaagnede op og med Glæde annammede Ordet. — Det var ikke opkommet i Valdus's eller hans Venners Hjerte, at deres Arbeide var Kirken imod. Men de fik andet føle. Biskopen forbød dem at prædike, Paven nægtede at stadfæste deres Forening, et Concil satte dem i Ban. Da aabnedes deres Øie til at se, hvorlangt Kirken havde forvildet sig bort fra Evangeliets enfoldige Vei. De maatte vidne mod Kirken, og Kirken førte Udryddelseskrig mod dem. Det sydlige Frankrige og de omliggende Lande blev Skueplads for oprørende Myrderier, og Kjætterbaal brændte med gruful dt Lys i de mørke Dale istedetfor Evangeliets Kjærlighedsild. Forgjæves søgte en senere Pave at rette paa Sagen ved at byde Forlig og gjøre Valdenserne til en Munkeorden, deres Erfaring om Kirkens Fordærvelse var for dyb, og deres Erkjendelse for alvorlig, til at de kunde indlade sig paa noget Compromis. — Visselig har disse Valdenser mangen Gang overdrevet sin Opposition, visselig var der ofte Sværmeri i deres Kamp mod Kirken, men ingen Protestant tør nægte deres Ret til at existere; og Gud selv har vedkjendt sig dem og trods al indre Skrøbelighed og al Kirkens overvældende Magt bevaret dem indtil denne Dag og ledet dem fremad i Sandhedserkjendelse, saaat vi tør sige, at de nu ere et glædeligt Frelsens Tegn fornemmelig i det af Pavedømmet og Prestevældet udmattede og demoraliserede Italien, hvor ellers aabenbar Gudsfornægtelse er bleven almindelig i alle Klasser. Paa samme Tid er der neppe nogen billig Læser af Kirkehistorie, som tør nægte, at den katholske Kirke trods Fordærvelsen dog havde et stille Guds Folk i sin Midte og dermed den Velsignelse i sig, som endnu bevarede det. Visse-

lig dersom Herren ikke havde levnet den en liden Rest, som Sodoma havde den været, Gomorra havde den været lig. Men Herrens Rest var der, og vi skulle se Livsyttringer endda.

Mørkere blev Natten og tyngre blev Trældommen, men som Dagen har sin Morgenstjerne og sin Morgenrøde, saa er det just i Kirkens mørkeste Dage, at vi bliver var et dobbelt Mærke paa, at Herrens Time til at give nye Tider nærmer sig. Der er to aandelige Rørelser i Middelalderens sidste Dage, som begge maatte mødes i Reformationen og der samles til en vældig Bevægelse, som endelig skulde sprænge Kirkebaandene. Den ene af disse Rørelser er en underlig stille og dyb Vækkelse gjennem Folket fornemmelig i Tydskland, idet Sjælene, som hungrede efter Livets Ord og tørstede efter Siloahs sagterindende Vande, og som ingen Lise fandt i Kirkens kolde Templer og de latinske Messer og de duftende Røgelser, her og der begyndte at oplives og opbygges ved enkelte af Herren udvalgte Redskaber, som talte Herrens Ord ud af levende Erfaring. — Den anden af disse forreformatoriske Bestræbelser udgaar fra enkelte Mænd, som gjennem Skriftstudium og lærd Granskning af Kirkefædrene ofte med dyb kristelig Erfaring erkjendte Kirkens Vildfarelse og fik Mod og Naade til at vidne imod den og høstede sædvanligvis Martyrdødens Løn.

Folket lever ikke af store Kirker, af kolde Stenhvælvinger og af endnu koldere Menneskevisdom.. Intet syndeængstet Hjerte finder Hvile i Kirkens gode Gjerninger og i den Lægedom for Sjælesaar, som kan kjøbes for Penge. Et Menneskehjerte er en forunderlig Ting, det elsker at bedrage og at bedrages, det vil gjerne høre Raabet: Fred! Fred! og ingen Fare! Men alligevel er dets Saar ulægeligt, dets Savn ubodeligt, saalænge det ikke finder tilbage til Gud og finder Hvile for sin Sjæl i Kristus, Guds levende Kjærlighed og Sandhed. Det er derfor ganske venteligt, at naar Folket i Middelalderens sidste Tid stødtes bort fra Kirken ved dens Kulde og med Foragt vendte sig fra den for dens Usædelighed, og med underlig Skuffelse hørte sine Penge klinge i Kirkens Kister

nen ikke mærkede nogen Fred at sænke sig i deres Sjæl der-
ved, det er ganske venteligt, at Folket da med sin Nød, med
sin Angst, med sit Savn og sin Smerte søgte andetsteds hen
forat finde enten Forglemmelse af sin Elendighed eller Trøst
og Hjælp mod den. Deraf kommer denne Tids vilde Ud-
svævelser og Raahed paa den ene Side og dens stille From-
hed paa den anden. Hvor Folkets Trang mødtes af Ver-
dens Tillokkelser, greb den disse med feberagtig Utaalmodig-
hed og skaffede sig selv en ny Kilde til Elendighed og Synd
ved en krænket Samvittigheds Nødraab, som atter skulde over-
døves. Men hvor Folkets Jammer mødtes af Guds Ord,
og Evangeliet fik læge de Sjælesaar, som Kirkens Mishand-
ling og forargelige Exempel havde gjort dybere og bittrere,
der frembragtes stundom, naar Savnet stilledes, og naar alle
de andre nagende Spørgsmaal fik samle sig i det ene: hvor-
ledes skal min Sjæl blive frelst, en dyb, hjertelig Tilegnelse
af Guds Naade, en kraftig Stræben efter at leve i Guds
Venskab, skulde det end vorde Verdens Fiendskab, og en stærk
Iver for at bringe andre vansmægtende den samme Trøst.
Valdenserne vare i denne Tid Bærerne af Ordet til Folket,
og gjennem dem forplantedes til Tydskland en levende Kri-
stendom, som samlede sig i de saakaldte Gudsvenners
Forening. Gudsvennerne optraadte aldrig som Sekt, for-
søgte heller aldrig at danne noget Kirkesamfund, saaledes som
Valdenserne bleve nødte til. Deres Tanke var kun denne i
den onde og trange Tid, hvori de levede, da Kirken var mere
til Forargelse end til Opbyggelse, at slutte sig sammen for
ved fælles Bøn og Forbøn, Kjærligheds Øvelse, Brevvex-
ling eller Samtale at styrke hverandre i Troen og opflamme
hverandres Naadegaver og opmuntre hverandre paa Træng-
selens og Korsets Vei. De holdt sig meget stille og skjult,
det er som om de manglede den Frimodighed, som var Pau-
lus's og Luthers Naadegave, men destomere maa deres
Arbeide paaskjønnes som et Tegn paa, at Herrens Time nær-
mede sig, og som et af de kraftige Vidnesbyrd om Reforma-
tionens historiske Ret. Ganske kunde ikke disse Gudsvenner
undgaa Kirkens skinsyge Øie, som lurede med desto større

Iver paa ethvert Tegn til Kjætteri og ethvert Spor af aandeligt Liv, jo dødere den selv var blevet, jo mere den havde at frygte „Sekterne", fordi den følte sin egen Afmagt til at føde Sjælene. Den Mand, som er Gudsvennernes egentlige Repræsentant, maatte lide Kjætterdød paa Baalet. Det var Nikolaus af Basel. Han reiste utrættelig omkring, havde Venner overalt, en Mand erfaren i Kristi Efterfølgelse og vel kjendt med alle de Fristelser, som stille sig iveien for den, som isandhed vil vandre Livets trange Vei. Selv var han Lægmand, men som kaldet af Gud til at være hans Vidne, bar hans Vidnesbyrd velsignet Frugt ogsaa blandt saadanne, som i Kraft af sin Theologie og sin Prestevielse troede at maatte se ned paa ham. En aandelig Søn, som skulde vorde til stor Velsignelse for Guds Folk, havde han i den berømte Prest i Strasburg Johan Tauler, som allerede i længere Tid havde været en anseet Prædikant, da han ved Nikolaus af Basel blev ført til en virkelig Erkjendelse af Synd og Naade og begyndte at prædike den levende Kristendom med saadant Alvor, at hans egne Standsfæller forbøde ham Prædikestolen og kaldte ham gal. — Af den samme Rod som Nikolaus af Basel og Johan Tauler er ogsaa andre nidkjære og levende Herrens Vidner, ligesom denne Bevægelse har frembragt Skrifter, som den Dag idag læses til Opbyggelse og Bestyrkelse i Troen af Tusinder paa Tusinder. Blandt disse Bøger er ogsaa blandt os kjendte „Den tydske Theologie" og Thomas a Kempis, „Om Kristi Efterfølgelse."

Naar den katholske Kirke ogsaa her tog til Forfølgelse og Baal, saa viser dette kun, at den var bleven en afgjort Modstander af Vækkelse og aandeligt Liv. Ligesom Valdensernes Kjætteri væsentlig bestod deri, at de, som vare Lægfolk, læste Bibelen, hvilket Kirken eller Geistligheden i Regelen forsømte, saa synes Gudsvennernes Brøde væsentlig at bestaa deri, at de levede stille og gudfrygtigt, hvilket Kirken, det vil sige Geistligheden var saare langt fra i de Dage. Men naar det var kommen saalangt med det, som kaldtes Kirken, kunde det ikke vare længe, førend Dommen

maatte komme. Jeg tror, at hvormeget end denne Retning har været nægtet Ret til at existere af Kirken, saa havde den ligemeget Livets og Sandhedens Ret i sig.

Ved Siden af denne „kjætterske" Folkebevægelse og tildels uafhængig af den staa enkelte Mænd af reformatorisk Aand, for hvem den katholske Læres grove Afvigelse fra den bibelske Sandhed var Hovedsagen. De bleve af Kirken stemplede med Kjætternavn og givne Martyrkronen, medens Reformationen har kaldt dem sine Forløbere og Profeter. Historien dømmer retfærdigere end et enkelt Kirkesamfunds Partiiver. Det fælles ved en Wickliff i England, en Huss i Bøhmen, en Savonarola i Italien er dette, at de alle ved den hellige Skrifts Studium vare komne til den Overbevisning, at den katholske Kirke var vegen af fra Sandhedens Vei; og de forsøgte selv efter Evne at sætte en sundere Lærdomsform istedetfor den gamle overleverede; men de fik ikke Kraft til at gjennemføre en virkelig Reformation, fordi Tiden endnu ikke var kommen, og deres egen evangeliske Erkjendelse ikke var modnet til den Grad af Klarhed og Livsfylde, som er nødvendig til en Reformation. Men blev der ikke givet dem det større, saa var det dog stort i en mørk Tid at bære uforfærdet frem den Sandhedserkjendelse, hvortil de vare komne, ligeoverfor den mægtige Kirke, som ikke længer havde nogen Erkjendelse af Sandheden, men, som det for ud, kun en udenadlært Dogmatik overleveret fra Fædrene. Det var stort at lide Døden for et frimodigt Vidnesbyrd, som flere af dem maatte, det var større at have vakt en Gjæring, som ikke kunde standses, indtil den nye Vin sprængte de gamle Læderflasker, det var størst at bevare sig selv i Kjærlighedens Ydmyghed indtil det sidste; men vi, som høste Frugten af deres Liv og Død, deres Kamp og Seier i Reformationen, vi pligte at prise Herrens Naade for alt, og med Glæde erkjende, at end ikke i Middelalderens sidste mørke Tid havde Helvedes Porte faaet Overhaand over Guds Kirke, og dermed indrømme, at den katholske Kirke, som fostrede saadanne Sønner, og som ihjelslog saadanne Sønner, var paa engang livskraftig ved Herrens Ord og

Aand, som ikke var taget fra den, og til samme Tid frafalden og gjenstridig; omtrent lig det jødiske Folk, der ihjelslog Profeterne og stenede Herrens Sendebud.

Det er underligt, hvorledes Herren fører sit Folk. I den katholske Kirke var Herrens Ord og Sakramenter. De vare der som overalt mægtige til at virke Liv af Døde. Den katholske Kirke roste sig af disse Gaver og trodsede paa dem; men naar Livet vaktes noget Sted, naar en Bevægelse begyndte, naar nogen vidnede om, hvad Guds Ord havde udrettet hos ham, da var Kirken paafærde med Baal og Sværd forat udrydde saadant Sværmeri af sig. Da forstaa vi, at Herrens Ord maa blive en Dom over et saadant Kirkesamfund, at det maa blive et Sprængstof, som, naar dets Tid kommer, vil bryde ud med Magt, slaa ud i Lue og kaste tilside og nedbryde det Samfund, som paa engang med skinsyg Iver vaager over Ordet forat beholde det, men til samme Tid vil gjøre det til et dødt Bogstav og lægge det i Baand og Spænder, saasnart det viser sig at være levende. Saaledes har Herren sin Udvei gjennem al Trængsel og ved at udføre sit Ord og sit Folk paa sin Friheds Dag, og jo haardere Trykket er, desto snarere kommer Hjælpen fra oven. Ved Herrens Ord, som var Romerkirkens Ros, skulde den blive beskjæmmet, thi dyrebar i Herrens Øine er hans Frommes Død, og den blodige Sæd skulde spire frem til en Vært, som ikke kunde kvæles.

Reformationen kom. Den var Ordets og Aandens Gjerning til at bringe Liv i de døde Ben. Den kom, mægtig til at danne et nyt Samfund, den brød frem paa mange Steder paa engang, idet Guds Ord forkyndt i Enfoldighed, fordi det var erkjendt i levende Erfaring, greb Hjerterne med Magt. Herren havde længe forberedet Gjerningen, og Reformatorernes Ord var som en Gnist i Tønder, som en liden Ild, der antænder en stor Skov. Over hele den romerske Kirke gik den med Løbeildens Hastighed. Ikke allesteds lige kraftig, ikke allesteds lige klar, ikke allesteds lige aandelig og ædel, men overalt Bevægelse i Aanderne overalt Gjæring i Folket. Det var en ny Lære, det er sandt, men det var

ørst og fremst nyt Liv. Kirken, som var bleven Livets Modstander, blev Reformationens Modstander. Her og der valtes Bevægelsen, her og der ledede den paa Afveie, men Gud være lovet, den blev ogsaa mangesteds bevaret i sin Renhed og sin Kraft. Den katholske Kirke, som i Aarhundreder havde vænnet sig til at betragte Læren som det væsentlige i Kirken, og som følte sig saa uendelig tryg i Besiddelsen af den rene Lære, som den med utrolig Dygtighed beviste baade af den hellige Skrift og af Fædrenes Overlevering, tænkte med Lethed at skulle kunse Bevægelsen ved Skrig paa Vranglære og ved Læredisputatser; men Reformationens Ret og Styrke laa deri, at den ikke angreb den romerske Lære længere, end den i Livets Kamp havde erkjendt dens Falskhed. Hvad der fremstod med Livets Ret og Livets Sandhed kunde gammel Scholastik og Citater fra Fædrene og kløgtig Skriftfortolkning ikke rokke. Den levende Erkjendelse af Guds Frelse formede sig i Bekjendelse; hvad Hjertet havde oplevet, derom vidnede Munden, og naar dette kom i Strid med Kirkelæren, og Kirken stødte Vidnerne ud som Kjættere, saa blev den selv Skyld i en Splittelse, som Reformationen vilde undgaaet for enhver Pris, Sandheden ubeskaaret, fordi Reformationen gjerne vilde have omfattet den hele Kirke fra øverst til nederst. Den katholske Kirke har altid opfattet denne Bevægelse som en Lærestrid, og vi rødme ved at tilstaa, at mange Protestanter har betragtet den paa samme Maade. Men Sagen er den, at den var en aandelig Vækkelse, der gik igjennem Kirken, og som naturlig maatte fremkalde Lærestrid, fordi den levende Erfaring af, hvorledes Synderen finder Fred med Gud, maatte bære Vidnesbyrdets Frugt og omstøde mangfoldige af de vrange Lærdomme, som den katholske Kirke gradvis havde udviklet, forat Sjælene ikke skulde komme til Fred med Gud, men altid være i Ufred, paadetat Samvittighedens Angst skulde jage dem ind under Kirkens Tyranni.

Naar nu den katholske Kirke fastholdt sin vrange Lære, som Gud havde dømt i sine Troendes Erfaring ved sit Ord og sin Aand, og naar den katholske Kirke i Kraft af denne sin

Vranglære fordømte og banlyste Reformationskirkerne og deres Lære, saa er det den selv, som er bleven kjættersk. Thi det er ikke ved Menneskepaafund og ved nye dogmatiske Paastande, Luther er bleven Reformator; men det er, fordi det Guds Ord, som selve den katholske Kirke var bygget paa, og som den selv havde opbevaret, havde virket i ham en levende Kristendom, og givet ham et reformatorisk Kald. Fra denne Livsstrøm og den deraf fødte Kristendomserkjendelse, den deraf udviklede Lære, udsondrede den katholske Kirke sig, ja satte alle sine Kræfter i Bevægelse, forat udrydde den af Jorden. Dermed har den katholske Kirke udelukket sig selv saavidt muligt fra Indflydelsen af det Salt, som Reformationsbevægelsen var. Derfor stiller Historien snarere det Spørgsmaal, om den katholske Kirke har Ret til Kirkenavn efter Reformationen, end det omvendte.

Reformationskirkens Ret til at bestaa og Ret til at være Kirke beror altsaa først og fremst derpaa, at den er en ved Guds Ord vakt Bevægelse inden Kirken, og dernæst derpaa, om det Pund, som den derved fik, er bleven med Troskab benyttet, saaledes at den kristelige Erkjendelse, som derved vandtes, paa alle Felter er bleven anvendt i Overensstemmelse med Guds Ord; om den store Livssandhed, hvorpaa Reformationen hviler, Retfærdiggjørelsen af Troen alene, er bleven det store Livsprincip i Kirken baade i Liv og Organisation, i Kultus og Lære. Om den katholske Kirke har Ret til Kirkenavn, er her mindre betydningsfuldt. Den lutherske Kirke har dog saalangtfra tænkt paa saadan Negtelse, at den meget mere har erkjendt, at den store reformatoriske Bevægelse dog ikke ganske uden Virkning er gaaet Romerkirken forbi, hvorvel den nu som i Reformationens Dage ser Antikrists Mærke paa dens Pande. Men dette staar ved denne Deling urokkelig fast, at et Kirkesamfund kan udvikle i sig og udenfor sig en Opposition, hvis Ret stiger i Forhold til Kirkesamfundets Uret. Og naar det kommer derhen, at det bestaaende Kirkesamfund kalder Livet af Gud og hans Ord Sværmeri og stræber at udrydde dette Liv, da sprænger Herren selv Baandene og fører sit Folk ud til Fri-

ed. At ikke alle kjende Herrens Førelse, og at Herren saa-edes endnu kan have en Rest tilbage i Trældomskirken, en krøbelig Rest, men dog et Salt, det er ogsaa bevist, thi uden aadan Rest kunde Romerkirken ikke bestaa indtil denne Dag.

Tydsk Statskirkevæsen og kirkelig Frihed.

(Af S. R. Gunnersen.)

(Fortsat fra 1ste Aarg. 4de Hefte.)

Den Opgave, som nu nærmest foreligger os, er at fremvise de enkelte mest fremtrædende Kjendetegn paa, at den tydske Reformationskirke under sin vidre Udviklingsgang førte til hint Resultat, som er betegnet med det ominøse Navn: Statskirkevæsen.

Som allerede antydet begyndte Reformationen med at proklamere den i Troens Retfærdighed og det almindelige Præstedømme begrundede kristelige Aands Selvstændighed, Tankens Uafhængighed af menneskelig Authoritet, Samvittigheds- og Religionsfrihedens Grundsætning. Og naar især deleshed Luther opponerede mod Kirkestaten, er det selvfølgeligt og indlysende, at han ikke tilsigtede en ny Forbindelse af Staten med Kirken i en anden Form: Statskirkeformen. Hvad han vilde, var kun at adskille og sondre disse to Sferer og oprette et væsentligt frit Forhold mellem dem. Dermed vilde han give den første Realisation af Religionsfrihedens Grundsætning. Thi denne fandt han ligesaavel begrundet i det rette, begrebsmæssige Forhold mellem Kirke og Stat som i Troen og Religionens egen Natur. Han udtaler det i følgende Ord: „Gud har fattet det verdslige Regimente i Fornuften, og dette skal ikke befatte sig med Andet, end det Fornuften kan begribe. Men Fornuften om-

gaaes kun med de Ting, som er under os. Som det geistlige Regimente skal vise Menneskene over dem hen til Gud, saa skal det verdslige regjere Folkene i Ting, der ere underlagte dem, sørge for, at Liv og Gods, Ære, Kvinde og Børn, Hus og Gaard og alslags Goder bliver i Sikkerhed."

Han vilde saaledes en skarp Affondring og Afgrændsning af Statens og Kirkens Sferer. Men han gik videre, og det er ikke at overse, han vilde tillige indenfor Kirken selv have optrukket en skarp Grændse mellem Embede og Menighed, saaat ingen af dem fik Eneherredømmet, men kun al Adgang til at udøve de Rettigheder, Gud har givet hver af dem. Men den første og øverste religiøse Frihedsgrundsætning, han udtalte, det var „Frivillighedsprincipet", den menighedsmæssige Selvstændighed, og det skede næsten til Yderlighed (independentistisk.)

Reformationen har principielt aldrig sigtet paa noget andet Maal som Grundsætning for den kristelige Friheds Gjennemførelse, og naar den samtidig fremhævede det episkopale Embede som et Forfatningselement, var det dels af historisk Agtelse for denne nedarvede Institution, dels fordi den i Biskoperne som Menighedens dygtigste og mest overlegne Folk fandt en nødvendig Begrændsning for Menighedens Ret og en Skranke mod Massernes, Majoritetens Indgreb, — den vilde derved have klart sikret den Sandhed, at det kirkelige Embede overhovedet som en Institution ei staar i Menighedens, men i Guds Magt.

Det menighedsmæssige Selvstændigheds-Princip eller „Frivillighedsprincipet", er en „reformatorisk Tanke." Men det traadte alligevel lidt efter lidt ganske i Baggrunden, og det Princip, som i Virkeligheden gik af med Seieren og har hersket lige indtil vore Dage, det var det, som man allermindst havde tænkt paa at stræbe efter, det kirkelige Fyrsteregimentes. Naar dette skete, og Kirken saaledes i Tidens Løb blev afhængig af Staten, saa havde dette sin Grund i mange Aarsager.

Man pleier ialmindelighed at anføre „fromme gudfrygtige Fyrsters mægtige Beskyttelse, der lagde den Fristelse saa

nær til at være mindre nøieregnende, hvor det gjalt at hævde Friheden ligeoverfor Staten; den massevise Overgang til Lutherdommen uden Sigtning og Prøvelse", fremdeles de Ødelæggelsens Vederstyggeligheder, som Forholdene frembød; den evangeliske Friheds tøilesløse Udskeielser, der tolkede den attraaede Frihed som en Slippenfri for Pligterne og Byrderne; endvidere forvorpne, egenraadige, kristeligt og kirkeligt ligegyldige Menigheder, udygtige, samvittighedsløse Prester v. s. v. Og saa spørger man: er det da ikke naturligt, at Reformatorerne vare glade og fornøiede, naar bare Guds Ord kunde frit og uhindret forkyndes; hvorledes var det muligt her at kunne realisere de erkjendte Forfatningsprinciper, hvorlet er det ikke at forstaa, at de nedstemte sine Fordringer paa Frihed indtil et yderligt Lavmaal og greb til den eneste Udvei: at lægge Kirkens Regjering over i Fyrstens Hænder som en af Tidens Nødstilstand nødvendiggjort midlertidig Nødhjælp?

Men en anden væsentlig og mindre paaagtet Aarsag turde ligge i de forandrede politiske Omstændigheder, der med Hensyn paa sin Oprindelse gaa tilbage til Filip den Smukkes Dage, da Nationaliteterne vaagnede op til Selvbevidsthed. Fra den Tid af forsvandt mere og mere ethvert Haab om at konsolidere hele Tydskland som et eneste Rige. Det splittedes ad i selvstændige Smaariger, som nu begyndte at faa sine egne selvstændige Lovgivninger. Og da nu den nye Kirke traadte op, fandt den sig „delt i Nationaliteter, og bunden til Territorialinteresser." Det laa altsaa saa at sige i Luften, i dens Drift og Strømninger, at Kirken gik over i det territoriale, d. v. s., Landsfyrstens Regimente.

Begyndelsen til denne Overgang skete 1528, da Indtrykket af hine nævnte Elendigheder levendegjordes og befæstedes. Det var Kirkevisitatorerne, som fik dette Indtryk. Kirkevisitatserne sigtede til Kirkens sande Bedste. Kurfyrsten satte dem igang paa Luthers Opfordring. Man havde det bedste Haab om, at de skulde udvikle af sig sande Forfatningselementer; og det var i Grunden det Eneste, man i Luthers Tid opnaaede til Kirkefrihedens Realisation. Men disse

omvankende Kirkevisitatorer kunde dog ikke styre Kirkens Anliggender. De suppleredes og tilsidst afløstes af permanente Overopsynskollegier under Navn af Konsistorier. De fik den udøvende Magt i Kirketugtsspørgsmaal, fungerede som Ægteskabskommission og havde i det Hele Overopsyn over Kirken. Læge Menighedsrepresentanter havde ogsaa Sæde her, og overhovedet var i Begyndelsen dens hovedsagelige Opgave, den at udøve en virkelig Kirkerepresentations Funktioner. Men da senere dens anden Opgave at bestyre Fyrsternes formentlige Rettigheder i Kirkesager blev den overveiende, begyndte den hele Institution at udarte og synke ned til et uværdigt Skriverkontor, en Anstalt i bureaukratisk Aand med fuldstændig Magt endog over det kirkelige Embede. Og saaledes blev de Midlet til at forvandle det Tilsyn og den Beskyttelse, som Luther i fuldkommen Tillid havde anmodet Fyrsten om midlertidig at overtage, til et fuldstændigt Fyrsteherredømme over Kirken. Fyrsten gav sig da ogsaa den blændende Titel „øverste Biskop", og hermed var da Kirkens fuldkomne Trældom givet.

Var saaledes end Kirken lagt i jernhaarde Baand og Bolte, var dens Frihed paa eget Omraade end saaledes fuldstændig knet og trællet, maa man dog ikke tro, at Frihedslivet eller Frihedsdriften i kirkelig Retning var rykket op med Rødder hos Kirkens Sønner. Tonede deres Frihedsraab end ikke som susende Røster gjennem Luften, saa forstummede de dog ikke ganske. Svagt og sagte lød Røsten i Begyndelsen af 17de Aarhundrede, men den tiltog i Styrke, alt som Aarhundredet nærmede sig sin Ende, og ud over den Tid. Den begyndte Reaktion, som allerede fra først af pegede hen paa en virkelig Organisation af de kirkelige Forholde, d. v. s., en organiseret, ordnet Religions- og Kirkefrihed, sigtede mer og mer skarpsynet og klart mod Midtpunktet i dette Maal. Den fremtraadte væsentlig i Form af Enkeltmandsrøster. Thi de tre saakaldte Kirkeforfatnings-Systemer optog vel i sig Reaktionsmomenter og vendte forsaavidt tilbage til Luthers Grundtanker som Udgangspunkt for sine Theorier, men hvad de egentlig gik ud paa, var at begrunde Afhængigheds-

forholdet til Staten og den verdslige Magt. Kun det sidstop-staaede System fastholdt klart sin Grundtanke. Det er gjennemtrængt af lutherske Tanker, afstikker skarpt Grændserne mellem Kirkens og Statens Sferer og egner sig saaledes til et solid Grundlag for en sund Kirkereformbevægelse. — Det gaar ud fra Betragtningen af Kirken som et Selskab, et Samfund i Staten. Som ethvert sædeligt Samfund er den bleven til med Frihed, hedder det, og har bestemte Love og Regler for sit Liv og sin Virksomhed, Love og Regler, som med Frihed fremgaar af og saaledes svarer til Kirkens eget Væsen. Mellem dette Samfunds Lemmer hersker der da Lighed og Frihed. Som et saadant Samfund er det, hvad man kalder en levende Organisme, hvor et hvert Lem har sin særegne Forretning og Opgave. Men nu er der foruden disse Enkeltopgaver ogsaa Fællesopgaver, til hvis Løsning hver enkelt Medlem har lige stor Ret. Alle disse enkelte Lemmer, som tilsammen udgjør en Mængde, Masse, kan dog ifølge Sagens Natur ikke overtage nogen Virksomhed eller Tjeneste i Retning af at fremme Kirkens Almeninteresser, da derved vilde opstaa Uorden og Brud paa den Enkeltes Lighed og Frihed. Følgelig maa de om end frit overdrage disse Samfundsrettigheder til nogle faa Enkelte, saadanne som maa forudsættes at være i Besiddelse af Styrelsens Gave, og hvis Overlegenhed giver dem den fornødne Indflydelse og Authoritet. Har saaledes end alle de enkelte Lemmer begrændset sin Frihed, saa har de dog ikke opgivet den, idet den fremdeles vil have at søge sit Udtryk i den fælles Agtpaagivenhed og Kontrol. Som et saadant Samfund eller Selskab i Staten er Kirken stillet lige med alle andre Samfund eller Selskaber. Staten har ikke andre Rettigheder ligeoverfor den end ligeoverfor disse andre, og denne Ret er Tilsynsretten. Den vaager over, at i Kirkesamfundet intet foregaar, som kunde skade Statssamfundets naturlige Moral eller staar i Strid med dets Interesser overhovedet. — Hidtil har Systemet været konsekvent, men saa indtræder en skjæbnesvanger Inkonsekvens. Hine Kirkens Samfundsrettigheder, som Kirken ved Reformations-Tiden paa Grund af de

særegne Vilkaar overdrog Fyrsten, hviler nu i dennes Hænder som en umistelig Eiendom; den Overdragelse, som engang er skeet til ham, kan ikke kaldes tilbage. Dette er Systemets store Brøst, og naar den skjæres bort, har vi et skikket Fundament for Religionsfriheden.

Ved Siden af gik en stærk reagerende, ja opponerende Strømning med brusende Klang vældende ud af enkelte storslagne Mænds Røster. Disse klagede over, at Kirkestyrelsen verdsliggjordes og overlodes ugudelige Personer, at Nøglemagten indskrænkedes, at Presterne blev Slaver og overlæssedes med alskens verdslige Forretninger, over at Menighedens Rettigheder krænkedes og indespærredes i Statskirkens Tvangstrøie o. s. v. De fordrede Menighedsstyrelser og Kirkestyrelser. Men midt derunder biede de dog stille og forventningsfuldt paa Herrens Time, da Klokken skulde slaa for Kirkens Frigjørelse.

Ned igjennem det 18de og 19de Aarhundrede blev den Fordærvelse, som Statens ømme Favnetag om Kirken havde hidført, stedse mere rodfæstet og grundfæstet. De omtalte Konsistorier fuldendte sin mekaniske bureaukratiske Udartning, der gjorde fri Udvikling for Kirken umulig; de kvalte enhver fri kirkelig Bevægelse i Fødselen, ja undsaa sig ikke engang for i Lighed med de middelalderlige Kirkestyrere at foranstalte Forfølgelser.

I denne Forbindelse tør det maaske ikke være udenfor Orden, om vi kalder tilbage i Erindringen et slaaende Exempel herpaa fra vort eget Fødeland, som har faaet sit hele Kirkevæsen importeret fra Tydskland via Danmark. Vi sigter her til det store Sandhedsvidne Hans Nilsen Hauge. Med Lænker, Baand og Fængsel lønnedes han for en storartet kristelig Virksomhed, som kaldte Livsens Aande ned over de døde Ben rundt om i hele Landet. Det var især Statskirkens viede Tjenere som villig gav sin Haand til denne Skjændselsdaad. Her som overalt viste Hierarkiet sig i sin sande Skikkelse, strax de første Rørelser af den kristelige Aands Trang til Selvbevidnelse for Folket traadte frem. —

Af Tvangssystemets fordærvelige Følger er især følgende at mærke. De kirkelige Handlinger blev i Bund og Grund verdsliggjorte, idet de benyttedes som Midler for statskirkelige Diemed; Daab, Konfirmation og Kommunion blev en tvungen Sag; Præstestanden nedværdigedes, idet den altformeget gik ind i den Fare, deres mange verdslige Forretninger truede med, Menighederne forsømtes, de mere samvittighedsfulde af Præsterne, som havde en dybere og aandeligere Opfattelse af sit Embede, forjagedes o. s. v.

Det vilde føre os forvidt at anføre alle de fordærvelige Følger af den statskirkelige Undertrykkelse af Religionsfrihedens Princip. — Vi ville endnu kun tilføie, at hellerikke nu var Frisindethedens Røster forstummede, omend de kom fra yderst forskjellige Kanter. Den Tid var den saakaldte Oplysnings og Rationalismes Tid. Dens Overskrift er jo „Enhver bliver salig ved sin Tro.“ Den var Fiende af al Tvang, saaledes og af den religiøse. Adskillige af dens Talsmænd prædikede mod Religionstvang som Aandsindskrænkethed og Dumhed. Af renere Natur og større Betydning for Religionsfriheden var de første Livsbevægelser af denne den kristelige Samfundsaand, som er bleven saa betegnende for vort Aarhundrede, og gaa under Navnet „Foreningsaanden“, „Associationsaanden“. Den virkeliggjorde praktisk og faktisk den Tanke, som ligger i Religionsfrihedsprincipet, og den har i vore Dage mere end alt Andet skjærpet Synet for Betydningen af den religiøse Frihed.

Winchester Sagen.

Efter Opfordring af Konferentsens sidste Aarsmøde, 1875, indtages her tvende Dokumenter vedkommende denne

Sag, nemlig 1. Den østlige Distriktskonferentses Imødegaaelse af en Artikel i den norske Synodes Organ No. 15 og 16, 1874, samt 2. Fakultetsbetænkning ianledning af denne Sag. Til lettere Forstaaelse af Distriktkonferentsens Indlæg aftrykkes her delvis sammes Rapport til Aarsmødet 1873, saaledes som den foreligger i Aarsberetningen for samme Aar Side 87. Den Kjendelse, som dengang var afgivet af Distriktskonferentsen, er nu vedtaget af Konferentsens sidste Aarsmøde, se Aarsberetn. 1875 Side 82, efterat Konferentsen paa Grund af ovennævnte Artikel i den norske Synodes Organ havde udsat Sagen indtil den var imødegaaet af den østlige Distriktskonferentse, se Aarsberetn. 1874 Side 85. I Aarsberetn. 1873 læse vi: „I Aaret 1870 vare cirka 50 Familier udtraadt af af Winchester Menighed betjent af Pastor Homme. De Udtraadte organiserede sig til en selvstændig Menighed og henvendte sig til vort Kirkesamfund om præstelig Betjening. Efter at have hørt og prøvet deres Grunde for Udtrædelsen, de nemlig, at de ei kunde staa i Forbindelse med et Samfund, som efter deres bedste Overbevisning lærte mod Guds Ord, vore Symboler og forkastede Børnelærdommens Lære i flere Punkter, samt at deres forrige Præst, Homme, havde vist sig uværdig og uskikket til Embedets Forvaltning — efter disse Grundes Fremlæggelse og Overveielse troede vort Samfund ikke at turde nægte de Udtraadte præstelig Betjening. Pastor J. C. Jakobsen modtog det til ham udstedte Kald fra denne og 3 med dem forbundne Menigheder.

Pastor Jakobsen plagedes idelig af Pastor Hommes Beskyldninger for, at han (Pastor Jakobsen) var uretmæssig kaldet, reiste et uretmæssigt Modalter osv., og da Pastor Jakobsen ønskede Sagen fra først til sidst paa en saa grundig Maade opklaret, at den kunde bringe Modstandernes Beskyldninger til Taushed, forlangte han og den af ham betjente Menighed Sagens grundige Undersøgelse af Konferentsens Formand. Da denne ved Reiser var forhindret fra at være nærværende til den bestemte Tid, overdrog Formanden Undersøgelsen til den østlige Distriktskonferentse.

Denne ofrede næsten 3 Dage af sin Tid til Undersøgelse, Gjennemgaaelse og Prøvelse af de afgivne Vidnesbyrd og attede derefter Kjendelse i Sagen.

De Grunde, som Winchester 2den norsk luth. Menighed under Vidneførsel opgav for sin Opsigelse af Pastor Homme, vare følgende:

1. Utroskab i sin Embedsførsel.

1. At han under et Sygebesøg ved Samtalen med den Syge har erklæret:
   a) at „dersom du ikke vidste saameget som det (at Jesus har lidt paa Korset for Verdens Synder), saa er du ikke værd at ødsle Guds Ord paa."
   b) „Naar du ikke har havt Tid til at gaa før (til Alters), saa er det for sent for dig nu."
   c) „Du er for gammel til at blive salig." *)
2. At han har nægtet Halvor Amundsen Altergang,
   a) fordi han ikke kunde bifalde Preus's Kathekisation om Daaben og,
   b) fordi han ikke vilde erkjende at have syndet ved at høre Pastor Andrewson.

2. Ukristeligt Forhold.

1. Homme har brugt Skjældsord og utilbørlige Udtryk mod Medlemmer af Menigheden, idet han ved et Møde, ved hvilket Delegat til den norske Synode skulde vælges, stemplede dem, der stemte derimod, for Guds Ords Foragtere.
2. At han tidt og ofte udskjældte sine Menighedslemmer for Sværmere og Djævelens Redskaber.
3. At han har sagt falskt Vidnesbyrd mod sin Næste, idet han har beskyldt Pastor Andrewson for at have lært at „Kristi Forløsning var betinget af Hjertets Gjenfødelse og Fornyelse."
4. At han, idet hans Menighedslemmer søgte at vise ham, at han for en Del var skyldig i Uenigheden inden Menigheden, modtog deres Irettesættelse med Vrede og Op-

*) Udeladt ved Trykfeil i Aarsberetningen.

hidselse, hvilket forhindrede videre Forhandlinger med ham desangaaende.

Winchester den 1ste April 1863.

J. Amundsen. H. Amundsen. Helge Amundsen. R. Haaby."

Ved det optagne Vidneforhør kom Distriktskonferentsen til det Resultat, at det i Anklagen omtalte Sygebesøg hos Anders Vestafor var før Udtrædelsen den 8de Oktbr, hvilket var benægtet af Pastor Homme. Af Anklagepunkterne befandtes Afdeling 1 bevist ved Vidneførselen. I Afdeling 2 bortfaldt Punkt 1, fordi Pastor Homme havde erkjendt sit syndige Forhold, i Punkt 2 og 3 fandt Distriktskonferentsen ikke Vidnesbyrdene tilstrækkeligt klare, hvorimod Punkt 4 anerkjendtes som bevist.

Distriktskonferentsens Konklusion*) er saadan: „Da det altsaa af de afgivne edfæstede Vidnesbyrd fremgaar, at Pastor Homme har

1. Ved Sygebesøget hos Anders Vestafor og ved at nægte Halvor Amundsen Altergang uden gyldig Aarsag, vist en fuldkommen Mangel paa pastoral Dygtighed og ikke været en ret Sjælesørger, og
2. Lagt et ukristeligt Forhold for Dagen ved at have udvist Vrede og Ophidselse, naar Menighedslemmer i Kjærlighed have villet øve Tugt mod ham for hans utilbørlige Forhold og derved forhindret saadan Tugts Øvelse efter Guds Ord,

Og da efter Guds Ord „af to eller tre Vidners Mund en Sag skal stadfæstes" og „Eden skal være en Ende paa al Tvist til Stadfæstelse," —

Finder Konferentsen sig kristelig berettiget og forpligtet og ifølge Guds Ord efter grundig Overveielse som for Guds Ansigt at afgive følgende Kjendelse:

Den anden norsk ev. luth. Menighed i Winchester har havt gyldige Grunde til at fraskille sig sin forrige Præst, E. Homme, og derfor maa denne Menigheds Organisation som en selvstændig norsk ev. luth. Menighed ansees kristelig berettiget."

*) Aarsberetn. 1873 Side 90.

1. Den østlige Distriktskonferentses Redegjørelse.

(Afgivet i Høsten 1874.)

Naar Præsterne af den østlige Distriktskonferents indtil nu har undladt at imødegaa den Fremstilling af Winchester Sagen som staar at læse i Synodens Organ No. 15 og 16, April 1874 af Pastor Homme o. fl. saa har dette ingenlunde sin Grund deri, at denne Fremstilling har bragt saameget nyt Lys ind i Sagen, at vi var i Tvivl om, hvad vi skulde svare, men deri, at vort Samfund ved sit sidstafholdte Aarsmøde ikke kunde finde fornøden Tid til at gjennemgaa det nye Indlæg og derfor med specielt Hensyn til dette overdrog Sagen til fornyet Behandling inden den østlige Kreds.

I. Undersøgelsen, Maaden, hvorpaa den skede.

a) Forberedelsen. Pastor Homme og hans Medindsendere gaar i sit Indlæg i Sagen ud fra, at der havde fundet en Overenskomst Sted mellem ham og Past. Jakobsen med Hensyn til Sagens Undersøgelse, hvilken Overenskomst der paastaaes, at Konferentsen aldeles ignorerede. Fakta med Hensyn hertil er, at der mellem Jakobsen og Homme blev samtalt om forskjellige Maader, paa hvilke en saadan Undersøgelse kunde foregaa, men at der ingen bestemt Overenskomst blev truffet, hvilket jo var umuligt, da Past. Jakobsens Menighed og ikke Past. Jakobsen selv var den ene Part i Sagen. Da Past. Jakobsen henstillede til sin Menigheds Overveielse den af Past. Homme foreslaaede Undersøgelsesmaade, blev den enstemmig forkastet, og Menigheden vedtog enstemmigt at overdrage Undersøgelsen til Formanden for den norsk-danske Konferentse. Formanden tilskrev Past. Homme og underrettede ham om, at Undersøgelsen var af Jakobsens Menighed overdraget ham. Da Formanden var forhindret fra personlig at udføre dette Hverv, maatte han overdrage det til en Komitte, hvorom han ogsaa underrettede Homme. At denne Komitte ikke kunde bestaa af Præster fra begge Kirkesamfund, følger af sig selv, da Menigheden ønskede Konferentsens Undersøgelse og ikke Synodens, af hvilken den efter alle tidligere gjorte Erfaringer

ei kunde vente nogen upartisk Prøvelse og Dom. Past. Homme erklærer i Maanedstidenden, at han ingensomhelst Anelse havde om, at Undersøgelsen skulde foregaa paa denne Maade. „Hvis dette havde været forstaaet iforveien" siger han „havde ikke en af os løftet sin Fod forat komme derhen", og udtaler, at han og hans Parti paa en æreløs og krænkende Maade vare blevne skuffede og bedragne.

Faktum er, at det ikke forholder sig saa, at Homme ikke vidste, at Undersøgelsen skulde foregaa paa den Maade, men tvertimod, at det var Homme meget vel bekjendt og det en lang Tid før Undersøgelsen, at den skulde føres paa denne Maade. Samfundets Formand havde underrettet ham derom 6 Maaneder før Undersøgelsen. — I sit Svar paa denne Formandens Underretning erklærer Homme i Skrivelse af 15de Oktober 1872, at han er bekjendt hermed. Hans Ord lyde saa: „Dette var ogsaa Pastor Jakobsens Mening om Maaden at undersøge paa, men den har Modparten ligesaa „„enstemmigt"" forkastet, som den nu „„enstemmigt"" har valgt den anden, sin egen Fremgangsmaade." – Altsaa kjendte Homme til den Fremgangsmaade, Menigheden havde valgt og det 6 Maaneder før Undersøgelsen. Efter at have modtaget Formandens Brev, spurgte Homme Jakobsen, paa hvilken Maade Undersøgelsen skulde foregaa, hvorefter Jakobsen underrettede ham derom. Det tjener derfor neppe til at forbedre Hommes Sag, naar han ligeoverfor sine egne tidligere Forespørgsler og Erklæringer kommer med, at han ingen Anelse havde om, at Sagen skulde undersøges paa den Maade, nemlig saaledes, at Konferentsens og ikke Synodens Præster skulde udgjøre Undersøgelseskomiteen. Hvad Homme i sin Skrivelse til Formanden af 15de Oktbr. 1872 forlanger, er: „at begge Parter skulde sammen og offentlig for alles Øren og Aasyn bringe Klagemaal og Bevis, hvis man havde nogle, og tillige gives Anledning tilat forsvare sig paa Stedet." Dette Hommes Forlangende blev paa den mest samvittighedsfulde og nøiagtige Maade efterfulgt ved Undersøgelsen, da i Et og Alt den samme Anledning til Klage og Forsvar indrømmedes ham, hans Embedsbrødre og Menighed som Jakobsen og

hans Menighed. Hvad nu selve den omhandlede Sag angaar, saa er det et i den borgerlige Lov hjemlet Princip, at den anklagede Part kan forkaste de Jurimænd, som den anser ikke at være upartiske. Past. Jakobsens Menighed var den anklagede, og Past. Homme og Synoden vare Anklagerne. Naar nu Jakobsens Menighed vilde overgive Sagen til upartiske Mænds Undersøgelse og Kjendelse, var det vel neppe fornuftigt at forlange af dem, at de skulde overgive den til sine egne Anklageres Prøvelse og Dom, og allermindst kunde vel Homme vente dette, da det netop var hans personlige Forhold inden Menigheden, som havde fremkaldt den hele Forstyrrelse.

b) Edsaflæggelsen. Homme og Medindsendere anker over, at der ved Undersøgelsen idetheletaget blev aflagt Ed. Konferentsen som saadan erklærede gjentagende, at den ingenlunde fordrede Ed, at den var ligesaa villig til at modtage ikkeedsfæstede Vidnesbyrd, af hvilke der jo ogsaa fremførtes en hel Del, — men at den heller ikke kunde nægte, hvis Nogen forlangte at fremlægge et edsfæstet Vidnesbyrd, da at modtage det. Konferentsen erklærede sig derfor beredt til at høre de Vidnesbyrd, som maatte fremlægges, edsfæstede eller ikke, og vilde ikke nægte at høre noget Vidnesbyrd, edsfæstet eller ikke. Det overlodes derfor aldeles til Vedkommende selv, enten de vilde fremlægge edsfæstede Vidnesbyrd eller ei, og Konferentsen kan saaledes ikke lastes, fordi der blev aflagt Ed. Naar Vidner af Jakobsens Menighed forlangte at fremlægge sine Vidnesbyrd i edsfæstet Form, da havde dette sin Grund deri, at man paa Grund af tidligere Erfaringer troede sig forvisset om, at Hr. Homme i modsat Fald simpelthen vilde affærdige Vidnesbyrdene med sin sædvanlige, syndige Erklæring: „Det er Løgn!"

Homme anker over, at der ikke af de mange Prester blev sagt „et Ord til Formaning om, at man skulde vel betænke Edens Betydning", — og bagefter siger han, at „Past. Dahl var den eneste, som gav nogensomhelst Formaning til at tænke paa, at man her maatte sige Sandhed." Her er en aabenbar Selvmodsigelse. Først „ikke et Ord", bagefter dog

Past. Dahls Formaning, — altsaa dog et Ord. Sagen forholder sig saa: Da det første Vidne forlangte at edfæstes, udtalte Past. Dahl som Formand i Undersøgelseskomitteen, og som den, for hvem Vidnesbyrdene fremlagdes, nogle alvorlige Formaningsord om at sige Sandhed, da man her ikke alene stod for Mennesker men ogsaa for Gud. — Konferentsens Prester ansaa det ikke nødvendigt hver for sig at gjentage denne Formaning ved hvert enkelt Vidnesbyrd, men ansaa det tilstrækkeligt, at Formanden paa deres Vegne udtalte en saadan Formaning.

Endvidere anker Homme over, at Eden oplæstes med en usømmelig Hurtighed af den tilstedeværende „Justice“. Dette maa vel ansees som en Anke mod ham, og Homme har vel ikke ment, at det skulde være mod Konferentsen; dog være det her sagt, at vi finde Anken i sig selv uberettiget. Vi fandt Intet at udsætte paa den Maade, hvorpaa Eden blev oplæst.

c) Anklagen. Past. Homme anker over, at ingen Afskrift af Menighedens Klagepunkter var blevet ham tilsendt før Undersøgelsen. — Vi indrømme Sandheden heraf, men ikke Ankens Berettigelse. Homme var nemlig ikke den anklagede Part, hvis Sag Konferentsen var bleven paalagt at undersøge, men Jakobsens Menighed var den af Homme anklagede Part, og det var dennes Sag Konferentsen var kommen forat undersøge. Anklagen mod Past. Homme fremkom som Menighedens Forsvar for sit Forhold. Ialfald maa det fastholdes, at Homme var vel underrettet om, at den Sag, hvorom det især var Tale, nemlig Sygebesøget hos Anders Vestafor, vilde komme paa Bane. — Indlægget i Maanedstidenden vil faa det derhen, „at der aldrig har været yttret et Ord til Homme om, at denne Sag vilde komme paa Bane.“

Til Oplysning tjener, at Jakobsen havde længere Tid iforveien underrettet Homme om, at denne Sag vilde blive en Del af Menighedens Selvforsvar. — Senere oplæste Homme for Jakobsen en Forsvarsskrivelse netop angaaende denne Sag. Dette Forsvar oplæste han for Jakobsen mindst

5 a 6 Uger før Undersøgelsen. Den var da affattet og oplæstes paa Engelsk!! Ved Undersøgelsen havde Homme den oversat og udskrevet og oplæste den paa Norsk! Homme havde saaledes forberedt sig paa at forsvare sig i den Sag baade paa Norsk og Engelsk, og naar han da vil faa det derhen, at han ikke anede, at den Sag skulde komme paa Bane ved Undersøgelsen, er dette klarlig en stor, vitterlig eller uvitterlig Feiltagelse af Hr. Homme.

d) Protokollen. Homme anker over, at Konferentsen skulde have vist Partiskhed ved Vidnesbyrdenes Protokollering, og vil faa det derhen, at den ikke saa tro og nøiagtigt refererede Vidnesbyrdene fra Homme og hans Parti som fra Jakobsens Menighed. Som Bevis for denne noget nærgaaende Beskyldning anfører han, at Vidnesbyrdene fra den ene Side bleve oplæste, men paa faa Undtagelser nær ikke fra den anden. — Denne Beskyldning tilbagevise vi paa det Allerbestemteste, og har den for os Udseendet af en ondskabsfuld og overveiet Fordreielse. Sagen forholder sig saa, at alle Vidnesbyrd bleve refererede med den samme Flid og Bestræbelse for Nøiagtighed. De Vidner, som vare under Ed, ønskede sine Vidnesbyrd oplæste, forat der ikke skulde staa det Ringeste, som de ikke turde vedkjende sig som edfæstet Vidnesbyrd. Det laa ogsaa os nær at ønske, at disse edfæstede Vidnesbyrd kunde gjengives med den størst mulige Sikkerhed for Nøiagtighed, hvorfor de edfæstede Vidnesbyrd langsomt og tydeligt oplæstes for hvert edfæstet Vidne. — Dog var der ligesaa fuld Anledning for ethvert ikkeedfæstet Vidne at faa sit Vidnesbyrd oplæst, af hvilken Anledning ogsaa Hr. Homme og Hr. Lund benyttede sig. Det blev tilbudt ethvert af de andre Vidner at faa høre sit Vidnesbyrd oplæst, og naar de ikke vilde benytte sig af Anledningen under Foregivende af, at de vare for trætte og sløve til at høre, kan de dog derfor ikke anklage Sekretærerne eller Komitteen, men, hvis Nogen, da sig selv. Da vi vare komne sammen til Konferentsemøde i Winneconne og havde andre Gjøremaal at varetage, kunde vi ikke afse mere af vor Tid til Undersøgelsen end denne Dag, men tilbød vi os at tilbringe saameget

af Natten dertil, som kunde behøves til at oplæse alle Modpartens Vidnesbyrd, saaat enhver Anklage mod os i den Henseende maa ansees aldeles uberettiget.

c) Maaden at forhøre Vidner paa. — Ved en fordreiet Fremstilling af Sagen insinueres, at Komitteen ved Fortolkninger og Forklaringer samvittighedsløst har lagt sine Ord paa Vidnernes Læber forat faa frem, hvad den vilde. — Til Begrundelse af denne Paastand fremhæves tvende Exempler angaaende Halvor Amundsen. For det første beskyldtes vi forat have rettet dennes Udsagn med Hensyn til Past. Andrewsons Prædiken fra „medvirkende Naade" til „paavirkende Naade". Denne Beskyldning er falsk; thi det er faktisk, at Hr. H. Amundsen i sit Vidnesbyrd selv brugte Ordene „medvirkende" og „paavirkende" Naade om hinanden, og viste derved klart, at han kun derved vilde betegne et og det samme Begreb, og ei var istand til ret at distinguere mellem dem. At det sidste Udtryk var det mest adækvate for Amundsens Tanke, fremgik deraf, at han, som Protokollen viser, tillagde: „efter den 3die Artikel." Det var da ganske naturligt, at vi følte os forpligtede til at gjøre Vidnet opmærksom paa disse Ords forskjellige Betydning, at vi kunde vide, hvorledes han havde forstaaet Past. Andrewsons Lære i dette Punkt.

Det andet Tilfælde med Hr. H. Amundsen, hvorpaa Beskyldningen er grundet, er ligesaa fordreiet fremstillet som det første. H. Amundsen var af Homme beskyldt forat lære falsk om Barnets aandelige Tilstand før Daaben. Da nu Hr. Amundsen ikke var istand til saa klart at udtale sin Opfattelse, at vi derpaa kunde grunde vor Dom, anmodede Formanden, Past. T. H. Dahl Past. Jakobsen som Amundsens Sjælesørger at fremstille hans Opfattelse i dette Punkt, forsaavidt han havde den fornødne Kjendskab til den, hvilket Past. Jakobsen erklærede sig istand til at kunne gjøre, især da han havde havt en længere Samtale med ham angaaende denne Sag. At Past. Jakobsen efterat have udtalt sig tilspurgte Hr. Amundsen, om han havde udtrykt hans Mening, og at denne, forvisset herom, svarede „ja" dertil, kan vel

neppe lægges hverken denne eller hin tillast. Da det ikke var os saameget om at gjøre, spidsfindigt at veie en Lægmands Ord og Udtryk som at faa Rede paa hans virkelige Mening, da jo ikke Ord men Mening gjør en til Kjætter, er det klart, at vi med den største Forsigtighed maatte vaage over, at ikke noget Vidne skulde misforstaaes.

Skulde der reises Anklage mod Nogen for usømmelig Opførsel under Vidneforhøret, maatte det vist blive mod Pastor Homme, der tidt og ofte søgte at gjøre sin Indflydelse gjældende paa Vidnerne idet han dels gik hen til Vidnerne og hviskede dem Noget i Øret, og dels direkte opfordrede Enkelte tilat vidne for sig, som f. Ex. Ole Maurud m. fl. Forøvrigt var Hr. Hommes Opførsel under Mødet ofte saadan, at ethvert Kristenhjerte maatte fyldes med Skræk og dyb Afsky, og maa vi erkjende, at hvis han pleiede at forholde sig paa samme Maade under Møderne med sin Menighed, saa forundrer det os ikke, at en saa stor Skare traadte ud fra ham.

II. Grundene for Kjendelsen.

Naar i Aarsberetningen af 1873 i Indledningen til Winchester Sagen falsk Lære er nævnt som Grund for Udtrædelsen, hvilket synes at staa i Strid med de Grunde, som senere nævnes, saa beror dette paa en Misforstaaelse af Sekretæren. Denne har støttet denne sin Mening paa et Inserat, som stod at læse i Skandinaven for 1871, forfattet af en Del Menighedslemmer, hvis Hensigt det var at give en historisk Fremstilling af Stridens Udvikling inden Menigheden og ikke Grundene for Udtrædelsen. Læarestriden inden Menigheden var, som Vidnesbyrdene vise, afgjort mellem Parterne før Udtrædelsen skede. Vi maa desuden gjøre opmærksom paa, at denne Indledning saavelsom Anmærkningerne til Sagen, som findes i Aarsberetningen, ikke er Komitteens eller Konferentsens Beslutninger, men nedskrevet af Sekretæren som hans private Udtalelser.

Angaaende Litera c i Punkt 1, der lyder saaledes: „Du er for gammel til at blive salig", og som ikke findes i

Aarsberetningen, da lægger Indsenderne en næsten uhørt Frækhed for Dagen, naar de uden videre paastaa, at denne Udeladelse er skeet med Flid af Komitteen eller Sekretæren. Hvor er Beviserne for denne Paastand? Faktum er, at denne Udeladelse hverken er foraarsaget af Komitteen eller Sekretæren, men ved Skjødesløshed under Trykningen. Den nedenstaaende Anmærkning af Sekretæren maa da heller bringe en upartisk Læser, der kjender Sagen, til at antage, at Litera c var udeglemt end med Flid udeladt. Ingen beklager mere end vi, at den Del af Klagen, paa hvilken vi lægge den største Vægt, blev udeladt af Beretningen, og det saameget mere nu, da vi se, at vore Modstandere paa en lav Maade benytte sig deraf til at beskylde os for Uredelighed.— Vi kunde ikke have den ringeste Grund tilat udelade nævnte Klagepunkt. — Indsenderne sige, at det aabenbart er skeet af den Grund, at „denne Historie var altfor utrolig for Konferentsen, selv om den fortaltes om en Præst af den norske Synode." Ingenlunde. Litera **c** var som de øvrige Dele af Klagen bevist med saa mange Personers Vidnesbyrd, at vi ingen Berettigelse havde til at tvivle om den deri indeholdte Paastands Sandhed. Hvad det Utrolige i denne Paastand angaar, da maa det vistnok indrømmes, at det lyder høist utænkeligt, at en evangelisk luthersk Præst skulde kunne føre en saa vanvittig og gudsbespottelig Tale; men at Hr. Homme, der kunde bekvemme sig til at lade Ord falde som disse: „Dersom Du ikke vidste saameget som det, (at Jesus har lidt paa Korset for Verdens Synder), saa er Du ikke værd at ødsle Guds Ord paa", og: „Naar Du ikke har havt Tid til at gaa før (til Alters), saa er det forsent for Dig nu", ogsaa kunde formaste sig til at sige: „Du er for gammel til at blive salig", forekommer os derimod ikke utænkeligt.

Punkt 2, 1ste Afdeling. Halvor Amundsen og hans Kone aflagde Ed paa, at Homme nægtede ham Altergang, fordi han mente, at Pastor Preus i sin Kathekisation med Børnene i Winchester havde lært mod Pontoppidans Forklaring, samt fordi han ikke vilde erkjende, at han havde gjort Synd ved at høre Pastor Andrewson prædike. Sandheden

af dette Vidnesbyrd benægtes af Homme, og mener han at finde en Støtte herfor i et af de Vidnesbyrd som fra hans Parti fremlagdes, nemlig Peder Lunds. Hvor svag denne Støtte er, kan bedst sees af, hvad Peder Lund virkelig vidnede. — Hans Ord ifølge Protokollen, som blev oplæst for ham og af ham godkjendt, lyde saaledes: „Halvor fortalte ogsaa, at han havde ønsket at gaa til Alters, men jeg forstod Halvor saa og fik det Indtryk af hans Tale, — maaske jeg misforstod ham — at han ikke vilde gaa, naar Homme havde erklæret, at han var falsk i sin Opfattelse af disse Ting. . . . . Jeg vil ei bestemt paastaa, at jeg under Samtalen med Halvor opfattede hans rette Mening. Jeg erindrer Intet bestemt, om Halvor sagde, at Homme havde tilladt eller nægtet ham Altergang.“ Naar Hr. Lund her siger, at han ikke bestemt erindrer, om Halvor sagde, at Homme havde nægtet ham Altergang, saa synes dette Vidnesbyrd paa Hommes Side slet Intet at bevise for Hr. Homme. Trods dette og trods det agtede Ægtepars edelige Vidnesbyrd, ere Indsenderne frække nok til at erklære „Enhver for aandelig blind, der ikke skjønner, at dette Anklagepunkt ikke er bevist“ og forbauser desuden Verden med den Paastand, at naar Homme ikke havde Vidner tilstede under Skriftemaalsanmeldelsen, skulde de tvende Nævntes Vidnesbyrd bortfalde og ikke komme i Betragtning. Ifølge en saadan Theori vilde de allerfleste Forbrydere gaa fri for Straf. Halvor Amundsen og Hustrues Vidnesbyrd maa derfor staa lige fast og taber ikke det Mindste af sin Beviskraft, om end Homme mangler Modbevis. — H. Amundsen og Kones Vidnesbyrd i Sagen stadfæstes end ydermere ved, at Thorine Amundsen under Ed vidner at have hørt Homme paa Søndag sige til Mrs. H. Amundsen: „Jeg kan ikke tage Halvor Amundsen til Alters.“

Vestafor-Sagen, 1ste Afdeling Punkt 1. Tiden for Sygebesøget. Otte Vidner aflagde Ed paa, at dette Sygebesøg skede før Udtrædelsen, og tre af disse, nemlig Ole Kittelsen, Anders Olsen Lia og Birgitte Andersdatter Lia, at dette Sygebesøg udgjorde Grunden til deres Udtrædelse. Indsenderne søge at bringe Vidnerne i Selv-

modsigelse i deres Vidnesbyrd om Sygebesøget, men heller ikke denne lidet hæderlige Anstrængelse nytter dem noget. De paastaa, at nogle vidnede, at omtalte Sygebesøg fandt Sted mellem den 8de og 15de Oktber 1870 og saaledes ikke kunde være Grunden til deres Udtrædelse den 8de s. M. Men hvem vidnede dette? Ikke en af de Udtraadte, men foruden Homme selv en Mand af hans egen Menighed, nemlig Ole Helgesen Maurud, som forresten under Vidneforhøret ogsaa erklærede, „at han ikke bestemt kunde erindre Tiden.“ Naar Indsenderne da fremholde, at nogle af de Udtraadte skulde have vidnet dette, saa er dette altsaa en ren Opdigtelse og er kun et fornyet Vidnesbyrd om disse Folks Samvittighedsløshed. Alle Vidnesbyrd fra de Udtraadtes Side stemte overens i, at Sygebesøget fandt Sted førend den 8de Oktober, altsaa før Udtrædelsen. Kun 3 af de 8 Vidner udtalte den Formening, at det skede i Begyndelsen af Oktober Maaned, alle de andre vidnede kun, at det var før Udtrædelsen, uden at nævne, om det var i September eller Oktober. Det kan saaledes langt fra kaldes Uoverensstemmelse i disse sidstes Vidnesbyrd, om de senere efter nærmere Overveielse mere bestemt udtalte sig om Tiden. Paa Mødet i Hommes Menigheds Kirke den 14de Mai, rettede flere af Vidnerne paa Hommes Side formelig, hvad de havde vidnet paa Mødet i Jakobsens Menigheds Kirke den 4de April s. A. Dette ansaa naturligvis Homme og hans Allierede for fuldkommen berettiget, men naar Vidnerne fra de Udtraadtes Side paa dette Møde kun vilde stadfæste, hvad de paa det første Møde havde sagt, ved mere nøiagtigt at angive Tiden for hint Sygebesøg, hvilket de ikke dengang saa klart erindrede, da opløfte de Herrer et Ramaskrig over Selvmodsigelse og Vidnesbyrdenes Uholdbarhed, hvilket jo ene kan ske forat kaste Folk Blaar i Øinene, da de selv maa vide, at det forholder sig anderledes. Deres paatagne Forfærdelse er i Sandhed naiv. Nu er det faktisk, at 2 Vidner, nemlig Ingri Lia og Anders Olsen Lia paa Mødet den 14de Mai, støttet til stedfundne Fakta, bestemt erklærede, at Hommes første Sygebesøg hos Anders Vestafor fandt Sted i den sidste

Del af September Maaned 1870. Disse tvende har aldrig vidnet, at Besøget fandt Sted i Oktober. Klare foreliggende Fakta viser, at Sygebesøget var i Slutningen af September, ja det kan ogsaa bevises om fornødent, hvilken Dag i denne Maaned. Den 25de Septbr. (1870) var der Gudstjeneste, ved hvilken et Barn af Hr. Dahlstrøm blev døbt. Efter Gudstjenesten indbødes flere til Dahlstrøms, blandt hvilke John Halvorsen og Kone, Holger Maurnds Kone, Kirkesanger P. Lund og Kone. Ved denne Leilighed fortalte Birgitte Lund til John Halvorsens Kone og Holger Maurnds Kone om Sygebesøget hos Anders Vestafor. — Rigtigheden af Tidsangivelsen for denne Barnedaab, den 25de Septbr., erkjendes ogsaa af Hommes Kirkesanger Hr. Lund og maa kunne bevises af den af Homme førte Ministerialbog. Saavel Margit Halvorsen som Margit Olsen Maurnd ere villige til, om fornødiges, med Ed at bevidne, at der ved ovenanførte Leilighed blev samtalt mellem dem og Birgitte Lund om Hommes Færd ved Sygebesøget hos Anders Vestafor. — Vi ville endnu nævne et bevisligt Faktum for, at omtalte Sygebesøg fandt Sted i Septbr., altsaa før Udtrædelsen og før Hommes Reise til Præstekonferentsen i Rushford Minn.

Ole Kittelsen vidnede i Mødet den 14de Mai, 1873, at han den Gang, han anmodede Homme om at besøge den Syge, blev af Homme anmodet om at samle Hvede til ham, forat han kunde faa Reisepenge til denne Konferents, og sagde han udtrykkelig, at han skulde have Pengene til dette Diemed. Dette stadfæstedes ogsaa af Ole Kittelsens Fader, Kittel Skogen, som overvar Samtalen. Nogle Dage efter var Homme hos Ole Kittelsen i Anledning af Hvedeindsamlingen, og ved samme Leilighed spurgte han denne, om „han havde hørt om de slemme Rygter om Sygebesøget hos Anders Vestafor."

Beviserne for, at det berygtede Sygebesøg fandt Sted i Slutningen af Septbr. 1870, og altsaa godt kunde udgjøre en Grund for Udtrædelsen den 8de Oktbr. samme Aar, ere saa indlysende og hviler paa saa klare Kjendsgjerninger, at de betydelig maa kunne opfriske Hr. Hommes Hukommelse i dette Punkt, og vil de have overbevisende Kraft for enhver,

der vil se. Det Bevis, Homme vil hente fra sin Reise til Rushford, Minn., falder saaledes ganske bort. Han søger at hænge fast ved, at Nogle havde udtalt som sin Formening, at Besøget skede i Begyndelsen af Oktbr., men man skulde neppe tro, at det kunde være hans Mening, at en Hukommelsesfeil med Hensyn til den bestemte Tid og Dag af 3 Vidner, som ellers stærkt fastholdt, at Besøget var før Udtrædelsen den 8de Oktbr, skulde tilintetgjøre de uimodsigelige Fakta og beedigede Vidnesbyrd, der vise, at Sygebesøget skede i Septbr. Homme har erklæret, at Sygebesøget fandt Sted i Midten af Oktbr., og Indsenderne sige, at „Ole Maurud og Kone erklærede, at de kunde bekræfte med Ed, at Homme besøgte den Syge sidste Gang den 27de Oktbr,. og at der mellem hans første og sidste Besøg var en Tid af halvanden Uge.“ Paa Mødet den 4de April erklærede denne samme, Ole Maurud, som dengang stod under Ed, at han ikke kunde aflægge Ed paa Tidsrummet mellem 1ste og og 2det Sygebesøg. Uden at ville lægge synderlig Vægt paa Forandring af Ole Mauruds første Vidnesbyrd, kan vi dog ikke undlade at henvende Opmærksomheden derpaa, da denne er Hr. Hommes fornemste Vidne for, at Besøget skede i Midten af Oktbr. Var det tilladt for denne at rette sit Vidnesbyrd med Hensyn til Tiden for Besøget, uden at Vidnesbyrdet tabte sin Beviskraft i Hommes og Kollegaers Øine, hvorfor tilstode de ikke de Udtraadte den samme Ret?

Af de Grunde, hvorpaa Indsenderne støtte sin Paastand, at dette Sygebesøg ikke kunde udgjøre en Grund til Udtrædelsen den 8de Oktbr. 1870, have vi nu kun tilbage at omtale de Lister, som skulde være i Cirkulation i Menigheden Vaaren og Sommeren før Udtrædelsen, Inseratet i Skandinaven 1871 og nogle andre løse og ubeviste Paastande. Angaaende disse Lister, som paastaaes at være omsendt „til Paategning for dem, som de kunde faa bevæget til at gaa ud af Menigheden“, hvilken usandfærdige Opdigtelse de ere frække nok til at erklære som Johannes Amundsens Vidnesbyrd i Mødet den 14de Mai, forholder det sig saaledes: De med Menighedens Præst misfornøiede ønskede et Møde

afholdt for at raade Bod paa Uenigheden. Dette blev afslaaet, da Homme erklærede, at der kun var mellem 2 og 4 Personer, som vare misfornøiede. Forat komme til Vished om de Misfornøiedes Antal, gik Brødrene J. og H. Amundses samt Holger Meland og John Halvorsen omkring med Lister forat faa de misfornøiedes Antal optegnet. Det forholder sig altsaa ikke saaledes, at „Paategningen var for dem, som de kunde faa bevæget til at gaa ud af Menigheden", men forat overbevise Homme om, at de Misfornøiedes Antal var større, end han vilde erkjende, paadetat et Møde kunde blive afholdt. Dette bevidnedes i Indsendernes eget Paahør, ikke blot af Halvor og Johannes Amundsen, men indrømmedes endog af de fleste Vidner af Hommes egen Menighed. Endnu flere vilde bevidnet det samme med Hensyn til Hensigten med Listerne, men nægtedes Anledning dertil af Hommes Parti, og det endog efterat Pastor Gelmuyden havde anbefalet at høre deres Vidnesbyrd. Disse Lister, som cirkulerede Vaaren og Sommeren før Udtrædelsen, bleve uimodsigelig beviste ikke at være Udtrædelseslister. — Alligevel hedder det i Indsendelsen: „De havde udtrykkelig erklæret, at de vilde gaa ud af Menigheden, men havde da ingen af de Grunde for Udtrædelsen, som nu ved Undersøgelsen fremlagdes." Det er ganske betegnende, at Indsenderne ikke engang have forsøgt at bevise denne mærkelige Paastand. Formodentlig har de ikke kunnet finde et eneste Bevis for den, men derfor synes ikke disse Herrer at bekymre sig meget.

Det hedder i Indsendelsen: „I Skandinaven 1871 angave de Udtraadte Grundene for sin Udtrædelse, men der findes ikke et Ord om denne Historie" (Sygebesøget.) Enhver, som vil læse No. 22 af Skandinaven for 1871, vil let blive overbevist om denne Paastands Uholdbarhed. I dette Inserat, der kun er underskrevet af Nogle af de Udtraadte, opgives ikke Grundene for Udtrædelsen, men kun en historisk Fremstilling af en fleraarig Menighedsstrid i Winchester. Der nævnes vistnok ikke ligefrem Sygebesøget hos Anders Vestafor, men kun ganske almindeligt, at Homme har aabenbaret Utroskab i sin Embedsførsel ved „Sygebesøg."

Naar endelig Indsenderne sige, at „Modstanderne selv ikke vidste rigtigt Rede paa dette Sygebesøg førend langt ud i November“, saa fremgaar det klart af det Foregaaende, at dette kun er Nonsens. Foruden hvad der før er bevist, at dette Sygebesøg var kjendt og omtalt allerede i Septbr., saa vidnede jo ogsaa en af de i Mødet den 8de Oktbr. mest aktive Deltagere, at det just var paa Tale i dette Møde. Vistnok paastod en af Hommes Menighedslemmer, som ogsaa have været tilstede paa hint Møde, at han ikke hørte denne Sag omtalt, men selv han indrømmede dog Muligheden af, at det „privat“ kunde have været paa Tale, hvilket er saameget mere rimeligt, som jo det hele Møde var uden Organisation og kun et privat Samtalemøde.

Samtalen. Det blev bevist med 3 Øien- og Øren-Vidner og desuden af flere andre, til hvem den Syge havde fortalt det, at Homme sagde til den Syge: „Dersom du ikke vidste saameget som det (at Jesus har lidt paa Korset for Verdens Synder), saa er du ikke værd at ødsle Guds Ord paa“, „naar du ikke har havt Tid at gaa før (til Alters), saa er det forsent for dig nu“ og „du er for gammel til at blive salig.“ Tydelig og greit blev dette bevidnet, og en saadan Overensstemmelse var der i Vidnesbyrdene, at de vel kunde have staaet Prøve for hvilkensomhelst Domstol. — Homme og hans Hjælpere have ogsaa vel indseet dette, hvorfor de ikke vove at angribe Vidnesbyrdene selv, men søge i dets Sted at fremstille Vidnernes Person i et slet Lys, idet de, — naturligvis uden Bevis — fortælle, at de „stode i Fare for at vidne, hvad de ikke forstod, eller, hvad de ikke vidste eller mod sit bedre Vidende“, at deres „Optræden var fræk, deres Stemme skjælvende“ o. s. v. Dette kunne vi ikke kalde andet end en uforskammet Opdigtelse, som de i Mangel af noget andet tage sin Tilflugt til. — De to Piger, som især angribes, ere konfirmerede i Winchester Menighed med gode Kristendomskundskaber, og hvad deres Opforsel under Vidneforhøret angaar, stod den ikke i mindste Maade under Hr. Hommes, der ofte var alt andet end kristsommelig. Den Indtægt, som de ogsaa her tage af det i Aarsberetnin-

gen ved en Trykfeil udeladte Punkt: „Du er for gammel til at blive salig“, falder altsaa efter de foregaaende Oplysninger, som vel selv Modstanderne ere forpligtede til at tro, ganske igjennem og tjener kun til at kaste et Lys paa deres Stridsmaade.

Hvor liden Tiltro vi kunne fæste til Hommes Vidnesbyrd i Sagen, fremgaar ogsaa deraf, at Homme i Ev. Luth. Kirketidende No. 13 1ste Bind paastaar, at han „uden at være opfordret dertil“, besøgte den Syge, medens Ole Kittelsen baade efter eget og flere Andres Vidnesbyrd opfordrede ham til at komme.

2den Afdeling, Punkt 4. Angaaende enkelte Menighedslemmers Forsøg paa at irettesætte Homme for hans ukristelige Forhold, spørge Indsenderne: „For hvad have I da irettesat Homme? For de 6 Punkter i anden Afdeling af Klagen? Men derom erklære I jo selv, at der intet Bevis foreligger for, at Homme har syndet.“ Vi maa da tillade os at gjøre Indsenderne opmærksomme paa, hvad de enten vide eller burde vide, at Menigheden aldrig har tilbagekaldt 2det og 3die Klagepunkt i 2den Afdeling. — Det er Komitteen, som har ladet disse to Punkter falde, og ikke Menigheden, og Menigheden lod første Punkt i samme Afdeling falde, fordi Homme heri ved et tidligere Møde havde erkjendt sin Synd, og ikke fordi der manglede Bevis herfor. Det staar fast, at Brødrene Johannes og Halvor Amundsen søgte at bringe Homme til Erkjendelse af, at „ogsaa han for en Del var Skyld i Striden“ inden Menigheden, men at Homme ved sin Vrede og Ophidselse forhindrede dem derfra. Dette er af begge Brødrene edelig bevidnet. — Homme nægter det og har som Bevis et Vidnesbyrd af en Ingeborg Johnsen, som erklærer, at hun fra et tilstødende Værelse i Præstegaarden hørte „Pastor Homme i Samtale med disse Mænd.“ Men da samme Ingeborg Johnson ogsaa indrømmer i samme Erklæring, at „hun ikke lagde Mærke til Samtalens Indhold“, kan hendes Vidnesbyrd dog umulig tjene som Bevis for, at disse Mænd ikke søgte at bringe Homme til Syndserkjendelse, ei heller for, at

Homme ikke blev vred og ophidset, thi for at kunne være kompetent til at vidne i denne Sag, maatte hun nødvendigvis have hørt Indholdet af deres Samtale. Hvorledes denne Kvinde uden at høre, hvad der samtaltes om, og uden at høre nogen Larm fra nogen af Parternes Side, alligevel ifølge hendes Erklæring kunde blive forundret over Præstens Taalmodighed (!) er mere, end vi formaa at fatte. Hvis det er Tilfældet, som hun erklærer, at hun blev forundret over Præstens Taalmodighed, maa hun dog vel have hørt Noget, som var en Prøve for hans Taalmodighed, hvilket dog hendes øvrige Vidnesbyrd benægter.

Endelig maa vi tilføie en Oplysning, foranlediget ved en Anmærkning til „Winchester Sagen“ i Ev. Luth. Kirketidende 1ste Bind No. 16 af E. J. Homme, som med eller mod bedre Vidende lægger for Dagen en fuldkommen Misforstaaelse af Konferentsens Beslutning angaaende denne Sag i dens Aarsberetning for 1873. Homme siger: „Det oplyses der ogsaa, at Konferentsen har vedtaget en Beslutning om, at den anser Kjendelsen (nemlig den østlige Distriktskonferentses) for begrundet.“ Grundet paa denne totale Misforstaaelse kommer Hr. Homme med en lang Tirade angaaende det Urimelige i, først at afgive Dom i en Sag og derpaa overgive den til en Komitte til videre Drøftelse. — Forat hjælpe Homme til at forstaa, hvad han saa overfladisk har læst angaaende denne Sag, maa vi gjøre ham opmærksom paa, at der intetsteds staar, at Konferentsen har antaget „Kjendelsen“, men vel Komitteens Rapport. Kjendelsen er blot „vedføiet“ Rapporten, men er ikke Rapporten. — Komitteen har i den Rapport, som er antaget, underrettet Konferentsen om, at den paa Grund af de „mange og vidtløftige Bilag“, som den havde modtaget i Sagen, ikke kunde faa Tid til dens Behandling og derfor umulig kunde foreslaa nogen Erklæring, „grundet paa Indholdet af Dokumenterne“; men at den, „ifølge den Oplysning, den havde kunnet faa, ansaa den østlige Distriktskonferentses Kjendelse i Sagen begrundet.“ Komitteen henstiller til Konferentsen, at „Dokumenterne overleveres en ny Komitte til

grundig Prøvelse og Bedømmelse, forinden Konferentsen som saadan udtaler sin Kjendelse." Den norsk danske Konferentse har saaledes endnu ikke givet sin Kjendelse i Sagen.

T. H. Dahl. J. C. Jakobsen. J. Müller Eggen
M. Falck Gjertsen.

2. Betænkning i Anledning af „Winchester Sagen."

(Afgivet af Augsburg Seminariums theologiske Fakultet.)

Da Konferentsens Aarsmøde i 1874, har paalagt det theologiske Fakultet at afgive sin Betænkning angaaende „Winchester=Sagen", og da der i denne Sag allerede foreligger grundige og tilstrækkelige Undersøgelser angaaende Enkelthederne, og da en Fremstilling i Evangelisk=Luthersk Kirketidende 1874, No. 15 og 16, der ved hele sin Aand Tone, og Sprog ikke kan vække andet end Modbydelighed, allerede har faaet en alsidig Imødegaaelse af rette Vedkommende, saa tror Fakultetet, at det ikke bør udtale nogen Dom angaaende Sagen selv, som er henskudt under den hele Konferentses Afgjørelse, men at det derimod vil være passende at vedlægge Sagens Dokumenter en Betænkning om:

1) en Menigheds Ret til at skille sig fra et Kirkesamfund, med hvilket den er traadt i kirkelig Forbindelse,
2) en Menigheds Berettigelse til at opsige en engang valgt Præst, og
3) om Edsaflæggelse for verdslig Domstol i kirkelige Sager.

Det staar for os fast som Udgangspunkt for vor Betragtning af Menigheden og Kirkesamfundet, at Menigheden er det første og oprindelige, Kirkesamfundet det andet og afledede. Hvor en Menighed findes, der er den selvstændig og uafhængig dannet ved og omkring Guds Ord og Sakramenterne i dens Midte, og det er fra disse den afleder baade sin Tilværelse og sin Selvstyrelsesret, saaledes at hverken det ene eller det andet er afledet af nogen overordnet menneskelig Authoritet paa Jorden. Kirkesamfundet derimod har ikke nogen saadan guddommelig Ret som Menigheden, men lige=

som alle Kirkesamfund ere opkomne ved den kirkehistoriske Udvikling, saaledes bestaa de ogsaa kun i Kraft af de samme Betingelser, som fra først af have fremkaldt dem.

Hvad der fra først af har fremkaldt Sammenslutningen af Menigheder til Kirkesamfund, er dels Trangen til at vinde en større Kraft til Forsvar for en erkjendt Sandhed mod Angreb udenfra, dels Trangen til at forene sine Evner og Gaver til et fælles Arbeide for den Opgave, som er sat for den kristne Kirke i sin Helhed, at voxe i Kristi Erkjendelse indtil Kristi Fyldes modne Alder, dels endelig rent praktiske Hensyn, som lettere og bedre vilde kunne varetages af en større Samling af Menigheder end af en enkelt, som f. Ex. Uddannelse af Prester og lignende. Og derfor bestaar de nærværende Kirkesamfund netop af disse Grunde, som fra Begyndelsen have bevirket deres Tilblivelse. Og om et Kirkesamfund er blevet noksaa gammelt, saa erhverver det sig ingen ny Ret ved sin Ælde, saaledes at det ved sin Bestaaen gjennem Aarhundreder skulde have faaet nogen Overhøihed over Menighederne; men disse tilhøre fremdeles Samfundet kun i Kraft af fri Tilslutning. Det er derfor indlysende, at Kirkesamfundene bestaa af selvstændige og af hinanden uafhængige Menigheder, som staa sammen i en fælles Forening dels om en fælles Bekjendelse, dels om en fælles Sandhedsstræben, dels om fælles praktiske Interesser.

Medens det saaledes er os magtpaaliggende at fremhæve, at det er en Frivillighedens Sag for en Menighed at slutte sig til et Kirkesamfund, saa er det dog saare langt fra os at underkjende Betydningen af en saadan kirkelig Forbindelse. Thi for det første er det aabenbart, at en Menighed vanskelig til enhver Tid vil inden sin egen Midte kunne finde dem, der ere skikkede til Embedets Forvaltning, og det er ialfald en Selvfølge, at der i mangfoldige Tilfælde vil beredes den enlige Vanskeligheder, som et større Samfund med gjensidig Hjælp vil være sikret imod. Dernæst er det aabenbart, at Bekjendelsens Enhed samler Menighederne til en enig og tætsluttet Skare under det samme Banner, idet selve Samfundet giver dem en Styrke i Vidnesbyrdet og i Kam-

ven, som den eneſtaaende Menighed mangler. Og endelig har naturlig en Samling af Menigheder større Evne og flere og rigere Kræfter til Arbeidet for dybere Indtrængen i Guds Ords Sandhed. Thi denne Bæxt i Erkjendelse, som ikke gaar for sig med Naturlivets Uvilkaarlighed, men er et Frihedens Arbeide, trænger naturlig en forenet Anſtrængelse. Den virkelige theologiske Videnskab, som er en af de store Løftestænger i en saadan kirkelig Fremadskriden i Sandhedserkjendelse er næsten umulig uden baaret af et større Kirkesamfund.

Derfor anse vi det for ganske naturligt, hvor det er muligt, at Menigheder slutte sig sammen i Kirkesamfund, og det er en stor Mangel, hvor Menigheder ikke istandbringe en saadan Forening, naar Leiligheden er der. Men det er aldeles feilagtigt, om en Menighed af et bestemt Kirkesamfund anser dette for den eneste sande Kirke, udenfor hvilken der ingen Salighed er at finde. Thi det er og kan kun være de ovenfor paapegede Grunde, som med Rette kunne bestemme en Menighed til at staa i kirkelig Forbindelse med et bestemt Samfund. Naar der derfor bliver Tale om at ophæve en kirkelig Samfundsforbindelse, da er det ingenlunde nødvendigt, at Menigheden betragter Samfundet som ukristeligt, men de bestemmende Grunde for Løsningen af Baandet kunne være af en ganske anden Art. Thi det, som det kommer an paa, er kun dette:

1) om Samfundet paa tilbørlig Maade tilfredsstiller de praktiske Krav, som have været Motiver for Sammenslutningen,
2) om Samfundets offentlig vedtagne Lære er af den Beskaffenhed, at Menigheden med fuldt Hjerte finder den stemmende med sin egen Overbevisning om, hvad der er kristelig Sandhed, og derfor med god Samvittighed kan give den Støtte og Forsvar, og
3) om den Retning, hvori Arbeidet for Fremskridt i Sandhedserkjendelsen drives, er i fuld Overensstemmelse med Menighedens Opfattelse af den hellige Skrifts egen Aand.

Om derfor en Menighed f. Ex. i den norske Synode skulde finde sig ilde tjent med, at dens Prester uddannes ved det tydske Universitet i St. Louis og gjennemtrænges af dets Aand, da tro vi, at en saadan Menighed vilde være fuldt berettiget til at forlade Samfundet.

Om en Menighed f. Ex. i den norske Synode skulde finde den norske Synodes Lære om Slaveri, om Retfærdiggjørelse og Absolution, om Lægmandsvirksomhed etc. at være en saadan, at den ikke med god Samvittighed kunde forsvare den og dens Udbredelse, da vilde en saadan Menighed være berettiget og forpligtet til at forlade Samfundet.

Om en Menighed f. Ex. i den norske Synode skulde finde, at den i Synoden herskende Aandsretning i Udlæggelsen af den hellige Skrift og denne Udlæggelses Fastsættelse paa hemmelige Prestekonferentser var skadelig for Menighedens Væxt i Kristi Erkjendelse og stridende mod Menighedens Ret, da vilde en saadan Menighed være berettiget til at forlade Synoden.

I intet af disse Tilfælde vilde der blive Spørgsmaal om at levere Bevis for, at den norske Synode var et ukristeligt Samfund, men kun om Menighedens faste og begrundede Overbevisning om, at disse Ting vare farlige og skadelige for en sund kirkelig Udvikling, thi da vilde Menigheden være bunden i sin Samvittighed til at forlade et Samfund, hvis Arbeide den ikke kunde billige.

Saaledes er i Korthed Menighedens Ret ligeoverfor Samfundet, thi det forenende Baand er ikke væsentlig andet end Fællesskab i Arbeide, og dette maa ophøre, Forbindelsen maa ophæves, saasnart Menigheden ikke med Aand og Hjerte, med Tro og Bøn kan arbeide i samme Retning som Samfundet. Det er paa denne Maade den protestantiske Kirke kan forsvare sin Uafhængighed ligeoverfor den katholske, thi vi kunne ikke nægte, at Romerkirken er en kristelig Kirke, men vi kunne ikke forsvare et Arbeide i dens kirkelige Aand; og det var paa denne Maade Luther med Bestemthed afviste en kirkelig Forbindelse med den reformerte Kirke, idet han satte Adskillelsens Mærke: „I ere af en anden Aand end vi."

Det næste Principspørgsmaal, som berøres i „Winchester-
Sagen“ er om en Menigheds Ret til at afsætte sin Prest.
Det er ikke fra nogen Side bleven benægtet, at Menigheden
har denne Ret, og det, som derfor bliver Gjenstand for
Overveielse, er kun dette, naar en saadan Afsættelse er beret-
tiget. Vi tale her naturlig ikke om en Opsigelse, der er
Frugten af gjensidig Overenskomst, og som kan være be-
grundet i rene Hensigtmæssighedshensyn, men om en Afsæt-
telse i egentlig Forstand, naar en Menighed, forat bevare sin
kristelige Karakter, maa skille sig ved en uværdig Ordets
Tjener. Og da maa vi sige, at der efter Guds Ord er
tvende Grunde, som ikke alene berettige men ogsaa forpligte
en Menighed til at afsætte sin Prest. Det ene er falsk Lære
(Tit. 3, 10. 11.; 2 Joh. 10.), det andet er ugudeligt Liv
(1 Kor. 5.; 2 Thess. 3,6.). Thi de Bud, som i anførte
Steder gives om Forholdet til Brødre, vildfarende i Liv
eller Lære, maa vistnok være gyldige ogsaa i Menighedens
Forhold til Præsten, efterdi vel ogsaa denne er en Broder.
Og det er saameget mere nødvendigt at skille sig fra denne,
som hans Stilling giver Anledning til saameget større
Forargelse.

Saaledes forekommer det os, at Forholdet mellem en
Menighed og det Samfund, hvormed den staar i Forbindelse,
samt de Grunde, som berettige en Menighed til at afsætte
en Prest, i Theorien ere ganske simple. Noget anderledes
stiller Forholdet sig, naar der bliver Tale om Menighedslem-
mers Udtrædelse af Menigheden. Thi hvorvel det maa
fastholdes, at ethvert Menighedslem har netop den samme
Ret som Menigheden, til at forlade et Kirkesamfund og skille
sig fra en ugudelig Prest, saa maa det dog erindres, at det
hører uopløseligt med til den kristne Kirkes Væsen at bestaa i
Form af Menigheder ikke som enkelte kristne Individer.
Det vil derfor være naturligt, at enkelte Menighedslemmer
ikke ophøie egenmægtigt sin Dom over den hele Menigheds,
men at de af alle Kræfter søge at overbevise Menigheden om,
at det er dens Sag at handle som Helhed i disse Tilfælde.
Og først naar enhver Bestræbelse, for at bringe Menigheden

til at handle kristeligt, er mislykkes, kan der billigvis blive Tale om retmæssig Udtrædelse af Menigheden. Men dersom dette er saa, da er et saadant Arbeide forat bringe Menigheden til at gjøre sin Pligt saalangt fra syndigt, at det meget mere er urigtigt at forlade en Menighed uden dette. Enhvers Samvittighed maa her afgjøre, naar Tiden er kommen.

Endelig angaaende Edsaflæggelsen for verdslig Domstol i kirkelige Sager, da kunne vi for det første ingenlunde billige, at nogen kirkelig Sag føres frem for verdslig Domstol, se 1 Kor. 6, 1–6. Og med Hensyn til Edsaflæggelse, da er det mellem Kristne billigt at anse Ja for Ja og Nei for Nei. Derfor bør det ubeedige Vidnesbyrd mellem Kristne tillægges samme Vægt som det beedigede. Men at Eden kan bruges uden Synd for Domstolene, derom tvivle vi ikke, thi dersom en Kristen altid taler for Guds Aasyn, da indse vi ikke, hvorledes det skulde være Synd, naar det i fuldt Alvor forlanges af ham, at udtale offentligt og høitideligt, at hans Tale er en saadan. Men her at benægte Muligheden af falsk Ed vilde naturlig stride mod Virkeligheden.

Augsburg Seminarium 30te April 1875.

Paa Fakultetets Vegne,
ærbødigst
Georg Sverdrup, p. t. Sekretær.

Kirkelige Efterretninger.

Luthersk Kirketidende i Norge beskjæftiger sig atter med „Kvartalskriftet". Det gjælder væsentlig Spørgsmaalet om Kirken og de kirkelige Samfund. I No. 14 dette Aar har nemlig Sognepræst G. Schielderup taget til Orde imod den Beskyldning for Vranglære, som L. K. T. i sin Tid fremførte mod Kvartalskriftet fornemmelig mod Prof. Sverdrup. Pastor Schielderup imødegaar to Beskyld-

ninger, 1. at Prof. Sverdrup lærer mod Konfessionens 7de og 8de Artikel, og 2. at han hævder Vildfarelsens Ret ved Siden af Sandhedens. Til det første Punkt svares, at det er ikke mod Bekjendelsen, at Kristi Legemes Enhed og Kristi Kirkes eneste rette Kjendetegn er ikke den rene Lære. Skal nemlig den rene Lære være Kristi Kirkes eneste og rette Kjendetegn, saa kommer man ubønhørlig til den Slutning, at altsaa er den lutherske Kirke alene Kristi Kirke, Kristi Legeme, efterdi ingen Lutheraner kan nægte, at den lutherske Kirke har alene den rene Lære. Men dette vilde være at gjøre den usynlige Kirke synlig og gjøre den lutherske Kirke til „den ene saliggjørende“, hvilket hidtil til Forfærdelse og Gru for alle oprigtige Sjæle den katholske Kirke har krævet Eneret til at være. — Dernæst mener Schielderup, at dersom den rene Lære er Kristi Kirkes eneste rette Kjendetegn, ja Kristi Legemes sammenbindende Enhed, saa maa jo en Sjæl for at have Fred fremforalt have dette Spørgsmaal besvaret, om den Kirke, hvortil han hører, har den rene Lære. Ellers er jo baade han og hans Kirke udenfor Kristi Legeme. Men da indsees det let, at en Uendelighed af Tvivl maa reise sig i Salighedssagen uafbrudt, thi hvorledes kan selv den grundigste Undersøgelse godtgjøre, hvad der i alle Dele og Stykker er den rene Lære, og hvor skal man faa Løsning paa alle de Spørgsmaal, hvorom der føres Strid uafbrudt ikke alene mellem de forskjellige Kirker, men endog mellem dem, som tilhøre samme Samfund. Den ringeste Differents maatte blive en forfærdelig Anfægtelse, fordi det gjaldt Salighedens Forlis.

Til den anden Beskyldning, at Sverdrup giver Vildfarelsen samme Ret som Sandheden, svarer Past. Schielderup, at dette er en Misforstaaelse, thi Sverdrups Paastand fører derhen, at et Kirkesamfund maa anerkjende, at de øvrige Kirkesamfund ere berettigede til at existere, hvis de ere kristelige Samfund med sit af Herren betroede Pund. Derimod ligger ikke heri nogen Anerkjendelse af, at Vildfarelsen er lige med Sandheden. Jeg kan anerkjende den reformerte Kirke som en kristelig Kirke uden derfor at anerkjen=

de dens Lære. Og da enhver Kirke bestaar af Mennesker, i hvem ikke Naaden alene, men ogsaa Synden er virksom, saa hindrer saadan Synd Kristi Erkjendelse og gjør det nødvendigt, at Erkjendelsen af Sandheden vindes ved Kamp.

L. K. T. imødegaar denne Artikel i No. 15 d. A. Den søger nu at undgaa de sørgelige Konsekventser af sin Lære, om at den rene Lære er Kristi Kirkes eneste rette Kjendetegn, ved at paastaa, at dette er kun sandt om den synlige Kirke. Dog indrømmer den, at paa Dommedag vil ikke dette Kjendetegn paa Kristi Kirke blive bestaaende, der vil da blive Spørgsmaal om Livet. Den fastholder derimod med saameget større Iver, at Prof. Sverdrup lærer mod den lutherske Bekjendelse, og at den rene Lære er Kristi Kirkes eneste rette Kjendetegn, hvorefter det nu altsaa skulde ventes, at den lutherske Kirke skulde være den eneste synlige Kirke; men til vor Forundring finde vi den besynderlige Mangel paa Logik, at Red. ikke vil negte de andre Kirkesamfund Navn af Kirke, uagtet de ikke besidde Kirkens eneste rette Kjendetegn.

Som en for et kirkeligt Blad særdeles besynderlig Stridsmaade maa vi nævne, at L. K. T. ikke undser sig for at benytte en Trykfeil i den norske Udgave af Kvartalskriftet, skjønt vi have al Grund til at tro, at L. K. T. ogsaa er i Besiddelse af den amerikanske Udgave og saaledes havde al Anledning til at se Sagens sande Sammenhæng. I det norske Aftryk af Kvartalskriftet staar nemlig Keiser Konstantin bliver Keiser istedetfor det oprindelige Keiser Konstantin bliver Kristen. Denne Trykfeil beviser efter L. K. T., at man billigen kan vente Kvartalskriftet fuldt af Gjentagelser!!

At L. K. T. skriver saa haardt om os, forklarer den selv ganske i det „faderlige Regimentes" Sprog saaledes: „Men at vi i denne Sag ikke har brugt de mildeste Ordlag, kommer af, at det smerter os, at se gode Kræfter spildes og lovende unge Mænd svigte det Haab, man var berettiget til at have om dem."

Augsburg Seminarium.

(Ved G. Sverdrup.)

Amerika er ikke ganske uden Ret bleven kaldt „den nye Verden." Det er ialfald vist, at det paa saa mange Maader og i saa vigtige Ting er forskjelligt fra Europa og „det gamle Land", at det ikke er underligt, om mange, som første Gang sætte sin Fod paa amerikansk Grund, føle en Lyst til at trække Foden til sig igjen med det samme. Det er, som om de ikke følte sig rigtig trygge paa, at Mennesker virkelig kunde bo og bygge for fuldt Alvor i dette Land. Og mange blive staaende saaledes sit hele Liv igjennem, indtil Døden gjør Ende paa en pinlig og forfeilet Tilværelse. Andre stræbe, saa godt de formaa, at glemme det gamle Land og lade, som om de vare ganske hjemme i „den nye Verden", de tage dens Skikke, saagodt de kunne, de efterligne og mishandle dens Sprog, og deres Bestræbelser lykkes dem gjerne saavidt, at de blive yderst duelige i det, som er det daarligste i Amerika, i det, som er nest paa Overfladen, hvor Skummet altid flyder. Begge disse Slags Folk ere til Ulykke for sig selv og for det Land, vi leve i. Lidet er Tallet af dem, som have Tro nok tilat bygge med Freidighed i det nye Land, og Alvor nok tilat sætte sig grundigt ind i dets Forhold og Sprog. Men det ser dog ud til at Tallet voxer, og at Fremtiden bliver lysere efter hvert.

Det er imidlertid ikke alene de enkelte Indvandrere, det gaar saaledes. Vore kirkelige Samfund ere under de samme Vilkaar, og en opmærksom Iagttager har ikke vanskeligt forat se, hvorledes de dels staa halvt i Amerika og halvt i Norge uden at høre hjemme nogetsteds, dels synke ned i en udvortes og latterlig Efterligning af amerikansk Politik uden Tanke for den sande kirkelige Frihed.

Under disse for alle vanskelige Tilstande arbeider altsaa ogsaa Guds Kirke. Visselig er det saa, at dens Tale er udgangen til Jorderiges Grændser, og at den er sig selv lig overalt. Den behøver ikke at spørge efter Folkeskik og Sprog og Land, thi den har sin egen Natur og sin egen Skik, som den har faaet af Gud selv, den har sit eget Sprog, hvormed den taler det evige Livs Ord til Menneskehjerter, hvor de end findes, den har et Fædreland, hvortil den lokker alle forlorne Sønner og Døttre fra Verdens Fortabelse. Men alligevel, uagtet Kirken er saa almindelig og i denne Forstand sig selv lig overalt, saa vide vi jo alle, at den i det Ydre har antaget og vil antage forskjellige Former, saalænge den er her i Verden. Den har snart været over Staten, snart under Staten, den har været forbundet med Staten og løs fra Staten. Den har været Menighedskirke og Præstekirke, eftersom Frihed eller Hierarki har været dens Lod. Og naar vi se efter i Historien, saa finde vi, at alle disse Kirkens ydre Omvexlinger og Forandringer staa i nær Forbindelse med Folkene, i hvis Midte den har været, og Tiderne, som Gud har givet den. Og det vilde være saare urigtigt af os at tænke, at fordi vi fra „det gamle Land" have med os den rette uforfalskede Kristendom og den uforanderlige Kirkens Art, saa er det ogsaa i alle ydre Ting nødvendigt at efterligne den norske Statskirke. Vi leve i nye Forhold, og vi ere nødte til at indrette os efter dem. Vi maa selv bygge vore Kirker, ingen tvinger os dertil; vi maa selv vælge vore Præster, ingen sender os dem; vi maa selv uddanne vore Præster, ingen gjør det for os. Det er altsaa aabenbart, at vi paa mangfoldige Maader faar tage Sagen anderledes end i Norge. Og det er sikkert, at vi i mange Henseender kunde og burde indrette os bedre end i Statskirken; thi vi ere fri for de mange forskjellige Hensyn, som Statskirken har at give Agt paa, og det er vor hellige Pligt at se hen til Kirkens Vel alene, og indrette os i enhver Henseende efter Guds Ord og Kirkens Natur.

Dette vedkommer nu ogsaa vort Seminarium. Det har bestandig, saalænge det har bestaaet, stræbt med Troskab og Omhu at bevare Fædrenes Tro og Kirkens almindelige

Skik, og har aldrig tænkt, at det var nødvendigt at gjøre nogen mageløs Opdagelse i nye Lærdomme, fordi vi vare komne til et nyt Land. Det har været kronet med Velsignelse i denne sin Stræben indtil denne Dag. Og Konferentsen vil altid have Grund til at takke Herren, fordi den første Bestyrer af Augsburg Seminarium, Prof. A. Weenaas ufravigeligt fastholdt dette Grundlag under Spot og Haan og Modsigelse af dem, som vilde narre fremmede Lærdomme ind paa et troskyldigt Folk. — Ligeledes har det været Augsburg Seminariums Vis ikke at være bange forat lære noget. Fra sin Begyndelse af har Seminariet bestandigt stræbt efter Evne at svare til de nye Forhold, som det var sat i. Det har taget Hensyn til, at vore Menigheder er frie, og at vi ere i et nyt og fremmed Land. Derfor har de Præster, som ere udgaaede fra det, aldrig faaet Navn af „Statspræster", thi de havde en Uddannelse, som svarede til frie Menigheders Tarv og Trang. Og saalangt, det har været muligt, har der været drevet paa engelsk Sprog i Undervisningen, fordi alle forstod, at en Mand her i Amerika ikke var mere end halvt dygtig til sin Gjerning, om ikke Landets Sprog var ham kjendt og kjært. Saalangt gik man forat hjælpe sig i denne Retning, da Seminariet endnu var ungt og Samfundet lidet mægtigt, at Seminariet blev lagt i Minneapolis, fordi der var det amerikanske Universitet for Minnesota, af hvis Undervisning man haabede at drage Nytte. Og virkelig skyldes det denne Plan, at mange af vore nærværende Præster ere duelige til baade at prædike og undervise paa Engelsk. Nu have vi vor egen engelske Forberedelsesskole, og vi haabe, at den vil vise sig tilstrækkelig.

Fremtiden maa bygges paa det Grundlag, som er lagt, og som vi takke Gud for Tiden, som gik, sætte vi vor faste Lid til ham for Tiden, som kommer. Vi nære den Forvisning, at Augsburg Seminarium altid skal bevares frit fra usund og ukristelig Lære og altid finde Livets Kilde i Gud og hans trofaste Ord. Ingen „ny Retning" skal lokke os ud af den gode og trange Vei, hvorpaa en Præsteskole for frie Menigheder maa gaa. Guds Ord øverst og inderst og Kirkens og Menighedens sande Tarv og Sjælenes Frelse til

Maal, saa er luthersk Skik, saa er Augsburg Navnets Mening. Lad os bestandig blive det tro.

Der er en Klage, som nu føres lydt over vort Seminarium, og vi sige medrette. Det er nødvendigt at give den Ret, som har Ret. Der kommer for faa Præster fra Seminariet. Det er ganske sandt. Folket siger: Medens vi havde en Professor og en liden Skole, fik vi Præster, saamange som vi behøvede. Nu har vi fire Professorer, en stor Skole, store Udgifter, hvad faar vi udaf det. Folket har Ret. Hvad er Grunden hertil, og naar og hvorledes kan det rettes? Aarsagen er denne, at Samfundet har voxet hurtigere end Skolen. For nogle Aar siden havde Skolen en Stok af Elever, som alle vare komne ind bestemte paa at blive Ordets Tjenere og gjennemtrængte af glødende Iver for Guds Rige. De gik Skolen igjennem under dens Trængselstid og modnedes hastigt til Mænd i og med den. Deres Missionsiver og kristelige Sind bragte dem i levende Forbindelse med Menighederne, og de maatte ofte afbryde sine Studeringer, førend de ønskede det, forat gaa ud som Præster, hvor man saa ivrigt begjærede dem. I Aaret 1874 blev ikke mindre end 7 Præster udsendte fra den lille Skole. Det var mere end det var godt for den. Den blev udtømt, og det var kun faa, som nu bleve tilbage i Skolens theologiske Afdeling. Og det var nu ikke saa let strax at finde Folk, som paa engang kunde gaa ind i det theologiske Studium og fuldende det paa kort Tid. Hertil kom i 1875 Skolens Udvidelse efter den nye Plan og med de nye Professorer. Der skulde begyndes nedenfra, og der blev Adgang til at lære mere. Ingen kan fortænke de Unge i, at de gjerne vilde lære alt, som var muligt at lære, at de, som vare mest lovende, ogsaa ønskede at lære mest. Der maatte blive en Standsning, men den havde ikke havt meget at betyde, om ikke Samfundet havde vedblevet at voxe utroligt raskt. Men naar Samfundet voxede, og der blev en liden Standsning i Skolen, saa er det naturligt, at de kom vel langt fra hinanden. Det er denne Vanskelighed, som Skolen nu er udsat for, og det er med denne den nye Bestyrelse har at kjæmpe. Det er her vi maa bede om Taalmodighed. Thi det staar

kke i noget Menneskes Magt at faa Præster uddannede i en Hastighed. Der vil visselig ogsaa nu gives os dem, hvis Kjærlighed til Herren og Sjælene overvinder alle Hindringer; Mænd, som i en ældre og modnere Alder forlade alle Ting for at gaa ud og forkynde Livets Ord. Disse ville i kortere Tid kunne studere ved Seminariet og derfra udsendes, idet deres Livserfaring og Herrens Kald vil afhjælpe den Mangel, som er i deres Kundskaber. Og om Menighederne med Troskab ville adlyde Kristi Befaling om at bede Høstens Herre uddrive Arbeidere i sin Høst, saa vil Herren give os dem. Men disse vil altid være Undtagelser og tilhøre Nødens Tider. Det er ikke den regelmæssige Maade, hvorpaa et Kirkesamfund faar sine Præster.

Vi se derfor med Glæde hen til den Tid, da vor egen forberedende Skole vil give vort theologiske Seminar nye Elever. Det vil naturligt endnu tage sin Tid, men den, som tror, haster ikke. Vort Samfund er ikke for den Dag idag alene, men for de Dage, som komme, for vore Børn efter os. Og hvad vi lide for, skulle de tage i Arv. Om Herren bevarer vort Seminarium, og om en alvorlig Deltagelse derfor vedbliver i Menighederne, saa vil Tider komme, da en jevn og rolig Tilgang af Præster vil glæde Samfundet og dets Menigheder.

Hertil kommer en anden Frugt af Seminariet, som allerede begynder at vise sig. Seminariet er nemlig i sin nye Form ikke alene for Uddannelse af Præster, men ogsaa af oplyste Menighedslemmer. Mange, som kommer ind paa Skolen, have nemlig ikke bestemt Kald til at blive Ordets Forkyndere. De erhverve sig en passende Dannelse og gaa ud igjen til sin sædvanlige Gjerning. Og Konferentsen, som er Menighedssamfund, har Velsignelse af saadanne, hvis de gjennemtrænges af Herrens Aand. Thi ikke Præster alene opbygge Guds Rige, men Aanden blæser, hvor den vil til Meddelelse af forskjellige Naadegaver i Menigheden. Og hvor Jordbunden er bedst beredt, falder Sæden dybest.

Augsburg Seminarium har iaar mistet en theologisk Professor ved Prof. Weenaas's Hjemreise, men Aarsmødet

har valgt Prof. Gjeldaker i hans Sted, og der er saaledes fremdeles 4 theologiske Professorer. Der er mange baade i Amerika og Norge, som med spændt Opmærksomhed følge Augsburg Seminarium. Der er dem, hvis Forbønner for Seminariet opstige daglig for Herrens Throne, der er dem, som med Glæde vilde se dets Undergang. Det staar til vore trofaste Menigheder med kristeligt Alvor og Nidkjærhed at vaage over denne Skole og dens Fremtid. Thi Herrens Øie er ogsaa vendt paa Skolen, og han vil engang kræve Regnskab for, hvorledes vi agtede hans Gaver.

Nogle Ord om Synodens Traktat om Retfærdiggjörelsen.

(Uddrag af et Brev fra H. U. Sverdrup, Sognepræst til Balestrand i Norge.)

Efter bedste Evne har jeg søgt at sætte mig ind i Synodens Traktat No. 4 om Retfærdiggjørelsen, men jeg maa tilstaa, at den forekommer mig uklar og vildledende. Hvert Trin i Saliggjørelsens Orden er i vor Kirke betegnet med et bestemt Udtryk eller Ord, som efter nogen Vaklen i Begyndelsen nu baade i den lutherske Theologi, i Børnelærdommen og Lærebøgerne for Folket har faaet et saa bestemt Indhold, en saa bestemt Begrændsning, at enhver Brug af disse Udtryk, ved hvilken de skulle betegne noget andet, enten mere eller mindre, nødvendigvis maa medføre Forvirring, Misforstaaelse, Strid og Vildfarelse. Dette gjælder da naturligvis ogsaa Ordet Retfærdiggjørelse, som paa Grund af Sagens Vigtighed just i dette Punkt har faaet et til alle Sider begrændset Indhold og, naar det bruges der, hvor man kræver en strengt nøiagtig Talebrug, som f. Ex. i de dogmatiske Systemer og i Børnelærdommen, en af alle vel kjendt Betyd-

ning. Først paa Traktatens næstsidste Side (Pag. 49) i Sats 12 beskrives Retfærdiggjørelsen efter denne vor Kirkes almindelige Opfatning, og det erkjendes, at dette er den Retfærdiggjørelse, som i kirkelig Sprogbrug (altsaa efter vor Kirkes Erkjendelse og Tro) kaldes en arm Synders Retfærdiggjørelse for Gud. Medens der om denne Reformationens Hjørnesten, vore Sjæles eneste Tilflugt, Retfærdiggjørelsen ved Jesu Kristi Tro, kun siges, at Synoden ikke vil negte den, handles der i Traktaten forøvrigt om Retfærdiggjørelse i en anden Forstand, nemlig om den saakaldte og nu saa vel kjendte Verdensretfærdiggjørelse, hvilken Synoden saaledes selv erkjender for at være forskjellig fra, hvad vor Kirke betegner med Retfærdiggjørelsens Navn. Nu kan det jo tænkes muligt, at den norske Synode og de Nyevangeliske kan se dybere i Tingen, end Kirken hidtil har gjort, men saa maa de ikke kalde sin Lære den lutherske eller vor Kirkes. Det kan ogsaa være, at der for den theologiske Videnskab vil vise sig store Vanskeligheder, naar den vil forsøge at forklare Fyldestgjørelsens Forhold til Retfærdiggjørelsen, men dette tør ikke medføre, at man giver dette sidste Udtryk en anden Betydning, end det tidligere har havt, og saa siger, at dette er den lutherske Kirkes Lære. Dette forekommer mig at være skeet i den her omhandlede Traktat, hvor Ordets Betydning er saa forskjellig fra vor Kirkes Sprogbrug, at det er vanskeligt at indse, hvorledes det kan forenes med dennes Opfattelse. Hvad er nemlig Retfærdiggjørelsen efter vor Lære, og hvori adskiller den sig fra Synodens? Retfærdiggjørelsen kunne vi gjerne bestemme efter Pontoppidans Forklaring, da denne slutter sig ganske til Bekjendelsen og de gamle store Dogmatikere. Retfærdiggjørelsen bestaar da deri, at Gud af Naade tilregner en bodfærdig og troende Synder Kristi Retfærdighed, frikjender ham fra Synden og dens Straf og anser ham i Kristo, ligesom han aldrig havde syndet. Det er altsaa den bodfærdige og troende, som retfærdiggjøres og kun denne („alle som retfærdiggjøres, retfærdiggjøres ikke anderledes end ved Troen som griber Kristi Retfærdighed eller Lydighed" Ovenstedt.) Ifølge vor Lære er Retfærdiggjørelsen Guds Dom

over den Enkelte, efter Synodens er den Guds Dom over den ganske Verden. Vistnok negter Synodens Lærere, som vi ovenfor have seet, ikke Læren om Retfærdiggjørelse ved Troen; men til samme Tid udtale de sig saaledes om Verdens Retfærdiggjørelse, at det ikke er let at forstaa, hvorledes den Enkeltes Retfærdiggjørelse ved Troen skal faa nogen Betydning. Hos os er Retfærdiggjørelsen Troens Virkning og følger efter denne. Hollaz siger: Kristi Fyldestgjørelse er forlængst præsteret; men dens Virkning, som er Syndernes Forladelse, have vi ikke, førend vi paa os anvende (eller tilegne os) Kristi almindelige Fyldestgjørelse og gjøre den til vor i Troen. Hos Joh. Gerhard hedder det: At Troen retfærdiggjør, derom er der ingen Strid mellem os (med Katholikerne); thi Skriftens Ord ere her saa klare, som om de vare skrevne med en Solstraale, — og hos Qvenstedt: Gud vil ikke retfærdiggjøre nogen uden den, som enten har en egen eller en andens Retfærdighed, greben i Troen. Hin have vi ikke i dette Liv; men ved denne retfærdiggjøres vi af Gud. Hos Synodens Lærere gaar Retfærdiggjørelsen foran Troen og gjælder alle Mennesker uden Undtagelse, døbte, udøbte, Hedninger over al Verden, troende, vantro, Dødsyndere her ilive og efter Døden. Her maa være en stor og væsentlig Forskjel. Hos os er Retfærdiggjørelsen selvfølgelig betinget af Tro, — hos Synoden er den ubetinget. Johan Gerhard siger i sin Polemik mod Bellarmin: „Evangeliets Forjættelser tilbyde himmelske Goder uforskyldt for Kristi Skyld; men for at vi skulle blive delagtige i de Goder, som tilbydes, i de evangeliske Forjættelser, fordres der fra vor Side Tro. Dersom altsaa (i Bellarmins Paastand, at Forjættelserne ikke ere absolute men betingede) „absolute“ modsættes vore Gjerninger og vor Værdighed, da sige vi, at Evangeliets Forjættelser ere absolute; men dersom absolut, modsættes Troen, da negte vi, at de evangeliske Forjættelser ere absolute, fordi vi ikke uden Tro gjøres delagtige i de i Evangeliet tilbudte Goder. Dersom betinget forstaaes med Hensyn til Troen, da sige vi, at de evangeliske Forjættelser ere betingede, fordi der fra vor Side kræves Tro.“

Efter dette tør vi vel sige, at naar de Norske i Amerika, som hidtil ere oplærte i den Tro, at de retfærdiggjøres, naar de i Bod og Tro gribe Kristi Fortjeneste, nu blive tilraabte, at alle ere retfærdiggjorte uden Hensyn til Omvendelse og Tro, da er dette Noget, som ikke kan andet end forvirre og vildlede og derfor vækker store Betænkeligheder. Det indsees heller ikke, hvorledes en saadan Lære kan skjænke en større Klarhed eller yde en større Trøst, da Alt ligger i Kristi Fyldestgjørelse. — Betænkelighederne blive ikke mindre derved, at Synoden ikke har været tilfreds med de Gamles nøiagtige Udtryksmaade, at Kristi Fortjeneste eller Naaden frembæres eller tilbydes os, men, formentlig for desto stærkere at udtrykke, at Guds Tilbud er kraftigt og virksomt ved den Helligaand, betjener sig af Udtrykkene give, skjænke, meddele. Traktaten siger selv, at de Gamle kun tale om Meddelelse i den Forstand, at det indeslutter Tilegnelse fra Menneskets Side. Men i denne Forstand forekommer Ordet ogsaa i Nyeres Skrifter. Traktaten adskiller sig saaledes baade fra de Gamles og Nyeres Sprogbrug, idet de lære, at Naade og Syndsforladelse gives, skjænkes og meddeles alle uden Hensyn til Modtageligheden eller Tilegnelsen. Herved maa næsten uundgaaelig opstaa en Sammenblanding af Begreber og Forvirring hos den læge Mand, og paa denne Maade bliver det næsten umuligt at forhindre, at Ordene misbruges til Sikkerhed. Man betragte, for at anføre et enkelt Exempel, følgende Udtalelse i Traktaten: „Men hvad Gud fremrækker, det giver han for bestandig. Den derfor f. Ex. som er døbt, har ved dette Naademiddel for stedse faaet Syndernes Forladelse, Befrielse fra Døden og Djævelen og det evige Liv.“ Ifølge den almindelige Sprogbrug skulde dette betyde, at enhver som er døbt, maa have faaet, være i Besiddelse af og nyde Fred og Glæde i den Helligaand, hvilket, naar særegne Tilstande undtages (som svag Tro, Anfægtelsens Stunder etc.) er en nødvendig Følge af Syndernes Forladelse; — han maa endvidere være fri for Syndens Magt og Herredømme, thi dette følger med Nødvendighed af Befrielsen fra Djævelen, — og han maa for evig være delagtig i Livs-

samfundet med Gud og i Saligheden; thi dette følger med Nødvendighed af, at han forstedse har faaet det evige Liv. Men saaledes vil Synoden jo langtfra have det forstaaet, og Forvirring fremkommer. Det staar da alene tilbage at opfatte Traktatens Mening saaledes, at den, som er døbt, men lever i Synd, han har paa en Gang Syndernes Forladelse og ligger under Guds Vrede — Befrielse fra Djævelen og ligger i hans Lænker — det evige Liv og er hjemfalden til den evige Død. Saadanne Paradoxer (om de kunne gives et saa mildt Navn) kunne alene forsvares ved Spidsfindigheder og ved at lægge i Ordene en Betydning, som de i Almindelighed ikke have. At dette skal lede til større Klarhed, er vanskeligt at forstaa, og man har ondt for at afværge den Tanke, at nogle af Synodens Mænd have brugt for stærke Udtryk og nu i det længste ville forsvare disse.

Naar enkelte Mænd i vor Kirke, tildels i populære Foredrag, have brugt Udtryk som Verdens Retfærdiggjørelse om Fyldestgjørelsen og Forsoningen, da have de enten ved samme Leilighed sikkret sig saaledes mod Misforstaaelse, at Udtrykket er blevet uden Fare, eller ogsaa har, som hos Luther, deres Mening været klar nok af andre Udtalelser. De Citater, som Traktaten anfører af vore Bekjendelsesskrifter, tale alle om Retfærdiggjørelse ved Troen, ikke om Retfærdiggjørelse uden Tro. De kjende overhovedet ingen Retfærdiggjørelse uden Omvendelse og Tro, og naar de udsige, at Retfærdiggjørelsen annammes ved Troen, saa menes dermed, at naar den bodfærdige Synder i Troen griber Kristum og hans Fortjeneste (ikke griber Retfærdiggjørelsen, som først følger efter), saa tilregner Gud Synderen en saadan Tro til Retfærdighed, det er, Gud erklærer ham for retfærdig, og denne Retfærdigheds-Erklæring er Retfærdiggjørelsen. Derfor siger Apologien: „Det er Troen, som uforskyldt modtager Syndernes Forladelse, fordi den sætter Kristum som vor Midler og Forsoner mod Guds Vrede", — og Luther: „Kristus greben i Troen og boende i Hjertet er vor Retfærdighed; og paa et andet Sted: Troen griber Kristus og holder ham indesluttet som Ringen om Ædelstenen, og den, som bliver funden med

denne Tillid i Hjertet til den grebne Kristus, ham regner Gud for retfærdig." Dette er i Korthed min Mening om Traktaten No. 4, om hvilken der naturligvis forøvrigt kunde være meget at sige. Da der fra Balestrands Menighed er udvandret mange til Amerika, og jeg har det Haab, at jeg blandt dem endnu tæller Venner, ligesom min Kjærlighed følger dem, saa antager jeg, at flere af dem kunde ønske at høre ogsaa min Mening. Du maa derfor gjerne bekjendtgjøre den. Der er visselig meget i den heftige og bittre Strid, som føres derover, som kun er Ordstrid; men der er efter min Mening ogsaa noget, som afviger fra vor gamle sunde Lære, og jeg ønsker saa inderlig, at mine Venner og alle skulde holde sig paa de gamle Stier. Mine Ord kunne ikke have nogen Vægt, uden fordi de komme fra en Ven, som under Bearbeidelsen af Pontoppidans Forklaring idetmindste har havt stærk Opfordring og rig Anledning til at granske vor Kirkes Lære. Men der er Mænd af langt større Betydning, som ikke deler Synodens Opfattelse af Retfærdiggjørelsen. I den theologiske Forening i Kristiania er der nylig afholdt en Række af Møder, i hvilke denne Gjenstand er bleven behandlet. Nogle faa Mænd syntes at helde til Synodens Mening; men ingen vilde slutte sig til samme, og Mænd som Professor Johnson og Biskop Essendrop optraadte med stor Bestemthed imod den, ja endog Professor Bugge, denne for Synoden saa partiske Mand, var her dens Modstander. De, som her ville slutte sig til Synodens Lære, bliver vist faa, men de som vende sig fra dens forfærdelige Stridsmaade vistnok alle. Maatte man derover erindre Apostelens Ord: om jeg har profetisk Gave og ved alle Hemmeligheder og al Kundskab, og om jeg har Tro, saa jeg kunde flytte Bjerge, men ikke har Kjærlighed, da er jeg intet.

Kirken og de kirkelige Samfund.

(Af Prof. G. Sverdrup.)
(Forts. fra 2det Hefte.)

Historisk Belysning.

V.

Reformationskirkerne.

Gud være Lov, som ei tillod,
vi blev i Snaren fangne!
Som Fuglen flyver Himlen mod
saa ere vi undgangne.
See Snaren brast, og vi er fri!
Vor Herres Navn det staar os bi,
du Himlens, Jordens Skaber!

(Ps. 124.)

Saaledes sang Luther og de, som stode med ham, da den katholske Kirkes Tyranni over Sjælene var brustet ved Evangeliets frigjørende Prædiken. De havde en stærk Følelse af, at Herren havde atter herligen aabenbaret sig for sit Folk, og Reformationen, Opvækkelsen, Befrielsen var dem som en Udgang af Ægyptens Trældom, som en Hjemkomst fra Babels Fangenskab. Og de tog ikke feil, det var Herren, som udførte sit Folk. Thi Gud er os en Gud til idelig Frelse, og hos den Herre Herre er Udgange fra Døden. Ikke engang alene, men Gang paa Gang fører Herren sit Folk ud af Nød og Død til Frelse og Liv, fordi Herrens Ord er den evigt opvældende Kilde til Liv. Og saalænge ikke Forhærdelsen har grebet Hjerterne, og Ordet for Alle er bleven en Dødens Lugt til Død, saalænge er der altid en saadan Fornyelse af Guds Kirke, stundom stille og ubemærket som en dyb Understrøm, stundom vældig og verdensrystende som ved Reformationen. De, som bie efter Herren fornye sin Kraft, hæve Vingerne som Ørne. Hvad Verden har jaget efter og drømt om, en evig Ungdomskraft og en Styrkedrik,

som gav evigt Liv, det har Gud virkelig givet sin Kirke; men han har givet det, ikke som Verden giver, til den Trætte og til den, som ingen Kræfter har, til den, som erkjender med Paulus: Din Naade er mig nok. Derfor er Reformationen en Aabenbarelse af Guds Kraft og en Stadfæstelse af, at hans Ord er det evige Livs Ord. Naar han udsender sin Aand, da fornyes Jordens Skikkelse.

Saaledes er Reformationen, naar vi skue tilbage paa den i dens Helhed, en stor aandelig Frigjørelse, en Fornyelse af Guds Folk; dog ikke saa, at dermed absolut skulde negtes, at den katholske Kirke ogsaa har nogen Del i Kristus og hans Forjættelser. Betragte vi imidlertid denne Bevægelse noget nærmere, saa finde vi, at den reformatoriske Opvækkelse endte ikke med et eneste nyt Kirkesamfund, et eneste fornyet Guds Folk, der med enig Styrke kunde staa ligeoverfor det store, gamle Samfund, som kaldte sig Guds Rige; men der indtraadte Deling inden selve Reformationskirken. Det var som om Babelbygningen i Rom skulde straffes med den samme Dom som den gamle Babelbygning. Fordi Folkene havde stræbt at bygge et falskt Guds Rige med en falsk Enhed i Paven, saa maatte Gud straffe dem ved en Sønderspplittelse, som varer indtil denne Dag, og hvorunder visselig Kirken lider, men som efter Herrens Raad dog tillige har lagt uoverstigelig Hindring i Veien for Oprettelsen af en ny Babelsmagt inden de protestantiske Samfund. Sprogforvirringen ved Babelstaarnet har lagt Grunden til Menneskeslægtens Deling i Folk, og derved straffet Verden, som stræber efter Verdensriget, men tillige bevaret Menneskerne fra en tidlig Fortabelse og Dom i Gudsfornegtelse. Kirkesplittelsen ved Reformationen har lagt Grunden til en tilsyneladende varig Deling af Kirken i kirkelige Samfund, hvorved Kirken er bleven straffet, fordi Antikristendom var traadt istedetfor levende Tro, men hvorved Kirken tillige er bleven bevaret fra at komme under en fortidlig Dom for at sætte sig selv i Guds og Kristi Sted. Der er endnu levnet Kirken en ny Periode, en ny Tidsalder, i hvilken den kan voxe og forfremmes og samle Mennesker til Gud, men i hvilken den ved Adspredelsen

er hindret fra at danne et kjødeligt Rige. At derved ingenlunde Antikrist er bleven en Umulighed vil den sidste Tid vise.

Dersom vi nu tør gaa ud fra, at den store Begivenhed i Kirkehistorien, som vi kalde Reformationen, er en Aabenbaring ikke alene til Frelse men ogsaa til Dom, saaledes som i Virkeligheden enhver Gudsaabenbaring i den faldne Slægt er, saa maa vi drives til den Slutning, at vi, som ere Reformationens Børn, have ikke alene Adgang til Glæde og Jubel over denne Herrens Aabenbarelse, men at vi ogsaa have Aarsag til at ydmyge os under Herrens straffende Haand, at ikke noget værre skal times os. Vi have Aarsag til Jubel og Seierssang, naar vi se, hvorledes Herren har ført os ud af Trældom til Frihed, hvorledes Herren har beskjæmmet Djævelens Stolthed og knust hans Vælde i Kirkens Sjæletyranni, hvorledes Herren har fornyet Jordens Skikkelse og atter beredt sig et Folk. Men vi have Grund til dyb Beskjæmmelse og til at nedbøies af Blusel, naar vi betænke, at det var Guds Kirke, som blev saaledes straffet, at det det var den Stad, som var kaldet med Herrens Navn, som Herrens Dom begyndte med, og at denne Straf medførte Sønderspittelsen af Herrens Folk, Ophævelsen af den Enhed, som dog syntes saa aldeles nødvendig. Vi have handlet ilde med vore Forfædre og havt os ugudeligen, derfor ere vi sønderrevne i Partier, og det ene Samfund staar op imod det andet.

Nu er det imidlertid aabenbart, at dersom vi have Grund til at juble over Befrielsen, saa ligger deri en Fristelse til Hovmod og Foragt for den overvundne. Og naar vi med Rette se et Vredes Tegn over den katholske Kirkes gudløse Enhedsstræben i Sønderspittelsen, saa ligger det nær derover at forsage. Vor Opgave bliver derfor den at forsøge paa at vise, at Herrens Udførelse af Fangenskab til Friheden er ingen Grund for os til at hengive os til Sikkerhed og Sorgløshed, og at Herrens straffende Haand over hans Kirke ikke giver os nogen Ret til at fortvivle eller blive modløse, men vel al Opfordring til at søge at erkjende ogsaa deri hans vise Raad til hans Kirkes Fremme.

Da Israel var forkastet og Hedningerne antagne, da Paulus kunde juble af Fryd, over at det Evangelium, som Israel stødte fra sig, havde vist sig som Guds Kraft til Salighed for Hedningerne, da er det saare langt fra, at Paulus vil, at nogen Hovmod og Sikkerhed skal faa Plads i Hedningernes Hjerte, som om de nu kunde trodse paa sin Udvælgelse og foragte det elendige jødiske Folk. Tvertimod tilraaber han de Kristne af Hedningerne: „De ere afbrudte ved sin Vantro, men Du staar ved Troen; vær ikke hovmodig, men frygt!“ Dersom Hedningerne begik den samme Synd som Israel, mener Paulus, dersom de istedetfor i Aandens Fattigdom at tro paa Gud vilde begynde at stole paa noget andet end hans Naade alene, dersom de vilde forlade sin Tilbedelse af Stok og Sten forat tilbede sig selv i sin Egenretfærdighed og i sin Stolen paa, at Guds Ord var deres, saa vilde de, idet de tog Israels Synd, ogsaa blive Arvinger til Israels Straf. Hedningerne vilde da ikke efter Guds Villie og Pauli Prædiken blive et nyt aandeligt Israel, Arving til alle Guds Forjættelser, fordi de vare Abrahams Afkom ved Troen, men de vilde kun blive et nyt kjødeligt Israel, underlagt den Dom, som gaar over dem, der høre Guds Ord og ikke gjøre derefter. Der er i denne Hedningernes Stilling til Israel i den apostoliske Tid adskillig Belærelse for vor Stilling ligeoverfor den gamle katholske Kirke.

Det er nemlig en Umulighed for os at negte, at vi have modtaget Guds Ord og, som Luther siger, alle gode kristelige Ting fra den katholske Kirke. Det er ligedan, som Hedningerne havde modtaget Alt fra Jøderne, thi Saliggjørelsen kommer fra dem. Dog er det os en Umulighed at opgive, at vi have erkjendt Sandheden dybere og inderligere end den katholske Kirke, at Herren har givet os en Indsigt i Kristendommen, som den gamle Kirke manglede, at vi ere vendte tilbage til den apostoliske Lære og den apostoliske Tro, netop som Hedningerne vare vendte om til Abrahams Tro, som Israel havde forladt. Og netop som Israel havde hengivet sig til døde Gjerninger, medens Hedningerne kom til Troens Retfærdighed uden Gjerninger, saaledes er det ogsaa bleven vor

Lod og Del af Gud atter at erkjende, at Gud retfærdiggjør den, som er af Jesu Tro, uden Gjerninger i Modsætning til den katholske Lære om Gjerningernes Nødvendighed. Kunde det desuagtet være muligt for Hedningerne i Apostlernes Dage at misbruge selve denne Erkjendelse af Troen og Kristendommen til kjødelig Ros og ugudeligt Hovmod, saa faar det nok ikke forarge nogen, om Reformationskirken ikke er bleven uden sin Fare.

Der har været og er fremdeles mange Tegn til, at Reformationskirkerne har havt en særegen Tilbøielighed til at trampe den katholske Kirke under sine Fødder for at ophøie sig selv. Det har været Skik, og er det endnu, at raabe høit om den katholske Kirkes falske Lære, om dens Sjæletyranni, om dens Forsømmelse af Guds Ord, og det er ganske sandt, at det maa gjøres. Men dersom det ikke sker, forat vi skulle frygte forat falde i den samme Synd og komme under den samme Dom, dersom det sker, forat vi, som det heder, skulle takke Gud, fordi vi have det saameget bedre, og glemme saa, at vi kanske have det saameget værre, fordi vi have tyngre Ansvar, da er der ikke liden Lighed mellem denne Tak til Gud for vore Fortrin og Pharisæerens Bøn i Templet: Jeg takker Dig Gud, at jeg er ikke — som denne Tolder.

Dersom der nu i denne Pralen ligeoverfor den katholske Kirke, dersom der i denne Udskjelden af en falden Broder, som har arbeidet mere end nogen, kun var Hovmod og Stolthed hos nogle opblæste Theologer, saa var Faren endda ikke saa overhængende for hele den lutherske Kirke. Men Jakob siger, at hvo som støder an i eet Bud, er bleven skyldig i alle. Og i Virkeligheden har denne Selvsyge inden den lutherske Kirke vist sig mægtig til at gjennemsyre den hele Kirke og har engang bragt den Døden saa nær, at om ikke Herren havde forbarmet sig over den og udført den paany af Trældom, saa var den gaaet ganske tilgrunde. Dermed forholder det sig saaledes. Den lutherske Reformation havde revet Masken af det romerske Præstevælde og havde aabenbaret al den Løgn og Raaddenhed, som skjulte sig bagenfor de hellige Miner. Herrens Sandhed straalede atter ren og klar, og den

lyste i de Enfoldiges Hjerter til Liv og Salighed. Syndere vederkvægedes af Herrens Naade og vandt Sjælefred i Troen paa Frelseren. Den lutherske Kirke stod ved Troen. Men efter den første Naadetid, da den lutherske Kirke fik Lærestrid baade med Fiender udenfor og indenfor, blev det lidt efter lidt almindeligt at rose sig af den rene Lære, at lægge saadan Vægt paa den, som om alt var godt og vel, naar kun Læren var ren. Den grundfalske Betragtning sneg sig ind, at den lutherske Kirke stod ved den rene Lære, ikke ved Troen, saaledes som Paulus lærte. Derved blev den kongelige Lære om Retfærdiggjørelsen af Troen alene, som Luther havde prist som den Artikel, hvormed Kirken staar og falder, til et dødbringende Bogstav istedetfor en livgivende Sandhed. Thi man sagde det vel, men man gjorde det ikke. Hvad Luther havde ment, var dette, at Retfærdiggjørelsen af Tro er saavel den enkeltes som Kirkens Frelse, dersom virkelig denne Retfærdiggjørelse opleves i Sønderknuselsens Smerte. Den Afvei, som man kom ind paa, bestod derimod deri, at man indbildte sig, at man havde Frelsen, at man var Guds elskelige Børn, naar man kun kunde forklare, forsvare og af Guds Ord bevise den rene Lære om Retfærdiggjørelsen. Derved blev Guds Ord, den hellige Skrift, et Rustkammer, hvorfra man hentede Vaaben ikke til at kjæmpe mod Ondskabens aandelige Hær under Himlen, men til at opføre Fegterkunster med paa theologiske Lærerstole og paa Menighedens Prædikestole. Og Menighederne sovnede ind legemligt og aandeligt, medens Præsten øvede sin vanhellige Disputeerkunst paa det hellige Sted. Naar kun den rene Lære fik sin Ære, og Præsten sin Tiende, saa spurgte man lidet efter noget andet. Dette er Bogstavtjeneste istedetfor Aandens Tjeneste.

Saalangt kom den lutherske Kirke i den orthodoxistiske Tidsalder, at den kun kunde frelses gjennem Rationalismens Vandflod. Men forinden skulde den endnu gjøre en anden ligesaa sørgelig Erfaring i Pietismen. Naar nemlig Orthodoxien havde bragt Kirken til det Affald fra Gud, at den mente at staa ved Læren, medens ingen kan staa eller har nogensinde staaet ved noget andet end Troen,

saa stræbte alvorlige troende Mænd med Kraft at fremholde just dette, at den lutherske Kristen frelses kun paa samme Maade som alle andre Kristne, nemlig ved den levende Tro. Paa Dommens Dag vil der ikke spørges efter dette, om Du har hørt til den rettroende Kirke, men om Du har troet paa Jesus Kristus og ved denne Tro lært Kjærlighed til Gud og Mennesker. Nu roste Orthodoxisterne sig ogsaa af Troen, ja af den rette Tro, men, som vi have seet, kunde Pietisterne med fuld Ret paastaa, at det var kun en Bogstavtro, en Tro i Hovedet ikke i Hjertet. Derfor krævede Pietisterne med Rette, at Troen skulde være levende, og at den maatte aabenbare sig i Forsagelse. Derved kom de imidlertid paa en Afvei, som ogsaa ligger saare nær for den lutherske Kirke, den nemlig, at naar Du kun tror og bliver retfærdiggjort, saa er dette langt vigtigere end al Lære og Lærestrid, hvorfor det kan være det samme med Læren. Og en anden Afvei slog Pietisterne ogsaa ind paa, nemlig at Troen maa kunne sees i Forsagelse af dette og hint og i Beflittelse paa alt det, som er nyttigt. Det unyttige, det, som kun er til Lyst, det maa en Kristen ikke befatte sig med. Derved blev Livet en smaalig Stræben efter udvortes Gudsfrygt ofte forbundet med en høi Grad af indre Begjærlighed, som da gjerne gav sig Luft i Gjerrighed.

Da nu altsaa Orthodoxien havde gjort Troesindholdet til en Fornuftsag, og Pietismen havde gjort Livet til en Nyttighedsstræben, saa kom Frugten af begge disse i Rationalismen. Den tog det magelige og kjødelige i begge disse Retninger og vandt en let Seier over det aandelige i dem. Fra Orthodoxien tog den den Anskuelse, at Kristendommen er Hovedets Sag, at Læren gribes med Fornuften, og deraf drog Rationalismen den Slutning, at det, som ikke kan gribes med Fornuften, det er ikke kristelig Lære. Kun det, min naturlige Forstand kan fatte, er det, som jeg skal tro, kun det, jeg kan klargjøre mig i den hellige Skrift, er Skriftens Mening. Kun det, som er klart, er sandt. Dermed var hele Kristendommen forkastet, fordi den er ufornuftig. Fra Pietismen derimod beholdt Rationalismen Hangen til det nyttige. Det var jo tillige fornuftigt. Al Selvopoffrelse var

ın Sværmeri, al Lidelse for Troen var kun Daarskab, thi
:t var jo det samme, hvad man troede, naar man kun blev
elst ved sin Tro; og Rationalismen tog den gamle Sats,
: Enhver bliver salig ved sin Tro, og satte den øverst blandt
ıe Troeslærdomme; idet den derved mente, at det er lige=
yldigt, om man tror det ene eller det andet. Det nyttige
tsaa blev for Rationalismen dette at vandre skikkeligt i Ver=
:n, at afstaa fra al høiere og ædlere Handlemaade, kort fra
Kjærlighed forat leve i Egoisme. Saa prædikede Præ=
erne om Nytten af at dyrke Potetes og om det fornuftige i
t være dydig, indtil den lutherske laa i et Mørke næsten lige=
:a stort som den katholske Kirke før Reformationen.

Er det længe siden? spørger kanske en og anden med
orundring. Nei det er ganske kort Tid siden. Og udover
lorges Land og blandt Norskerne i Amerika er der Frugter
ok at se endda den Dag idag af Rationalismen. Noget har
:ttet paa sig, meget ligger endnu nede. Herren alene kan
else os udaf Nøden.

Dette er den lutherske Kirkes Udvikling. Var det den
erlige Frugt, som Luther ventede sig? Det er Frugten af
)ovmod og Selvsyge. Det er Frugten af det forfærdelige
Selvbedrag, at den lutherske Kirke har nok i den rensede Kirke=
ere, og at det er en Gudsdyrkelse at have Bogstavens ud=
ortes Væsen. Det er dette, som har holdt paa at dræbe
or Kirke, og som vil blive dens Dødsdom, om den ikke om=
:nder sig. Det er ikke, fordi det er en Ulykke at have den
:ne Lære; det er, fordi Gud har givet os den rene Lære,
g vi have ikke troet den med Hjertet, men kun pyntet os
ermed som med laante Fjedre. Det er, fordi Herren har
ndt sine Vidner tidlig og idelig til os, men vi have ikke om=
endt os efter deres Ord. Derfor raabe vi med Apostelen
Paulus: Vær ikke hovmodig, men frygt! Og ved Herrens
Naade ville vi ikke blive trætte af dette Raab, saalænge vi
andre hernede; thi det nærmer sig til Dommen, og den,
vem meget er betroet, af ham skal fordres meget. Og saa=
ist som der er betroet den lutherske Kirke mest, saa skal ogsaa
ordres mest af den.

Heri ligger Grunden til vor Kamp mod Wisconsinismen. Det er vor lutherske Kirkes Dødsfiende, som atter er paafærde. Der er Død og Fordærvelse paa alle dens Veie. Nylig have vi seet, at man i Missourisynoden ligefrem bekjender, at en ægte luthersk Menighed sætter Læren over Livet, det er det samme som at sige, at en ægte luthersk Menighed sætter sin egen Forstand over Kristus og hans Ord, thi Kristus er Livet, og ingen anden eller intet andet er Livet, og hvo, som sætter noget over ham, han agter sig selv klogere end Gud. Men det er Veien til Rationalisme og Død, det er Veien til den lutherske Kirkes Undergang. Nylig have vi seet, at man i den norske Synode roser sig af, at „Guds Ord prædikes rent efter vore Bekjendelsesskrifter.“ Altsaa den lutherske Bekjendelse først og Guds Ord dernæst. Det er at ophøie sig selv og i en forfærdelig Selvsyge at ile sin Fordærvelse imøde. Fegte vi mod en Skygge, eller har ikke den lutherske Kirkes Historie talt tydeligt nok? Sandelig Faren er Dødens Fare, det er Herrens Dom, som truer med at komme, fordi vi høre og høre Herrens Ord og aldrig give Agt derpaa.

At rose mig er mig sandelig ikke gavnligt, siger Apostelen; og Selvros og Trodsen paa reen Lære er visselig ikke den lutherske Kirke gavnligt. Det er ikke den Lærdom, som Betragtningen af vor Kirkes Historie vil give os, at vi nu paany skulde slaa ind paa den brede, selvbehagelige Vei, som desværre den lutherske Kirke har tabt saameget paa; men Lærdommen er denne: Vender om til Luthers Tro i Ydmyghed for Herren, og den lutherske Kirke skal endnu blomstre som en Herrens Have. Vor Stilling ligeoverfor den arme katholske Kirke skal ikke være den fornemme Foragt og den raske Fordømmen, men det skal være Frygt og Rædsel forat gaa paa dens forvendte Veie. Og naar den lutherske Kirke har været paa den farlige Vei, at den har dysset Menighederne i Søvn med den falske Trøst, at den lutherske Kirke var Guds sande Israel uden at spørge efter Tro og Liv, saa er dette just den katholske Fordærvelse i en lidt forandret Form. Sandheden er denne, at Guds rette Israel er deres Forsamling, som

a ved Troen; og den lutherske Kirke har kun dette For-
n, at den kjender Troens Vei bedre end noget andet Kirke-
nfund; desto større skal dens Dom blive, om den mindre
ndrer Troens Vei.

Det er med Smerte en sand Lutheraner maa se denne
i lutherske Kirkes Udvikling paa Fordærvelsens Vei. Det
med Beskjæmmelse vi maa tænke paa, hvorledes Friheds-
ngen, som Luther kvad, er bleven forandret fra en ydmyg
vprisning af Herrens Naade til en hovmodig Selvros, som
elukker Herrens Naadesgjerninger fra vore Hjerter. Det
gaaet næsten ligesom med Israels Folk, som Herren udførte
Babylons Fangenskab. Da de kom hjem af Hedninge-
idet, da prisede ogsaa de Herren med Glæde for Frelsen;
n da Herren sendte dem Sønnen, da havde allerede Lov-
ngen for Herren forandret sig til raadden Pharisæisme, og
korsfæstede Herlighedens Herre. — I Sandhed, vi have
jen anden Trøst end denne: Vor Gud er os en Gud til
lig Frelse og hos den Herre Herre er Udgange fra Døden.

Vi have herigjennem seet, hvorlangt det er fra, at Herren
r villet føre os til en bred Sikkerhedsvei, fordi han førte os
af den katholske Kirkes Mennesketräldom. Det er
roens Frihed Herren har villet føre os til. Vi vende
til Betragtningen af den Kirkens Søndersplittelse, som
v en Følge af Reformationen.

Saalænge det er Vinter, og der ligger Is over Vandene
Sne over Markerne, saalænge alt er stivnet af Kulde, er
ndskabet eensartet og uden synderlig Forskjel. Alt har den
nme hvide Overflade, og ingen ser det, som slumrer under
umaadelige Ligsvøb. Ingen kan se de mangfoldige for-
ellige Sædarter, som ligge saa stille under Sneen og bie
i den kommende Vaar. Men en Dag brister Isen, og i
inde Bække flygter Sneen bort af Markerne. Solen sender
rme Straaler og fremtryller ligesom Liv af den blottede
ark. Og da, naar Vaaren kommer med Liv af Døde,
ar alt det, som sov, vaagner op, da give Engene et andet
llede end i den ufrugtbare Vinter. Der er ikke længer den
ve Eensartethed, men i broget Vrimmel trænger den ene

Plante den anden. De kappes om at række op i Lyset og Varmen forat udfolde i uudsigelig Pragt de forskjelligste Blomster. Det er Livets Mangfoldighed, som seirer over Dødens Eensformighed.

Det var saaledes, det gik til i Kirken, da Reformationens Vaardag brød frem. I lange Tider havde Dødens Ro ruget over de mange Folk, som slumrede i Dvale under den katholske Kirkes Ly og Læ. Men Folkene havde hvilet ud til en Arbeidsdag, medens Kirken var bleven træt der, hvor den sad mellem Dødningeben. Guds Ord prædiket paa Folkets Sprog vækkede de sovende, og en forunderlig Rørelse gik igjennem Folkeverdenen. Den ene efter den anden fik Øinene op; den ene fik se een Skjævhed i den katholske Kirke, den anden en anden. Den ene efter den anden begyndte at ransage Herrens Ord med Tro og Bøn, og Herrens Aand veiledede hver til Sandhedserkjendelse efter hans Troes Maal. Da brast Eensformighedens Baand, da viste Livet sig paa de mest forskjellige Maader. Her stod Luther i Tydskland med Aandens Kraft og Herrens Vælde, en Troens Kjæmpe med Retfærdigheds Pantser, usaarlig af Mennesker, fordi han havde fundet Herrens Fred. Mod Trældom og Frygt og Sjæleangst i Folkehjerterne, mod Tyranni og Sjælerov og Undertrykkelse af Herrens Hjord i Kirkemagten kjæmpede han en Guds Kamp med Evangeliets Ord: Den Retfærdige af Troen skal leve. Hvad hjalp det, om Kirkens Banstraale slyngedes mod ham, hvad hjalp det, om Keiserens Vrede truede med at knuse ham, ikke han, men Herrens Ord var derfor lige mægtigt baade til at nedbryde og til at opbygge. Om den kjæmpende Ridder samlede sig en liden Skare, den voxede Dag for Dag, den øgedes som et Sneskred i Vaarflommen; thi for hvert Slag, som rettedes mod den blanke Rustning, Herren havde klædt ham i, sprang der Gnister af Staalet, og Lysstraaler skjød sig frem, som slog Fienderne med Blindhed, men tændte Livets Lys paa saamangt et mørkt Sted. Der faldt drøie Hug og tunge Slag, men jo stærkere Braget blev, desto videre lød Vaabengnyet om Lande, og hvad der for Fienderne lød som Dødsstønnen og Vredeslarm, det

m med Aandens Stilhed og Kraft over saarede Hjerter, som irken havde trampet paa, saaat hvor en Kjæmpe blegnede r Sværdet eller sank i Aske paa Baalet, der steg tusinde frem jen af Folkedybet. Det var en ustandselig Bevægelse, og t var ligesaa unyttigt at ville oprykke Lutheranerne, som at rsøge paa at rykke Græsspirer op paa en Vaardag. —

Hist stod Calvin i Schweiz: Aandens Sværd, som er uds Ord, svang han med Herrens uforfærdede Mod. Den tholske Kirkes Løgn og Last revsede han med den Kjækhed, m er Sandhedens. Han havde grebet med al sin Sjæls tyrke dette, at Herrens Ord er den levende Sandhed, og vad der ikke vilde bøie sig derfor, enten det var Kirkens Lære, ler det var Skolernes Lærdom, eller det var Folkets Raahed, et skaanede han aldrig. Bibelen først og Bibelen sidst var ans Tanke. Og der, hvor Folket havde sukket efter Lys og engtes efter Sandhed, der vaktes en Bevægelse ved denne ældige og strenge Kjæmpe mod Løgnen og Hulheden, som an forgjæves forsøgte at kvæle i Blod eller udrense med Ild. vad Frankrige og Skotland og Nederlandene, som foremmelig grebes af denne Bevægelse, har gjennemgaaet af lodige Trængsler, er det umuligt at gjengive med Ord, men et er skrevet i Herrens Bog og skal engang føres frem. Men hvad Dødens Lidelse og Baalets Kvaler bærer for rugt for et Folk, det vidner disse Landes Historie rigeligt. Ogsaa den lutherske Kirke har havt sine Martyrer, men det r for intet at regne mod den Skare af Blodvidner, som den eformerte Kirke tæller. Thi den reformerte Kirke har aldrig avt saadan Lykke ved Fyrsternes Hoffe, som (desværre maa i sige) den lutherske fik. I Folket har den slaaet dybt sine Rødder, og i frie Menigheder har den havt sin forunderlige Styrke.

Og ved Siden af Luther og Calvin finde vi i Reformaionstiden og efter den en Mangfoldighed af Mænd med mere ller mindre ren Kristendomserkjendelse, prædikende og samlende Menigheder eller Tilhængere omkring sig. Nogle lode sig elære af dem, som vare komne længere end dem i Klarhed, g deres Arbeide kom den ene eller anden af Reformations-

kirkerne tilgode. Andre satte sig fast i en Eensidighed og dannede Partier, der fristede en længere eller kortere Tilværelse.

Hvad skulle vi nu sige? Skulle vi negte Herrens Gjerning og sige, Gud har opreist Luther, men Gud har ikke opreist Calvin? Skulle vi sige, at naar Sjæle kom til Fred ved Luthers Prædiken, saa var det Guds Gjerning, men naar hungrige Hjerter fandt Vederkvægelse i Herrens Ord, saaledes som det forkyndtes af Calvin eller Knox, saa var det Bedrag. Det være langt fra os. Herren har opvakt baade den ene og den anden af sine Redskaber. Og hvo er den, som tør negte, at, naar Jorden er fuld af Guds Kundskab, naar Herrens Ord lyder paa alle Tungemaal under Himlen, og Bibelen er oversat for alle Folk, at den reformerte Kirke har havt sin Del i Gjerningen saa fuldt som nogen anden. Hvo er den, som tør sige til den reformerte Kirke, Du har ingen Ret til at være til. — Vi tage os ingen saadan Myndighed. Vi tro, at Herren har bedst vidst at føre sin Kirke, og naar det har behaget ham at opreise ikke alene Luther men ogsaa Calvin, saa er det ikke forat den ene skulle støde den anden ud af Arbeidet, men forat Herrens Gjerning skulde fremmes ved begge. Men dersom nogen meuer, at han ved det bedre, at det var et daarligt Styre, da Herren tillod begge at arbeide og to Reformationskirker at blive til ved Siden af hinanden, da er en saadan Visdom ikke vor. Vi sige, det var Herrens Straf over en falsk Eenhedsstræben i den katholske Kirke, naar Herrens Folk blev saaledes delt, men vi bøie os enfoldigt under Dommen og takke Herren, fordi ogsaa dette har udbredt hans Rige.

Men er det da ligemeget, om jeg er Lutheraner eller reformert? Ere begge af Gud og Gud i begge, hvorfor da spørge efter Forskjellen? Jo det er ganske nødvendigt at spørge efter Forskjellen. Thi dersom det er en Straf fra Gud, at vi ere delte, saa er det en Synd, som har foraarsaget Skilsmissen. Men er det en Synd, som har foraarsaget Skilsmissen, saa er det farligt at leve i den. Da bliver det Alvor, at vi maa spørge os selv, om vi med god Samvittighed

re der, vi ere, og stræbe efter at voxe i Sandhedserkjendelse, om vi kunde alle naa til Troens Eenhed, som er Kristi Kirkes Maal. Derfor altsaa er der ingen Plads for Ligegyldighed; n indtrængende Prøvelse af os selv og en ivrig Kappestrid ned alle om at trænge stedse dybere ind i Herrens Ord, det r vor Gjerning. Og naar vi i Prøvelsens Alvor have ært at agte den lutherske Kirke høiest, fordi den er trængt ybest ind i Herrens Erkjendelse, saa forarge vi os ikke over ındre, som endnu ikke have naaet saalangt, men vi række dem ned Glæde Haanden med Broderskabets Oprigtighed forat ise dem den Vei, hvorpaa Herren har ført os. Og vi kunne kke negte, at den Kamp, som Kirken har maattet føre om Læren, har været en af Løftestængerne til at føre ogsaa den utherske Kirke fremad i Klarhed.

Men dersom Nogen spørger, hvilken af disse tvende, enten den lutherske Kirke eller den reformerte, er Kirken, da er Svaret klart nok givet i hele den Historie, som ligger før os. Ingen af disse to er Kirken, thi Kirken er saalangt som Herrens Ord lyder, og hans Sakramenter forvaltes, og Kirken er i et sønderknust og sønderbrudt Hjerte. Kirken er fra Hav til Hav, fra Floden indtil Jordens Ender, og Kirken er, hvor to eller tre ere forsamlede i Jesu Navn. Derfor kan ingen enkelt Kirkeafdeling rose sig af at være Kirken, thi Herrens faste Grundvold staar og har dette Segl: „Herren kjender sine.“ Han har ikke givet os at se, hvor dette Mærke er sat. Salig er den, som har det, thi hans Navn er skrevet i Livsens Bog. Men den Kirke, som purest og renest prædiker Herrens Ord, den, som med det inderligste Kjendskab til Frelsens Vei kan lede Sjælene til Freden med Gud og bevare dem i Freden, det er den lutherske Kirke. Og det er sikkert, at hvormeget der end er Strid mellem Lutheranere og Katholiker og Reformerte, saa staar den Sandhedserkjendelse, som den lutherske Kirke har vundet, som en lysende Sol paa Himmelen, og stille, men sikkert, arbeider dens Lys sig fremad gjennem alle Kirkesamfund. Og medens Tidens Vantro lidt efter lidt undergraver alt det, som Menneskekløgt har lagt til Guds Ord baade i den ene Kirke og i den anden, saa

bliver Guds Ord selv uforkrænkeligt som Guld, der luttres i Ilden. Og den Kirke, som urokkeligt holder sig dertil trods alle Fristelser og alle Forstandens Tvivlsmaal, den bliver bestandig gjennem alle Verdens Omvæltninger.

Skulle vi imidlertid spørge os selv, om da den reformerte Kirke ikke har noget at lære os, saa vilde det visselig være en Daarskab at negte dette. Ligesom vi saa, at den katholske Kirke havde den Gjerning at fremstille Kirken som Guds Rige, og den lutherske Kirke den Opgave at fremstille Kirken som Samfundet af de Retfærdiggjorte ved Troen, saaledes har den reformerte Kirke det Kald at fremstille Kirken som Eenheden af de frie Menigheder om Herrens Ord. Dersom nu den lutherske Kirke ved Begivenheder, som den ikke raader for, drives derhen, at den kommer til at staa i samme uafhængige Forhold til Staten, som den reformerte Kirke frit har valgt, dersom den bliver paa samme Maade en Menighedskirke, som den reformerte allerede længe har været, saaledes som Tilfældet er her i Amerika, mon da ikke de frie Menighedernes Kirke kan lære den lutherske Kirke noget? Tilvisse vor Søsterkirkes mange og tunge Erfaringer kan da ikke blive os ligegyldige. Det vilde være ubesindigt udenvidere at overføre Institutioner fra den ene til den anden, men det vilde være Selvklogskab at tænke, at der ingen Lærdom var at hente hos dem, som have prøvet disse Ting før os.

Resultatet af vor Undersøgelse er derfor dette, at den Sønderlemmelse af Kirken, som vi ere Vidne til, er visselig en Sorg for hvert Kristenhjerte, men hvad Mennesker have forskyldt ved sin Ugudelighed og sin Selvklogskab, det ved Gud at vende til det gode. Dersom vi med Troskab vandre paa den os foresatte Vei og ikke spare nogen Møie forat virkeliggjøre vort Kald, saa vil Herrens Dag give os et herligt Møde i Mands Modenhed.

Vi drage vort Øie ind fra de store Kirkeafdelinger og samle vor Betragtning om vore egne Kirkesamfund i Amerika. Vi kunne nemlig ikke her forfølge de mange Partier, som f. Ex. findes inden den reformerte Kirke, hvor Methodister og Baptister, hvor Episkopale og Puritanere brydes med hinanden.

Vi optage nu kun i Beskedenhed Spørgsmaalet om vor egen lille Plads i Kirken. Der findes for menneskelige Øine intet ubetydeligere og for Vantroen intet latterligere end det, som kaldes den norsk amerikanske Kirkestrid. Det er sandt, det er smaat, og det er sandt, det har sin latterlige Side; men det er ikke destomindre vor Livsgjerning det gjælder, og vi skamme os ikke derover. Herren har dog sin Gjerning deri.

Her iblandt os er nu den lutherske Kirke delt. Dette kan nu paa Forhaand ingenlunde forarge os, thi dersom Kristi Kirke i sin Helhed er delt, kan det undre os, om den Bevægelse, som er vakt inden Kirken ved Luther, atter kan dele sig? Men hvad er nu Grunden til denne Deling? Det er aabenbart, at naar den norsk-lutherske Kirke allerede strax fra første Stund i Amerika blev delt, og det med saadan dyb Kløft, at det ene Samfund sagde om det andet, at „hvor Gud bygger sin Kirke, der bygger Djævelen sit Kapel ved Siden af", saa kan Grunden hertil kun søges i Norge, ikke i Amerika. Det, som viser sig saa tidligt, kan ikke være udsprunget paa den nye Jordbund. Det viser sig her, fordi det faar Anledning dertil. Den Modsætning, som ganske naturligt fandtes i Norge, var paa det religiøse Felt en lignende som den, der saa stærkt gjorde sig gjældende i Politiken just paa den Tid. I Politiken var det Embedsstand og Bondestand, som dengang brødes, i Kirken var det tildels Præst mod Menighed og Menighed mod Præst, tildels Kristentro mod død Prædiken. Det var denne Modsætning, som med saa stor Styrke gjorde sig gjældende mellem den norske Synode og Ellingianerne, og som udartede til et saa fanatisk Had, fordi de skoledannede Præster i Synoden behandlede Elling Eielsen og hans Præster med en udsøgt Foragt.

Herover i Amerika kom det til en større Klarhed i Partidannelsen. Thi det gik saaledes for sig, at der i Synoden snart med Kraft arbeidedes mod det Maal at samle alle Norske i Amerika i Menigheder og af disse at opbygge et Samfund, der saameget som muligt i enhver Henseende lignede Statskirken, kun med den Forskjel, at Kirkeraadet traadte istedetfor Kirkedepartementet, og Paastanden om Enebesiddelse af

den rene Lære blev den Skræmsel, som skulde holde Menighederne indenfor dets Raaderum, hvortil man savnede Statens kraftige Hjælp. Det første Spørgsmaal her blev altsaa om at samle Folket, det andet om at opdrage Folket i den kirkelige Stil, som var nødvendig for et saadant Samfund. Det er derfor eiendommeligt for disse Menigheder, at de omfattede hele Settlementerne, idet Folket i Masse blev organiseret til Menighed, hvad der jo i en Forstand var gammel norsk Skik.

I Modsætning til denne Menighedsdannelse, som saaledes strax havde et katholsk Tilsnit, staar Elling Eielsens Virksomhed. Denne Mand synes aldrig at have tænkt synderlig paa Menighedsdannelse. Dersom der er nogen Plan i hans Arbeide, saa er det denne, at han vilde samle til et Slags Samfund de Stille i Landet. Han vilde udskille de Troendes Samfund af Verden, og det var ham ligemeget, om disse enkelte, som han holdt for Guds Børn, dannede nogen Menighed eller ikke, naar han kun kunde besøge deres Huse, bede med dem og opbygges med dem, hvergang han paa sine uafladelige Reiser kom dem forbi. Han afskyede derfor af inderste Hjerte Synodens Fremfærd, han foragtede dens Menigheder og søgte bestandig, hvor han saa noget Livstegn i dem at drage de Vakte ud af dem og ind til sine egne smaa Kredse, de Troende. Han var i Amerika Repræsentant for den mest yderliggaaende Form af Individualismen. En høi Grad af Dømmesyge maatte være Resultatet af denne Tænkemaade; og naturlig maatte Dommen især falde tung over de skolelærte Præster i lange Kjoler, som stode ham imod. Var der nogen Troende, saa maatte han jo være med de Troende, det vil sige i Eielsens smaa Husmenigheder. Naar en altsaa ikke var at finde der, saa maatte deraf sluttes, at han ingen Troende kunde være. Her have vi Modsætningerne klare og skarpe. Verden og den lille Flok stode mod hinanden efter Eielsens Mening. Kirken og Sværmerne stode mod hinanden efter Synodens Mening.

Var nu denne Adskillelse uberettiget, og var det urigtigt, at der var to Samfund? Vi mene nei i en Forstand. Thi

disse tvende Samfund, der begge lide under saa betænkelige Skrøbeligheder, der snart skulde bære sin Frugt i Læren, disse tvende Samfund ere de tvende famlende Forsøg paa at finde Frikirkens Form. Det var nødvendigt, at disse Modsætninger traadte ud fra hinanden med en saa gabende Kløft, forat det kunde blive klart, hvorledes en Frikirke har de forfærdeligste Vanskeligheder at brydes med. At Skjævhederne fremtraadte saa skarpt og saa snart, det var endnu bedre skikket til at bane Veien for en sundere Opfattelse af Menighedens Væsen, og saaledes dels lede disse modsatte Samfund selv til et større Maadehold, dels give Tanke og Maal for det tredie Samfund, som snart skulde komme, nemlig Konferentsen.

Denne sidste blev mere styret, end den styrede selv, ind mellem de to gamle. Og dens Vei er afstukket ved de to Yderligheder. Vi skulle ikke opholde os ved, hvad den har gjort, det er os nok at have paavist, at der var aabnet Rum for den, og at den er der til at fylde Rummet. Dens Historie er endnu for ny og frisk til kunne skrives. Men dens Maal er afstukket, det er frie Menigheder, samlede paa organisk Maade ved Ordets Prædiken, sammenbundne ved en fælles Gjerning for Guds Riges Udbredelse og Bevarelse blandt os.

Og nu spørge vi til Slutning: Har Konferentsen Ret til at bestaa? Og vi svare med Historiens Vished, med Guds Styrelses faste Overbevisning, ja. Gud har selv givet den Plads og Kald, den har hans Bud og Befaling til at arbeide. Er den da Kirken? Nei ikke den er Kirken, og ikke Synoden er Kirken, ei heller Ellingianerne er Kirken, men de ere alle Tjenere i Herrens Kirke paa Jorden, og deres Arbeide skal, forsaavidt det har været til Opbyggelse, ogsaa bære sin Frugt i de Frelstes Samfund, den triumferende Kirke.

Vi slutte denne Betragtning her. Vi have været ofte misforstaaede, og vi kunde have meget at tilføie derom; men for dem, som elske Sandhed, tro vi, at muligens ogsaa her kunde være en og anden Veiledning til Sandhedserkjendelse.

Det store Spørgsmaal, hvad Kirken er, og de mange forviklede Forholde, hvori de kirkelige Samfund staa til hinanden, ville kræve megen og lang Kamp endnu, fornemmelig

i Amerika. I denne Kamp vil ogsaa Konferentsen tage sin Plads, og dersom det turde haabes, at disse Linier have givet nogen Ledetraad til en rolig og kristelig Betragtning af denne vanskelige Sag, saa vilde dermed alt være opnaaet, som vi have tilsigtet.

Om Samfundsgjeld.

(Sven Oftedal.)

Der er visselig intet, der mere vil staa som et Længselens Maal, et Forjættelsens Kanaan, for den der har lært sig at kjende som et Lem paa Kristi Legeme, end et frit Kirkesamfund, en isandhed fri Kirke, der midt i Verden er uafhængig af alt i Verden, og dog et Lys, et Salt, der giver Verden Liv.

Men en fri Kirke er ligesom et Menneske, der ved Guds Naade er frigjort fra Synden; al Kamp, al Nød, al Fare ligger først ret aaben for En, og trænger først ret ind paa En, naar han er ført over paa den trange Vei, naar han midt i Verden skal være som den, der ikke er af Verden, naar det i en ny Forstand bliver et dagligt Raab: „Hvad skal jeg gjøre for at blive salig, hvad skal jeg gjøre for at blive trofast ind til Enden og vinde Livsens Krone?"

Ogsaa en ved Guds Naade frigjort Kirke faar først da Øinene op for den store Fare i Verden, og saa vist som vi se mange bukke under og "glemme den første Kjærlighed", saa vist blir det dobbelt magtpaaliggende i alle Maader at leve og arbeide i et frit Kirkesamfund som de, der skulle gjøre Regnskab for Herrens Naadegaver.

Naar vi derfor rose os af at have faaet en fri Kirke i Amerika, blir det vist heller ikke overflødigt at komme ihu, at vi ere som umyndige Børn, saare udygtige til at holde Hus med den dyrebare Arv, som er os skjænket, paa det at vi ikke maa forglemme flittigen at undervise og formane hinanden og lære baade af dem, som fordærves, og dem, som opreises.

Opdragne, som vi ere, i en Statskirke, hvor Menigheden næsten har ophørt at være Menighed, og hvor der knapt nok levnes Rum for den enkelte til at være Kristen, kastes vi her ind i en fri Kirke, hvor vi i mange Henseender maa føle os ukyndige og hjælpeløse, hvor vi ere ligesaameget fristede til at bruge Friheden til en Anledning for Kjødet, som til at holde Kjød for vor Arm, og under Navn af Guds Ord bygge paa Menneskekløgt og Menneskemagt, der snart viser sig som en Rørstav, der gaar gjennem vor Haand.

Og som det er med den enkelte Kristen, at ofte smaa og tilsyneladende ubetydelige Ting blive ubemærket den første Aarsag til et langsomt men sikkert Affald fra Gud, som f. Ex. en Sparsommelighed, der lidt efter lidt kan udvikle sig til Gjerrighed o. s. v. — saaledes er det visselig ofte smaa og upaaagtede Ting, der efterhaanden kan blive Aarsag til et frit Kirkesamfunds indre Fordærvelse og endelige Forfald, saa at vi ikke noksom kan have vor Opmærksomhed henvendt paa enhver baade ydre og indre Ting, der kan have Indflydelse paa en Frikirkes Liv og Vækst, saa meget mere, som vi efter Opdragelsen i en maskinmæssig Statskirke ere særdeles tilbøielige til at overse mangt og meget, der dog kan blive skjæbnesvangert nok for Samfundets Udvikling.

Det synes, at en Ting i paafaldende Mon har manglet mer eller mindre alle Kirkesamfund herover, og det er noget, man paa Forhaand maatte anse ganske naturligt og uadskilleligt fra en fri Kirke, som fra ethvert frit Samfund, og det er en fri og aaben Udvexling af Meninger og Opsatninger af de Forholde, hvori vi har faaet vort Livs Arbeide, alt efter som Guds Ord og den derpaa grundede daglige Erfaring kan have givet enhver Lys i Sagen.

Her møder man nemlig en Tilbageholdenhed eller Lysskyhed, som har udrettet ikke ringe Skade. Thi enten har man, som den norske Synode, været nødt til — og paa Grund af dybere virkende Principer ogsaa med Begjærlighed ønsket — at oprette en kunstig Enighed, væsentlig indskrænket til Præsteskabet, der gjennem hemmelige Præstekonferentser har udviklet sig til en tyrannisk Magt, som vistnok i alle

Henseender beholder den ydre Form af Frihed, men til Gjengjeld i Virkeligheden undgaar al offentlig Diskussion, al aaben Behandling og reducerer Menighederne til kun at strø Sand paa, hvad de høie Præster allerede paa Forhaand have gjort færdigt, og derved egentlig ophæver den frie Kirke.

Eller ogsaa, som i Ellings Samfund og den gamle Augustana Synode, naar forskjellige og dog i Kristi Kjærlighed fra først af let forligelige Opfatninger af dette eller hint, Samfundets Trang eller Opgave vedkommende, begynder at udvikle sig, gaar man og tier og tier, — thi det vilde være ubroderligt at skrive i Aviserne eller offentlig diskutere — ser skjævt og med Mistænkelighed paa hinanden, virker kanske i det Skjulte ved Bagvaskelser og Intriger, forvexler lidt efter lidt Sagen med Personen, og naar det Onde saaledes har faaet æde om sig som raaddent Kjød, — ja saa kommer man endelig ud imod hinanden i Aviserne, Person mod Person, Beskyldning mod Beskyldning, Had imod Had, saa ingen uhildet Læser kan faa andet Indtryk, end at det ikke er Principer, der brydes, — ihvormeget man giver det Udseende deraf, — men tvertimod Personer, der strides, enten for at rive andre ned eller ophøie sig selv. Og hvad bliver saa Enden paa alt dette? jo, Splittelse og Partier, som skeet er baade i Augustana Synoden og Ellings Samfund, Broder mod Broder fra Præsten ned til den mindste i Menighederne; Kristi Kjærlighed viger fra Hjerterne, og idet enhver kun ser til sit eget, opløses baade Menigheden og Samfundet, saa at det ikke bliver bedre her, end hvor den kunstige Præsteenighed udsuger Kraft og Marv af Menighedslivet.

Uagtet nu saadanne sørgelige Ting ogsaa har andre dybtliggende Aarsager, saa kan det dog neppe negtes, at ovennævnte Grunde betydeligt har virket med, at, naar der indsniger sig Frygt og Mistro ligeoverfor aaben og fri Diskussion af en fri Kirkes vigtigste Anliggender, enten i Engstelse for at blive kaldt Kjetter eller for at vække Mishag hos Menighederne, og der saaledes skal pudses og skjules paa alle Kanter, saa kommer Præsterne, i hvis Lod denne ængstelige Pudsing og Skjuling nærmest falder, tillige med nogle enkelte

:troede Menighedslemmer efterhaanden at betragte alle irkesager i den Grad som sine private Affærer, at baade gjensidig Misundelse og Mistanke næres, og fremfor alt, Menighederne krænkes i sin helligste Ret, nemlig den, selv forvalte Herrens Hus, — og det, trods alt, hvad man apper paa Skuldre og siger: „vore kjære Lægfolk, vore ære Lægfolk."

Der er ingen Tvivl om, at Konferentsen er et Barn af :iden og har faaet sin brede Rem af Huden. Men, hvis)erren har givet os den Opgave at staa midt mellem to fare:uende Yderligheder, Wiskonsinisme og Independentisme ller Præstevælde og Samfundsløshed, saa er vi saa meget ıer forpligtede til at undgaa det Skjær, hvorpaa begge disse ltid ville lide Skibbrud, — og uden Frygt, aabent og frit, iskuttere de Ting, der gribe kraftigst ind i Samfundets Ud=ikling, og saaledes sætte Menighederne istand til at dømme :lvstændigt, og ved Aarsmøderne fatte Beslutninger, der ikke r Følge af Øieblikkets bevægede Stilling, eller Enkeltmands Bilje eller Overraskelsens Ubestemthed, men virkelig Udtryk or Menighedernes gjennem Repræsentanter udtalte, vel over=veiede Opfatning og Forstaaelse af Sagen.

Der er en ringe, tilsyneladende rent verdslig Ting, der har været og vil være en stor Anstødssten for alle frie Menig=heders og Samfunds sunde og sikre Udvikling, — og det er Gjeld. Der er vel kun faa Samfund i dette Land, som ikke har Gjeld, — det ligger i Sagens Natur, — og vel endnu ærre, som ikke paa mange Maader er bleven foruroliget af in Gjeld, — sommetider ødelagte.

Hvis det nogetsteds gjælder for Menighederne, som Del af et Samfund, at have fuld Rede paa Noget, for derefter at indrette sit Arbeide og sine Opofrelser, saa er det vist Tilfælde i Gjeldsager, hvor Ydelsen er umiddelbart afhængig, ikke alene af hvad et Samfund kan bære, men ogsaa af, hvad Nødvendigheden kræver. Forunderlig nok er ikkedestomindre Mangel paa fuld og grei Oplysning, og Tilbøielighed til „Fiksing" og Fernissering maaske lige saa almindelig her som i noget andet Punkt.

Nu da vort Samfund er ifærd med at gjøre en alvorlig Anstrængelse for at afkaste sin Gjeld paa Skolen, tør det ikke være utidsmæssigt at give en kort Udsigt over de norsk-lutherske Samfunds Gjeldshistorie i dette Land. Et Blik derpaa er maaske mer end noget andet skikket til at gjøre os indlysende Nødvendigheden af at se Gjelden lige i Oinene uden „Fernis", og Skolens uundgaaelige Ruin, dersom vi lade den længer ligge ubetalt.

Naar vi noget mere kommer at dvæle ved den norske Synodes Historie sker det ingenlunde for i Raadhed at blotte dette Samfunds Brøst, men baade fordi det er det ældste og største Samfund og fordi dets Udvikling frembyder det mærkeligste og mest lærerige Stof. Med Hensyn til Samfundets Virksomhed i sin Helhed er vi tvertimod beredte til at sige, at det er umuligt for nogen, som ikke er helt forblindet af Fanatisme og Partilidenskab, at negte den Norske Synode store Fortjenester af sit kirkelige Arbeide i dette Land. De store Skarer af vore Landsmænd der paa Grund af den kirkelige — ikke kristelige — Død, i Moderlandet kom herover uden noget Begreb om Menighed eller kirkelig Orden, og derfor et let Bytte for alskens kirkelige Svermere og Spekulanter, har den norske Synode bidraget særdeles meget til at samle i ordentlige, vel organiserede Menigheder; og nagtet dens Præsteskab er falden i den nære Fristelse at tage Herremyndighed over disse ofte aandeligt ligegyldige Menigheder, hvis Tjenere de skulle være, saa tør vi dog haabe til Herren, at han ogsaa har benyttet dette i sit Riges Tjeneste, naar han engang lader Aandens Veir blæse over disse store Mængder baade af Præster og Menigheder. Men under alt maa det lades dette Kirkesamfund, at de fra først af har arbeidet med en Kraft og Selvopofrelse, der visselig ikke altid kan have været blottet for et høiere Maal og ialfald var den helligste Sag værdig. Vi har derfor at lære baade af deres Styrke og deres Svaghed, baade af deres Fremgang og Feiltrin; de har dog under usigelige Anstrængelser været med at bryde Banen som faa andre.

Den norske Synode.

I 1861 opkom først Tanken hos den norske Synode at bygge sin egen Skole. Der var dengang 12—14 Præster og 60-70 Menigheder. I 1863 og 64 indkjøbtes 32 Acres Land i Dekorah og Bygningen blev endog bragt under Tag. Det er retfærdigt at erindre, at dette var i Krigens Tid, da baade alt fordyredes, og Slaveristriden begyndte at rokke Synoden i dens Grundvolde, saaat der skulde utrolig Anstrængelse og Udholdenhed til for at føre Byggearbeidet til Ende.

I 1865 om Høsten var Bygningen færdig og taget i Brug og kostede da $75.000; Synoden tellede i dette Aar 28 Præster med mellem 120 og 150 Menigheder.

Dette var visselig store Ting udrettede især naar hensees til Tiden og Menighedernes Antal.

Dog var et saadant lyst Resultat heller ikke naaet uden sin betænkelige Skyggeside. — Der var nemlig samme Aar paa Bygningen en Gjeld af $39.000. Og der er neppe nogen Ting, der i disse 11 Aar har voldt Synoden saa meget Bryderi og saaledes undergravet dens materielle Kraft, som netop denne uforholdsmæssige Gjeld, hvormed den begyndte sin Skole. Thi disse $39.000 der atter og atter synes at være dækkede, dukke dog idelig paany op igjen, indtil de ogsaa iaar fremtræde som en Gjeld paa $35.000.

Lad os kaste et Blik paa disse 39.000 Dollars mærkelige Skjæbne.

I 1866 var Gjelden endnu $39.000; af disse var dog $13000 dækket ved Subskription og $8500 ved Tilgodehavende eller som det heder Underballanse i andre — især Lærerlønskassen; og saaledes var der kun $19.000 virkelig Gjeld, hvoraf det meste udestod som Laan paa høie Renter og tildels kort Tid.

I 1867 var Gjelden $23.000, dertil Underball. i andre Kasser, $5000. — ialt $28.000. — Synoden glæder sig over den store Formindskelse i Gjelden (Aarsberet. 1867 Side 83), men opfordrer samtidigt til kraftig Anstrængelse

for at afvelte denne Byrde. „Endel Præster og Delegater lover derfor at tilveiebringe $15.000 inden 1ste Jan. 1868; de øvrige skulde gjøre sit bedste."

I 1868 kan man glæde Synoden med at de $39.000 ikke alene vil være dækkede til 1ste Decbr., men endog $2—3000 indkomne til Overskud (Aarsberetn. 1868 Side 43.)

Dog — der var gjort ny Gjeld $10.000, fornemmelig paa Grund af Underballanse i andre Kasser; „men", lægges det til, „vi kunne dog gaa hjem med glade Tidninger; thi de $10.000 er dog kun en Bagatel i Guds Haand." (68, S. 48.) I dette Aar havde Synoden 50 Præster med omtrent 200 Menigheder, og Bygningens Kostende blev opført med $78.000.

I 1869 var de af vedkommende Præster tegnede Beløb dækkede paa $6000 nær, saaat Gjelden iaar kun var $23.000 eller blot $1000 mer end forrige (Aarsberet. S. 72), hvilket imidlertid synes at stemme mindre vel med Opgivendet fra ifjor om en Gjeld paa kun $10.000.

„Naar man nu fradrager de ovennævnte $6000, saa blir den virkelige Gjeld dog ikke mer (efter Opgivende) end $17,000." Naar Spørgsmaalet er: hvortil er alle disse Penge gaaet? saa er Svaret altid: Renter — nye Arbeider — Lærerløn — Husholdning og trængende Studenter, — og det uagtet det synes, at Board of Trustees ved Lov kun er tilladt at bruge indtil $1000 uden særegen Bevilgning af Synoden.

I 1870 kan man glæde Synoden med at Gjelden er formindsket med $3000; iaar altsaa kun $20.000.

Deri er dog ikke indberegnet enkelte Poster, saasom til St. Louis $2000 — Kjøbmand i Dekorah $1300 o. s. v., „som ikke indkom i Kasseregnskabet" (S. 88.)

Der gives et Par ikke let forstaaelige Oplysninger om, at man fandt ud i Synoden, at i det hele $1780 var afbetalt i forskjellige Menigheder paa de af Læreanstalten udstedte Noter, og „at der mangler paa de gamle Subskriptioner til Gjeldens Dækkelse omtr. $13500, hvoraf Størstedelen kan ventes" (S. 69.) — Det er ikke godt at forlige dette med Opgivenderne ifjor.

Imidlertid blev der formentlig i selve Synoden mer og mer Misfornøielse med disse indviklede Regnskaber og endeløse Bidrag, saaat der til 1870 blev nedsat en Revisionskomite som skulde revidere Regnskaberne fra 1864 indtil 1870, og ifølge hvis Sammendrag der til Synoden i de 6 Aar var indkommet ialt $196.000, hvoraf kontant til Colleget omtr. $96.000. — Samtidigt opgives, at til Renter og andre Kasser er af de til Colleget indkomne omtrent $96.000 — brugt $21.000, og Resten, omtrent $74.000, svarer paa det allernærmeste til hvad Colleget er opgivet at koste, saaat der altid er Grund til Forundring over de $20.000 og mere — Gjeld, som endnu haves.

I 1871 begyndte man at movere Spørgsmaalet om „den nye Fløi", og Gjelden omtales neppe. Kun siges det at Lærerlønskassen er i stor Underballanse at man til Dato af Universitetsfondet har brugt $11.000 til Lærerløn o. s. v. — $12.000 til Renter, — at der aarlig bruges $2000 i Renter, hvilket kunde lønne 2 Lærere o. s. v. — At Gjelden dog ikke aldeles er forsvunden kan sluttes deraf at det fremholdes, at for $50.000 kan man baade bygge „Fløien" og betale Gjelden. Fløien vilde i det høiste koste $25.000.

I 1872 er det den mest glædelige Efterretning som kan bringes Synoden at Gjelden er om ikke betalt, dog tagen saaledes bort fra Colleget, at det ikke mere vil have nogen Byrde eller Udgift deraf. (S. 61.) — Den nye Subskription er tilstrækkelig til at dække Gjelden, der iaar er $27.000 eller med Fradrag af nogle Aktiva $24.000, og hvad der af Subskriptionen ikke indkommer inden 1/6 72 vil bære 10 % Renter.

I 1873 følger en Smule koldt Vand paa forrige Aars Glæde, idet der oplyses at Gjelden efter endeligt Opgjør er $26.529, — hvortil dog haves Dækkelse i rentebærende Noter — Kassebeholdning — Tilgodehavende — sikre Løfter — og ubestemte Løfter ($540 S. 48.) — alt tilsammen $26.750, eller omtr. $200 mer end behøves. — „Dog", tilføies der uventet; „er der i Aarets Løb gjort ny Gjeld for $6464, — og paa den Maade er faa Noter betalte" (S. 49.)

I 1874 er den nye „Fløi" under Opførelse, og der tales i Aarsberetningen ikke om Gjeld. Den falder formodentlig mindre trykkende, da der i Aarets Løb er indkommet $6.529 til „Fløien." Eller er kanske Gjelden virkelig betalt og borte? Man maa vente indtil Fløiopgjøret kommer.

I 1875 er der ogsaa liden Tale om Gjeld. Til Fløien er der imidlertid indkommet 1874, $6.529 — 1875, $15.696 — eller ialt over $22.000. Dens Kostende opgives til $23.000, saaat det til Fløien direkte indkomne paa det allernermeste dækker Omkostningerne.

At dog ikke alt er aldeles i Orden, synes saadanne Ytringer at tyde paa, som „at Fløikassen er i betydelig Underballanse (Side 109) — og „at Græshoppenlykken opfordrer til fornyet Anstrængelse for at undgaa trykkende Gjeld." —

For 1876 er Aarsberetningen endnu ikke udkommet; dog er det rimeligt, at der ogsaa iaar er indkommet noget baade til „Fløien" og Universitetsfondet.

Imidlertid var der i 1875 ialt til Universitetsfondet eller Collegebygningen fra 1864, direkte og kontant indkommet $125.719; til „Fløien" $22.228 — eller ialt meget nær $150.000.

Ikkedestomindre angives Gjelden for 1876 i et Referat i „Fædrelandet og Emigranten" til $35.000; — Efter 12 Aars Arbeide — og efter at Gjelden i altfald et Par Gange siges at have været dækket, — kommer man saaledes atter temmelig nær tilbage til de oprindelige $39.000, den Gjeld der paahvilede Bygningen i 1865.

Det maa være indlysende for enhver der med fordomsfrit Blik ser paa denne mærkelige Gjeldshistorie, at der maatte uhørte Anstrengelser til for at holde det gaaende paa denne Maade. $39.000 Gjeld for et Samfund paa 28 Præster og 150 Menigheder er i og for sig en betænkelig Ting at begynde med. Men naar denne Gjeld atter og atter skal dækkes, derefter tilsyneladende forsvinde, og dog atter og atter dukker op igjen, medens den samtidigt opsluger uhyre Renter og visselig ved de gjentagne Anstrengelser for at reise Penge der-

til betydelig skader de andre Kasser og bringer hele Pengestellet i Norden, saa kan man ikke godt overvurdere den Udholdenhed og Seighed, som Synoden deri har udviklet, og vi tager neppe Feil, naar vi mene, at dette ikke heller kunde have skeet uden den tetsluttede Organisation mellem Præsterne, den hierarkiske Enhed i Form af Præstekonferentser, der uden Modsigelse er den norske Synodes, ligesom den romerske Kirkes, største Styrke.

Det kan derfor ligesaagodt siges strax, at kirkelige Samfund, der paa Guds Ord og en levende Erkjendelses Grundlag stræbe at fremstille en isandhed fri Kirke, og derfor hade og modarbeide enhver Bevægelse henimod et fast organiseret Præstevælde, umulig hverken kan eller kunde bære en saadan Gjeld, og der bør derfor ingen skamme sig ved at tilstaa at Gjeldens Afbetaling er en Livssag for Konferentsen.

Imidlertid før vi forlade Synodens Gjeld turde det være gavnligt for alle Parter at tilføie et Par Bemærkninger.

I 1865 var indkommet kontant til Dekorahbygningen $42.000; der er vel ingen, som tvivler om, at med lidt beskedne Fordringer og nogen Agtelse for Nybyggeres surterhvervede Penge, kunde der for denne Sum være opsat en Skolebygning, gjeldfri, og maaske stor nok for Behovet endnu idag. Havde de overskydende $100.000 eller $150.000 været benyttet til en planmæssig Oprettelse af Akademier rundt om i Samfundet, til Professorfond og fremfor alt til Dannelse af et Præsteseminar og Lærerskole iblandt vort Folk herover, — hvilket fra først af visselig ogsaa var Forventningen med Hensyn til Dekorah, — saa havde man undgaaet den golde og usalige Forbindelse med Missouri, og alt vilde kanske nu have seet ganske anderledes ud i det kirkelige iblandt os.

At der ikke kan have været noget godt Pengestyre fremgaar klart nok deraf, at naar der i Aarenes Løb til Dekorahbygningen er indkommet henimod $150.000, og Bygningen har kostet ialt $110.000 a $120.000, og der endnu er en Gjeld af $35000, der paa det allernærmeste svarer til hvad der efter Opgivende er medgaaet til Renter og andre Kasser, saa blir der endnu tilbage en Sum af $20—30.000.

Og i denne Forbindelse er det vist ikke uden Gavn at gjøre opmærksom paa det ikke blot i sig selv urigtige, men for en Frikirke især saa yderst fordærvelige i at benytte Penge, der ere samlede og indkomne i et bestemt Øiemed, til andre Formaal, de være nu saa kristelige og tilsyneladende nødvendige, som de være vil. — Ikke alene at man forurretter Giveren og derved nede i selve Roden skader den Sag man arbeider for, men man kommer ind paa en glat og slibrig Skraaplan, hvor det er saare vanskeligt baade at stanse og vende tilbage. Det er principielt talt en „første Løgn", som drager usalige Følger efter sig.

Thi for det første er det i sig en Krænkelse af den Aabenhed og Uforbeholdenhed, der efter vor Formening er uundgaaelig i et frit Kirkesamfund, for at Menighederne, fuldt bekjendte med den virkelige Stilling, kan handle baade med fornøden Kraft og Ansvarsfølelse, og dernæst er det umuligt ved nogen Grense at bestemme, hvilke Formaal der ere saa kristelige eller saa nødvendige, at de kunde berettige til saadant Misbrug. Sandsynligheden og Erfaringen er for at Grenserne, især naar de fastsættes af en overmægtig Præstestand, stedse blive rummere og løsere, og at Menighedernes Penge blive anvendte til Øiemed, der med Hensyn til Kristelighed idetmindste maa ansees høist tvivlsomme. Ialtfald er det at understøtte Studenter ved Kristiania Universitet, eller at trykke og gratis omdele i Norge Rasmusens sørgelige saakaldte „nødtvungne Bemærkninger" mod Lars Oftedal, saa langt søgt og af saa yderst tvivlsom Nytte for Forholdene herover, at der kan være mer end Grund nok til Frygt for Følgerne af at Penge bruges til andre Øiemed end det, hvori de ere givne.

Hauges Samfund.

Det nuværende Hauges Samfund har ogsaa en Gjeldshistorie, der omend kun officielt kjendt i sine korteste Hovedtræk dog ikke er uden Belærelse.

Den for alle Samfund naturlige Trang til at oprette og vedligeholde en egen Skole til Uddannelse af Præster har ogsaa med Kraft gjort sig gjældende indenfor dette Samfund.

Det synes som Tanken først har været at bygge en Skole i Red Wing, i hvilken Anledning var indkjøbt Land, der saavidt bekjendt endnu er Synodens, eller ialtfald en af de nu i to splittede Synoders Eiendom. Tanken var dengang, enten at bygge en ikke for stor men heller gjeldfri Skole — eller om muligt at leie en passende Bygning og sætte de indsamlede Penge paa Renter til Betaling af en Lærer. Det var en sund Tanke og vel værdig ethvert Samfund, der er opbygget blandt Settlere, som under utrolige Savn alene har kunnet arbeide sig frem til materiel Uafhængighed. Skade, tifold Skade, at denne fornuftige Plan ikke blev iværksat!

Men der fremkom Tilbud fra Chicago som vel har forekommet Synoden altfor lokkende til at kunne modstaaes. Og i Forbigaaende være det sagt, at dersom Samfundene herover tænkte mer paa Guds Riges Udbredelse og Befæstelse gjennem Folkets Oplysning og Præsters omhyggelige Uddannelse end paa Erhvervelse af udvortes Størrelse og Anseelse, saa vilde der være mindre Misundelse og Bitterhed Samfundene imellem, og Fremtiden kunde aabne større Haab om et endrægtig Samarbeide mellem de Samfund, som er enige i Tro og Lære.

Chicago gav Udsigter til en stor og prægtig Skole. Saavidt det kan forstaaes, skulde Menigheden i Chicago give sin Kirke og desuden et betydeligt Tilskud (saavidt erindres $6000) til Skolen, mod at Menigheden skulde faa benytte den øverste Etage til Kirke, Synoden derimod have Eiendomsret til den hele Bygning, hvis Basement og 1ste Etage skulde benyttes til Skole. Synoden gik ind herpaa. En vakker Bygning blev opsat i et af de mest befærdede Strøg af Chicago til en Værdi af mellem $30 og 40.000. Forsaavidt saa alt godt og prægtigt ud. Skolen fik Navn: „Hauges College og Eielsens Seminarium“ og fremfor alt Menigheden i Chicago fik en smuk, næsten elegant Kirke.

Men der stanser ogsaa den Fordel, som Hauges Synode hidtil har havt af Bygningen i Chicago. — Thi der har aldrig kommet til at blive nogen Skole, og foruden en — især nu efter Forandringen af Navn — yderst tvivlsom Eien-

domsret, har Synoden der kun en Gjeld, der ved sidste Aarsmøde blev opgivet til $13.000, og hvoraf Renterne allerede er en her som overalt trykkende Byrde. — Og vi tager neppe Feil naar vi tro, at ogsaa her har Gjelden været og vil være en stadig Hemsko paa Samfundets Udvikling i det hele taget og fremfor alt til Hinder for Oprettelsen af en virkelig Præsteskole.

Konferentsen.

Konferentsen har ogsaa sin Gjeld og en Gjeldshistorie, der ikke er aldeles blottet for Interesse. Kun er Forskjellen her, at da Gjelden er ganske nylig stiftet, er der Anledning for os at lære af de andre Samfund, og afkaste Byrden, medens det endnu er Tid, og før gjentagne mislykkede Forsøg aldeles har slappet vor Kraft. — Med to andre Samfunds smertelige Erfaring foran os, har vi et dobbelt Ansvar, og der hviler en hellig Pligt paa enhver, som har vort Samfund og Skole kjær, alvorligt at overveie Sagen som for Herrens Ansigt; thi som sagt, det er en Livssag for Konferentsen.

Der er en mærkelig Ting ved Konferentsens Udvikling, det er at Skolen bliver til før Samfundet; den er derfor ogsaa i høieste Forstand Livsnerven i Samfundet.

Ved Adskillelsen fra den svenske Augustanasynode flyttede Prof. Weenaas med Skolen til Marshall, i Wis. — I 1870 blev Konferentsen stiftet i St. Ansgar, men tellede endnu ingen Menigheder. I Sagens Anledning blev Professor Weenaas af den nuværende norske Augustanasynode dreven ud af Skolebygningen i Marshall og maatte indlogere sig med Skolen i et Loft. Konferentsen blev født i Trængsel.

I 1871 blev det efter nogen Debat besluttet at anlægge Skolen i Minneapolis, og Tiden har vist, at det var det rette Midtpunkt for vort Samfund.

Da der imidlertid kun var indtraadte faa Menigheder i Konferentsen, og det unge Samfund var omringet af saa stærke og forbitrede Modstandere, at alle endnu syntes at tvivle om Muligheden af dets Liv, kunde der ikke ventes nogen synderlig Hjælp fra Menighederne.

Dog i alt dette Mørke og Hjælpeløshed var der en Mand som syntes at se klart og som ialtfald havde baade Hjerte og Tro til at føre Sagen igjennem; det var Past. O. Paulsen af Willmar.

Han overbeviste ledende Mænd i Minneapolis om Betydningen af at have en høiere norsk Læreanstalt i den allerede af Skandinaver stærkt bebyggede By. Han gik om fra Mand til Mand og samlede mellem 3 og 4000 Dollars Subskription foruden 6 Byggetomter paa et af de høieste Punkter i Byen. — Han var Bygningskomite, Regnskabsfører og tildels Bygmester. Han havde hele Omsorgen og hele Ansvaret.

I 1873 var Bygningen færdig; 3 Etager, murklædt — Familiebekvemmelighed for 1 Professor, — Værelser, Klasserum, Kjøkken og Spiserum for henimod 40 Studenter. Hele Bygningens Kostende var ikke over $6000.00.

Til dette Byggeforetagende havde Samfundet — udenfor Minneapolis — bidraget $500. — siger og skriver fem hundrede Dollars. Ikke Under at Bygningskomiteen, der laante den første Dollar af en Pige for at betale Grundmursarbeiderne, maatte ty til det fortvivlede Middel: Gjeld. Bygningen blev „mortgaged" for $1600, og den løse Gjeld var lidt under $800. — Rigtignok havde Skolen en Lot verdsat $500 men saalænge den ikke var solgt — hvilket først er skeet iaar — var Gjelden dog ikke lidet over $2000. — Vel var Bygningen med Grund værd $20.000; men Gjeld er Gjeld, dersom den ikke blir betalt, og alt hvad der blev besluttet, Offer rundt i Samfundet og Ligning paa Præsterne, saa blev der dog intet alvorligt gjort, og den eneste Forandring var, at i 1874 var Mortgagelaanet forøget til $2000. Saaledes var ogsaa vi komne ind paa Gjeldssystemets glatte Skraaplan.

Samfundet havde i 1874 38 Præster med 195 Menigheder.

Skolen var imidlertid forliden. Det blev i 1874 besluttet at bygge til saameget, at vi kunde rumme omkr. 100 Studenter; samtidigt blev kaldt 2 nye Professorer. Det var haardt at gaa paa. Dog gik vi til Værket med Mod og Tro til ham, hvis Hus, vi mente at opbygge. — Som jeg

personligt har havt en ringe Del i dette Arbeide kan jeg aabent tilstaa, at jeg tænkte mer paa Nødvendigheden af at faa Huset istand for de Mange, der længtede efter Oplysning og levende Kundskab, end paa Vanskelighederne og Farerne — især ved Gjelden. Vi trøstede os med, at vor Gjeld dog vilde blive ringe i Forhold til andre Samfunds; og at vi vilde bruge den yderste Sparsommelighed i Bygningen. En fattig Trøst, naar de haarde Tider kommer.

I 1875 var Bygningen færdig med Værelser for henimod 100 Studenter — en Professorbolig med 3 Familiebekvemmeligheder, en Stald og øvrige Udhuse. — Hele den nye Bygnings Kostende var som følger:

Professorbolig	$ 3425.00.
Seminariebygningen	9884.00.
Udhuse, Gjerde etc.	623.00.
ialt	$13932.00.
Dertil andre Udgifter:	
Renter Assuranse og Afbetaling paa 2 tilkjøbte Lotter	2272.00.
Kassereren, Reiser etc.	267.00.
Udgifter vedk. andre Regnskaber	350.00.
Endelig: Gammel Gjeld	2097.00.
Den samlede Udgift	$18918.00.
Samtidigt er der indkommet i Subskription omtr.	8500.00.
altsaa Gjeld	$ 10418.
Dertil kommer: Lot 1 Rest.	800.
Lot 9 do.	500.
Renter til Nytaar	600.
Den hele Gjeld	$ 12318 eller

med nogle Smaafordringer omtr. $12.500, hvoraf $5000 er Mortgage paa Seminariet, $2500 paa Professorboligen — $1300 paa de to Lotter, som det har været nødvendigt at kjøbe til Seminariet. — Resten $3700 er dels paa Noter, dels Renter, som er forfaldne eller forfalder inden Nytaar. Af den gamle Subskription vil maaske endnu indkomme omtr.

$1000, der dels vil medgaa til Omkostninger ved Reiser o. s. v., dels dække hvad der altid maa regnes at gaa tabt ved usikre Subskriptioner, saa at den Sum der maa samles altid vil blive mellem $12 og 13000.

Saaledes staar Sagen, nøgen og usminket. Vi kunde visselig bebreide os selv, at vi gjorde Bygningen færdig inden Summen var samlet. — Men i 1875 var Skolen fuldpakket, før den endnu neppe var helt istand, iaar vil der ikke være Rum nok; der er vaagnet en stor Trang til Oplysning blandt vort Folk, som, om det er muligt, bør imødekommes.

Vi har bygget i Tro, og Herren har hjulpet os over al Forventning. Hele vor Bygnings Kostende er ikke stort over Halvparten af den Gjeld, hvormed den norske Synode begyndte i 1865 — med 28 Præster og Menigheder i Forhold. Vi har over 50 Præster og mer end 200 Menigheder; vor Gjeld er neppe saa stor som Hauges Synode med 23 Præster, ingen Skole og en tvivlsom Eiendomsret. — Og dog er jeg ved en alvorlig Betragtning af de andre Samfunds Stilling og den deraf følgende mer nøgterne Erfaring, beredt til at sige, at det maaske havde været bedre at støde de mange lærelystne Elever tilbage og ventet med Fuldførelsen af Skolebygningen, indtil Summen var tegnet, selv om vi derved skulde have resikeret at miste noget af den kun under visse Betingelser givne Grund. Men endnu mer tør det siges nu, da Bygningen staar der fuld af Elever og velforsynet med Lærere, at den kan ikke gaa, dersom Gjelden ikke betales, før Renterne fortærer vor Marv.

Ved et stærkt organiseret Præsteskab, ved „Fiksing“ og „Agitation“ for at tilveiebringe nye Bidrag, der sluttelig opsluges af Renter og lader Gjelden uberørt, ved at benytte Penge givne i et Øiemed til andre Formaal, kunde ogsaa vi visselig trække Sagen ud i adskillige Aar; dog hellere end at benytte noget af disse Midler der er i Uoverensstemmelse med eller uværdige et isandhed frit Kirkesamfund, tror jeg det er bedre at nedlægge Skolen, — eller betale Gjelden.

At Professorerne trods den sparsomt indkomne Professorløn endnu kunde holde ud en Tid, er klart; de kunde leve

paa Crackers og Vand om det var til Skolens og Samfundets Gavn; men ikke saa med et Pantelaan; der fordres Penge, og i Mangel af dette „Forclosure" — kanske Salg — eller nyt Laan, nye Omkostninger — nye Anstrængelser og Opofrelser — og med alt dette kun dybere i Gjeld. Jeg tør tro, at ingen alvorligt tænkende Mand i Samfundet her jo vil se sin hellige Pligt og sit Ansvar.

Og det er ingen Umulighed at betale Gjelden iaar; det er endog ingen Vanskelighed, naar kun Herren faar vække Hjerter for Sagen, og ingen vil spare nogen Møie. Hele Gjelden beløber sig ikke til en Dollar paa hver Kommunikant i Samfundet. Der behøver ingen anstrænge sig over Evne, naar kun alle vil være med. — Samfundet har aldrig været „overtaxed." — Lad kun Sagen blive alvorligt behandlet i hver Menighed! Lad Professorer og Præster komme rundt at subskribere saa vidt som muligt, hos alle, Rige og Fattige — Gamle og Unge, hos alle noget lidet; Enkens Skjærv er dyrebar; lad der foranstaltes Skolefester rundt om i Samfundet, hvor Sagen indtrængende fremholdes og Kollekt optages; lad der dannes Foreninger rundt i Menighederne til denne dyrebare Sags Fremme; lad især Kvinder slutte sig sammen for dette Øiemed, arbeide, sy og samle til Skolen; Kvindernes bramfrie Virksomhed har altid baaret en velsignet og rig Frugt for Kirken; lad alle ret overtænke Følgerne af Forhaling i denne Sag, især naar Tiderne blive haarde og bevægede; Men fremfor alt lad alle gaa til Herren med Bøn og ydmyg Begjæring, at dette Værk som er begyndt i hans Navn og saa rigelig velsignet, ikke maa forstyrres for vor Lunkenheds, og Karrigheds og Uforstands Skyld, at vi ikke skal blive til Latter og Spot for vore bitre Fiender, saa de skulde spørge: "Hvor er eders Gud?"

Saa være Sagen anbefalet til vort Samfund og vort Folk; jeg siger paanyt: „det gjelder om intet mindre end om Skolen skal staa eller falde! Herren tage da Sagen i sin Haand", — kun at vi maatte befindes tro!

Kirkelige Efterretninger.

Luthersk Kirketidende i Norge, der redigeres af Prof. Bugge og Pastor Heuch, udkommer paa den norske Lutherstiftelses Forlag. Hermed vil der blive en Forandring fra Nytaar. Lutherstiftelsens Bestyrelse, hvis Formand er Prof. Johnson, har nemlig paa Forespørgsel fra Prof. Bugge og Pastor Heuch svaret, at det vil være bedst, at dette Forhold ophører. Grunden er den, at de to Redaktører har taget et Standpunkt, som har vakt Misfornøielse hos mange af Lutherstiftelsens Venner. Det er fremforalt Redaktørernes konservative Holdning imod de kirkelige Reformer, deres Forkjærlighed for Statskirken og deres Arbeide mod Frikirken, som synes at være anstødeligt for dem, som understøtte Lutherstiftelsen. Der ligger i denne Adskillelse et Tegn til, at der inden den norske Kirke oparbeides en Spænding, der kan blive Begyndelsen til en fordærvelig Partistilling. Der er et gammelt Saar i den norske Kirke fra de Dage, da en i Vantro nedsunken Embedsstand forfulgte Hans Nilsen Hauge. Derfra begyndte en Mistænkelighed at snige sig ind mellem Præster og Lægfolk og en Kløft at aabne sig, som vanskelig kunde lukkes. Imidlertid var der Tegn til en bedre Forstaaelse især paa Grund af Prof. Johnsons Arbeide og de af ham paavirkede Theologers og Præsters nidkjære Virksomhed ude i Menighederne. — Nu synes Kløften at aabne sig paanyt; og dennegang synes Partistillingen at ville blive skarpere, fordi det nye Spørgsmaal om Frikirke eller Statskirke er bleven reist. — Det er paa en Maade godt, at Striden kommer, men vi vide af amerikansk Erfaring, hvor sønderrivende den er og hvor farlig for det kristelige Liv, derfor er det smerteligt at se Hjemlandets Kirke nærme sig Partikampens Trængsler. — Redaktørerne Bugge og Heuch vil, da de ikke kan faa indrømmet Eiendomsretten til „Luthersk Kirketidende" af Lutherstiftelsen, stifte et nyt Blad fra Nytaar af, hvori de ville vedblive den Kamp, som de have optaget, og de true Lutherstiftelsen med, at Abonnenterne skal følge dem.

Lutherstiftelsen vil udgive „Luthersk Kirketidende“ og give den et opbyggeligt Indhold uden Standpunkt i Kirkestriden.

Kvartalskriftets Fiender i Norge, der hidtil har været at finde i „Luth. Kirketidende“ og „Morgenbladet“ har faaet en Forbundsfælle i Søren Jaabæk, som i „Skandinaven“ skjælder os ud som høikirkelige og latinlærte Folk. Det ser ud til, at vi nu har Modstandere baade paa „høire“ og „venstre“ Side. Maatte vi nu ogsaa have Retfærdigheds Vaaben.

Lærestrid i Norge er nu begyndt mellem en Præst og en Professor. Pastor Horn har nemlig udgivet en Bog om Forsoningen og Retfærdiggjørelsen — Prof. i Theol. Pettersen erklærer Pastorens Lære om disse to Hovedpunkter at være stik mod Guds Ord. Disse to staa i samme Kirkesamfund, og ingen spørger om, hvad Menigheden eller Kirken skal gjøre under saadanne Forholde.

Pastor Lars Oftedal i Stavanger synes at skulle faa en rigelig Andel af Synodens Uvenskab mod Konferentsen. Oftedals Reiseberetning fra Amerika fremkaldte Pastor Rasmussens „Nødtvungne Bemærkninger“ og Past. Preus's „Sendebrev.“ I dem begge er Beskyldningen for „Løgn“ temmelig gjennemgaaende. De „Nødtvungne Bemærkninger“ bleve gratis uddelte til alle mulige strax før Generalforsamlingens Sammentræde i Stavanger. Med hvad Virkning viser dog Beslutningen af Generalforsamlingen i Missionssagen, hvorved, som vi paa Forhaand havde troet, baade Synoden og Konferentsen fik lige Ret, og Synodens Fordring, at Konferentsen skulde udelukkes, blev afvist.

Den norske Synode har paa sit sidste Aarsmøde delt sig i tre Distrikter. Den samlede Synode møder kun hvert tredie Aar.

Den svenske Augustanasynode havde et lignende Forslag under Behandling, men forkastede det med stor Majoritet af Frygt for Vanskeligheder, som Delingen vilde medføre for Fremtiden.

